

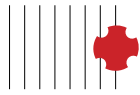
Vooruitblik 2023

Finnius Vooruitblik 2023

DISCLAIMER

In deze Vooruitblik signaleren wij bepaalde ontwikkelingen voor 2023. Deze Vooruitblik bevat geen compleet overzicht van alle relevante toezichtregels voor de hierin genoemde financiële ondernemingen. Deze Vooruitblik is dan ook niet bedoeld als een juridisch advies. Voor informatie over het verwerken van uw persoonsgegevens verwijzen wij naar onze Privacy Policy op www.finnius.com.

Op alle rechtsbetrekkingen van Finnius advocaten B.V. zijn onze algemene voorwaarden van toepassing. Daarin is onder meer een beperking van aansprakelijkheid opgenomen. De algemene voorwaarden zijn gedeponeerd bij de griffie van de rechtbank Amsterdam en te raadplegen op www.finnius.com.

Inleiding

vooruitblik 2023

Vooruitblik 2023

Financieel toezichtrecht is complex. Het is veel, het is ingewikkeld, soms onbegrijpelijk en het kan ook frustrerend zijn. Gelukkig is het toezichtrecht ook interessant en dynamisch. En het is maatschappelijk relevant. De combinatie van al deze facetten drijft ons om het toezichtrecht één keer per jaar heel grondig op een rij te zetten. Het toegankelijk en praktisch maken van alle regels is ons doel; in onze dagelijkse dienstverlening en ook in deze jaarlijkse Vooruitblik.

We kunnen gerust van een traditie spreken. Dit is de achtste editie. De geoefende Vooruitblik-lezer zal merken dat er in de opzet niks wezenlijks is veranderd:

- De indeling is in type marktpartij of dienst, waardoor je snel terechtkomt waar je moet zijn.
- De specials Integriteit en Duurzaamheid horen nu al een paar jaar bij de meest omvangrijke onderdelen.
- Elke ontwikkeling wordt weergegeven door kort uit te leggen wat het betreft, voor wie dit specifiek relevant is en wanneer het precies speelt.
- Hele belangrijke of opmerkelijke ontwikkelingen worden iets uitgebreider besproken. In de inhoudsopgave bij ieder individueel onderdeel, wordt met een * aangegeven welk onderwerp wordt uitgelicht.

Elk jaar is dit een enorme klus, maar het gaat ook elk jaar soepeler vanwege de opgebouwde ervaring met het uitbrengen van dit omvangrijke magazine.

Natuurlijk is er aandacht voor de Twin Transition in deze Vooruitblik. Om digitalisering en verduurzaming kan niemand heen. Nu zijn de wetgevers nog in de design-fase en dringen de toezichthouders nog vooral informeel aan op actie. Maar het is makkelijk te voorspellen dat digitalisering en verduurzaming over enige tijd tot evenveel strijd tussen toezichthouders en de sector zullen leiden, zoals dat bij de Wwft al jaren het geval is. De noodzaak tot naleving is voor de sector dus geenszins vrijblijvend. Al leerde het hoogste rechtscollege de toezichthouders het afgelopen jaar dat die wel dicht bij de regels moeten blijven.

Ook risicomanagement is een rode draad in alle ontwikkelingen. In een samenleving waarin de behoefte lijkt te bestaan om nauwelijks iets aan het toeval over te laten, neemt de aandacht voor het beheersen

van risico's steeds grotere vormen aan. Risico's van uitbesteding, klimaatrisico's, cyber risico's, inflatierisico's, continuïteitsrisico's, integriteitsrisico's, risico's van teveel beloning. Niet alleen aan banken en verzekeraars worden op dit gebied hoge eisen gesteld; we zien dat van elke speler op de financiële markten op dit gebied heel wat wordt verwacht: Ook van de asset management sector, kredietverstrekkers en vrijgestelde partijen, zoals geregistreerde betaaldienstverleners of beheerders onder het zogenoemde light regime.

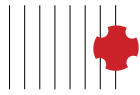
Als *cut-off* datum hebben wij zoals altijd 1 januari gehanteerd. Dat betekent dat de ontwikkelingen na die tijd niet in deze Vooruitblik zijn opgenomen. Zo is bijvoorbeeld de [AFM Agenda 2023](#) op 12 januari verschenen. Wij houden u door middel van nieuwsberichten en blogs door het jaar heen op de hoogte van dit soort gebeurtenissen.

Zorgen voor minder regulering ligt buiten onze macht, maar we kunnen wel overzicht bieden. Met deze Vooruitblik op alle voorzienbare ontwikkelingen in 2023 maakt u in ieder geval een goede start dit nieuwe jaar.

Waarin bent u geïnteresseerd?

Algemene ontwikkelingen	4
Afwikkelondernemingen & CCPs	16
Banken	20
Beleggingsfondsen	34
Beleggingsondernemingen	45
Betaaldienstverleners & EGI's	57
Financiële dienstverleners: adviseurs, bemiddelaars en gevolmachtigde agenten	66
FinTech & Crypto	73
Kapitaalmarkten: Uitgevende instellingen & Crowdfunding	81
Kredietverstrekkers	88
Trustkantoren	96
Verzekeraars	102
Integriteit	116
Duurzaamheid (ESG)	127

Ga direct naar een specifiek onderdeel van deze Vooruitblik door op een van bovenstaande links te klikken.

ALGEMENE ONTWIKKELINGEN

In dit onderdeel komen onderwerpen aan bod die in de regel niet specifiek aan één of bepaalde spelers op de financiële markt gelinkt kunnen worden, maar die in brede zin toepasselijk zijn op een ieder die zich op de Nederlandse financiële markt begeeft. Daarnaast wordt in dit onderdeel aandacht besteed aan accountantsorganisaties.

TOEZICHT, HANDHAVING & PROCEDURES

- AFM Trendzicht 2023
- DNB Toezicht in beeld 2023
- AFM en DNB Consultatie datamobiliteit
- DNB over toenemende cyberdreiging
- Wetsvoorstel Wet stroomlijning bestuurlijke boetemaxima en termijnen
- Uitkomsten overlap in uitvragen AFM en DNB
- Wetgevingswensen AFM

WET OP HET FINANCIËEL TOEZICHT (WFT)

- Wijzigingswet financiële markten 2022-II
- Wijzigingsbesluit financiële markten 2021
- Wijzigingswet financiële markten 2022
- Wijzigingsbesluit financiële markten 2022
- Wijzigingswet financiële markten 2024
- Consultatie Wijziging Besluit bekostiging financieel toezicht 2019

EUROPESE COMMISSIE

- Work Programme 2023
- Voorstellen Capital Markets Union Action Plan 2021

CONSUMENTENBESCHERMING

- EC herziening richtlijn verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten

DORA

- Verordening betreffende digitale operationele veerkracht

EUROPESE TOEZICHTHOUDERS

- ESA's Joint Committee Work Programme 2023
- ESMA Strategie 2023-2028
- ESMA Work Programme 2023
- EBA 2023 Work Programme
- EBA European Supervisory Examination Programme (ESEP) 2023
- EIOPA Single programming document 2023-2025

ACCOUNTANTSORGANISATIES

- Wet toekomst accountancysector
- AFM verduidelijkt verwachting bij incidenten
- AFM onderzoek cliëntacceptatieproces

EMIR

- Verlenging tijdelijke vrijstellingsregime voor intra-groepscontracten

ESMA voorstel tot verhogen clearing threshold voor grondstoffenderivaten

Voorstel Verordening ter beperking blootstelling centrale tegenpartijen van derde landen

ESMA technische standaarden

rapportageverplichtingen aan Trade Repositories onder EMIR

BENCHMARKS

ESMA consultatie inzake aanvraag erkenning onder de Benchmark Verordening

ESMA consultatie inzake wijzigingen clearing- en handelsverplichting met oog op benchmark transitie

CSDR

Akkoord Europese Lidstaten over herziening CSDR

ESMA publiceert technische standaarden ter opschorting CSDR buy-in regime

DLT pilot regime Verordening

ESMA publiceert concept technische standaarden ter wijziging van artikel 19 CSDR

VERORDENING MARKTMISBRUIK

EC nieuwe voorstellen Capital Markets Union

TOEZICHT, HANDHAVING & PROCEDURES

AFM Trendzicht 2023

Net als de voorgaande jaren heeft de AFM ook eind 2022 weer haar visie gegeven op de trends en bijbehorende risico's ten aanzien van het toezicht op de financiële markten voor 2023, namelijk in het op 3 november 2022 gepubliceerde [Trendzicht 2023](#). De concrete implicaties van de trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in haar Agenda 2023, die door de AFM traditiegetrouw begin 2023 wordt gepubliceerd. In de specifieke onderdelen van deze Finnius Vooruitblik 2023 worden onderwerpen uit Trendzicht 2023 voor een bepaalde sector belicht. In dit onderdeel Algemeen wordt het rapport in meer algemene zin besproken.

De AFM constateert allereerst dat het geopolitieke en macro-economische beeld in het afgelopen jaar fors is veranderd. Overheerste begin 2022 nog voorzichtig optimisme over het naderende einde van de coronapandemie en bijbehorende lockdowns, eind 2022 leeft volgens de AFM een gevoel van voortdurende crisis. Vervolgens gaat zij in op de volgende zes trends:

- **Macro-economisch klimaat:** de AFM signaleert dat de economische vooruitzichten zijn verslechterd door de stijgende inflatie en toenemende druk op economische groei. De hoge inflatie leidt tot koopkrachtdaling van huishoudens terwijl het vertrouwen van de consument in de economie als gevolg van onder andere geopolitieke spanningen sterkt daalt. De directe effecten van de stijgende rente lijken volgens de AFM vooralsnog beperkt. De AFM ziet dat het einde van de zeer lage rentestanden leidt tot een herwaardering van risico's, met onder meer dalende aandelen- en cryptowaarderingen tot gevolg. Een ander (positief) gevolg van de stijgende rente is dat de druk op de verdienmodellen van banken en levensverzekeraars afneemt, en de dekkingsgraad van pensioenfondsen stijgt.
- **Verduurzaming:** de AFM wijst erop dat de leveringonzekerheid van gas en hoge energieprijzen de duurzaamheidstransitie beïnvloeden. De AFM ondersteunt in dit verband het streven naar verduurzaming van woningen, maar de schulden die huishoudens daartoe aangaan moeten wel verantwoord zijn. De AFM wijst voorts op de risico's van het veranderende klimaat voor financiële instellingen en de belangrijke rol die de financiële sector vervult bij de financiering van verduurzaming. De informatieverstrekking over duurzaamheidsrisico's en duurzaamheidsprestaties door ondernemingen moet

beter; dit is voor de AFM een belangrijk aandachtspunt.

- **Digitalisering:** de steeds verder toenemende digitalisering zorgt voor laagdrempelige toegang tot advies en producten, maar brengt ook risico's met zich. Daarbij denkt de AFM onder andere aan uitsluiting van kwetsbare groepen, zoals ouderen, en discriminatie van groepen mensen door algoritmes bij de inzet van kunstmatige intelligentie. De AFM wijst op aankomende Europese wetgeving om meer grip te krijgen op digitalisering, zoals de AI-Verordening, Digital Markets Act, Digital Services Act, Data Governance Act en Digital Operational Resilience Act (DORA).
- **Internationalisering:** een vierde door de AFM uitgelichte trend is het toenemende internationale karakter van financiële dienstverlening. Volgens de AFM komt dit door enerzijds de groeiende interne marktwerking en anderzijds digitalisering dat het aanbieden van diensten in verschillende landen eenvoudiger maakt. Het aantal buitenlandse partijen dat in Nederland actief is neemt gestaag toe. De schaduwzijde van deze ontwikkeling wordt gevormd door malafide aanbieders die er agressieve en frauduleuze (beleggings-)praktijken op na houden. Internationale samenwerking tussen toezichthouders wordt gelet op de internationalisering van financiële dienstverlening steeds belangrijker, aldus de AFM.
- **Witwassen:** de AFM blijft benadrukken dat financiële ondernemingen een belangrijke functie vervullen in het voorkomen van witwassen, terrorismefinanciering en ander crimineel gedrag. Zij wijst op de evaluatie van de Financial Action Task Force (FATF) waaruit blijkt dat Nederland de afgelopen jaren belangrijke vooruitgang heeft geboekt in zijn aanpak van witwassen en terrorismefinanciering. Niettemin zet de AFM verder in op een betere informatiepositie en samenwerking met ketenpartners.
- **Toezichtlandschap:** tot slot benoemt de AFM dat ook het toezicht van de AFM in ontwikkeling is. De AFM signaleert dat de prioriteiten van nationale toezichthouders steeds meer worden beïnvloed door Europa. Ook wijst de AFM op (i) de uitbreiding van haar toezichttaken als het nieuwe pensioenstelsel in werking treedt, (ii) haar nieuwe rol als toezichthouder op alle vergunninghoudende accountantsorganisaties en (iii) een aantal grote Europese wetgevingstrajecten die impact zullen hebben op de toezichttaken van de AFM, waaronder DORA, MiCA, wijziging MiFID II/MiFIR, SFDR, wijziging AIFMD, AML Verordening en AI-Verordening.

DNB Toezicht in beeld 2023

- **Wat?** In november 2022 heeft DNB haar jaarlijkse [Toezicht in beeld](#) gepubliceerd. In deze publicatie blikt DNB terug op haar activiteiten als toezichthouder in het afgelopen jaar en kijkt zij vooruit naar haar

prioriteiten voor 2023. De uitdagingen die DNB signaleert zijn (i) hoge inflatie en stijgende rentes, (ii) doorzettende digitalisering waardoor cyberberrisico's toenemen, (iii) blootstelling aan duurzaamheidsrisico's en (iv) extra benodigde slagkracht tegen financieel economische criminaliteit. DNB beschrijft twee belangrijke speerpunten voor het toezicht in 2023. Het eerste speerpunt is inspelen op technologische vernieuwingen. DNB zal er in 2023 op blijven toezien dat instellingen hun cyberweerbaarheid goed op orde hebben en op orde houden. Daarnaast zal ze, mede gelet op het stijgend aantal aanvallen op ketenpartners, meer aandacht geven aan risico's die samenhangen met uitbesteding. Verder zal DNB zich voorbereiden op nieuwe wetgeving, waaronder DORA en MiCA. Het tweede speerpunt is sturen op duurzaamheid. DNB gaat in 2023 in gesprek met financiële instellingen over de beheersing van klimaatrisico's. Daarnaast gaat DNB in 2023 verder met het verankeren van duurzaamheidsrisico's in de toezichtmethodologie.

- **Wie?** Alle partijen die onder toezicht van DNB staan.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2023.

AFM en DNB Consultatie datamobilititeit

- **Wat?** Op 15 en 16 september 2022 hebben de [AFM](#) en DNB ter consultatie een discussiedocument gepubliceerd met daarin hun voorlopige beleidsvisie op datamobilititeit in de financiële sector. Deze voorlopige visie houdt heel kort gezegd in dat een toename in de mogelijkheden om data te delen voordelen kan opleveren, maar dat deze toenemende mogelijkheden wel gelijke tred moeten houden met meer aandacht voor de privacy en belangen van consumenten.
- **Wie?** Dit onderwerp is relevant voor alle partijen die in de financiële sector actief zijn.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 11 november 2022.

DNB over toenemende cyberdreiging

- **Wat?** Op 30 november 2022 heeft DNB de uitkomst van in 2022 uitgevoerde onderzoeken naar cyberberrisico's gepubliceerd. DNB maakt zich in toenemende mate zorgen over de weerbaarheid van financiële instellingen tegen cyberdreigingen. Uit de door DNB uitgevoerde onderzoeken blijkt dat niet alle basismaatregelen bij instellingen effectief zijn ingericht en functioneren. Basismaatregelen die volgens DNB aandacht vragen zijn (i) actieve monitoring op cyberberrisico's binnen de IT-omgeving, (ii) noodzakelijk onderhoud op de beveiliging van IT-systemen waarin de uitbestedingsketen betrokken wordt en (iii) testen van en oefenen met een cyberaanval.
- **Wie?** Alle partijen die onder toezicht staan van DNB.

- **Wanneer?** DNB kondigt aan er in 2023 op toe te zien dat instellingen hun cyberweerbaarheid op orde hebben en houden.

Wetsvoorstel Wet stroomlijning bestuurlijke boetemaxima en termijnen

- **Wat?** Op 28 mei 2022 heeft het Ministerie van Veiligheid & Justitie het Wetsvoorstel stroomlijning bestuurlijke boetemaxima en termijnen ter consultatie gepubliceerd. De voorgestelde wijzigingen om boetemaxima in het bestuursrecht meer te stroomlijnen met de boetemaxima uit het strafrecht zien niet op de boetemaxima in toezichtwetten als de Wft en de Wwft, maar bijvoorbeeld wel op het boetemaximum in de Wet handhaving consumentenbescherming (Whc). Daarnaast wordt voorgesteld om de vervaltermijn uit artikel 5:45 Awb om een boete op te leggen van vijf jaar te wijzigen naar zes jaar nadat de overtreding heeft plaatsgevonden, in geval van feiten waarvoor een zware boete kan worden opgelegd.
- **Wie?** Partijen die met handhaving door AFM of DNB te maken krijgen.
- **Wanneer?** De consultatietermijn sloot op 1 augustus 2022.

Uitkomsten overlap in uitvragen AFM en DNB

- **Wat?** In juli 2022 hebben de AFM en DNB onder toezicht staande instellingen [gevraagd](#) om concrete voorbeelden van overlap in de uitvragen van de AFM en DNB te melden. Doel van dit onderzoek was om dubbelingen in de toekomst zoveel mogelijk te beperken en daarmee de rapportagelasten voor de sector terug te dringen. Op 22 december 2022 hebben AFM en DNB [laten weten](#) 15 meldingen te hebben ontvangen.
- **Wie?** Alle ondernemingen die in het doorlopend toezicht met zowel uitvragen van de AFM als van DNB te maken hebben.
- **Wanneer?** De AFM en DNB geven aan specifieke werkinstructies te hebben opgesteld over het voorkomen van dubbele uitvragen. Voorts gaat DNB voorgenomen uitvragen vaker vooraf bespreken met instellingen via sectorpanels. Ook is een heus [meldpunt](#) ingericht om dubbelingen in uitvragen aan de toezichthouder te melden.

Wetgevingswensen AFM

- **Wat?** Uit de jaarlijkse [wetgevingsbrief](#) van de AFM aan de minister van Financiën van maart 2022 volgen de wetgevingswensen van de AFM. Het betreft onder

andere (i) het verzoek om een wettelijke grondslag voor het toekennen van tipgeld voor melders van overtredingen op het gebied van marktmisbruik, (ii) de mogelijkheid om onder een fictieve identiteit een rekening te openen, zodat de AFM gebruik kan maken van de bevoegdheid om testaankopen te doen en zodoende onderzoek naar consumentenbescherming uit te voeren en (iii) het verzoek om de mogelijkheid te onderzoeken voor een proces waarbij de AFM bij een onafhankelijke partij relevante dossiers kan aandragen en haar inhoudelijke expertise kan delen, om op deze wijze deskundige en objectieve duiding voor collectieve regelingen te borgen. De minister heeft op de wetgevingswensen van de AFM [gereageerd](#) en aangegeven met de AFM in gesprek te zijn over haar wensen.

- **Wie?** Financiële ondernemingen die onder toezicht van de AFM staan.
- **Wanneer?** Mogelijk geeft het ministerie in 2023 opvolging aan de wetgevingswensen van de AFM.

WET OP HET FINANCIËEL TOEZICHT

Wijzigingswet financiële markten 2022-II

- **Wat?** In de zomer van 2022 is het voorstel voor een [Wijzigingswet financiële markten 2022-II](#) gepubliceerd. Het wetsvoorstel ziet op wijziging van verschillende wetten en biedt onder meer een wettelijke verankering van het Financieel Stabiliteitscomité (FSC). In het FSC komen vertegenwoordigers van DNB, de AFM, het Ministerie van Financiën en het Centraal Planbureau (als externe deskundige) bijeen. Het FSC wordt in het voorstel institutioneel vormgegeven als een overleg onder verantwoordelijkheid en voorzitterschap van DNB.
- **Wie?** Het voorstel is relevant voor onder toezicht staande financiële ondernemingen. Bij de desbetreffende individuele spelers worden de sectorspecifieke onderdelen van deze wet in meer detail besproken.
- **Wanneer?** De Wijzigingswet financiële markten 2022-II werd eind vorig jaar aangenomen door de Eerste en Tweede Kamer. Beoogd is het wetsvoorstel begin 2023 in werking te laten treden.

Wijzigingsbesluit financiële markten 2021

- **Wat?** Op 24 november 2021 heeft de minister van Financiën het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2021](#) aan de Eerste en Tweede Kamer aangeboden. Het voorstel bevat onder andere wijzigingen van het Bpr,

het BGfo, het Besluit reikwijdtebepalingen Wft en het Besluit gereguleerde markten Wft om de termijn voor DNB en de AFM te verlengen van vier naar zes weken voor het nemen van een besluit – bijvoorbeeld met betrekking tot een aanvraag tot goedkeuring van een nieuwe beleidsbepaler – in de situatie dat AFM/DNB de onderneming heeft verzocht om aanlevering van nadere gegevens.

- **Wie?** Het voorstel is relevant voor onder toezicht staande financiële ondernemingen. Bij de desbetreffende individuele spelers worden de sectorspecifieke onderdelen van dit besluit in meer detail besproken.
- **Wanneer?** Dit wijzigingsbesluit hangt samen met de voorgestelde Wijzigingswet financiële markten 2022-II, die naar verwachting begin 2023 in werking treedt.

Wijzigingswet financiële markten 2022

- **Wat?** Op 27 mei 2022 is de [Wijzigingswet financiële markten 2022](#) in het Staatsblad gepubliceerd. Deze wet heeft onder meer tot doel om het voor DNB en de AFM mogelijk te maken om binnen de bekostigingssystematiek van het toezicht een reserve aan te houden ten behoeve van incidentele kosten.
- **Wie?** De wet is relevant voor onder toezicht staande financiële ondernemingen. Bij de desbetreffende individuele spelers worden de diverse onderdelen van de wet in meer detail besproken.
- **Wanneer?** De wet voorziet in verschillende momenten van inwerkingtreding. Een deel is reeds in werking getreden en een deel treedt in werking als het Wijzigingsbesluit financiële markten 2022 (zie hierna) gereed is. De wijziging van de bekostigingssystematiek is op 1 januari 2023 [in werking getreden](#).

Wijzigingsbesluit financiële markten 2022

- **Wat?** Op 15 juli 2022 heeft het ministerie van Financiën het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2022](#) ter consultatie gepubliceerd. Onder meer wordt voorgesteld om consistentie aan te brengen in de boetecategorieën uit het Besluit bestuurlijke boetes financiële sector (Bbbfs) die zien op overtreding van de meldplicht bij het benoemen van een nieuwe beleidsbepaler. Dergelijke meldplichten kenden wisselende boetecategorieën, namelijk zowel de eerste categorie (boete-basisbedrag EUR 10.000) als de tweede categorie (boete-basisbedrag EUR 500.000). Het voorgestelde besluit trekt dit gelijk op de tweede boetecategorie. Deze gelijktrekking draagt volgens de minister bij aan de effectieve handhaving van de wettelijke hoofdnormen van geschiktheid en betrouwbaarheid waarvan overtreding kan worden bestraft met een boete uit

de derde categorie (basisbedrag EUR 2,5 miljoen). De consultatieperiode is op 26 augustus 2022 afgelopen.

- **Wie?** Het voorstel is relevant voor onder toezicht staande financiële ondernemingen. Bij de desbetreffende individuele spelers worden de sectorspecifieke onderdelen van dit besluit in meer detail besproken.
- **Wanneer?** Nog niet bekend, maar naar verwachting in de loop van 2023. Op 23 november 2022 heeft de Raad van State advies uitgebracht en geadviseerd het besluit aan te nemen.

Wijzigingswet financiële markten 2024

- **Wat?** Afgelopen voorjaar heeft het ministerie van Financiën het wetsvoorstel Wijzigingswet financiële markten 2024 ter consultatie gepubliceerd. Het wetsvoorstel voorziet in diverse aanpassingen van de Wft en andere wetten. Een van de voorgestelde aanpassingen betreft het expliciteren dat een voordeelafhankelijke boete op grond van de Wft, Wwft en de Wtt 2018 ook kan worden opgelegd als het omzetafhankelijke boetemaximum geldt.
- **Wie?** Het wetsvoorstel is relevant voor onder toezicht staande financiële ondernemingen. Bij de desbetreffende individuele spelers worden de sectorspecifieke onderdelen van dit voorstel in meer detail besproken.
- **Wanneer?** Het wetsvoorstel is op 25 november 2022 ter advisering aangeboden aan de Afdeling advisering van de Raad van State. Naar verwachting zal het wetsvoorstel op 1 januari 2024 in werking treden.

Consultatie Wijziging Besluit bekostiging financieel toezicht 2019

- **Wat?** Vorig jaar consulteerde het ministerie van Financiën het Besluit tot wijziging van het Besluit bekostiging financieel toezicht 2019. Op 28 september 2022 [stuurde](#) zij het ontwerpbesluit naar de Eerste en Tweede Kamer. Op 14 december 2022 bracht de Raad van State [advies](#) uit. De Raad van State heeft geen opmerkingen en adviseert het besluit te nemen. Het besluit geeft onder andere nadere invulling aan de heffingsreserve, waarmee fluctuaties in de doorberekende toezichtkosten van DNB en de AFM kunnen worden gedempt. Ook wordt de procentuele verdeling van toezichtkosten bij de AFM aangepast in verband met wijzigingen in het AFM-toezicht op accountantsorganisaties.
- **Wie?** Onder toezicht staande financiële ondernemingen.
- **Wanneer?** Naar verwachting zullen de wijzigingen begin 2023 in werking treden.

EUROPESE COMMISSIE

Work Programme 2023

- **Wat?** Op 18 oktober 2022 heeft de Europese Commissie (EC) haar [Work Programme 2023](#) gepubliceerd. Hierin formuleert de EC haar belangrijkste ambities voor de komende periode. De twee meest prominente ambities zijn het verder uitvoering geven aan (i) de Europese Green Deal en (ii) de digitale transformatie van de Europese samenleving, ook wel de 'Twin Transition' genoemd. Ook blijft de EC zich inzetten voor goede en proportionele Europese wetgeving en de tijdige en correcte implementatie daarvan. In een bijgevoegde [actielijst](#) somt de EC de concrete wetgevingsinitiatieven op die op de agenda staan voor 2023.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen.
- **Wanneer?** Het Work Programme 2023 beschrijft de prioriteiten van de EC voor 2023.

Voorstellen Capital Markets Union Action Plan 2021

- **Wat?** Alweer enige tijd geleden, namelijk op 25 november 2021, heeft de EC een [pakket met concrete wetgevingsvoorstellen](#) bekendgemaakt ter verdere uitwerking van het Capital Markets Union (CMU) Action Plan uit 2020. Het betreft onder meer een aantal voorstellen met betrekking tot het European Single Access Point (ESAP). Het ESAP moet een gemeenschappelijke bron worden van kosteloze financiële en duurzaamheid gerelateerde informatie over en gepubliceerd door financiële ondernemingen, ongeacht waar zij in de EU gevestigd of opgericht zijn. ESMA wordt aangewezen om het ESAP te ontwikkelen.

De andere CMU-voorstellen van de EC hebben onder andere betrekking op de AIFMD en MiFID II/MiFIR, en worden besproken in de onderdelen van de betrokken spelers. Naast deze concrete wetgevingsvoorstellen heeft de EC aangekondigd een Retail Investment Strategy vast te stellen en haar werkzaamheden te versnellen ter vaststelling van een "open finance framework". Over dat laatste onderwerp heeft de EC tussen mei en juli 2022 de markt [geconsulteerd](#). Het Capital Markets Union Action Plan 2021 moet niet worden verward met de [nieuwe voorstellen](#) van de EC die zijn gericht op de verdere ontwikkeling van de CMU. De nieuwe voorstellen bestaan uit drie pijlers, namelijk (i) clearing, (ii) insolventie van ondernemingen en (iii) ondernemingen die op zoek zijn naar een beursnotering. Waar relevant zullen de nieuwe voorstellen op specifieke onderdelen worden besproken

in deze Vooruitblik. In dit algemene deel zullen ze aan bod komen bij de onderdelen EMIR en MAR.

- **Wie?** Het ESAP is voor vrijwel alle spelers een relevante ontwikkeling. De andere voorstellen van de EC zijn onder meer relevant voor fondsbeheerders en beleggingsondernemingen en komen in die onderdelen aan de orde.
- **Wanneer?** De concrete wetgevingsvoorstellen van de EC moeten eerst worden goedgekeurd door de Raad en het Europees Parlement. Dit proces is momenteel nog gaande en wij verwachten daarover in 2023 meer duidelijkheid

CONSUMENTEN- BESCHERMING

EC herziening richtlijn verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten

- **Wat?** Op 11 mei 2022 heeft de Europese Commissie een [voorstel](#) gepubliceerd voor een herziene Richtlijn verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten. Sinds de inwerkingtreding van de richtlijn in 2002 is de financiële retailsector steeds verder gedigitaliseerd. Er zijn nieuwe producten, aanbieders en verkoopkanalen bijgekomen. Inmiddels is er ook andere EU-wetgeving die relevant is voor financiële diensten, ingevoerd of geactualiseerd. Kortom: de richtlijn is achterhaald. Het voorstel heeft tot doel een toekomstbestendig kader te scheppen voor de verkoop op afstand van financiële diensten, waarbij consumenten worden beschermd in een digitale omgeving en onnodige lasten voor financiële dienstverleners worden verminderd. De richtlijn fungeert als vangnet. Op financiële diensten aan consumenten, die onder specifieke Uniewetgeving vallen, zijn (alleen) de bepalingen van die wetgeving van toepassing, voor zover daarin dezelfde onderwerpen worden behandeld als in het voorstel van de EC. De minister van Financiën [publiceerde](#) op 19 december 2022 haar antwoorden op vragen van de Tweede Kamer over de herziening van de richtlijn, waarin zij ook aangeeft dat de richtlijn moet fungeren als vangnet.
- **Wie?** Financiële ondernemingen die financiële diensten op afstand aanbieden aan consumenten.
- **Wanneer?** Het voorstel van de Commissie ligt nu bij het Europees Parlement en de Raad. Het Europees Parlement en de Raad moeten eerst met het voorstel instemmen. Beoogd is dat de voorgestelde wijzigingen 24 maanden na inwerkingtreding van de wijzigingen zijn geïmplementeerd in de wetgeving van elke lidstaat.

DORA

Verordening betreffende digitale operationele veerkracht

- **Wat?** Op 27 december 2022 zijn de [Verordening](#) betreffende digitale operationele veerkracht voor de financiële sector (DORA) en de bijbehorende [richtlijn](#) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. DORA bevat uitgebreide regels met betrekking tot de volgende zes pijlers:
 1. Solide ICT-risicobeheer;
 2. Adequaat ICT-incidentmanagement, inclusief het melden van ernstige ICT-incidenten aan de toezichthouder;
 3. Prudent beheer van risico's bij het gebruikmaken van derde ICT-aanbieders;
 4. Periodiek testen van de eigen ICT-weerbaarheid;
 5. Rechtstreeks toezicht op cruciale ICT-dienstaanbieders; en
 6. Samenwerking en toezicht/handhaving door toezichthouders.
- **Wie?** DORA is een belangrijke ontwikkeling voor alle financiële ondernemingen die onder het bereik van DORA vallen. Het in kaart brengen van de precieze omvang en inhoud van alle DORA-verplichtingen heeft de nodige voeten in de aarde. Wij helpen u als instelling graag met deze analyse en met de vertaling van de diverse DORA-eisen naar concrete actiepunten.
- **Wanneer?** De verordening is met ingang van 17 januari 2025 rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten, waaronder Nederland. Dat betekent dat instellingen vanaf dat moment aan de verplichtingen uit DORA moeten voldoen.

EUROPESE TOEZICHTHOUDERS

ESA's Joint Committee Work Programme 2023

Het [Work Programme](#) van de Joint Committee of the European Supervisory Authorities (EBA, EIOPA en ESMA, gezamenlijk de ESA's) is op 5 september 2022 gepubliceerd. Uit het 2023 Work Programme blijkt dat ook in 2023 de nadruk zal (blijven) liggen op consumenten- en beleggersbescherming, financiële diensten en producten die worden aangeboden aan retail beleggers, prudentiële analyses van cross-sectorale ontwikkelingen (onder andere ten aanzien van PRIIPs, SFDR en de Securitisation Regulation). Daarnaast wordt gefocust op risico's en zwakheden in het kader van financiële stabiliteit, digitale

operationele veerkracht, financiële conglomeraten en prudentiële consolidatie, alsmede op accounting en audits.

Meer specifiek zal de Joint Committee zich richten op het volgende:

- in het kader van de Green Deal en de Sustainable Finance-strategie zal de Joint Committee draft technische standaarden ontwikkelen onder de SFDR. Hierbij zal de nadruk liggen op mandaten voor gerichte aanpassingen en uitbreiding van de technische standaarden. Ook zal de Joint Committee zich richten op stresstesten voor klimaatrisico's;
- het verder vergroten van haar betrokkenheid bij de Europese Commissie's Digital Finance Package (incl. wetsvoorstellen over Digital Operational Resilience (DORA) en de Joint Committee Sub-Committee on Digital Operational Resilience (JC SC DOR));
- financiële innovatie (onder meer door coördinatie en coöperatie tussen nationale innovatie facilitators in lijn met de Digital Finance Strategy van de Europese Commissie);
- de cross-sectorale impact op beleggersbescherming, EU marktintegriteit en financiële stabiliteit (als gevolg van de uittreding van Engeland uit de Europese Unie);
- external credit assessment institutions (ECAI's) verder in kaart brengen en monitoren onder de Capital Requirements Verordening en Solvency II Richtlijn.

Via de Joint Committee coördineren de ESA's hun activiteiten met het oog op de consistentie van EU-regels en het toezicht daarop door lokale toezichthouders. Gelet op de werkgebieden van de ESA's en de aard van de genoemde onderwerpen, is het Work Programme relevant voor een groot deel van de Nederlandse financiële sector.

ESMA Strategie 2023-2028

- **Wat?** Op 10 oktober 2022 heeft ESMA haar [2023-2028 Strategie](#) bekendgemaakt. In dit document zet ESMA uiteen welke prioriteiten ze aanbrengt in haar activiteiten de komende vijf jaar. De meerjarige strategie is opgebouwd uit drie strategische prioriteiten en twee thematische drijfveren. De strategische prioriteiten voor de periode 2023-2028 zijn: (i) het bevorderen van effectieve markten en financiële stabiliteit, door te zorgen voor eerlijke, ordelijke en effectieve markten, meer transparantie (bijv. door de invoering van het European Single Access Point) en voor meer financiële stabiliteit, (ii) het versterken van toezicht op de Europese financiële markten op zowel nationaal als Europees niveau, door het tot stand brengen van een gemeenschappelijke EU-toezichtcultuur, risicoprioritering en convergentie van toezichtbenaderingen en -resultaten, en (iii) het verbeteren van de bescherming van retailbeleggers.

De thematische drijfveren voor de periode 2023-2028 zijn: (i) het mogelijk maken van Sustainable Finance aan de hand van de prioriteiten als opgenomen in ESMA's Sustainable Finance Roadmap 2022-2024 (zoals effectiviteit en integriteit van ESG-informatie, een verbeterd ESG-regelgevingskader en -toezicht en de rol van retailbeleggers bij het financieren van de overgang naar een groenere economie), en (ii) het faciliteren van technologische innovatie en effectief gebruik van data, met focus op het beoordelen van de impact van technologieën die op de financiële markten worden gebruikt op het bestaande regelgevingskader en de tenuitvoerlegging van de komende EU-wetgeving op dit gebied.

- **Wie?** Gelet op de aard van de toezichtactiviteiten van ESMA is de ESMA Strategie 2023-2028 in het bijzonder relevant voor banken, beleggingsondernemingen, beheerders van beleggingsinstellingen, ICBE's benchmarkgebruikers, crowdfunding dienstverleners en fintechs en Tier 2-centrale tegenpartijen (CCP's).
- **Wanneer?** De ESMA Strategie 2023-2028 beschrijft de strategische doelen van ESMA in de periode van 2023-2028.

ESMA Work Programme 2023

- **Wat?** ESMA heeft haar [2023 Annual Work Programme](#) gepubliceerd op 10 oktober 2022. Hierin beschrijft ESMA haar toezichtprioriteiten voor 2023. Ook in 2023 zal ESMA zich blijven concentreren op haar doelstellingen om beleggers beter te beschermen en de bevordering van stabiele en ordelijke financiële markten. Twee hoofdprioriteiten van ESMA in 2023 komen overeen met de thematische drijfveren die ESMA heeft geïdentificeerd in haar Strategie 2023-2028: (i) het mogelijk maken van Sustainable Finance en (ii) het faciliteren van technologische innovatie en effectief gebruik van data. De rest van het werkprogramma wordt gepresenteerd in overeenstemming met de activiteiten van ESMA, onderverdeeld in de thema's: (i) investeerders en emittenten, (ii) markten en infrastructures, (iii) risicobeoordelingen, en (iv) toezicht en convergentie. In de specifieke onderdelen van deze Vooruitblik wordt, waar relevant, nader ingegaan op het 2023 Annual Work Programme van ESMA.
- **Wie?** Gelet op de aard van de toezichtactiviteiten van ESMA is het 2023 Annual Work Programme in het bijzonder relevant voor banken, beleggingsondernemingen, beheerders van beleggingsinstellingen, ICBE's benchmarkgebruikers, crowdfunding dienstverleners en fintechs en Tier 2-centrale tegenpartijen (CCP's).
- **Wanneer?** Het 2023 Annual Work Programme beschrijft de aandachtsgebieden van ESMA in 2023.

EBA 2023 Work Programme

- **Wat?** Op 29 september 2022 heeft EBA haar [Annual Work Programme](#) voor het jaar 2023 gepubliceerd. Hierin beschrijft EBA haar belangrijkste prioriteiten voor 2023. In 2023 liggen deze prioriteiten in lijn met EBA's Single Programming Document (SPD), voor de periode 2023-2025, dat EBA begin 2022 heeft gepresenteerd. De nadruk zal liggen op: i) het voltooiën van de implementatie van Bazel in de EU, ii) het uitvoeren van een verbeterde EU-brede stresstest, iii) data verstrekken aan alle stakeholders, iv) het aanpakken van de nieuwe uitdagingen die voortvloeien uit de digitalisering van financiering en de komst van DORA en MiCA, en v) verder bijdragen aan de capaciteitsopbouw om witwassen en terrorismefinanciering te bestrijden en consumenten in de EU te beschermen. Bovendien zal EBA bijzondere aandacht blijven besteden aan de Europese ESG-agenda, zowel in zijn regelgevings- en risicobeoordelingsmandaten als in de eigen organisatie, voortbouwend op haar recente registratie in het EU Eco-Management and Audit Scheme (EMAS).
- **Wie?** Gelet op de aard van de toezichtactiviteiten van EBA is het Annual Work Programme in het bijzonder relevant voor banken en beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Het 2023 Work Programme beschrijft de aandachtsgebieden van EBA in 2023.

EBA European Supervisory Examination Programme (ESEP) 2023

- **Wat?** EBA heeft op 27 oktober 2022 het [European Supervisory Examination Program \(ESEP\)](#) voor 2023 gepubliceerd. Hierin worden de belangrijkste onderwerpen geïdentificeerd die in heel Europa de aandacht van de toezichthouder moeten trekken. Het ESEP is bedoeld om input te geven op de planningsprocessen van prudentiële toezichthouders en om hun toezichtpraktijken vorm te geven. Voor 2023 zijn vier kernthema's geïdentificeerd die de aandacht van de toezichthouder vragen: (i) macro-economische en geopolitieke risico's, (ii) operationele en financiële weerbaarheid, (iii) transitierisico's met betrekking tot duurzaamheid en digitalisering, en (iv) risico's op het gebied van witwassen en terrorismefinanciering in het supervisory review and evaluation process (SREP) en in interne controle/governance.
- **Wie?** Het ESEP is behalve voor toezichthouders ook relevant voor colleges van toezicht, aangezien convergerende praktijken en methoden onmisbaar zijn in de context van grensoverschrijdende bankgroepen.
- **Wanneer?** De EBA zal nagaan hoe de belangrijkste onderwerpen die door het ESEP naar voren zijn gebracht i) zijn ingebed in de prioriteiten van de

bevoegde autoriteiten voor 2023, en ii) weerspiegeld worden in hun respectieve activiteiten gedurende het hele jaar. Wij verwachten dat de focus van de nationale toezichthouders in 2023 derhalve meer gericht zal zijn op de bovengenoemde vier speerpunten.

EIOPA Single programming document 2023-2025

- **Wat?** Op 30 september 2022 heeft ook EIOPA haar [Single programming document 2023-2025](#) gepubliceerd, waarin het annual work plan voor 2023 is opgenomen. In het Single programming document 2023-2025 beschrijft EIOPA haar aandachtsgebieden voor de periode 2023-2025 en haar prioriteiten voor 2023. Bij het formuleren van de prioriteiten voor 2023 heeft EIOPA zich op zes aandachtsgebieden gebaseerd: (i) sustainable finance integreren in alle werkgebieden, (ii) ondersteuning van de markt- en toezichtgemeenschap tijdens de digitale transformatie, (iii) het verbeteren van de kwaliteit en effectiviteit van het toezicht, (iv) zorgdragen voor technisch verantwoord prudentieel beleid en verantwoorde bedrijfsvoering, (v) het signaleren, beoordelen, monitoren en rapporteren van risico's voor de financiële stabiliteit en het bevorderen van preventief beleid en mitigerende maatregelen, en (iv) zorgen voor goed bestuur, een flexibele organisatie, kosteneffectief beheer van middelen en een sterke bedrijfscultuur. In de specifieke onderdelen van deze Vooruitblik wordt nader ingegaan op het Work Programme van EIOPA.
- **Wie?** Gelet op de aard van de toezichtactiviteiten van EIOPA is het Single programming document 2023-2025 in het bijzonder relevant voor de verzekerings- en pensioensector.
- **Wanneer?** Het Single programming document beschrijft de focusgebieden van EIOPA in 2023-2025.

ACCOUNTANTS- ORGANISATIES

Wet toekomst accountancysector

- **Wat?** Op 9 augustus 2022 heeft het ministerie van Financiën het voorstel voor een [Wet toekomst accountancysector](#) gepubliceerd. Het wetsvoorstel strekt tot wijziging van een aantal accountancywetten, waaronder de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta). De wijzigingen houden verband met onder andere de vaststelling, rapportage en publicatie van 'audit quality indicators', de versterking van de interne governance van de grootste accountantsorganisaties, de vereenvoudiging en versterking van het toezicht

door de AFM op niet-oob-accountantsorganisaties en het verlagen van de drempel om bij de AFM melding te doen van geconstateerde gebreken in een wettelijke controle. Ook bevat het wetsvoorstel een bevoegdheid voor de NBA om een accountantsorganisatie aan te wijzen in gevallen waarin een controlecliënt geen accountantsorganisatie bereid vindt de wettelijke controle te verrichten.

Voorts beoogt het voorstel het voor de AFM mogelijk te maken om aan accountantsorganisaties een maatregel op te leggen in geval van ernstige tekortkomingen in door accountants uitgevoerde individuele wettelijke controles. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven had hier in de inmiddels bekende [uitspraken van 18 juni 2019](#) op grond van de huidige Wta nog een stokje voor gestoken. Voorgesteld wordt nu om een (resultaat)verplichting in te voeren inhoudende dat het kwaliteitsbeheersingssysteem van een accountantsorganisatie waarborgt dat ernstige tekortkomingen in wettelijke controles worden voorkomen. Het is de bedoeling dat de AFM op basis van onderzoek van een selectie van controledossiers toezicht kan uitoefenen op de naleving van deze nieuwe eis.

- **Wie?** Accountants en accountantsorganisaties.
- **Wanneer?** Op 5 december 2022 heeft de Raad van State haar (op onderdelen kritische) [advies](#) gepubliceerd. Het wetsvoorstel moet vervolgens door de Tweede en Eerste Kamer. De voorgenomen datum van inwerkingtreding van het wetsvoorstel is op dit momenteel niet duidelijk; in het wetsvoorstel wordt voorzien in een gedifferentieerde inwerkingtreding omdat sommige bepalingen volgens de minister een langere voorbereidingstijd vergen dan andere.

AFM verduidelijkt verwachting bij incidenten

- **Wat?** Op 24 november 2022 heeft de AFM een [herziene interpretatie](#) van het begrip 'incident' in het kader van de Wta en het Besluit toezicht accountantsorganisaties (Bta) gepubliceerd. Met deze interpretatie zet de AFM uiteen wat zij verstaat onder een 'incident' en licht zij toe welke verantwoordelijkheden een accountantsorganisatie heeft indien zich een incident voordoet. De AFM geeft daarbij enkele voorbeelden van gebeurtenissen waarbij volgens haar doorgaans sprake zal zijn van een incident en de AFM een incidentmelding verwacht.
- **Wie?** Accountantsorganisaties.
- **Wanneer?** Wij verwachten dat de AFM in 2023 extra aandacht zal geven aan de naleving van de incidentmeldplicht door accountantsorganisaties.

AFM onderzoek cliëntacceptatieproces

- **Wat?** Op 15 december 2022 heeft de AFM de uitkomsten [gepubliceerd](#) van haar eerste onderzoek naar accountantsorganisaties met een reguliere vergunning. Dat zijn accountantsorganisaties die wettelijke controles verrichten maar niet beschikken over een vergunning om OOB-controles uit te voeren, en sinds 2022 onder direct toezicht van de AFM staan. De AFM heeft bij 30 van deze accountantsorganisaties het beleid inzake de cliënt- en opdrachtaanvaarding (CEAC) en de uitvoering hiervan in 83 wettelijke controles onderzocht. De AFM concludeert dat verbeteringen in de CEAC noodzakelijk zijn en dat de sector hier direct mee aan de slag moet.
- **Wie?** Accountantsorganisaties met een reguliere vergunning.
- **Wanneer?** Doorlopend. De AFM geeft te kennen dat zij in 2023 en verder de kwaliteitsverbetering voor de CEAC actief zal volgen en zo nodig haar toezichtactiviteiten hierop zal afstemmen.

EMIR

Verlenging tijdelijke vrijstellingsregime voor intra-groepscontracten

- **Wat?** De ESA's hebben op 13 juni 2022 een eindverslag [gepubliceerd](#) met concept technische standaarden (RTS) waarin wordt voorgesteld om het tot 30 juni 2022 geldende regime van tijdelijke vrijstellingen voor intra-groepscontracten met drie jaar te verlengen. Dit zal tegemoet komen aan de lopende beoordeling van de gelijkwaardigheid van derde landen en een herziening van het intra-groepsvrijstellingskader binnen de EMIR-evaluatie mogelijk maken. Het eerdere regime van tijdelijke vrijstellingen voor intra-groepscontracten is op 30 juni 2022 verlopen. Omdat de goedkeuring van de technische standaarden naar verwachting tijd zal kosten, verwachten de ESA's dat nationale toezichthouders tot het einde van het goedkeuringsproces van deze RTS geen prioriteit geven aan toezicht op de gerelateerde vereisten die van toepassing zijn op intra-groep transacties en dat zij hun op risico gebaseerde toezichtbevoegdheden toepassen.
- **Wie?** De technische standaarden zijn relevant voor Trade Repositories, tegenpartijen en CCP's.
- **Wanneer?** De concept technische standaarden zijn ter goedkeuring aangeboden aan de Europese Commissie. Deze goedkeuring zal naar verwachting veel tijd innemen.

ESMA voorstel tot verhogen clearing threshold voor grondstoffenderivatven

- **Wat?** ESMA [stelt voor](#) om de clearing threshold voor grondstoffenderivatven zoals opgenomen in EMIR met 1 miljard te verhogen. Dit voorstel komt naar aanleiding van de discussion paper over de review van clearing thresholds zoals opgenomen in EMIR, die liep van 21 november 2021 tot 19 januari 2022. ESMA heeft het voorstel tot aanpassing van de technische standaarden (RTS) met betrekking tot clearing thresholds voor grondstoffenderivatven zoals opgenomen in EMIR voorgelegd aan de Europese Commissie.
- **Wie?** Tegenpartijen en CCP's.
- **Wanneer?** De technische standaarden zijn ter goedkeuring aangeboden aan de Europese Commissie.

Voorstel Verordening ter beperking blootstelling centrale tegenpartijen van derde landen

- **Wat?** De Europese Commissie heeft op 7 december 2022, als onderdeel van de [nieuwe voorstellen](#) van de Europese Commissie met betrekking tot de Capital Markets Union (CMU), een [voorstel](#) gepubliceerd voor een Verordening met maatregelen om buitensporige blootstellingen aan centrale tegenpartijen van derde landen te beperken en de efficiëntie van de clearingmarkten van de Unie te verbeteren. Het voorstel heeft tot doel het equivalentiekader in EMIR evenrediger te maken en de samenwerking met buitenlandse toezichthouders beter af te stemmen op de risico's van in derde landen gevestigde CCP's. Er wordt ook voorgesteld om de equivalentieprocedure te vereenvoudigen wanneer de risico's van centrale clearing in een derde land laag zijn. Bovendien wordt met dit voorstel beoogd de centrale clearingcapaciteit van de EU op te bouwen en daarmee de liquiditeit bij CCP's in de EU vergroten, met als doel de risico's voor de financiële stabiliteit in de EU door buitensporige blootstellingen aan CCP's uit derde landen te verkleinen. Daarom vereist het voorstel dat alle marktdeelnemers die onderworpen zijn aan een clearingverplichting actieve rekeningen aanhouden bij CCP's in de EU voor clearingproducten die door ESMA zijn aangemerkt als zijnde van substantieel systemisch belang voor de financiële stabiliteit van de EU. Dit voorstel van de Europese Commissie wordt [geconsulteerd](#) tot in de eerste helft van 2023.
- **Wie?** Tegenpartijen, CCP's en marktpartijen die gebruik maken van CCP's.
- **Wanneer?** Het voorstel zit nog in het EU wetgevingsproces, dat in 2023 nog bezig zal zijn.

ESMA technische standaarden rapportageverplichtingen aan Trade Repositories onder EMIR

- **Wat?** Op 7 oktober 2022 zijn drie technische standaarden gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie met betrekking tot rapportageverplichtingen voor tegenpartijen aan Trade Repositories onder EMIR:
 - [ITS](#) met betrekking tot de normen, formats, frequentie en methoden en regelingen voor rapportage;
 - [RTS](#) tot nadere bepaling van de procedures voor de afstemming van gegevens tussen transactieregisters en de procedures die het transactieregister moet toepassen om te verifiëren of de rapporterende tegenpartij of de indienende entiteit de rapportagevereisten naleeft, en om de volledigheid en juistheid van de gerapporteerde gegevens te verifiëren; en
 - [RTS](#) inzake de minimale mate van gedetailleerdheid van de aan transactieregisters te rapporteren gegevens en het te gebruiken rapportagetype.
- **Wie?** De technische standaarden zijn relevant voor CCP's, tegenpartijen en Trade Repositories.
- **Wanneer?** De technische standaarden traden eind oktober 2022 in werking en zijn van toepassing vanaf 29 april 2024.

BENCHMARKS

ESMA consultatie inzake aanvraag erkenning onder de Benchmark Verordening

- **Wat?** Op 28 november 2022 heeft ESMA een [finaal rapport](#) gepubliceerd met voorgestelde wijzigingen van Gedelegeerde Verordening 2018/1645 betreffende de vorm en inhoud van de zogeheten erkenningsaanvraag. Een in een derde land gevestigde benchmarkbeheerder kan een aanvraag tot erkenning in de Unie indienen. In zijn erkenningsaanvraag moet die beheerder een overzicht geven van de regelingen, beleidsregels en procedures die hij heeft vastgesteld om te voldoen aan de toepasselijke vereisten van de Benchmark Verordening.
- **Wie?** Beheerders van een benchmark die zijn gevestigd buiten de EU.
- **Wanneer?** De voorgestelde wijzigingen worden aan de Europese Commissie voorgelegd, die vervolgens binnen drie maanden dient te beslissen of de wijzigingen worden doorgevoerd.

ESMA consultatie inzake wijzigingen clearing- en handelsverplichting met oog op benchmark transitie

- **Wat?** Op 11 juli 2022 heeft ESMA een [consultatiedocument](#) gepubliceerd met daarin voorgestelde wijzigingen van enerzijds de EMIR clearing verplichting inzake OTC-derivaten zoals uitgewerkt in Gedelegeerde Verordening 2015/2205 en anderzijds de MiFIR handelsverplichting voor derivaten zoals uitgewerkt in Gedelegeerde Verordening 2017/2417. De voorgestelde wijzigingen houden verband met de benchmark transitie die met de Benchmark Verordening is ingezet. Als gevolg van het wegvallen van EONIA en LIBOR en de opkomst van een nieuwe set aan 'Risk-Free Rates' zoals €STR sluiten marktpartijen derivatencontracten met verwijzingen naar de nieuwe benchmarks. Om deze reden dienen ook de verwijzingen naar benchmarks in de clearing verplichting en handelsverplichting voor derivaten (zoals uitgewerkt in voornoemde Gedelegeerde Verordeningen) te worden aangepast. De voorgestelde aanpassingen bouwen voort op [eerdere wijzigingen](#) in verband met de benchmark transitie.
- **Wie?** Deze ontwikkeling is voornamelijk relevant voor partijen die derivaten afsluiten, CCP en handelsplatformen.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 30 september 2022. ESMA verwacht uiterlijk begin 2023 een finaal rapport te publiceren.

CSDR

Akkoord Europese Lidstaten over herziening CSDR

- **Wat?** Als onderdeel van de herziening van de CSDR heeft de Europese commissie op 16 maart 2022 een [voorstel](#) gepubliceerd tot wijziging van de CSDR. Op 20 december 2022 hebben de EU-lidstaten een akkoord bereikt over hun [onderhandelingsstandpunt](#) met betrekking tot de voorgestelde actualisering van de CSDR. De herziening van de CSDR heeft als doel om de effectenafwikkeling in de EU efficiënter te maken door (onder meer) het vereenvoudigen van de vereisten en een verduidelijking van de vergunningsprocedures. De herziening moet (o.a.) grensoverschrijdende afwikkeling door CSD's stimuleren, de samenwerking en uitwisseling van informatie tussen toezichthouders vergemakkelijken, de regels omtrent de verplichte "buy-in" stroomlijnen (hierover meer in het onderstaande onderdeel) en CSD's toegang geven tot bancaire nevendiensten.

- **Wie?** CSD's, CCP's, handelsplatformen en marktdeelnemers zoals (bank) beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Na het akkoord tussen de lidstaten van 20 december 2022, zal de Europese Raad zijn standpunt bepalen en vervolgens in onderhandeling treden met het Europees Parlement.

ESMA publiceert technische standaarden ter opschorting CSDR buy-in regime

- **Wat?** ESMA heeft op 2 juni 2022 [technische standaarden](#) (RTS) gepubliceerd om het CSDR buy-in regime op te schorten. Het voorstel van ESMA omvat de opschorting van de toepassing van de bepalingen met betrekking tot het verplichte buy-in regime uit de technische standaarden (RTS) inzake afwikkelingsdiscipline gedurende drie jaar, totdat de mogelijke wijzigingen aan het bestaande CSDR buy-in regime van toepassing worden (voortkomend uit de hierboven beschreven herziening van de CSDR). De CSDR voorziet in voorschriften voor partijen om mislukte afwikkeling van transacties te voorkomen, en voor de situatie waarin de afwikkeling toch mislukt, in regels over monitoring, sanctionering en zogeheten verplichte 'buy-ins'. Een verplichte buy-in ziet simpel gezegd op de situatie dat een koper van niet-afgewikkelde effecten, effecten van dezelfde soort elders in de markt inkoop. Indien de prijs van deze nieuwe transactie hoger ligt dan de prijs van de oorspronkelijke (mislukte) transactie, moet de oorspronkelijke (nalatige) verkoper aan de koper het verschil vergoeden.
- **Wie?** CSD's, CCP's, handelsplatformen en marktdeelnemers zoals (bank) beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Het voorstel tot uitstel is door ESMA ter goedkeuring aan de Europese Commissie toegezonden, en zal in werking treden enkele dagen na publicatie in het Publicatieblad van de Europese Unie.

DLT pilot regime Verordening

- **Wat?** Op 2 juni 2022 is de verordening inzake een pilot regime voor marketinfrastructuur gebaseerd op distributed ledger technologie (DLT) [gepubliceerd](#). Deze verordening maakt onderdeel uit van het bredere EU Digital Finance pakket. De verordening introduceert een proefregeling voor multilaterale handelsfaciliteiten (MTF's) en centrale effectenbewaarinstellingen (CSD's) die gebruikmaken van DLT. Daarbij worden deze partijen tijdelijk vrijgesteld van bepaalde eisen uit MiFID II/MiFIR respectievelijk de CSDR. Op 11 juli 2022 heeft ESMA ter consultatie [conceptrichtsnoeren](#) gepubliceerd over de wijze waarop partijen hun verzoek om de hiervoor

bedoelde vrijstelling dienen te richten aan de bevoegde toezichthouder.

- **Wie?** Het voorstel is relevant voor CSD's die bij hun activiteiten (willen) gebruikmaken van DLT.
- **Wanneer?** De verordening zal op 23 maart 2023 in werking treden. De richtsnoeren van ESMA moeten dan ook in werking treden.

bestaat uit verschillende conceptverordeningen en conceptrichtlijnen. Het zal per onderdeel verschillen wanneer het in werking treedt. Gezien de omvang van het gehele pakket zullen in 2023 nog de nodige ontwikkelingen plaatsvinden en zal naar onze mening waarschijnlijk 2024 vooral het jaar zijn waarin nieuwe regels van kracht zullen worden.

ESMA publiceert concept technische standaarden ter wijziging van artikel 19 CSDR

- **Wat?** ESMA heeft op 15 november [concept technische standaarden](#) ter wijziging van artikel 19 CSDR gepubliceerd. Het voorstel van ESMA omvat afschaffing van het afzonderlijke proces dat is vastgelegd in artikel 19 van de technische standaarden (RTS) inzake afwikkelingsdiscipline voor de inning en verdeling van geldboetes met betrekking tot mislukte afwikkelingsoperaties op geclearde transacties, om de CSD's de leiding te geven over het gehele proces van inning en verdeling van boetes.
- **Wie?** CSD's, CCP's, handelsplatformen en marktdeelnemers zoals (bank) beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** De technische standaarden zijn door ESMA ter goedkeuring aan de Europese Commissie toegezonden, en zal in werking treden enkele dagen na publicatie in het Publicatieblad van de Europese Unie.

VERORDENING MARKTMISBRUIK

EC nieuwe voorstellen Capital Markets Union

- **Wat?** De Europese Commissie heeft op 7 december 2022 een omvangrijk aantal nieuwe wetgevingsvoorstellen gepresenteerd met betrekking tot clearing, insolventie van ondernemingen en notering van ondernemingen om de kapitaalmarkten van de EU aantrekkelijker te maken. Dit betreft een omvangrijk pakket wet- en regelgeving dat erop is gericht de Capital Markets Union verder te ontwikkelen. Een [overzicht](#) van alle wetsvoorstellen in dit kader is te vinden op de website van de Europese Commissie. De wetgevingsvoorstellen zullen worden besproken bij de verschillende spelers in deze Vooruitblik. Op deze plaats wordt genoemd dat een van de [voorstellen](#) ziet op wijziging van de Verordening Marktmisbruik (MAR) en als doel heeft om een aantal MAR-bepalingen te versimpelen althans te verduidelijken.
- **Wie?** De voorstellen zijn onder meer relevant voor effectenuitgevende instellingen.
- **Wanneer?** Het voorgestelde wetgevingspakket

AFWIKKELONDERNEMINGEN & CCPS

Let op: ook het cross-sectorale onderdeel [Integriteit](#) (denk daarbij aan de Wwft en de sanctieregelgeving) is voor afwikkelondernemingen en centrale tegenpartijen (CCP's) van groot belang. Evenals het onderdeel [FinTech & Crypto](#) en het onderdeel [Duurzaamheid \(ESG\)](#). Onderwerpen die op hiervoor genoemde thema's betrekking hebben, komen – een enkele uitzondering daargelaten - niet aan bod in dit onderdeel, maar alleen in de voorgenoemde specials. Daarnaast is het voor afwikkelondernemingen en CCP's nuttig kennis te nemen van het onderdeel [Algemeen](#), omdat daarin ook meer algemene onderwerpen aan bod komen die deze partijen kunnen raken.

AFWIKKELONDERNEMINGEN

ECB

Nieuw overzicht kader voor elektronische betaalinstrumenten, regelingen en procedures
Verkenning naar digitaal centrale bankgeld/een digitale euro

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Wet nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

CPMI en IOSCO Rapport over cyberbestendigheid FMI's
Beloning onder de noemer van dividend
Q&A Retentievergoedingen

CCP'S

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Europeesrechtelijk kader voor herstel en afwikkeling van CCP's
Nederlands kader voor herstel en afwikkeling van CCP's

ESMA & EC

ESMA consulteert plannen CCP bedrijfsreorganisatieplannen
Verder ontwikkelen kapitaalmarktenunie
EC consultatie Verordening ter beperking blootstelling centrale tegenpartijen van derde landen
ESMA wijzigt tijdelijk onderpand vereisten voor liquiditeitsverlichting op markt energiederivaten
ESMA richtsnoeren inzake afwikkelbaarheid en samenwerkingsregelingen
ESMA's strategische doelstellingen voor 2023-2025

AFWIKKEL- ONDERNEMINGEN

ECB

Nieuw overzicht kader voor elektronische betaalinstrumenten, regelingen en procedures

- **Wat?** Op 22 november 2021 heeft de ECB (de monetaire autoriteit van de eurozone) het *Eurosystem oversight framework for electronic payment instruments, schemes and arrangements* (PISA) [gepubliceerd](#). Hierin worden onder meer (nieuwe) vereisten gesteld aan het overzicht op elektronische betaalinstrumenten (zoals betaalkraaten) en de schemes en arrangements die hiermee verband houden, waaronder afwikkeldiensten zoals het initiëren en accepteren van betaalopdrachten en clearing en settlement. Wij schreven al over dit raamwerk in de Vooruitblik [2021](#) & [2022](#). Dit PISA-raamwerk vervangt de bestaande geharmoniseerde toezichtbenadering en -normen voor betaalinstrumenten van het Eurosysteem en is in het bijzonder relevant voor entiteiten die een payment scheme of betaalregeling verzorgen. Het toezichtkader strekt zich ook uit tot digital payment tokens en diensten gerelateerd aan crypto-assets. Het nieuwe raamwerk bevat een [uitzonderingsbeleid](#) en een nieuwe [beoordelingsmethodiek](#).
- **Wie?** Onder andere card schemes en afwikkelondernemingen, maar ook bepaalde betaalinstrumenten en elektronischgeldinstellingen.
- **Wanneer?** Entiteiten die al onder oversight van het Eurosysteem vallen moesten zich met ingang van 15 november 2022 houden aan het nieuwe toezichtkader. Andere entiteiten moeten aan dit nieuwe toezichtkader

voldoen binnen een jaar nadat wordt genotificeerd dat zij onder het nieuwe toezichtkader vallen.

Verkenning naar digitaal centrale bankgeld/ een digitale euro

- **Wat?** In oktober 2020 heeft de ECB een uitgebreide verkenning naar digitaal centralebankgeld ('central bank digital currency', CBDC) gepubliceerd. Hierin schetste de ECB de mogelijke contouren en bijbehorende minimumvereisten van CBDC en werd het publiek uitgenodigd daarop te reageren. CBDC lijkt het best te kunnen worden omschreven als (i) fiat geld (ii) dat in digitale vorm wordt aangehouden op rekeningen bij centrale banken en (iii) voor een ieder – zowel burgers als bedrijven – toegankelijk is. CBDC komt in feite neer op het kunnen aanhouden van een geldrekening rechtstreeks bij een centrale bank, in Nederland DNB. De invoering van CBDC zou aldus grote veranderingen kunnen aanbrengen in het huidige betaallandschap, waaronder de wijze waarop betalingen worden gedaan, verwerkt, geaccepteerd en afgewikkeld. Opvolgend is het Eurosysteem (ECB + nationale centrale banken van de eurolanden) begonnen met de onderzoeksfase van een 'digital euro' project. Daarin wordt tenminste één variant van CBDC verkend die moet voldoen aan bepaalde minimumeisen.
- **Wie?** Relevant voor alle afwikkelondernemingen.
- **Wanneer?** De Europese Commissie heeft een wetgevingsvoorstel over een digitale euro [aangekondigd](#) voor begin 2023.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Wet nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)

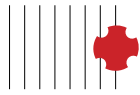
- **Wat?** Per 1 januari 2023 is de [Wet](#) nadere beloningsmaatregelen financiële ondernemingen (Wnbfo) in werking getreden. Met deze wet zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd in de beloningsregels zoals opgenomen in de Wft, waaronder de introductie van een wettelijke retentieperiode van ten minste vijf jaar voor aandelen die worden uitgekeerd als bestanddeel van een vaste beloning, en een aanscherping van de middelingsregeling voor niet-cao personeel, dat onder voorwaarden een hogere bonus dan 20% toegekend kan krijgen. De AFM [publiceerde](#) eind 2022 een meldingsformulier voor het afwijken van het bonusplafond voor niet-CAO personeel.

- **Wie?** Afwikkelondernemingen met een zetel in Nederland.
- **Wanneer?** Met ingang van 1 januari 2023. De contracten van bestaande medewerkers die per 1 januari 2023 geen gebruik meer kunnen maken van de middelingsregeling voor niet-cao personeel, moeten per 1 januari 2024 zijn aangepast.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

CPMI en IOSCO Rapport over cyberbestendigheid FMI's

- **Wat?** Op 29 november 2022 hebben de Committee on Payments and Market Infrastructures (CPMI) en de International Organization of Securities Commissions (IOSCO) een [rapport](#) uitgebracht over de cyberbestendigheid van financiële marktinfrastructuren (FMI's). Beheersing van operationele risico's (waaronder cyberbestendigheid) door FMI's is onderdeel van de Principles for financial market infrastructures. Ook de ECB betreft deze *Cyber resilience oversight expectations for financial market infrastructures* in haar oversight op FMI's. Het CPMI/IOSCO rapport constateert dat de *Guidance on cyber resilience for financial market infrastructures* redelijk goed wordt toegepast. Er wordt wel één ernstig probleem geconstateerd. Er is namelijk een klein aantal FMI's dat hun cyberrespons- en herstelplannen nog niet voldoende ontwikkeld heeft om te kunnen voldoen aan de doelstelling van twee uur hersteltijd (2hRTO). Dit betekent dat geen plannen zijn ontworpen om de FMI in staat te stellen ervoor te zorgen dat kritieke IT-systemen binnen twee uur na een verstoring kunnen worden hervat, zelfs in het geval van extreme (maar plausibele) scenario's. Daarnaast zijn er vier punten van zorg: (i) tekortkomingen in vastgestelde reactie- en herstelplannen om in extreme cyberaanvalscenario's aan de 2hRTO te voldoen; (ii) een gebrek aan cyberweerbaarheidstests na grote systeemwijzigingen; (iii) een gebrek aan uitgebreide, op scenario's gebaseerde testen; en (iv) onvoldoende betrokkenheid van relevante belanghebbenden (bijv. FMI-deelnemers, leveranciers van kritieke diensten of verbonden FMI's) bij het testen. Deze kwesties lijken uitdagingen te vormen voor de cyberweerbaarheid van FMI's. Het CPMI en de IOSCO dringen er bij de betrokken FMI's en hun toezichthouders op aan deze kwesties met de hoogste prioriteit aan te pakken. De betrokken toezichthoudende autoriteiten zijn verantwoordelijk voor de toepassing van de beginselen door de afzonderlijke FMI's.
- **Wie?** Het rapport betreft FMI's, waaronder ook

systemisch belangrijke betalingssystemen (SIPS). DNB ziet de Nederlandse afwikkelondernemingen als FMI's.

- **Wanneer?** Het CPMI en IOSCO hebben erop aangedrongen dat deze kwesties met de hoogste prioriteit worden aangepakt. Wij verwachten dan ook een verdere focus van FMI toezichthouders in 2023 op cyberbestendigheid.

Beloning onder de noemer van dividend

- **Wat?** Op 1 augustus 2022 heeft het Europese Hof van Justitie [een belangrijke uitspraak](#) gedaan over de vraag in hoeverre dividenden op aandelen van werknemers als een variabele beloning kunnen kwalificeren. Niet verbazingwekkend leest het HvJ alles erg ruim (en teleologisch). Hoewel de uitspraak is gewezen ten aanzien van gereguleerde beheerders voor beleggingsfondsen, is het punt dat wordt behandeld in de uitspraak voor alle gereguleerde marktpartijen van belang. Het gaat immers om de vraag welke beloningsmechanismen als variabele vergoeding worden gezien. De overwegingen in de uitspraak zijn daarmee ook relevant voor het beoordelen van participatiestructuren in afwikkelondernemingen.
- **Wie?** Afwikkelondernemingen.
- **Wanneer?** Het ligt in de rede dat de toezichthouders extra aandacht zullen hebben voor participatiestructuren in 2023.

Q&A Retentievergoedingen

- **Wat?** Op 2 december 2022 [publiceerde](#) DNB een Q&A met betrekking tot retentievergoedingen, welke eerder in het jaar werd geconsulteerd. DNB geeft in de Q&A aan welke toetsingskaders zij gebruikt bij retentievergoedingen waarvoor instemming nodig is en voor de gevallen waar deze instemming niet vereist is. Ook geeft zij aan welke elementen in ieder geval onderbouwd moeten (kunnen) worden, ook indien er geen voorafgaande instemming nodig is. De AFM liet op haar website [weten](#) dat de consultatie van de Q&A ook namens haar wordt uitgevoerd.
- **Wie?** Afwikkelondernemingen.
- **Wanneer?** Per direct.

CCP'S

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Europeesrechtelijk kader voor herstel en afwikkeling van CCP's

- **Wat?** De [Verordening](#) betreffende een kader voor het herstel en de afwikkeling van centrale tegenpartijen heeft als doel een geloofwaardig kader voor herstel en afwikkeling te scheppen en om zo veel mogelijk te verzekeren dat CCP's maatregelen vastleggen om financiële moeilijkheden te boven te komen, om de kritieke functies van een CCP die faalt of waarschijnlijk zal falen in stand te houden, terwijl de resterende activiteiten volgens normale insolventie-procedures worden geliquideerd. Zo wordt de financiële stabiliteit veiliggesteld en worden aanzienlijke nadelige gevolgen voor het financiële stelsel voorkomen. Ook is het bedoeld om het vermogen ervan om ten dienste te staan van de reële economie, in stand te houden en er tegelijkertijd voor te zorgen dat het falen van een CCP de belastingbetaler zo weinig mogelijk kost. Om op efficiënte wijze met falende CCP's te kunnen omgaan, moeten de bevoegde autoriteiten de bevoegdheid hebben om CCP's voorbereidende maatregelen op te leggen. Er moet een minimumnorm worden vastgesteld met betrekking tot de inhoud en de informatie die in herstelplannen moeten worden opgenomen om ervoor te zorgen dat alle CCP's in de Unie over voldoende gedetailleerde herstelplannen beschikken mochten ze met financiële moeilijkheden worden geconfronteerd. De Verordening biedt de parameters die in acht moeten worden genomen bij een herstelplan. Onderdelen van de Verordening zijn door de Europese Commissie uitgewerkt in gedelegeerde verordeningen ([C\(2022\)8433](#), [C\(2022\)8434](#), [C\(2022\)8435](#)).
- **Wie?** Het herstelkader is relevant voor CCP's en de afwikkelingsautoriteit van de desbetreffende CCP's (aan welke laatste partijen de bevoegdheid wordt verleend om de afwikkelingsinstrumenten toe te passen en de afwikkelingsbevoegdheden uit te oefenen zoals beschreven in deze Verordening.)
- **Wanneer?** Het overgrote deel van de Verordening is sinds 12 augustus 2022 van toepassing en vanaf 12 februari 2023 treden de laatste artikelen (met betrekking tot de voorgefinancierde specifieke eigen middelen en de verlening van vergoeding aan niet in gebreke zijnde clearingleden) in werking.

Nederlands kader voor herstel en afwikkeling van CCP's

- **Wat?** Voor de uitvoering van het hierboven beschreven Europeesrechtelijk kader voor herstel en afwikkeling van CCP's moeten een aantal Nederlandse wetten worden aangepast, waaronder de Wet op het financieel toezicht. Hoewel de Verordening rechtstreeks doorwerkt in de Nederlandse rechtsorde, behoeven een aantal voorschriften wijzigingen van Nederlandse wetten, om de uitvoering van de Verordening mogelijk te maken. Het gaat om onderdelen van de Verordening die betrekking hebben op handhaving, governance, faillissement en rechtsbescherming. Het Nederlandse kader voor herstel en afwikkeling van CCP's verschijnt in de vorm van een [Uitvoeringswet](#) en een [Uitvoeringsbesluit](#).
- **Wie?** Het herstelkader is relevant voor CCP's en de afwikkelingsautoriteit van de desbetreffende CCP's. In Nederland is DNB aangewezen als afwikkelingsautoriteit.
- **Wanneer?** De Uitvoeringswet is op 3 november 2022 gepubliceerd in het Staatsblad en is op 4 november 2022 in werking getreden. Het Uitvoeringsbesluit is begin 2022 al in werking getreden.

ESMA & EC

ESMA consulteert plannen CCP bedrijfsreorganisatieplannen

- **Wat?** ESMA heeft op 22 september 2022 een [consultatiedocument](#) gepubliceerd over voorgestelde regels voor bedrijfsreorganisatieplannen van CCP's. Het consultatiedocument bevat concept technische standaarden (RTS) met betrekking tot bedrijfsreorganisatieplannen voor CCP's. De concept RTS zijn onderdeel van het Europees kader voor het herstel en de afwikkeling van centrale tegenpartijen. De concept RTS bevatten verduidelijkingen en behandelen de minimelementen die moeten worden opgenomen in de bedrijfsreorganisatieplannen van CCP's en de criteria waaraan ze moeten voldoen. Het doel van de voorgestelde maatregelen is om ervoor te zorgen dat CCP's die (waarschijnlijk) failliet gaan, de continuïteit van hun kritieke functies en kernbedrijfsonderdelen behouden en om de impact op het financiële stelsel van de EU te verminderen.
- **Wie?** CCP's.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 1 december 2022 en ESMA verwacht een finaal rapport over de RTS, inclusief de feedback uit de consultatie, in Q1 2023 aan de Europese Commissie voor te leggen.

Verder ontwikkelen kapitaalmarktenunie

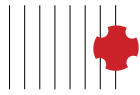
- **Wat?** Op 7 december 2022 heeft de Europese Commissie [nieuwe voorstellen](#) gedaan om de Capital Markets Union (CMU) verder te ontwikkelen. Onderdeel van deze voorstellen zijn maatregelen: i) om de clearingdiensten van de EU aantrekkelijker te maken door CCP's in staat te stellen om hun producten makkelijker en sneller uit te breiden en marktdeelnemers te stimuleren om liquiditeit op te bouwen bij CCP's in de EU, ii) bijdragen aan de opbouw van een veilig en veerkrachtig clearingsysteem door het EU-toezichtkader voor CCP's te versterken, bijvoorbeeld door de transparantie van margin calls te vergroten, en (iii) buitensporige blootstellingen van EU-marktdeelnemers aan CCP's in derde landen te verminderen, met name voor derivaten die door ESMA als wezenlijk systeemrelevant zijn aangemerkt.
- **Wie?** CCP's.
- **Wanneer?** De voorstellen zitten nog in het EU wetgevingsproces dat doorloopt in 2023.

EC consultatie Verordening ter beperking blootstelling centrale tegenpartijen van derde landen

- **Wat?** Een onderdeel van de verdere ontwikkeling van de Capital Markets Union (CMU) is een [voorstel](#) voor een Verordening met maatregelen om buitensporige blootstellingen aan centrale tegenpartijen van derde landen te beperken en de efficiëntie van de clearingmarkten van de Unie te verbeteren. De wijzigingen zijn bedoeld om van de EU een aantrekkelijker clearinghub te maken. Het gaat daarbij (onder meer) om maatregelen om de liquiditeit van centrale tegenpartijen in de EU te verbeteren en het toezichtkader van de EU te versterken. De wijzigingen worden [geconsulteerd](#) van 9 december 2022 tot in de eerste helft van 2023. Zie ook de uitgebreidere bespreking in het onderdeel Algemeen van deze Vooruitblik.
- **Wie?** CCP's.
- **Wanneer?** Omdat het voorstel nog niet in de talen van alle EU-landen beschikbaar is, loopt de consultatie door tot op een nader te bepalen moment in 2023.

ESMA wijzigt tijdelijk onderpand vereisten voor liquiditeitsverlichting op markt energiederivaten

- **Wat?** ESMA heeft maatregelen [voorgesteld](#) om de liquiditeitsdruk te verlichten op niet-financiële tegenpartijen die actief zijn op gereguleerde gas- en

elektriciteitsmarkten die worden gecleard door in de EU gevestigde CCP's. De maatregelen zijn voorgesteld in de vorm van concept technische standaarden (RTS) bevattende een tijdelijke uitbreiding van door CCP's beleenbaar onderpand met niet door zekerheden gedekte bankgaranties (voor niet financiële tegenpartijen die optreden als clearingleden) en met overheidsgaranties (voor alle soorten tegenpartijen).

- **Wie?** CCP's.
- **Wanneer?** De RTS zijn door de Commissie aangenomen en in de vorm van een [gedelegeerde verordening](#) in werking getreden op 29 november 2022.

ESMA richtsnoeren inzake afwikkelbaarheid en samenwerkingsregelingen

- **Wat?** ESMA heeft op 17 november 2022 twee eindverslagen gepubliceerd. Het betreft de [richtsnoeren voor de beoordeling van afwikkelbaarheid](#) en [richtsnoeren voor samenwerkingsregelingen](#). In de richtsnoeren voor de beoordeling van afwikkelbaarheid worden aspecten uiteengezet die afwikkelingsautoriteiten moeten gebruiken bij het beoordelen van de mate waarin een CCP kan worden afgewikkeld zonder een beroep te doen op bepaalde soorten externe financiële steun, waaronder financiële steun van de overheid of steun van een centrale bank. De richtsnoeren voor samenwerkingsregelingen specificeren bepalingen die moeten worden opgenomen in samenwerkingsregelingen die worden gesloten tussen afwikkelingsautoriteiten en autoriteiten van derde landen.
- **Wie?** CCP's.
- **Wanneer?** De richtsnoeren zijn van toepassing na publicatie door ESMA op haar website in de officiële talen van de Europese Unie. Vervolgens volgt de pas toe of leg uit-procedure.

ESMA's strategische doelstellingen voor 2023-2025

- **Wat?** ESMA's CCP supervisory committee heeft op 11 oktober 2022 de strategische doelstellingen voor de periode 2023-2025 [gepresenteerd](#). Te weten (i) versterking van de weerbaarheid van CCP's in de EU, (ii) aanpakken van grensoverschrijdende risico's van CCP's uit derde landen, en (iii) verdieping van het risico- en datagedreven toezicht. Deze doelstellingen zijn in lijn met de ESMA Strategie 2023-2028 (zie het algemene deel van deze Vooruitblik).
- **Wie?** CCP's.
- **Wanneer?** De periode 2023-2025.

BANKEN

Voor banken wordt 2023 een jaar waarin zij onder meer de gevolgen van geopolitieke en macro-economische stress voor hun bedrijf verder moeten opvangen, maatregelen moeten implementeren om klimaat- en milieurisico's te beheersen en hun IT-omgeving en governance verder moeten versterken. Er zal ook in 2023 weer veel nieuwe regelgeving zijn voor banken. Dit betreft 'harde' wet- en regelgeving, maar ook meer gedetailleerde 'zachte' richtsnoeren en interpretaties van regelgevers en toezichthouders. Zowel op mondiaal, Europees als nationaal niveau.

Om de omvang van dit hoofdstuk te beperken hebben we een selectie moeten maken. Zo gaan we in deze Vooruitblik 2023 alleen in op ontwikkelingen in het toezichtrecht die specifiek relevant zijn voor de banksector. We moesten keuzes maken en hebben niet elke nieuwe gewijzigde verordening, richtsnoer, interpretatie, enz. opgenomen.

Voor banken die verschillende soorten diensten verlenen, kunnen ook andere delen van deze Vooruitblik relevant zijn, zoals het deel voor [beleggingsondernemingen](#), [betalingsinstellingen](#) en/of voor [kredietverstrekkers](#) en [financiële dienstverleners](#).

Ook de cross-sectorale onderdelen [Integriteit](#) en [Duurzaamheid \(ESG\)](#) zijn voor banken van groot belang. Items die betrekking hebben op deze onderwerpen worden in het algemeen niet in dit onderdeel besproken, maar alleen in deze eerder genoemde specials. Verder is het voor banken nuttig om het onderdeel [Algemeen](#) door te nemen, omdat daar ook onderwerpen worden besproken die banken rechtstreeks kunnen raken.

We raden aan er ook rekening mee te houden dat hyperlinks verwijzen naar documenten en informatie in het Engels waar geen Nederlandse versie beschikbaar is.

ECB-TOEZICHT

Toezichtprioriteiten 2023-2025

ECB verscherpt haar toezicht op klimaat- en milieurisico's

Concept ECB Gids voor procedures inzake gekwalificeerde deelnemingen

Geen verlenging tijdelijke corona-verlichtingsmaatregelen voor banken

Belangrijkste ECB observaties IT en cyberrisico

DNB-TOEZICHT

Toezichtprioriteiten voor minder significante banken

DNB verhoogt de contracyclische kapitaalbuffer van 0% naar 1%, uiteindelijk naar 2%

DNB neemt Duitse en Belgische systeemrisicobuffers over

Nieuwe regels inzake het depositogarantiestelsel voor banken

Uitbreiding van de Regeling risicoweging voor hypothecaire leningen 2022

Wijzigingen in de DNB Regeling specifieke bepalingen CRD en CRR

DNB trekt Beleidsregel maximering ratio deposito's en uitzettingen Wft in

Wijziging van de Beleidsregel Individueel Klantbeeld Wft 2017

Q&A Retentievergoedingen

EBA

Annual Work Programme 2023

Prioriteiten van het Examination Programme voor prudentiële toezichthouders voor 2023

Prioriteiten van het Examination Programme voor afwikkelingsautoriteiten voor 2023

Herziene Richtsnoeren voor gemeenschappelijke procedures en methoden voor het SREP

Richtsnoeren inzake beloning en benchmarking van beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen

Richtsnoeren inzake de gegevensverzamelingen over veelverdieners in het kader van de CRD

EBA-routekaart duurzame financiering

Andere publicaties

SRB

Work Programme 2023

Guidance voor de identificatie en mobilisatie van zekerheden bij afwikkeling

Bijgewerkt 2022 MREL-beleid

Bijgewerkte richtsnoeren voor de operationalisering van de bail-in

AFM

Trendmonitor 2023

ONTWIKKELING VAN EUROPESE WET- EN REGELGEVING

Banking Package 2021

ITS over prudentiële informatie over ESG-risico's

Gewijzigde gedelegeerde verordening betreffende de liquidity coverage requirement

ITS inzake rapportage door toezichthouders over risicoconcentraties en intragroeptransacties

ITS voor het identificeren van global systemically important institutions (G-SII)

DORA (Digital Operational Resilience Act)

Richtlijn inzake kredietsevicers en kredietkopers

ONTWIKKELING VAN DE NEDERLANDSE WET- EN REGELGEVING

Herziene risicomethodologie Depositogarantiestelsel

Wijzigingswet financiële markten 2022-II – groeps-vvgb

Besluit inzake de toegankelijkheid van bankdiensten

Verdere beloningsregels voor de financiële sector

Voorgesteld amendement in het Huis voor

Klokkenluiderswet

ANDERE ONTWIKKELINGEN

Dividendvergoeding

ECB-TOEZICHT

✚ Toezichtprioriteiten 2023-2025

Op 12 december 2022 [publiceerde](#) de ECB haar Supervisory Priorities 2023-2025. In samenwerking met nationale bancaire toezichthouders heeft de ECB de belangrijkste risico's en kwetsbaarheden van significante banken beoordeeld, en op basis daarvan de strategische prioriteiten voor de periode 2023-25 vastgesteld. Waar de eerste prioriteit in de ECB toezichtprioriteiten 2022-2024 van vorig jaar nog het herstel van de pandemie betrof, zijn de prioriteiten van dit jaar gericht op de weerbaarheid van banken tegen algemene macro-economische en geopolitieke schokken. Elke prioriteit is gekoppeld aan een aantal kwetsbaarheden die de ECB heeft vastgesteld.

De prioriteiten en bijbehorende kwetsbaarheden voor de komende jaren zijn:

- 1. Versterking van de weerbaarheid bij onmiddellijke macrofinanciële en geopolitieke schokken.**
 - **Kredietrisico:** tekortkomingen in het kredietrisicobeheer, waaronder blootstelling aan kwetsbare sectoren.
 - **Financieringsrisico:** gebrek aan diversificatie van financieringsbronnen en tekortkomingen in de financieringsplannen.
- 2. Aanpak van de uitdagingen op het gebied van digitalisering en versterking van de sturingsvermogen van het bestuur en de raad van commissarissen.**
 - **Bedrijfsmodel:** tekortkomingen in digitale transformatiestrategieën.
 - **Operationeel risico:** tekortkomingen in de kaders voor operationele weerbaarheid, met name bij IT-uitbesteding en IT-beveiliging/cyberrisico's.
 - **Governance:** tekortkomingen in de werking en het sturingsvermogen van het bestuur en de raad van commissarissen en tekortkomingen in het aggregeren en rapporteren van risico-informatie.
- 3. Meer inspanningen om de klimaatverandering te adresseren.**
 - **Klimaat- en milieurisico:** materiële blootstelling aan fysieke en transitierisico's.

Voor elke prioriteit heeft de ECB voor de komende drie jaar een reeks strategische doelstellingen en concrete onderliggende werkprogramma's ontwikkeld. De prioriteiten vormen een leidraad voor de planning en prioritering van het toezicht door de Joint Supervisory Teams (JST's) op individuele banken en een belangrijke leidraad voor het jaarlijkse SREP.

Voor elk van de geprioriteerde kwetsbaarheden zet de

ECB de specifieke belangrijkste toezichtactiviteiten uiteen die deel uitmaken van het toezichtwerkprogramma. De ECB eist dat deze prioriteiten ook door de nationale bevoegde autoriteiten in aanmerking worden genomen bij hun toezicht op minder significante banken. Zie ook het [verslag](#) van de ECB waarin de belangrijkste ontwikkelingen in de sector van de minder significante banken worden onderzocht.

De ECB zal deze prioriteiten rechtstreeks toepassen op alle significante banken. Verder zal DNB deze toezichtprioriteiten ook toepassen op de minder significante banken die onder haar directe toezicht staan.

ECB verscherpt haar toezicht op klimaat- en milieurisico's

- **Wat?** De beheersing van klimaat- en milieurisico's door banken is een van de belangrijkste prioriteiten van de ECB. In 2020 heeft de ECB haar toezichtverwachtingen (*expectations*) voor banken hierover vastgelegd in haar [Guide on climate-related and environmental risks](#). In november 2022 publiceerde de ECB de [resultaten](#) van haar thematische evaluatie inzake klimaatgerelateerde en milieurisico's. Uit deze review bleek dat banken klimaat- en milieurisico's nog lang niet adequaat beheersen. De ECB heeft nu termijnen vastgesteld waarbinnen banken aan alle verwachtingen van de ECB moeten voldoen. De ECB heeft ook een [Good practices for climate-related and environmental risk management](#) gepubliceerd van good practices die bij sommige banken zijn waargenomen. Deze tonen volgens de ECB aan dat snelle vooruitgang mogelijk is, en zijn bedoeld om de verbetering van de praktijk in de hele banksector te vergemakkelijken. De ECB en DNB zullen zich nu volledig richten op de naleving van de *expectations* door de banken. Wij verwachten dat zij na het verstrijken van de termijnen (d.w.z. na 2024) handhavingmaatregelen zullen gaan nemen ten aanzien van de slechtst presterende banken. In dit verband is ook relevant dat de ECB in december 2022 haar [ECB-rapport on good practices for climate stress testing](#) heeft gepubliceerd. Deze stress tests moeten worden uitgevoerd door prudentiële toezichthouders (ECB en DNB), maar ook door de banken zelf.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De ECB verwacht dat banken uiterlijk eind 2024 volledig voldoen aan alle *expectations*. Bovendien verwacht zij dat instellingen ten minste de volgende mijlpalen bereiken:
 - uiterlijk eind maart 2023 te beschikken over een degelijke en alomvattende materialiteitsbeoordeling, inclusief een grondige scan van de impact van de risico's op het bedrijf van de bank;
 - uiterlijk eind 2023 klimaat- en milieurisico's te beheren

met een instellingsbrede aanpak die bedrijfsstrategie, governance en risicobereidheid omvat, en risicobeheer, met inbegrip van krediet-, operationeel-, markt- en liquiditeitsrisicobeheer;

- uiterlijk eind 2024 volledig in overeenstemming te handelen met alle *expectations* van de toezichthouders, onder meer door een degelijke integratie van klimaat- en milieurisico's in hun stresstestkader en hun ICAAP.

Concept ECB Gids voor procedures inzake gekwalificeerde deelnemingen

- **Wat?** In september 2022 [consulteerde](#) de ECB een *Guide on qualifying holding procedures*. De ontwerp-Gids beoogt te verduidelijken hoe de ECB aanvragen tot verwerving van gekwalificeerde deelnemingen in banken beoordeelt om de transparantie van dit proces voor marktdeelnemers te vergroten. De gids bouwt voort op het toepasselijke juridische kader (zoals de desbetreffende wettelijke bepalingen en de [Joint Guidelines](#) van de EBA/ESMA/EIOPA inzake de prudentiële beoordeling van verwervingen en vergrotingen van gekwalificeerde deelnemingen in de financiële sector) en op de ervaring die in de loop der jaren is opgedaan met de beoordeling van dit soort transacties. De gids vormt een aanvulling op de [Guide](#) van de ECB over de toezichtbenadering van consolidatie in de banksector. De gids bevat nuttige praktische elementen waarmee rekening moet worden gehouden.
- **Wie?** Verwervers van een gekwalificeerde deelneming in een in de Bankenunie gevestigde bank; een aandeelhouder die direct of indirect meer dan 10% van de stemrechten of economische rechten in een bank bezit (of in staat is daarop een soortgelijke invloed uit te oefenen).
- **Wanneer?** De raadpleging over het ontwerp liep tot 9 november 2022. Wij verwachten dat de ECB in de eerste maanden van 2023 een definitieve versie van de gids zal publiceren.

Geen verlenging tijdelijke corona-verlichtingsmaatregelen voor banken

- **Wat?** De ECB heeft [besloten](#) de aan de coronapandemie gerelateerde maatregelen ter verlichting van de kapitaal- en leverage ratio te laten aflopen voor de significante banken die onder haar directe toezicht staan. Daarmee zijn alle speciale corona-gerelateerde maatregelen beëindigd en moeten de banken terug naar 'normaal'. DNB heeft het besluit van de ECB op [overgenomen](#) voor de minder significante banken. Dit betekent dat banken vanaf 1 april 2022 de posities op de centrale bank weer moeten

opnemen in hun leverage ratio. Per 1 januari 2023 worden banken geacht weer boven het niveau van hun gecombineerde buffervereiste en hun Pillar 2 Guidance te opereren. Verder heeft de EBA op 16 december 2022 haar afsluitend verslag van Covid-19-maatregelen [gepubliceerd](#) en haar richtsnoeren inzake Covid-19-rapportage en -openbaarmaking ingetrokken.

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Vanaf 1 januari 2023 zijn alle steunmaatregelen beëindigd.

Belangrijkste ECB observaties IT en cyberrisico

- **Wat?** De ECB heeft in december 2022 haar belangrijkste observaties ten aanzien van IT- en cyberrisico bij significante banken [gepubliceerd](#). De ECB heeft tekortkomingen in IT-uitbesteding en cyberweerbaarheid aangemerkt als een belangrijke kwetsbaarheid en heeft daarom diverse *self assessment* questionnaires en on site inspecties rond deze onderwerpen uitgevoerd. De elf hoofdbevindingen van de ECB zullen de komende jaren de zorgen van de ECB en het toezicht op deze prioriteit inkleuren. Enkele voorbeelden van aandachtsgebieden van de ECB in dit verband zijn (i) het toenemende risico van IT-uitbesteding, (ii) het bewaken van datakwaliteit blijft een van de zwakke punten van de risicobeheersingsomgeving van banken, en (iii) IT-veranderingsmanagement is een opkomend risico.
- **Wie?** De JSTs zullen met hun individuele significante instellingen follow-up geven aan de belangrijkste observaties en zwakke punten die zijn vastgesteld. Wij verwachten dat DNB deze observaties ook zal meenemen in haar toezicht op Nederlandse minder significante banken.
- **Wanneer?** Zeer relevant in 2023 en de komende jaren.

DNB-TOEZICHT

Toezichtprioriteiten voor minder significante banken

- **Wat?** In november 2022 publiceerde DNB [Toezicht in Beeld](#). In die gids vat DNB haar focusthema's in het algemene toezicht samen. Ook in 2023 richt DNB zich weer op de meerjarenprioriteiten uit de [Visie op Toezicht 2021-2024](#): (i) inspelen op technologische innovatie, (ii) sturen op toekomstgerichtheid en duurzaamheid en (iii) bestrijding van financieel-economische criminaliteit. DNB neemt de algemene ECB-prioriteiten over, maar neemt ook enkele Nederlandse nationale bijzonderheden op. Specifiek voor banken blijft de focus van DNB in 2023 gericht op de risico's die zich kunnen

voordoen als gevolg van de economische vertraging, de hoge inflatie en de stijgende rente. Die risico's zullen ertoe leiden dat DNB zich vooral zal richten op kredietrisico's, liquiditeit en herfinanciering. Daarnaast zijn de ontwikkelingen op de Nederlandse woningmarkt een toezichtprioriteit, waaronder het risicomangement van banken bij *aflossingsvrije* hypotheeklen. Ook zal het on- en offsite toezicht van DNB zich de komende jaren blijven richten op duurzaamheidsrisico's, digitale transformatie en cyberrisico. Tot slot geeft DNB aan zich specifiek te gaan richten op datakwaliteit bij banken. Dit raakt de kwaliteit van bancaire toezichtrapportages, maar ook de kwaliteit van interne rapportages aan het bankmanagement over baten, kostenontwikkelingen en risico's.

- **Wie?** Minder significante banken. De prioriteiten van DNB op het gebied van financieel-economische criminaliteit gelden voor alle banken.
- **Wanneer?** Toezicht in Beeld kijkt naar 2023. Visie op Toezicht 2021-2024 beschrijft de toezichtkoers van DNB tot en met 2024.

DNB verhoogt de contracyclische kapitaalbuffer van 0% naar 1%, uiteindelijk naar 2%

- **Wat?** In mei 2022 [kondigde](#) DNB aan dat zij toewerkt naar een contracyclische kapitaalbuffer (CCyB) van 2% in de komende jaren voor alle (Nederlandse en buitenlandse) banken die kredietposities hebben in Nederland. De invoering van een CCyB van 2% in een standaard risico-omgeving weerspiegelt de inherente onzekerheid bij het meten van het cyclische systeemrisico beter. Het doel van de CCyB (zoals ingevoerd onder CRD IV) is de weerbaarheid van banken te vergroten wanneer cyclische risico's zich opbouwen, en de buffer vrij te geven zodra deze risico's zich voordoen. Dit geeft banken extra ruimte om verliezen in slechte tijden op te vangen en ondersteunt de kredietverlening aan Nederlandse bedrijven en consumenten. De CCyB geldt voor het Nederlandse binnenlandse *exposures*. De eerste stap van deze stapsgewijze opbouw van de CCyB is een CCyB van 1% per 25 mei 2023. Op 3 oktober 2022 en 19 december 2022 heeft DNB haar besluit [bevestigd](#) om de opbouw van de CCyB tot 1% per 25 mei 2023 voort te zetten.
- **Wie?** Alle banken (ook niet-Nederlandse banken) die kredietposities hebben in Nederland.
- **Wanneer?** Banken zullen de CCyB van 1% moeten toepassen vanaf 25 mei 2023.

DNB neemt Duitse en Belgische systeemrisicobuffers over

- **Wat?** De ESRB heeft [aanbevolen](#) dat toezichthouders een macroprudentiële systeemrisicobuffer van verschillende andere bevoegde autoriteiten, waaronder de Duitse en Belgische autoriteiten, wederkerig toepassen. DNB wil de [Duitse](#) en [Belgische](#) maatregelen wederkerig toepassen om te voorkomen dat er negatieve grensoverschrijdende effecten optreden in de vorm van wegleffecten en toezichtarbitrage. De Duitse maatregel bestaat uit een systeemrisicobuffer van 2% op alle vorderingen (d.w.z. vorderingen op particulieren en kleine partijen) op natuurlijke- en rechtspersonen die gedekt zijn door in Duitsland gelegen woningen. De Belgische maatregel bestaat uit een systeemrisicobufferpercentage van 9,9% voor alle IRB-blootstellingen met betrekking tot natuurlijke personen die gedekt zijn door niet-commercieel onroerend goed en waarvoor het onderpand in België is gelegen.
- **Wie?** Dit zal gelden voor alle Nederlandse banken die vorderingen hebben die gedekt zijn door in Duitsland gelegen residentieel onroerend goed en/of die IRB-retailvorderingen op natuurlijke personen hebben die gedekt zijn door residentieel onroerend goed waarvan het onderpand zich in België bevindt (met een instellingsspecifieke drempel van 2 miljard euro).
- **Wanneer?** De raadpleging is afgesloten op 1 oktober 2022. Nadat de maatregelen zijn aangenomen, zullen zij in 2023 worden toegepast bij het toezicht op de betrokken banken.

Nieuwe regels inzake het depositogarantiestelsel voor banken

- **Wat?** In december 2022 heeft DNB de definitieve wijzigingen op de Beleidsregel Individueel Klantbeeld Wft 2017 en de Beleidsregel reikwijdte en uitvoering depositogarantiestelsel [gepubliceerd](#). Deze twee beleidsregels en de Regeling staten financiële ondernemingen Wft 2011 (Regeling staten) maken een tijdige uitbetaling door het depositogarantiestelsel (DGS) mogelijk; namelijk binnen zeven werkdagen. De wijzigingen in de twee beleidsregels betreffen onder meer de verduidelijking van de wijze waarop banken buitenlandse persoonsgegevens in rapportages moeten beschermen en de depositobasis die DNB onder verschillende omstandigheden hanteert voor het bepalen van de heffingen die banken voor het depositogarantiestelsel moeten betalen. Op de webpagina '[Individueel klantbeeld DGS](#)' vindt u het vaststellingsdocument en andere praktische documenten, zoals het Handboek Gegevenslevering

DGS en de Gegevensleveringsovereenkomst (GLO) die in samenwerking met de sector zullen worden aangepast, zodat deze documenten in lijn zijn met de wijzigingen.

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De wijzigingen moeten nog in de Staatscourant worden gepubliceerd. Deze wijzigingen zullen vanaf 1 juli 2023 van toepassing zijn, wat betekent dat alle banken gegevens moeten indienen die met de wijzigingen in overeenstemming zijn.

Uitbreiding van de Regeling risicoweging voor hypothecaire leningen 2022

- **Wat?** DNB heeft een [consultatie](#) gepubliceerd over de wijziging van de Regeling risicoweging hypothecaire leningen 2022 die de Regeling Verordening specifieke bepalingen CRD en CRR aanpast in verband met de uitbreiding van een minimale ondergrens voor de risicoweging van leningen aan particulieren gedekt door hypotheek op onroerend goed in Nederland. In het licht van de oververhitting van de Nederlandse woningmarkt en het toenemende systeemrisico dat deze oververhitting met zich meebrengt, en overwegende dat de risicogewichten die banken op basis van hun interne modellen hanteren voor hun hypothecaire leningen het systeemrisico op de woningmarkt onvoldoende weergeven, heeft DNB besloten de regeling te verlengen met twee jaar na 1 december 2022.
- **Wie?** Alle banken met posities in Nederlandse woninghypotheken.
- **Wanneer?** De regeling wordt met twee jaar verlengd (in ieder geval tot 1 december 2024).

Wijzigingen in de DNB Regeling specifieke bepalingen CRD en CRR

- **Wat?** In december 2022 is de [gewijzigde DNB Regeling](#) specifieke bepalingen CRD en CRR in werking getreden. De gewijzigde DNB Verordening volgt op de [gewijzigde ECB Guide](#) on options and discretions van maart 2022, waarbij nieuwe opties en discretionaire bevoegdheden van toezichthouders en lidstaten onder CRD V, CRR II en de Liquidity Coverage Ratio Delegated Regulation op geharmoniseerde wijze voor alle significante banken worden geïmplementeerd.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De aangepaste DNB Regeling is in december 2022 in werking getreden. De gewijzigde ECB Gids is op 28 maart 2022 in werking getreden.

DNB trekt Beleidsregel maximering ratio deposito's en uitzettingen Wft in

- **Wat?** Bepaalde Nederlandse banken hebben een concentratierisico van blootstellingen op risicovolle landen en maken voor deze financiering gebruik van deposito's die onder het Nederlandse depositogarantiestelsel (DGS) zijn gedekt. Om de risico's die daaruit voortvloeien te beperken heeft DNB in 2014 de Beleidsregel maximering ratio deposito's en uitzettingen Wft ingevoerd. Vanwege de EU-harmonisatie van kapitaalregels en toezichtmethoden heeft DNB uiteindelijk [besloten](#) deze Nederlands specifieke regel in te trekken. In plaats daarvan zal zij instellingsspecifieke concentratierisico's monitoren en waar nodig aanpakken (in overeenstemming met de EU-regels). Als onderdeel van het Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) zal DNB per relevante instelling beoordelen of banken hun risicobeheer adequaat hebben ingericht om het onderliggende concentratierisico aan te pakken. De uitkomsten worden gebruikt bij het bepalen van de hoogte van de kapitaal- en liquiditeitseisen en zo nodig van specifieke SREP-maatregelen. DNB geeft als voorbeeld dat zij van een bank kan verlangen dat zij activiteiten die een buitensporig risico voor haar soliditeit inhouden beperkt en/of dat zij liquiditeitsposten of activa op een specifieke manier behandelt.
- **Wie?** Nederlandse banken met een concentratie van uitzettingen in specifieke (risicovolle) landen, gefinancierd met Nederlandse DGS deposito's.
- **Wanneer?** De Beleidsregel is per 1 januari 2023 ingetrokken.

Wijziging van de Beleidsregel Individueel Klantbeeld Wft 2017

- **Wat?** Op 14 december 2022 heeft DNB de regeling tot wijziging van de Beleidsregel Individueel Klantbeeld Wft 2017 [gepubliceerd](#). In de Beleidsregel Individueel Klantbeeld Wft 2017 legt DNB vast welke informatie DNB nodig heeft voor de uitvoering van het depositogarantiestelsel (DGS). Hierdoor wordt het mogelijk om de termijn waarbinnen DGS-compensatie wordt toegekend en voor uitbetaling beschikbaar wordt gesteld terug te brengen tot zeven werkdagen. Met de wijziging is de Beleidsregel op een aantal punten verduidelijkt.
- **Wie?** Banken die onder het Nederlandse DGS vallen.
- **Wanneer?** Met ingang van 15 december 2022.

Q&A Retentievergoedingen

- **Wat?** Op 2 december 2022 heeft DNB een [Q&A](#) gepubliceerd over retentievergoedingen, die eerder in het jaar is geconsulteerd. In de Q&A geeft DNB aan welke toetsingskaders zij onder de beloningsregelgeving hanteert voor retentievergoedingen waarvoor goedkeuring nodig is, en voor gevallen waarin deze goedkeuring niet nodig is. Ook wordt aangegeven welke elementen in ieder geval moeten (of kunnen) worden onderbouwd, ook als geen voorafgaande toestemming is vereist. De AFM [stelt](#) op haar website dat de raadpleging van de V&A mede namens haar plaatsvindt.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Per direct.

EBA

Annual Work Programme 2023

- **Wat?** In september 2022 heeft de EBA haar Annual Work Programme 2023 [gepubliceerd](#), waarin de prioriteiten en werkzaamheden van de EBA voor 2023 worden uiteengezet. De werkzaamheden van de EBA voor 2023 worden omschreven in zes strategische gebieden en 19 specifieke activiteiten. Het programma bevat een beschrijving van de doelstellingen van de EBA voor 2023, de verwachte resultaten en de belangrijkste outputs. De vijf voor 2023 vastgestelde verticale prioriteiten zijn gericht op i) de ontwikkeling, handhaving en evenredigheid van het geharmoniseerde "Single Rulebook", ii) de beoordeling van risico's in de financiële sector met behulp van instrumenten die de toezichtconvergentie ondersteunen, iii) de versterking van gegevens over de sector en zijn actoren ten behoeve van autoriteiten en marktdiscipline, (iv) het aanpakken van ICT-risico's en digitale financiering (waaronder MiCA en DORA) terwijl de operationele veerkracht wordt versterkt, en (v) het ontwikkelen en verbeteren van praktijken inzake goed gedrag, consumentenbescherming en AML-CFT, en het monitoren van gerelateerde risico's. Tegelijkertijd wijst de EBA één horizontale prioriteit aan: het integreren van ESG-gerelateerde overwegingen in al haar producten en activiteiten. De specifieke EBA-activiteiten die in het werkprogramma zijn vastgesteld, houden elk verband met een of meer van deze strategische prioriteiten. De meeste geplande activiteiten houden verband met de eerste prioriteit: de ontwikkeling, instandhouding en evenredigheid van het geharmoniseerde "Single Rulebook".
- **Wie?** Alle banken.

- **Wanneer?** Het jaarlijkse werkprogramma 2023 beschrijft de aandachtsgebieden van de EBA in 2023.

⊕ Prioriteiten van het Examination Programme voor prudentiële toezichthouders voor 2023

In oktober 2022 heeft de EBA het European Supervisory Examination Programme (ESEP) voor 2023 gepubliceerd. Het [ESEP](#) identificeert belangrijke onderwerpen voor de toezichthoudende aandacht van prudentiële bevoegde autoriteiten (zoals de ECB en DNB). Het ESEP maakt deel uit van een jaarlijkse cyclus en draagt bij aan het vergroten van de toezichtconvergentie in de EU door toezichthouders gemeenschappelijke aanwijzingen en aandachtsgebieden aan te reiken. Dit helpt hen hun prioriteiten op het gebied van prudentieel toezicht en hun respectieve praktijken geharmoniseerd vorm te geven.

De selectie van de belangrijkste onderwerpen voor toezichthoudende aandacht voor 2023 is gebaseerd op de EU-brede risicoanalyse van de EBA, het relevante beleidswerk van de EBA en de praktijkervaring van de bevoegde autoriteiten (zoals de ECB en DNB).

Voor 2023 zijn de belangrijkste onderwerpen:

1. macro-economische en geopolitieke risico's, zoals de gevolgen van de Russische agressie tegen Oekraïne, de rentestijgingen en het inflatierisico,
2. operationele en financiële veerkracht,
3. overgangsrisico's naar duurzaamheid en digitalisering, en
4. risico's van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (ML/TF) in het toezichts- en evaluatieproces (SREP) en de interne controle/governance van banken.

Het ESEP weerspiegelt de prioriteiten van de EBA voor de bevoegde banktoezichthouders, zoals de ECB en DNB. Dit wordt op zijn beurt weerspiegeld in de toezichtprioriteiten van deze toezichthouders met betrekking tot zowel significante als minder significante banken.

De toezichthouders dienen bovenstaande onderwerpen in overweging te nemen bij het vormgeven van hun toezichtprioriteiten voor 2023. Zoals uit hun eigen prioriteiten volgt, houden de ECB en DNB inderdaad geheel rekening met het ESEP.

Prioriteiten van het Examination Programme voor afwikkelingsautoriteiten voor 2023

- **Wat?** In oktober 2022 heeft de EBA het European Resolution Examination Programme (EREP) voor 2023 gepubliceerd. Het [EREP](#) identificeert belangrijke geharmoniseerde onderwerpen voor

afwikkelingsautoriteiten in de EU. Van deze afwikkelingsautoriteiten wordt verwacht dat zij bij de ontwikkeling van hun prioriteiten voor 2023 rekening houden met de volgende belangrijke onderwerpen: (i) de wijze waarop MREL-tekorten (Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities) worden aangepakt, (ii) de ontwikkeling van managementinformatiesystemen voor waardering in afwikkeling, (iii) voorbereidingen voor het beheer van liquiditeitsbehoeften in afwikkeling, en (iv) de operationalisering van de bail-in strategie.

- **Wie?** Het EREP weerspiegelt de prioriteiten van de EBA voor afwikkelingsautoriteiten die jurisdictie hebben over alle Nederlandse banken.
- **Wanneer?** De afwikkelingsautoriteiten moeten met de bovenstaande punten rekening houden bij het bepalen van hun toezichtprioriteiten voor 2023.

Herziene Richtsnoeren voor gemeenschappelijke procedures en methoden voor het SREP

- **Wat?** In maart 2022 heeft de EBA de tweede herziening van de Richtsnoeren voor gemeenschappelijke procedures en methoden voor het proces van toetsing en evaluatie door de toezichthouder (SREP) en voor stresstests voor toezichtdoeleinden [gepubliceerd](#). Deze herziene en volledig geactualiseerde richtsnoeren zullen worden toegepast in de SREP's van alle banken in de EU en zullen bijdragen tot de totstandkoming van een consistente toezichtcultuur in de EU. Deze richtsnoeren bieden een gemeenschappelijk kader voor de werkzaamheden van banktoezichthouders bij de beoordeling van de risico's voor de bedrijfsmodellen van banken, hun solvabiliteit en liquiditeit, en voor het uitvoeren van stresstests door toezichthouders.
- **Wie?** De richtsnoeren zijn van toepassing op het toezicht op alle banken.
- **Wanneer?** De richtsnoeren zijn van toepassing vanaf 1 januari 2023.

Richtsnoeren inzake beloning en benchmarking van beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen

- **Wat?** In juni 2022 [publiceerde](#) de EBA haar definitieve Richtsnoeren voor de benchmarking van de belonings- en genderkloof in het kader van CRDIV. De actualisering van de vorige Richtsnoeren was nodig om rekening te houden met de aanvullende vereisten die door CRD V zijn ingevoerd met betrekking tot de toepassing van afwijkingen en de benchmarking van de loonkloof tussen mannen en vrouwen. Hieruit blijkt dat de toezichthoudende autoriteiten meer aandacht besteden

aan de loonkloof tussen mannen en vrouwen.

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De benchmarkinggegevens voor het boekjaar dat eindigt in 2022 (exclusief gegevens over de loonkloof tussen mannen en vrouwen) moeten uiterlijk op 31 augustus 2023 door de banken bij de bevoegde autoriteiten worden ingediend. De eerste benchmarking met betrekking tot de loonkloof tussen mannen en vrouwen moet betrekking hebben op het boekjaar 2023.

Richtsnoeren inzake de gegevensverzamelingen over veelverdieners in het kader van de CRD

- **Wat?** Op grond van CRD en IFD moeten de bevoegde autoriteiten informatie verzamelen over het aantal natuurlijke personen, per instelling, die per boekjaar een beloning van 1 miljoen euro of meer ontvangen. De informatie moet ook details bevatten over hun functieverantwoordelijkheden, de bedrijfssector en de belangrijkste elementen van het salaris, de bonus, de langetermijnbeloning en de pensioenbijdrage. Er zijn EBA [Richtsnoeren](#) om ervoor te zorgen dat de gegevens van de juiste kwaliteit zijn om betrouwbare en consistente informatie af te leiden. Bank en bevoegde autoriteiten moeten de nauwkeurigheid en consistentie van de gegevens controleren voordat ze worden ingediend.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De Richtsnoeren zijn van toepassing vanaf 31 december 2022 voor de gegevens die in 2023 voor het begrotingsjaar 2022 moeten worden verzameld.

EBA-routekaart duurzame financiering

- **Wat?** Op 13 december 2022 heeft de EBA haar routekaart [gepubliceerd](#) met de doelstellingen en het tijdschema voor het uitvoeren van mandaten en taken op het gebied van duurzame financiering en ESG-risico's bij banken. De routekaart licht de geordende en uitgebreide aanpak toe die de EBA de komende drie jaar zal volgen om overwegingen inzake ESG-risico's in de bancaire regelgeving te integreren en de inspanningen van de EU voor de overgang naar een duurzamere economie te ondersteunen. Deze mandaten en taken bestrijken de drie pijlers van de bancaire regelgeving, namelijk marktdiscipline, toezicht en prudentiële vereisten, alsook andere gebieden die verband houden met duurzame financiering en de beoordeling en monitoring van ESG-risico's.
- **Wie?** Banken.
- **Wanneer?** Doorlopend.

Andere publicaties

Met het oog op de verdere harmonisatie van het ene rulebook voor banken heeft de EBA in 2022 een groot aantal richtsnoeren, adviezen, studies en ontwerpen van technische normen gepubliceerd die in 2023 voor alle banken van groot belang zullen zijn. Deze omvatten onder meer:

- De EBA [consulteert](#) Richtsnoeren voor instellingen en afwikkelingsautoriteiten betreffende het testen van de afwikkelbaarheid. De Richtsnoeren beogen ervoor te zorgen dat de afwikkelbaarheids capaciteiten die zijn ontwikkeld om te voldoen aan de Richtsnoeren over afwikkeling- en overdraagbaarheid in het kader van de BRRD/SRMR goed worden getest, zodat ze geschikt zijn voor het beoogde doel en worden onderhouden. Een definitieve reeks Richtsnoeren wordt verwacht in het tweede kwartaal van 2023.
- Definitieve [Richtsnoeren](#) betreffende het renterisico van de niet tot het trading book behorende activiteiten van een instelling (IRRBB) en het uit de banking book voortvloeiende kredietspreidingsrisico (CSRBB). Deze richtsnoeren specificeren de criteria voor de evaluatie door het interne systeem van een instelling van het IRRBB, en de criteria voor de identificatie, het beheer en de beperking door instellingen van het IRRBB, ongeacht zij interne modellen, de gestandaardiseerde aanpak of de vereenvoudigde gestandaardiseerde aanpak toepassen. De nieuwe richtsnoeren zijn van toepassing vanaf 30 juni 2023 (en gedeeltelijk vanaf 31 december 2023).
- [Implementing Technical Standards](#) inzake wijzigingen in de toezichtrapportage met betrekking tot COREP, bezwaring van activa en G-SII's. De voorgestelde wijzigingen tot wijziging van Verordening (EU) nr. 2021/451 betreffende toezichtrapportage strekken tot uitvoering van nieuwe evenredigheidsmaatregelen voor kleine en niet-complexe instellingen, alsook tot andere wijzigingen. De gewijzigde verordening is met ingang van 31 december 2022 van toepassing vanaf de referentiedatum juni 2023.
- De definitieve ontwerpen van [Regulatory Technical Standards](#) voor de IRRBB-standaardbenadering. Deze RTS specificeren onder meer de criteria voor de beoordeling van de risico's die voortvloeien uit potentiële veranderingen in de rentetarieven die zowel de economische waarde van het eigen vermogen (EVE) als de netto rentebaten (NII) van de niet-handelsportefeuilleactiviteiten van een bank beïnvloeden. Zij voorzien tevens in een vereenvoudigde gestandaardiseerde aanpak voor kleinere en niet-complexe instellingen.

- De definitieve ontwerpen van [Regulatory Technical Standards](#) voor IRRBB's (Supervisory Outlier Tests). Deze RTS specificeren de modellering en de aannames en de toezichtschokscenario's om instellingen te identificeren waarvoor de EVE met meer dan 15% van het Tier 1-kapitaal zou dalen.
- De definitieve ontwerpen van [Regulatory Technical Standards inzake](#) de identificatie van een groep verbonden cliënten. Met deze RTS wordt beoogd nieuwe duidelijke omstandigheden vast te stellen waarin interconnecties kunnen leiden tot één enkel risico en dus tot een groepsvereiste (voor bijvoorbeeld regels inzake grote posities).
- Het definitieve ontwerp van [Implementing Technical Standards](#) inzake gestandaardiseerde informatievereisten ter ondersteuning van de verkoop van non-performing loans (NPL). Deze ITS specificeren de vereisten voor de informatie die verkopers van NPL moeten verstrekken aan potentiële kopers, met als doel de werking van de secundaire markten voor NPL te verbeteren.
- Herziene [Richtsnoeren](#) inzake methoden voor de berekening van bijdragen aan depositogarantiestelsels. Met deze herziene richtsnoeren wordt beoogd de evenredigheid tussen het risico van een bank en haar bijdragen aan het depositogarantiestelsel te vergroten en de oorspronkelijke richtsnoeren te stroomlijnen en te vereenvoudigen.
- [Richtsnoeren](#) betreffende de verbetering van de afwikkelbaarheid voor instellingen en afwikkelingsautoriteiten. De richtsnoeren zijn bedoeld om bestaande internationale normen inzake afwikkelbaarheid ten uitvoer te leggen en een inventaris op te maken van de beste praktijken die tot dusver door de afwikkelingsautoriteiten van de EU op het gebied van afwikkelbaarheid zijn ontwikkeld. De richtsnoeren zijn van toepassing vanaf 1 januari 2024.
- [Richtsnoeren](#) inzake overdraagbaarheid ter aanvulling van de beoordeling van de afwikkelbaarheid voor overdrachtsstrategieën (de Overdrachtsrichtsnoeren). Deze richtsnoeren geven aanwijzingen met betrekking tot (i) de definitie van de overdrachtsperimeter en (ii) de stappen om de uitvoering van de overdracht operationeel te maken.

SRB

Work Programme 2023

- **Wat?** In november 2022 heeft de Single Resolution Board (SRB) zijn [Work Programme voor 2023](#) gepubliceerd, waarin de plannen van de SRB voor 2023 worden uiteengezet. Van de banken die onder de bevoegdheid van de SRB vallen, wordt verwacht dat zij afwikkelbaar zijn en voldoen aan de SRB-verwachtingen voor banken (Efb), en dat zij de definitieve doelstellingen van de individuele banken inzake minimumvereisten voor eigen vermogen en in aanmerking komende passiva (MREL) bereiken. Minder significante banken, die onder de bevoegdheid van de nationale afwikkelingsautoriteiten (DNB voor Nederlandse banken) vallen, zullen naar verwachting ook volgens een vergelijkbaar tijdschema afwikkelbaar worden (met toepassing van het Efb- en afwikkelingsbeleid van de SRB). In de loop van 2023 zal de SRB ook crisisgevallen voorbereiden en, indien nodig, beheren.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Het werkprogramma is relevant voor 2023.

Guidance voor de identificatie en mobilisatie van zekerheden bij afwikkeling

- **Wat?** De SRB heeft in maart 2022 haar [Guidance](#) on the identification and mobilization of collateral in resolution gepubliceerd. De Guidance is gericht op het vermogen van banken om tijdig bepaalde categorieën activa te identificeren en te mobiliseren die in afwikkeling als onderpand kunnen worden gebruikt ter ondersteuning van de financiële continuïteit.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De Guidance is van toepassing in 2023.

Bijgewerkt 2022 MREL-beleid

- **Wat?** De SRB heeft het MREL-beleid in juni 2022 [gewijzigd](#). Het beleid is herzien op basis van opgedane ervaring en feedback van belanghebbenden en is van toepassing op de afwikkelingsplanningscyclus van 2022. Het beleid houdt rekening met nieuwe ontwikkelingen in de regelgeving en met wijzigingen in de verordening kapitaalvereisten (CRR) die onlangs door de EU-wetgevers zijn overeengekomen met betrekking tot het indirect aanhouden van interne MREL (iMREL) en de MREL-kalibratie voor banken met een afwikkelingsstrategie met meerdere punten.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Het geactualiseerde beleid wordt van toepassing in 2023.

Bijgewerkte richtsnoeren voor de operationalisering van de bail-in

- **Wat?** In juni 2022 publiceert de SRB zijn geactualiseerde operationele [richtsnoeren](#) voor banken over de toepassing van het instrument van de bail-in, dat de afschrijving of omzetting van schulden van een bank aan schuldeisers in afwikkeling mogelijk maakt. De reeks documenten voegt operationele richtsnoeren toe aan de Verwachtingen voor banken van de SRB, waarin de verantwoordelijkheden van banken bij het afwikkelbaar maken worden geschetst. Deze documenten omvatten een bijgewerkte [leidraad](#) voor bail-in playbooks, [instructies](#) voor de bail-in dataset en een [toelichting](#) daarop. Deze richtsnoeren bevatten de belangrijkste elementen die banken geacht worden in overweging te nemen bij het verbeteren van hun bail-in playbooks en de operationalisering van het instrument van de inbreng van de particuliere sector in afwikkeling.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Het herziene beleid wordt van toepassing in 2023.

AFM

Trendmonitor 2023

- **Wat?** Op 3 november 2022 heeft de AFM haar [Trendmonitor 2023](#) gepubliceerd. In de Trendmonitor 2023 wijst de AFM op een aantal trends en risico's in de financiële sector voor het jaar 2023. De AFM wijst banken op de stijging van de rente. De aanhoudend hoge inflatie is voor centrale banken aanleiding om de beleidsrente te verhogen met als doel de economie af te koelen en de inflatie te verlagen naar de doelstelling van 2%. De AFM noemt ook de toegenomen volatiliteit op de kapitaalmarkten, die nog steeds onder controle lijkt.
- **Wie?** Alle Nederlandse banken die onder het gedragstoezicht van de AFM vallen.
- **Wanneer?** Wij verwachten dat de AFM in haar doorlopend toezicht in 2023 meer aandacht zal besteden aan de thema's uit de Trendmonitor 2023.

ONTWIKKELING VAN EUROPESE WET- EN REGELGEVING

Banking Package 2021

- **Wat?** Het voorstel voor een [Banking Package 2021](#) is op 27 oktober door de Europese Commissie gepubliceerd. Het voorstel (voor een wijziging van CRD en CRR) wordt nu besproken in de EU-triloog. Het voorstel omvat onder meer (i) wijzigingen in de wettelijke goedkeuring voor fusies, overnames en reorganisaties van banken, (ii) meer gedetailleerde betrouwbaarheids- en deskundigheidstoetsen, (iii) een vereiste om ESG-risico's goed te beheren (bijvoorbeeld regelmatige klimaatstresstests), en (iv) wijzigingen in de manier waarop banken hun risicogewogen activa berekenen, waarbij meer gewicht wordt toegekend aan de gestandaardiseerde berekeningsmethode (onder Bazel III). Zie voor meer details onze [Vooruitblik 2022](#).
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De wijzigingen zullen naar verwachting op zijn vroegst in 2025 van kracht worden.

ITS over prudentiële informatie over ESG-risico's

- **Wat?** In december 2022 is de [Uitvoeringsverordening](#) openbaarmaking van milieu-, sociale en governance (ESG)-risico's officieel gepubliceerd. In de verordening wordt artikel 449 bis CRR nader uitgewerkt. Dat artikel verplicht grote banken die effecten hebben uitgegeven op een gereguleerde markt van een lidstaat om informatie openbaar te maken over ESG-risico's, waaronder fysieke risico's en transitierisico's. De verordening bevat vergelijkbare kwantitatieve informatie over klimaatveranderingsgerelateerde transitie- en fysieke risico's, waaronder informatie over blootstelling aan koolstof-gerelateerde activa en activa die onderhevig zijn aan chronische en acute klimaatveranderingsgebeurtenissen. Zij bevatten ook kwantitatieve informatie over de mitigerende maatregelen van instellingen ter ondersteuning van hun tegenpartijen bij de overgang naar een koolstofneutrale economie en bij de aanpassing aan de klimaatverandering. Daarnaast bevatten zij KPI's over de activa van instellingen die duurzame activiteiten financieren volgens de EU-taxonomie (Green Asset Ratio (GAR) en Banking Book Taxonomy Alignment Ratio (BTAR)), zoals die welke stroken met de Europese Green Deal en de doelstellingen van het akkoord van Parijs. Opgemerkt zij dat de uiteindelijke EG-verordening zoals deze is gepubliceerd, tot op zekere hoogte afwijkt van het voorstel van de EBA (met name wat betreft de openbaarmaking van de BTAR). De EBA heeft hierover een [advies](#) geschreven.
- **Wie?** Een grote bank die effecten heeft uitgegeven op een gereguleerde markt van een lidstaat.

- **Wanneer?** De verordening is van toepassing vanaf 31 december 2022.

Gewijzigde gedelegeerde verordening betreffende de liquidity coverage requirement

- **Wat?** De [gedelegeerde verordening](#) betreffende het liquiditeitsdekkingsvereiste is gewijzigd. Deze stelt banken die covered bonds uitgeven in staat om enerzijds beter te voldoen aan het algemene liquiditeitsdekkingsvereiste voor een stressperiode van 30 kalenderdagen, en anderzijds aan het vereiste van de liquiditeitsbuffer van de cover pool om liquide activa aan te houden ter dekking van de netto liquiditeitsuitstroom in de komende 180 dagen. De wijziging werd noodzakelijk geacht om een aantal van de bestaande regels te verduidelijken en verschillende regelingen op elkaar af te stemmen.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Deze verordening is van toepassing vanaf 8 juli 2022.

ITS inzake rapportage door toezichthouders over risicoconcentraties en intragroeptransacties

- **Wat?** Op 19 december 2022 is de [Uitvoeringsverordening](#) toezichtrapportage risicoconcentraties en intragroeptransacties gepubliceerd. De verordening bepaalt dat gereguleerde entiteiten en gemengde financiële holdings significante intragroeptransacties en significante risicoconcentraties op consistente en gestandaardiseerde wijze moeten rapporteren en voegt nieuwe rapportagevereisten toe.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Deze verordening is van toepassing vanaf 31 december 2023.

ITS voor het identificeren van global systemically important institutions (G-SII)

- **Wat?** Op 20 december 2022 is de [uitvoeringsverordening](#) tot wijziging van de technische uitvoeringsnormen (Uitvoeringsverordening (EU) 2021/451) gepubliceerd wat betreft eigen vermogen, bezwaring van activa, liquiditeit en rapportage met het oog op de identificatie van mondiaal systeemrelevante instellingen. De verordening weerspiegelt elementen die in verschillende wetgevingen zijn ingevoerd.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Deze verordening is van toepassing vanaf 11 juli 2023.

DORA (Digital Operational Resilience Act)

- **Wat?** Op 27 december 2022 zijn de verordening betreffende digitale operationele veerkracht voor de financiële sector ([DORA](#)) en de bijbehorende [richtlijn](#) gepubliceerd in het Publicatieblad van de EU. DORA bestaat grofweg uit de volgende zes pijlers:
 1. Solide ICT-risicobeheer;
 2. Adequaat ICT-incidentenbeheer, inclusief het melden van ICT-incidenten aan de toezichthouder;
 3. Voorzichtig beheer van risico's bij het gebruik van ICT-leveranciers van derden;
 4. Het periodiek testen van de eigen ICT veerkracht;
 5. rechtstreeks toezicht op cruciale ICT-dienstverleners; en
 6. Samenwerking en toezicht/handhaving door toezichthouders.
- **Wie?** DORA is een zeer belangrijke ontwikkeling voor alle banken.
- **Wanneer?** De verordening is vanaf 17 januari 2025 rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten, waaronder Nederland. Dit betekent dat instellingen vanaf dat moment aan de DORA-verplichtingen moeten voldoen.

Richtlijn inzake kredietsevicers en kredietkopers

- **Wat?** Op 24 november 2021 is de [Richtlijn](#) inzake kredietsevicers en kredietkopers gepubliceerd. Deze richtlijn standaardiseert de regels voor sevicers en kopers van krediet in de Europese Unie en vergemakkelijkt de verkoop van non-performing loans (NPL's). Wanneer aanbieders worden geconfronteerd met een grote accumulatie van NPL's en niet over het personeel of de deskundigheid beschikken om deze naar behoren te beheren, moeten zij het beheer van deze leningen kunnen uitbesteden aan een gespecialiseerde kredietsevicer of de kredietovereenkomst kunnen overdragen aan een kredietkoper met de nodige risicobereidheid en deskundigheid om deze te beheren. De EBA heeft op 16 december 2022 [ontwerpen van technische uitvoeringsnormen](#) gepubliceerd, waarin wordt gespecificeerd welke sjablonen kredietinstellingen moeten gebruiken om informatie te verstrekken voor financiële due diligence en waardering van NPL's.
- **Wie?** Banken die kredieten verstrekken.
- **Wanneer?** De richtlijn moet uiterlijk 29 december 2023 ten uitvoer zijn gelegd. We kunnen volgend jaar een wetsvoorstel voor de uitvoering verwachten.

ONTWIKKELING VAN DE NEDERLANDSE WET- EN REGELGEVING

Herziene risicomethodologie Depositogarantiestelsel

- **Wat?** DNB heeft de [risicomethodiek](#) voor het Nederlandse depositogarantiestelsel geëvalueerd en aangepast. De wijziging is nu vastgelegd in de op 1 december 2022 [gepubliceerde](#) ministeriële regeling tot wijziging van de *Regeling risico-indicatoren bijdragen depositogarantiestelsel Wft*.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De gewijzigde risicomethode is van toepassing vanaf 31 december 2022.

Wijzigingswet financiële markten 2022-II – groeps-vvgb

- **Wat?** Eind 2019 heeft het ministerie van Financiën de Wijzigingswet financiële markten 2021 [geconsulteerd](#). Vanwege vertraging is het wetsvoorstel omgedoopt tot [Wijzigingswet financiële markten 2022-II](#). Het wetsvoorstel voorziet onder meer in de invoering van een meldingsplicht ten aanzien van wijzigingen die plaatsvinden binnen een groep, nadat de ECB eerder een groepsverklaring van geen bezwaar (groeps-vvgb) als bedoeld in artikel 3:102, tweede lid, van de Wft heeft afgegeven. Deze meldingsplicht is nader uitgewerkt in het voorgestelde Wijzigingsbesluit financiële markten 2021.
- **Wie?** Groepsmaatschappijen die een DNO van de ECB hebben met betrekking tot een bank.
- **Wanneer?** De Wijzigingswet financiële markten 2022-II is eind vorig jaar door de Eerste en Tweede Kamer aangenomen. Het is de bedoeling dat het wetsvoorstel begin 2023 in werking treedt.

Besluit inzake de toegankelijkheid van bankdiensten

- **Wat?** In september 2022 heeft het Ministerie van Financiën het Implementatiebesluit toegankelijkheidsvoorschriften bankdiensten [geconsulteerd](#). Het besluit strekt tot implementatie van de EU-richtlijn toegankelijkheidsvoorschriften voor producten en diensten (Richtlijn (EU) 2019/882), voor zover deze betrekking heeft op bancaire diensten. Het doel van de richtlijn is om producten en diensten toegankelijk te maken voor personen met een handicap.

Het voorgestelde besluit wijzigt het Nederlandse Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft en verplicht aanbieders van bankdiensten voor consumenten (zoals gedefinieerd in de richtlijn) te voldoen aan de toegankelijkheidsvoorschriften van de richtlijn. Dit omvat een aantal zeer gedetailleerde toegangs- en prestatiecriteria en bijvoorbeeld de verplichting om alle informatie met betrekking tot consumentenbankdiensten in maximaal B2-taal te presenteren. De AFM is de relevante toezichthouder op de naleving van deze regels.

- **Wie?** Alle Nederlandse banken.
- **Wanneer?** De consultatieperiode is afgelopen. De banken moeten er vanaf 29 juni 2025 aan voldoen.

Verdere beloningsregels voor de financiële sector

- **Wat?** Op 1 januari 2023 is de [Wet](#) nadere beloningsmaatregelen financiële ondernemingen in werking getreden. Met deze wet is een aantal wijzigingen aangebracht in de beloningsregels zoals opgenomen in de Wft, waaronder de invoering van een wettelijke retentietermijn van ten minste vijf jaar voor aandelen die als onderdeel van een vaste beloning worden uitgekeerd en een aanscherping van de middelingsregeling voor niet-CAO (*collectieve arbeidsovereenkomst*) personeel, dat onder bepaalde voorwaarden een hogere bonus dan 20% kan krijgen. Eind 2022 heeft de AFM een meldingsformulier [gepubliceerd](#) voor afwijkingen van het bonusplafond voor niet-CAO-personeel.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Met ingang van 1 januari 2023. De contracten van bestaande werknemers die per 1 januari 2023 geen gebruik meer kunnen maken van de middelingsregeling voor niet-CAO-personeel, moeten per 1 januari 2024 worden aangepast.

Voorgesteld amendement in het Huis voor Klokkenluiderswet

- **Wat?** Er ligt momenteel een [wetsvoorstel](#) tot wijziging van de Wet Huis voor klokkenluiders. Deze wet voorziet onder meer in de verplichting om een procedure vast te stellen voor het melden van een vermoeden van een misstand binnen een organisatie. Met betrekking tot deze verplichting is thans voorzien in een drempel van ten minste vijftig personen binnen de organisatie. Een van de voorgestelde wijzigingen is dat deze drempel niet meer geldt voor ondernemingen die actief zijn in de financiële sector, waaronder banken. DNB en de AFM worden aangewezen als bevoegde toezichthouders. Voorgesteld wordt de naam van de wet te wijzigen in

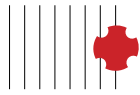
Wet bescherming klokkenluiders.

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De wetswijziging zou op 17 december 2021 in werking treden. Het voorstel werd echter pas op 20 december 2022 door de Tweede Kamer aangenomen. Het ligt nu bij de Eerste Kamer, die nog moet beslissen of het wetsvoorstel wordt aangenomen. Het is onduidelijk wanneer de wijziging ingaat. Wij verwachten dat dit in 2023 zal zijn.

ANDERE ONTWIKKELINGEN

Dividendvergoeding

- **Wat?** Op 1 augustus 2022 heeft het Europese Hof van Justitie een [belangrijke uitspraak](#) gedaan over de vraag in hoeverre dividenden op werknemers aandelen kunnen kwalificeren als variabele beloning. Niet verrassend leest het Hof alles zeer ruim (en teleologisch). Hoewel de uitspraak is gedaan met betrekking tot gereguleerde beheerders van beleggingsfondsen, is het punt dat in de uitspraak aan de orde komt van belang voor alle gereguleerde marktpartijen. De vraag is immers welke beloningsmechanismen als variabele beloning worden aangemerkt. De overwegingen in het arrest zijn dus ook relevant voor de beoordeling van participatiestructuren bij banken.
- **Wie?** Banken.
- **Wanneer?** Toezichthouders zullen in 2023 extra aandacht besteden aan medezeggenschapsstructuren.

BELEGGINGSFONDSEN

In dit deel worden de regels voor beheerders van alternatieve beleggingsinstellingen (abi's) en instellingen voor collectieve belegging in effecten (icbe's/ucits) besproken. In plaats van de formele wettelijke term 'beleggingsinstelling' hanteren wij de in de markt gebruikelijke term 'beleggingsfonds' als generieke aanduiding van alle soorten beleggingsvehikels.

Beheerders die naast het beheren van beleggingsfondsen ook beleggingsdiensten mogen verlenen (beheerders met MiFID II top-up), moeten voor dat deel van de dienstverlening voldoen aan een groot aantal regels die gelden voor beleggingsondernemingen. Daarom raden wij die beheerders aan om naast dit onderdeel ook kennis te nemen van het onderdeel [Beleggingsondernemingen](#) van deze Vooruitblik. Ook de cross-sectorale onderdelen [Integriteit](#) en [Duurzaamheid \(ESG\)](#) zijn voor beheerders van groot belang. Onderwerpen die daarop betrekking hebben, komen niet aan bod in dit onderdeel, maar alleen in de voorgenoemde specials.

Tot slot is het voor beheerders van beleggingsfondsen nuttig kennis te nemen van het onderdeel [Algemeen](#), omdat daarin ook onderwerpen aan bod komen die beheerders en beleggingsfondsen kunnen raken.

AFM TOEZICHT

- AFM Trendzicht 2023
- AFM wijst beheerders op AIFMD-rapportage
- Start AIFMD-rapportage derdenlandenbeheerders
- AFM wijst op waarderingsprocedures van vastgoedfondsen

DNB TOEZICHT

- Toezicht in beeld
- Q&A Retentievergoedingen

ESMA EN EBA

- ESMA Work Programme 2023
- ESMA Assessment of the Brexit relocation processes
- ESMA Consultatie Richtsnoeren gebruik van ESG in fondsnamen
- EBA Consultatie technische standaarden shadow banking entities
- ESMA ondersteunt aanpak liability driven investment funds
- ESMA Q&A AIFMD - SPACs
- ESMA Q&A PRIIPs

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

- Herziening van de AIFM Richtlijn
- Herziening van de ELTIF Verordening – naar een volwaardig retail product?
- Verplichting Eid voor retail abi's en icbe's
- PRIIPs – Wijzigingen Eid
- Algemene review PRIIPs
- Consultatie aanpassingen Short Selling Verordening

Review van de MMF Regulation

- Updates Richtsnoeren stresstestscenario's MMF-verordening
- EC verkenning retail investment strategy
- Nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)
- Voorgenomen wijziging Wet Huis voor klokkenluiders
- Wijzigingen Nrgfo
- Mogelijke herzieningen EuVECA en EuSEF

NIEUWE WET EN REGELGEVING

- Level 2 regelgeving over grensoverschrijdende distributie
- AIFMD light regime voor buitenlandse beheerders
- Regeling voor buitenlandse icbe's
- Technische wijzigingen icbe's
- Wijzigingswet financiële markten 2022-II – de groeps-vvgb
- Wijzigingsbesluit financiële markten 2021 – de groeps-vvgb
- Verordening digitale operationele veerkracht voor de financiële sector (DORA)
- Consultatie maatregelen ter voorkoming van dividendstripping

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

- Toezicht uit hoofde van Integriteit en Duurzaamheid
- FSB – Versterking liquiditeitsbeheer open-end fondsen
- Beloning onder de noemer van dividend

AFM TOEZICHT

AFM Trendzicht 2023

- **Wat?** Op 3 november [publiceerde](#) de AFM Trendzicht 2023, waarin de AFM ingaat op de belangrijkste trends en bijbehorende risico's in de financiële sector. Voor asset management legt de AFM de nadruk op de strategische herpositionering van partijen, de risico's van uitbesteding, liquiditeitsrisico's door de huidige volatiele markt, waarderingen, duurzaamheid, verdere digitalisering en een mogelijk waterbedeffect nu de banken hun poortwachtersrol verder vormgeven en risico's kunnen verschuiven richting asset management. Voor de asset management sector heeft de AFM een zogeheten 'risicokaart' opgesteld. Zie voor een samenvatting hiervan het onderdeel [Beleggingsondernemingen/Trendzicht 2023](#) in deze Vooruitblik.
- **Wie?** Primair vergunninghoudende beheerders van abi's en icbe's, maar in principe net zo goed relevant voor AIFMD light beheerders.
- **Wanneer?** Per direct.

AFM wijst beheerders op AIFMD-rapportage

- **Wat?** Op 8 november gaf de AFM een [waarschuwing](#) over de AIFMD-rapportage, waarin zij beheerders wijst op het feit dat zij moeten voldoen aan de verplichte rapportages. De deadline voor het aanleveren van de rapportage over Q4 2022, de (tweede) halfjaarrapportage 2022 en de eindejaarsrapportage 2022 ligt op 31 januari 2023. Fund-of-fund beheerders hebben tot 15 februari 2023. De eindejaarsrapportage wordt meegenomen in de jaarlijkse controle van de datakwaliteit (*Data Quality Engagement Framework*, DQEF).
- **Wie?** Alle EU-beheerders van abi's (incl. beheerders onder het light-regime).
- **Wanneer?** Uiterlijk 31 januari 2023 of 14 februari 2023 (beheerders met fund-of-fund strategie).

Start AIFMD-rapportage derdenlandenbeheerders

- **Wat?** In dezelfde [waarschuwing](#) wees de AFM op de AIFMD-rapportage voor derdenlandenbeheerders. Tot en met 2022 waren derdenlandenbeheerders uitgezonderd van deze verplichting. Vanaf 2023 moeten zij eveneens gaan voldoen aan de verplichte rapportages. De rapportages van 2023 worden niet gecontroleerd op datakwaliteit (DQEF). De DQEF wordt pas vanaf 2024 uitgevoerd op de rapportages van

derdenlandenbeheerders.

- **Wie?** Beheerders buiten de EU (Non-EU AIFMs).
- **Wanneer?** Vanaf Q1 2023.

AFM wijst op waarderingsprocedures van vastgoedfondsen

- **Wat?** In een [sectorbrief](#) van eind november 2022 deelde de AFM haar bevindingen van een eerder uitgevoerd onderzoek naar de waarderingsprocedures bij beheerders van vastgoedfondsen. Zij wijst beheerders op het belang van een goede waarderingsprocedure. Daarbij verwijst zij specifiek naar bepaalde aspecten omtrent waarderingsfrequentie, toelichting op het gebruikte waarderingsmodel, toelichting op de controles, toelichting op de waarborging van de vakbekwaamheid en onafhankelijkheid van het personeel dat de waardering uitvoert en een toelichting op de periodieke evaluatie van de waarderingsprocedure. De bevindingen zal de AFM in haar verdere toezicht gebruiken, mede omdat de risico's voor vastgoedwaardering relevant zullen blijven de komende tijd.
- **Wie?** Beheerders van vastgoedfondsen.
- **Wanneer?** Per direct.

DNB TOEZICHT

Toezicht in beeld

- **Wat?** Op 22 november 2022 [publiceerde](#) DNB het document Toezicht in beeld, waarin DNB terugblikt op haar activiteiten van afgelopen jaar en aangeeft wat haar prioriteiten zijn voor 2023. Specifiek ten aanzien van beheerders met MiFID II top-up zal ze zich richten op verdere implementatie van IFD/IFR. Verder doet DNB (samen met de AFM) onderzoek naar de mogelijkheid tot het opleggen van een leverage-limiet aan een beleggingsfonds wanneer zich systeemrisico's voordoen.
- **Wie?** Vergunninghoudende beheerders en met name beheerders met MiFID II top-up.
- **Wanneer?** Gedurende 2023.

Q&A Retentievergoedingen

- **Wat?** Op 2 december 2022 [publiceerde](#) DNB een Q&A met betrekking tot retentievergoedingen, welke eerder in het jaar werd geconsulteerd. DNB geeft in de Q&A aan welke toetsingskaders zij gebruikt bij retentievergoedingen waarvoor instemming nodig is en voor de gevallen waar deze instemming niet vereist is. Ook geeft zij aan welke elementen in ieder geval

onderbouwd moeten (kunnen) worden, ook indien er geen voorafgaande instemming nodig is. De AFM liet op haar website [weten](#) dat de consultatie van de Q&A ook namens haar wordt uitgevoerd.

- **Wie?** Beheerders die binnen het bereik van de beloningsregels vallen, in principe de AIFMD en UCITS vergunninghouders.
- **Wanneer?** Per direct.

ESMA EN EBA

ESMA Work Programme 2023

- **Wat?** Op 21 september 2022 publiceerde ESMA haar [2023 Annual Work Programme](#). Hierin identificeert ESMA haar prioriteiten voor 2023. Als hoofdthema's identificeert ESMA het verbeteren en aanvullen van de regelgeving inzake sustainable finance, het faciliteren van innovatie, efficiënt gebruik van data en digitalisering. Specifiek voor (beheerders van) beleggingsinstellingen en icbe's zal ESMA zich primair richten op harmonisatie van regels en interpretaties door toezichthouders en bijstand bij het oprichten van het single rulebook met betrekking tot de review van de AIFM Richtlijn, ELTIF Verordening en Money Market Funds (MMF) Verordening. Daarnaast zal zij via de Joint Committee ook meewerken aan de regelgevende activiteiten inzake PRIIPS, SFDR en de Taxonomie-verordening.
- **Wie?** Beheerders van beleggingsinstellingen en icbe's.
- **Wanneer?** Gedurende 2023.

ESMA Assessment of the Brexit relocation processes

- **Wat?** Op [8 december 2022](#) publiceerde ESMA een Peer review rapport, genaamd 'Peer review into the NCAs: handling of relocation to the EU in the context of the UK's withdrawal from the EU'. Een speciaal comité heeft onderzoek gedaan naar de kwaliteit en diepgang van het onderzoek van verschillende lokale toezichthouders, waaronder de AFM, bij vergunningaanvragen van 'relocating entities' vanuit het Verenigd Koninkrijk. Het comité heeft onder meer gekeken naar UCITS en AIFMD vergunningaanvragen. Ze constateert dat er nog verbetering vatbaar is, onder andere op de onderdelen substance en uitbesteding. Het biedt een zeer interessant en relevant inzicht in de processen van de AFM en de door de AFM gestelde eisen, alsook punten waar dit nog verbetering behoeft.
- **Wie?** Het rapport is geadresseerd aan de lokale toezichthouders, in dit geval de AFM. Het rapport is echter ook zeer relevant voor fondsbeheerders die een

vergunning aanvragen en vergunninghouders.

- **Wanneer?** Doorlopend in 2023.

ESMA Consultatie Richtsnoeren gebruik van ESG in fondsnamen

- **Wat?** Op [18 november 2022](#) werden deze Richtsnoeren geconsulteerd door ESMA. In de consultatie hanteert ESMA de norm dat wanneer er een ESG-claim in de naam staat, ten minste 80% van de investeringen ook daadwerkelijk in die categorie geïnvesteerd moet worden. Daarvoor wordt aangesloten bij de verplicht openbaar gemaakte informatie uit Bijlage II en III van de Gedelegeerde Verordening bij de SFDR. Wanneer er 'duurzaam' of een ander afgeleid woord daarvan in de naam staat, geldt het voorgaande ook. Voor die fondsen geldt echter dat zij (als onderdeel van de 80%-threshold) ten minste 50% moeten investeren in 'duurzame beleggingen' in de zin van de SFDR. Fondsdocumentatie en andere marketingcommunicatie zullen dus tijdig aangepast moeten worden.
- **Wie?** Abi en icbe-beheerders (die fondsen aanbieden met een ESG-claim in de naam).
- **Wanneer?** Inwerkingtreding van de Richtsnoeren vindt waarschijnlijk eind 2023 plaats. Voor reeds bestaande fondsen geldt een overgangstermijn van zes maanden om (i) te voldoen aan de Richtsnoeren of (ii) hun naam aan te passen.

EBA Consultatie technische standaarden shadow banking entities

- **Wat?** Op 26 juli 2021 [publiceerde](#) EBA een consultatie voor concept technische standaarden om *shadow banking* entities te identificeren onder CRD IV. Op basis van de concept standaarden kunnen hier ook bepaalde type beleggingsfondsen onder vallen. Op 23 mei 2022 zijn de [finale technische standaarden](#) naar de EC gestuurd. Tot op heden heeft de EC deze nog niet bekrachtigd.
- **Wie?** Bepaalde typen beleggingsfondsen als genoemd in de concept standaarden.
- **Wanneer?** EBA stelt concept technische standaarden op die daarna zijn ingediend bij de EC. De tijdslijnen zijn nog niet duidelijk, zeker nu het al meer dan een half jaar duurt voordat de EC tot bekrachtiging overgaat. Het is van belang voor beheerders om deze ontwikkeling te blijven volgen.

ESMA ondersteunt aanpak liability driven investment funds

- **Wat?** Naar aanleiding van de crisis na het presenteren van het 'Mini Budget' in het Verenigd Koninkrijk, welke (mede) veroorzaakt werd door *Liability Driven Investment Funds* (LDI-fondsen) en hun *UK Gilts*, publiceerde het Centre for the Promotion of Imports from developing countries (CBI) en de Luxemburgse CSSF op 30 november 2022 een [brief](#). [Deze brief stuurde zij](#) naar beheerders van LDI-fondsen. Sinds de crisis zijn er door (in de Britse pond genoteerde) LDI-fondsen buffers aangelegd om eventuele aanpassingen in rendement op te kunnen vangen met het eigen vermogen. Wanneer deze LDI-fondsen de opgebouwde buffers willen verlagen (wat overigens niet wordt aangeraden), moeten een aantal stappen worden doorlopen. Zo moeten de relevante toezichthouders worden geïnformeerd en moet het volgende worden overgelegd: (i) een gedegen analyse, (ii) berekeningen omtrent het gedegen kunnen blijven functioneren met een verminderde buffer en (iii) een stappenplan omtrent het weer op hoogte brengen van de buffer in volatiele marktomstandigheden. Daarnaast wordt van alle LDI-fondsen (ook in andere munteenheden genoteerd) vereist dat deze (op sub-fonds niveau) veerkrachtig blijven om marktschokken te absorberen. Op diezelfde dag publiceerde ESMA een [persbericht](#) waarin zij aangeeft te helpen bij het coördineren van toezichtmaatregelen, ondersteunend zal zijn in het verbeteren van de informatie-uitwisseling tussen nationale toezichthouders en eventueel convergerende maatregelen zal treffen om risico's die een potentiële bedreiging voor de financiële stabiliteit vormen aan te pakken.
- **Wie?** Beheerders van fondsen met LDI-strategie.
- **Wanneer?** Per direct.

ESMA Q&A AIFMD – SPACs

- **Wat?** Op [16 december](#) publiceerde ESMA weer een update van haar Q&A met betrekking tot de AIFMD. In deze update gaat ESMA in op de vraag of zogenoemde Special Purpose Acquisition Companies (SPACs) kwalificeren als abi en daarmee binnen het bereik van de AIFMD vallen.
- **Wie?** Partijen die overwegen een SPAC te lanceren.
- **Wanneer?** Per direct.

ESMA Q&A PRIIPs

- **Wat?** Op 21 december publiceerde ESMA eveneens een [update van haar Q&A](#) met betrekking tot de PRIIPs Verordening. ESMA geeft deze update omdat er per 1

januari 2023 wijzigingen optreden ten aanzien van het Eid (zie onderstaand). Enkele Q&A's moeten daarom aangepast worden en een enkele is verwijderd.

- **Wie?** Vergunninghoudende beheerders van retail abi's en icbe's.
- **Wanneer?** Per 1 januari 2023.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Herziening van de AIFM Richtlijn

Introductie

Al sinds 22 juli 2017 werkt de EC aan een evaluatie van de AIFMD. In de Vooruitblik 2021 besteedden we al aandacht aan de (lange) aanloop naar de uitkomst van die evaluatie. Op 25 november 2021 kwam de langverwachte duidelijkheid vanuit de EC met een [voorstel](#) voor wijziging van de AIFM Richtlijn en UCITS Richtlijn (het Voorstel). Inmiddels heeft ook de Raad haar [standpunt](#) kenbaar gemaakt door verschillende wijzigingen voor te stellen ten aanzien van het initiële Voorstel, hoewel dit nog niet haar finale standpunt betreft.

Voorstel van de EC

Lange tijd was onduidelijk of de EC als gevolg van de evaluatie zou inzetten op een wijziging van de Level 1-tekst van de AIFM Richtlijn of op een minder ingrijpende aanpassing van bepaalde vereisten uit het AIFMD-raamwerk, zonder de Level 1-tekst daarbij aan te passen. Vanuit de markt is veel input geleverd op een eerdere consultatieronde waarin door de EC om input gevraagd werd op bepaalde onderwerpen. De algemene consensus vanuit de markt was dat zij er de voorkeur aan gaven bepaalde onderwerpen te verduidelijken, zonder de Level 1-tekst van de AIFM Richtlijn aan te passen.

Uiteindelijk kiest de EC nu dus toch voor een wijziging van de Level 1-tekst van de AIFM Richtlijn, maar dan wel een betrekkelijk beperkte wijziging. Op basis van eerste signalen vanuit de markt wordt daar overwegend positief op gereageerd. Het Voorstel wijzigt ook de UCITS IV richtlijn op bepaalde onderdelen met het oog op consistentie tussen het AIFMD-raamwerk en UCITS-raamwerk.

Belangrijkste take-away's

Wat ons betreft zijn de belangrijkste take-away's voor beheerders van abi's:

- i. **Substance.** De bedrijfsvoering van een beheerder

moet worden bepaald door tenminste twee natuurlijke personen die full time werkzaam en woonachtig zijn in Nederland. De vergunningaanvrager moet bovendien gedetailleerde informatie verstrekken over de beoogde dagelijks beleidsbepalers.

- i. **Loan origination.** Beheerders die fondsen beheren die leningen verstrekken (*loan origination*) moeten aan aanvullende eisen voldoen op het gebied van onder meer beleggingsrestricties, risicobeheer, liquiditeitsbeheer en beheersing van belangenconflicten. Dit moeten closed-end fondsen zijn.
- ii. **Liquiditeitsbeheer.** Aanvullende eisen op het gebied van liquiditeitsbeheer ten aanzien van open-end fondsen en de verplichting om beleggers te informeren over de liquiditeitsbeheertechnieken die de abi kan gebruiken. Beheerders zouden minimaal één liquiditeitsbeheertechniek in hun fondsdocumentatie moeten opnemen.
- iii. **Uitbesteding.** Verdere aanscherping van de mogelijkheden tot uitbesteding en de voorwaarden die daarbij gelden. Ook zullen er zogenoemde *peer reviews* plaatsvinden waarbij ESMA een analyse zal uitvoeren bij lokale toezichthouders, meer specifiek ten aanzien van de maatregelen die worden getroffen om te voorkomen dat beheerders van abi's, die portefeuille- en/of risicobeheer uitbesteden aan dienstverleners in derde landen, zogenoemde brievenbusmaatschappijen worden.
- iv. **Bewaarders.** De mogelijkheid om een bewaarder aan te stellen in een andere lidstaat dan de lidstaat waarin de abi is gevestigd.
- v. **Kosten.** Aanvullende informatieverplichtingen over kosten die gerekend worden ten aanzien van een abi, inclusief periodieke rapportages daarover.

Ook voor beheerders van icbe's relevant

Het Voorstel wijzigt ook de UCITS IV Richtlijn. Het doel is om meer harmonisatie van regels te bereiken tussen de twee richtlijnen die het toezicht op beheerders in Europa domineren. Meer specifiek zijn de onderdelen (i), (iii) en (iv) hierboven ook relevant voor beheerders van icbe's. Ook zal er verdere harmonisatie komen tussen de rapportageverplichtingen van icbe's en abi's.

Standpunt van de Raad

In het standpunt van de Raad vallen de volgende elementen op ten opzichte van het initiële Voorstel:

- vi. **Substance.** Geen noemenswaardige wijziging.
- vii. **Loan origination.** In het voorstel van de Raad is alleen 'originate-to-hold' toegestaan en niet 'originate-to-distribute'. Open-end fondsen worden in specifieke gevallen toegestaan. Voor aandeelhoudersleningen komt er mogelijk een uitzondering.

viii. **Liquiditeitsbeheer.** Beheerders zouden, in plaats van één, minimaal twee liquiditeitsbeheertechnieken in hun fondsdocumentatie moeten opnemen. De melding van de inzet van zo'n techniek wordt beperkt tot specifieke technieken.

- ix. **Uitbesteding.** De Raad stelt verdergaande rapportages voor ten aanzien van uitbestedingen door beheerders van abi's en icbe's. Verder geldt dat wanneer een distributeur de fondsen distribueert voor eigen rekening, dit niet kwalificeert als een uitbesteding.
- x. **Bewaarders.** In het voorstel van de Raad komt er geen ongeclausuleerd Europees paspoort voor bewaarders, maar moet de beheerder aantonen dat er geen bewaardienst beschikbaar is in de betreffende lidstaat (bijvoorbeeld omdat er geen expertise is op een bepaalde asset class).
- xi. **Kosten.** Geen noemenswaardige wijziging.

Vervolg

Het voorstel moet nog definitief worden uitonderhandeld op Europees niveau. Zodra het voorstel definitief is aangenomen is er op dit moment in voorzien dat lidstaten vervolgens 24 maanden de tijd hebben om de wijzigingen te implementeren in nationaal recht.

Ook zal nog moeten blijken of de Level 2-tekst ten aanzien van de AIFMD (de Gedelegeerde Verordening) nog zal worden aangepast. Dat ligt wel in de lijn der verwachting gezien de wijzigingen ten aanzien van verschillende Level 1-bepalingen die nader worden uitgewerkt in Level 2-tekst.

We blijven de ontwikkelingen natuurlijk nauwgezet volgen de komende tijd.

Herziening van de ELTIF Verordening – naar een volwaardig retail product?

Introductie

Samen met het voorstel tot wijziging van de AIFM Richtlijn, [publiceerde](#) de EC tevens een voorstel tot wijziging van de European Long Term Investment Fund (ELTIF) Verordening. Dit is in Nederland een nog vrij onbekend raamwerk. Er zijn geen ELTIF fondsen geregistreerd, maar dit voorstel zou daar in de toekomst zomaar eens verandering in kunnen brengen.

Mogelijkheden ELTIF Verordening

Het raamwerk is, kort gezegd, bedoeld voor specifieke closed-end abi's die beleggen in lange termijn investeringen (zoals private equity, infrastructuur of vastgoed) en waarbij de abi's worden aangeboden aan retail beleggers. De ELTIF Verordening voorziet in de mogelijkheid voor vergunninghoudende beheerders van

abi's om een apart label aan te vragen voor abi's die voldoen aan de beleggingsrestricties zoals opgenomen in de ELTIF Verordening. Met dit label kunnen beheerders vervolgens het ELTIF fonds grensoverschrijdend aanbieden aan retail investeerders in de EU. Die systematiek is vergelijkbaar met het EuVECA en EuSEF raamwerk.

Grensoverschrijdend aanbieden van 'gewone' abi's aan retail investeerders op basis van een Europees paspoort is onder de AIFM Richtlijn niet mogelijk. Er moet dan in iedere lidstaat apart gecheckt worden of het nationale recht van die lidstaat een aanbieding aan retail beleggers toestaat. Zodoende is het ELTIF raamwerk daarmee in potentie een mooie aanvulling op het UCITS raamwerk, maar dan voor abi's. Een aanvullend voordeel van een ELTIF is in bepaalde lidstaten dat er een gunstige fiscale behandeling voor investeerders geldt.

Beperkingen

Het ELTIF label is in de praktijk, zeker in Nederland, echter nog nauwelijks in trek onder beheerders. Voor het verkrijgen van een ELTIF label moet de beheerder aan veel verschillende eisen voldoen in aanvulling op het AIFMD raamwerk. Die eisen zien op de organisatie van de beheerder, beleggingsrestricties voor het ELTIF fonds en verschillende regels op het gebied van beleggersbescherming. Zo gelden er strenge eisen aan de type activa waarin een ELTIF fonds mag beleggen, gelden er beleggingsrestricties en spreidingseisen, gelden er drempels voor retail investeerders om te kunnen investeren (namelijk minimaal EUR 10.000 en maximaal 10% van het vrij besteedbaar vermogen) en geldt een soort geschiktheidstoets voor retail investeerders.

Voorgenomen wijzigingen

De EC hoopt met de voorgenomen wijzigingen het ELTIF raamwerk aantrekkelijker te maken voor beheerders. De voorgenomen wijzigingen hebben onder meer betrekking op:

- Verruiming van het type activa waarin een ELTIF mag investeren, met name op het gebied van verschillende type roerende en onroerende zaken.
- Verwijderen van de investeringsdrempels voor retail investeerders.
- Vermindering van de regels wanneer een ELTIF uitsluitend aan professionele investeerders wordt aangeboden.
- Aanvullende liquiditeitseisen teneinde voldoende liquiditeit te waarborgen binnen de ELTIF en 'matching' toe te staan tussen investeerders die hun belang willen verkopen en investeerders die – gelijktijdig – een belang willen kopen in de ELTIF, wat dan toch nog enige flexibiliteit kan geven om uit te stappen ondanks het closed-end karakter van ELTIFs.

Hiermee hoopt de EC dat het ELTIF fonds een aantrekkelijk product wordt voor professionele en retail investeerders die exposure willen op lange termijn investeringen, waardoor aanvullend vermogen naar de reële economie vloeit.

Recente voorstellen

Ten aanzien van het voorstel is een [voorlopig akkoord bereikt](#) op Europees niveau. Door de Raad en het Europees Parlement zijn nog enkele aanvullende wijzigingen voorgesteld ten opzichte van het voorstel die het ELTIF regime nog aantrekkelijker zullen maken. De tekst is op 7 december 2022 [gepubliceerd](#). Daaruit maken we op dat er, onder meer en meest in het oog springend, wordt voorzien in:

- Introductie van een master-feeder ELTIF;
- Verruiming van mogelijkheden voor fund-of-funds, door toe te staan dat ze mogen beleggen in andere ELTIFs, EuVECA, EuSEF, UCITS en EU AIFs;
- Verlaging van de drempel, naar 55%, van investeringen in in aanmerking komende activa;
- Bepaalde mogelijkheden voor een open-end structuur, onder specifieke voorwaarden;
- Expliciete mogelijkheden om toetreed- en inkoopverzoeken te 'matchen', onder specifieke voorwaarden;
- Voor retail-ELTIFs bepaalde beleggingsbeschermingsmaatregelen afgeleid van MiFID II.

Vervolg

Zodra het voorstel definitief is aangenomen is er op dit moment in voorzien dat de wijzigingen 9 maanden daarna in werking treden. Dat is wat langer dan het voorstel van de Commissie, dat uitging van 6 maanden, maar nog altijd een vrij korte termijn van inwerkingtreding.

Wij hopen dat het ELTIF raamwerk hiermee een *boost* krijgt, zowel voor aanbiedingen aan retail als aan professionele investeerders. De Europese wetgever heeft daar in ieder geval wel haar best voor gedaan.

Verplichting Eid voor retail abi's en icbe's

- **Wat?** Op 15 december 2021 zijn twee wijzigingen in het Official Journal gepubliceerd met betrekking tot de PRIIPs Verordening en het verplichte Essentiële informatiedocument (Eid). De [eerste wijziging](#) betreft (wederom) een verlenging van de uitzondering voor retail abi's en icbe's om een Eid op te stellen op grond van PRIIPs (zij moeten nu nog een document Essentiële Beleggersinformatie (EBI) opstellen). Dit uitstel stelt marktpartijen in staat aan de gewijzigde regels ten aanzien van het Eid te voldoen (zie hieronder).

De [tweede wijziging](#) betreft een wijziging die een aanpassing van de UCITS Richtlijn meebrengt en er kort gezegd in voorziet dat wanneer een icbe uitsluitend aan professionele beleggers wordt aangeboden, waarbij PRIIPs dan in beginsel niet van toepassing is, de beheerder de keuze heeft een EBI op te stellen of een Eid. Op 24 juni 2022 kondigde de EC aan dat het [uitstel](#) tot 1 januari 2023 zou gelden.

- **Wie?** Vergunninghoudende beheerders van retail abi's en icbe's. Beheerders die icbe's aanbieden aan uitsluitend professionele beleggers mogen ook het EBI blijven gebruiken.
- **Wanneer?** 1 januari 2023 (het zou eerder 1 juli 2022 worden, maar gaat nu eindelijk gebeuren).

PRIIPs – Wijzigingen Eid

- **Wat?** Op 7 september publiceerde de EC wijzigingen ten aanzien van de Gedelegeerde Verordening bij de PRIIPs Verordening, waarin de eisen ten aanzien van het Eid nader zijn uitgewerkt. Deze verschenen op 20 december 2021 in het [Publicatieblad van de Europese Unie](#). De wijzigingen hebben onder meer betrekking op (i) nieuwe methoden om passende prestatiescenario's te berekenen en een herziene presentatie van deze scenario's, (ii) de wijze waarop kosten gepresenteerd moeten worden en (iii) de wijze waarop transactiekosten berekend moeten worden. Daarnaast zijn er verschillende wijzigingen die specifiek gelden ten aanzien van retail abi's en icbe's. Zo geldt voor bepaalde type abi's en icbe's de verplichting om informatie te verschaffen over in het verleden behaald rendement. Daarnaast gelden er specifieke regelingen ten aanzien van subfondsen, aandelenklassen, fund-of-funds en feeder funds. Let op: voor open-end beleggingsfondsen en beleggingsfondsen die open staan voor inschrijving, gelden ook publicatieverplichtingen voor de website.
- **Wie?** Vanaf 1 januari 2023 is dit relevant voor alle beheerders van abi's en beheerders van icbe's. PRIIPs is niet van toepassing op abi's die alleen aan professionele beleggers worden aangeboden.
- **Wanneer?** De wijzigingen zijn per 1 januari 2023 van toepassing, nadat inwerkingtreding eerder wederom was uitgesteld.

Algemene review PRIIPs

- **Wat?** Op dit moment loopt, met het oog op artikel 33 PRIIPs Verordening, een onderzoek naar de algehele werking van de PRIIPs Verordening. De EC heeft de ESA's [gevraagd hun advies](#) te geven omtrent veel verschillende onderwerpen uit de PRIIPs Verordening. De ESA's hebben in verband daarmee vervolgens zelf de markt weer om [input gevraagd](#) en op 29 april 2022

[input gegeven](#). Op dit moment is het wachten tot de EC zelf met een voorstel komt. Uit het door de EC gevraagde advies blijkt dat dit een implementatie van de Retail Investment Strategy (zie onderstaand) zal worden. Op dit moment is de strategie nog niet gepubliceerd.

- **Wie?** Vrijgestelde abi-beheerders en vergunninghoudende beheerders van abi's waarvan de deelnemingsrechten voor ten minste EUR 100.000 worden aangeboden en verhandeld. Vanaf 1 januari 2023 is dit relevant voor alle beheerders van abi's en beheerders van icbe's. PRIIPs is niet van toepassing op abi's die alleen aan professionele beleggers worden aangeboden.
- **Wanneer?** De Retail Investment Strategie wordt naar verwachting in 2023 gepubliceerd. Het is afwachten of het voorstel van de EC direct gepubliceerd wordt of vervolgens nog op zich laat wachten.

Consultatie aanpassingen Short Selling Verordening

- **Wat?** Op 24 september 2021 heeft ESMA een [consultatiedocument](#) gepubliceerd met daarin voorgestelde aanpassingen van Verordening 236/2012 (de Short Selling Verordening). De voorstellen van ESMA zien onder meer op de berekening van short posities, het verbod op naked short selling en de rapportageplicht.
- **Wie?** Beheerders van abi's of icbe's die zich (ook) bezighouden met short selling.
- **Wanneer?** De consultatieperiode liep tot 19 november 2021. ESMA heeft op 4 april 2022 een [finaal rapport](#) gepubliceerd. Het rapport is naar de EC gestuurd, welke zelf mogelijk met een herzieningsrapport en/of wijzigingsvoorstel komt.

Review van de MMF Regulation

- **Wat?** Op 26 maart 2021 [publiceerde](#) ESMA een consultatierapport ten behoeve van een review van de MMF Regulation, het raamwerk dat voorziet in de regulering van geldmarktfondsen. Middels dit document vroeg ESMA om input voor een eventuele review van de MMF Regulation. Op 16 februari 2022 kwam ESMA met een [definitief rapport](#). Deze dient als input voor de [review van de MMF Regulation](#) door de Europese Commissie, die van 12 april tot 20 mei 2022 liep.
- **Wie?** Beheerders van money market funds.
- **Wanneer?** De review sloot op 20 mei 2022. We wachten nu op verdere actie van de EC.

Updates Richtsnoeren stresstestscenario's MMF-verordening

- **Wat?** Op 30 november 2022 publiceerde ESMA haar [final report](#) inzake de 2022 herziening van de Richtsnoeren betreffende stresstestscenario's volgens de MMF-verordening. In deze herziening zijn de parameters voor de stresstests opnieuw gekalibreerd. Daarnaast spreekt ESMA uit dat zij het gedeelte over het vaststellen van aanvullende gemeenschappelijke referentiestresstestscenario's wil herzien en daarnaast stakeholders algemene vragen over de gehele tekst van de Richtsnoeren zal voorleggen.
- **Wie?** Beheerders van money market funds.
- **Wanneer?** De reeds doorgevoerde herziening zal naar verwachting begin 2023 in werking treden. De geplande herziening wordt naar verwachting in de eerste helft van 2023 geconsulteerd, waardoor deze naar verwachting eind 2023 in werking zal treden.

EC verkenning retail investment strategy

- **Wat?** De Europese Commissie (EC) evalueert al enige tijd of het bestaande Europese wettelijk kader toereikende en effectieve bescherming biedt aan retail beleggers. Op basis van deze evaluatie zal de EC een [Retail Investment Strategy](#) publiceren. Op 2 augustus 2022 heeft de EC in dit kader een uitgebreid [finaal rapport](#) gepubliceerd met bevindingen inzake informatieverstrekking, provisies en de geschiktheidstoets. In de zomer van 2021 had de EC al een [consultatiedocument](#) gepubliceerd. De EC wilde toen onder meer weten hoe belanghebbenden denken over de vergelijkbaarheid van financiële producten, financiële ongeletterdheid onder consumenten, duurzaam beleggen en de impact van de digitalisering van financiële diensten. De AFM en het ministerie van Financiën hebben naar aanleiding van laatstbedoelde verkenning van de EC op 13 december 2021 een [non-paper](#) gepubliceerd met daarin hun opvattingen over de positie van retail beleggers. In mei 2022 werd een [Call for Evidence](#) gestart over de Retail investment package, welke van 3 tot 31 mei 2022 open stond.
- **Wie?** Met name beheerders van icbe's, nu die aan retail beleggers worden aangeboden, maar daarmee in zekere zin ook relevant voor beheerders van retail abi's.
- **Wanneer?** De consultatie heeft 186 reacties opgeleverd. De publicatie van de European Retail Investment Strategy wordt in de eerste helft van 2023 verwacht.

Nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)

- **Wat?** De huidige beloningsregels (zoals opgenomen in de Wft onder de noemer Wbfo) zijn aangepast, waaronder door de introductie van een wettelijke retentieperiode van vijf jaar voor aandelen die worden uitgekeerd als bestanddeel van een vaste beloning.
- **Wie?** Beheerders van abi's en icbe's die binnen het bereik van de Nederlandse beloningsregels vallen, en mogelijk daarmee verbonden groepsmaatschappijen.
- **Wanneer?** De [Wnbfo](#) is per 1 januari 2023 in werking getreden.

Voorgenomen wijziging Wet Huis voor klokkenluiders

- **Wat?** Op dit moment is er een [wetsvoorstel](#) aanhangig tot wijziging van de Wet Huis voor klokkenluiders. Deze wet voorziet onder meer in de verplichting tot het vaststellen van een procedure voor het omgaan met het melden van een vermoeden van een misstand binnen een organisatie. Op dit moment is ten aanzien van deze verplichting nog voorzien in een drempel van ten minste vijftig personen binnen de organisatie. Eén van de voorgestelde wijzigingen is dat deze drempel niet langer geldt voor ondernemingen die actief zijn in de financiële sector, waaronder de AIFM Richtlijn, de UCITS Richtlijn, de EuVECA Verordening en EuSEF Verordening. Onder meer de AFM wordt aangesteld als bevoegde toezichthouder. Voorgesteld wordt om de naam van de wet te wijzigen naar Wet bescherming klokkenluiders.
- **Wie?** Beheerders van abi's en icbe's.
- **Wanneer?** De wetswijziging moest eigenlijk in werking treden op 17 december 2021. Het voorstel is echter pas op 20 december 2022 aangenomen door de Tweede Kamer. Het ligt nu bij de Eerste Kamer, die nog moet beslissen over het al dan niet aannemen van het voorstel. Het is dus nog onduidelijk wanneer de wijziging in werking zal treden. Wij verwachten dat dit in 2023 zal zijn.

Wijzigingen Nrgfo

- **Wat?** Op 12 oktober 2022 heeft de AFM een [voorstel tot wijziging van de Nrgfo geconsulteerd](#), welke termijn liep tot en met 9 november 2022. Op 14 december 2022 verscheen de [feedback statement](#) van de AFM. Nu de PRIIPS-wijzigingen toch echt op 1 januari 2023 in werking zijn getreden, moet deze regeling worden aangepast. De wijzigingen laten verwijzingen naar de Ebi vervallen en zorgen voor correcte verwijzing naar de Eid in de Nrgfo. Ook wordt, in lijn met de verplichtingen

voortvloeiend uit PRIIPS (en Level 2- regelgeving), bepaald hoe het werkelijk (historisch) rendement, rendementsprognoses en de kosten in reclame-uitingen weergegeven moeten worden. Voor bepaalde referentieperiodes wordt aangesloten bij de [ESMA Richtsnoeren over marketingcommunicatie](#).

- **Wie?** Beleggingsinstellingen en icbe's die PRIIPS-producten aanbieden aan retail beleggers.
- **Wanneer?** De wijzigingen zijn op 1 januari 2023 in werking getreden.

Mogelijke herzieningen EuVECA en EuSEF

- **Wat?** In de vorige wijzigingen van de EuVECA en EuSEF-verordeningen (2017) staat een bepaling opgenomen dat de EC uiterlijk op 2 maart 2022 een evaluatie uitgevoerd zou moeten hebben. Momenteel zijn er nog geen publieke documenten beschikbaar over beide verordeningen. Het schijnt dat de EC achter de schermen is gestart met de evaluatie.
- **Wie?** Beheerders van EuVECA of EuSEF fondsen.
- **Wanneer?** Of, en wanneer, is nog onbekend. De verwachting is dat de EC ergens in 2023 de evaluaties openbaar maakt.

NIEUWE WET EN REGELGEVING

Level 2 regelgeving over grensoverschrijdende distributie

- **Wat?** Op 21 december publiceerde ESMA haar [Final Report](#), waarin de concept-RTS en -ITS die aan de EC zijn verzonden te vinden zijn. Het doel is het proces van kennisgeving van grensoverschrijdende verhandelings- en beheersactiviteiten en grensoverschrijdende dienstverlening te vereenvoudigen. Dit moet bereikt worden door de inhoud en het format van aan te leveren informatie te standaardiseren. Van 17 mei tot 9 september 2022 liep reeds een [consultatie](#) over dit onderwerp. De RTS bevatten regels over welke informatie moet worden verstrekt door abi- en icbe-beheerders die hun activiteiten in de lidstaten van ontvangst willen verrichten. De ITS bevat verschillende *templates* die zij moeten gebruiken voor de kennisgeving van hun voornemen om activiteiten in lidstaten van ontvangst uit te oefenen en specificeren de procedure voor de uitwisseling van informatie tussen de nationaal bevoegde autoriteiten met betrekking tot deze kennisgevingen.
- **Wie?** Beheerders van abi's en icbe's die in andere lidstaten willen aanbieden.

- **Wanneer?** De verwachting is dat de EC deze technische standaarden binnen 3 tot 4 maanden aanneemt en er geen bezwaar is vanuit het EP en de ER, waarna publicatie moet volgen. Beoogde inwerkingtreding is 3 maanden na publicatie.

AIFMD light regime voor buitenlandse beheerders

- **Wat?** Op 27 mei 2022 is de [Wijzigingswet financiële markten 2022](#) in het Staatsblad gepubliceerd. Eén van de wijzigingen voorziet erin dat ook kleine beheerders met vestigingsplaats in een andere EU-lidstaat, gebruik kunnen maken van het AIFMD-registratie regime. Van een kleine beheerder is sprake indien het totaal van de activa onder beheer niet meer bedraagt dan € 100 miljoen of niet meer dan € 500 miljoen. Ten aanzien van de drempel van € 500 miljoen geldt dat de beleggingsinstellingen geen gebruik mogen maken van hefboomfinanciering en geen recht tot inkoop of terugbetaling van rechten van deelneming kan worden uitgeoefend gedurende een periode van vijf jaar. Het registratie regime staat alleen open voor deze beheerders voor zover ze deelnemingsrechten aanbieden aan professionele beleggers. Verder bevat de voorgestelde Wijzigingswet een aantal technische verbeteringen, zoals ten aanzien van de Wge waarin verduidelijkt wordt dat de artikelen waarin de term 'beleggingsinstelling' voorkomt zich niet alleen uitstrekt tot beleggingsinstellingen maar ook tot icbe's.
- **Wie?** Vooral voor kleine beheerders van beleggingsinstellingen gevestigd in een andere EU-lidstaat die rechten van deelneming aan professionele beleggers aanbieden (EU light-beheerders).
- **Wanneer?** Dit regime is per 1 januari 2023 in werking getreden.

Regeling voor buitenlandse icbe's

- **Wat?** In een andere voorgestelde wijziging in de Wijzigingswet financiële markten 2022 is geregeld dat een icbe-beheerder met zetel in een andere lidstaat een icbe met zetel in Nederland mag beheren, indien de icbe-beheerder in de lidstaat van herkomst een vergunning heeft voor beheer van de desbetreffende icbe. De icbe-beheerder moet in het bezit zijn van een icbe-vergunning in het land van herkomst voor het beheer van het desbetreffende type icbe. De AFM moet hebben ingestemd met het voornemen van de beheerder op grond van artikel 2:72 eerste en vierde lid Wft. De voorgestelde regeling bevreedt ons enigszins, aangezien de icbe-regelgeving voorziet in een dubbele vergunningplicht voor zowel de icbe-beheerder, als de icbe. Dit is in andere lidstaten ook zo geïmplementeerd.

Nederland lijkt daar nu vanaf te gaan kijken.

- **Wie?** Icbe-beheerders met zetel in een andere lidstaat, die een icbe met zetel in Nederland willen beheren.
- **Wanneer?** Deze regeling is op 1 januari 2023 in werking getreden.

Technische wijzigingen icbe's

- **Wat?** Op 24 november 2021 heeft de minister van Financiën het voorstel voor het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2021](#) naar de Eerste en Tweede Kamer gestuurd. Hierin worden enkele technische aanpassingen voorgesteld met betrekking tot icbe's. De meest in het oog springende is het schrappen van de verplichting dat jaarlijks een accountantsverklaring aan de AFM moet worden overgelegd waaruit blijkt dat de icbe in overeenstemming met de beleggingsrestricties heeft gehandeld. Die controletaak rust tevens bij de bewaarder, en werd zodoende overbodig geacht. Daarnaast wordt een verbod op het ongedekt short gaan geïntroduceerd.
- **Wie?** Icbe-beheerders.
- **Wanneer?** De regels zullen waarschijnlijk in 2023 in werking treden, maar het is nog niet duidelijk wanneer precies. Het besluit hangt samen met de Wijzigingswet financiële markten 2022-II.

Wijzigingswet financiële markten 2022-II – de groeps-vvgb

- **Wat?** Eind 2019 heeft het ministerie van Financiën de Wijzigingswet financiële markten 2021 [geconsulteerd](#). Wegens vertraging is het wetsvoorstel 'hernoemd' naar de [Wijzigingswet financiële markten 2022-II](#). Het wetsvoorstel wijzigt verschillende wetten en voorziet onder meer in de introductie van een meldplicht ten aanzien van wijzigingen die plaatsvinden binnen een groep, nadat eerder door DNB een groeps-vvgb is verleend zoals bedoeld in artikel 3:102 lid 2 Wft.
- **Wie?** Indien het voorstel tot wet verheven zal worden, heeft dat relevantie voor groepsmaatschappijen die met betrekking tot een icbe over een groeps-vvgb van DNB beschikken.
- **Wanneer?** De Wijzigingswet financiële markten 2022-II werd eind vorig jaar aangenomen door de Eerste en Tweede Kamer. Beoogd is het wetsvoorstel begin 2023 in werking te laten treden.

Wijzigingsbesluit financiële markten 2021 – de groeps-vvgb

- **Wat?** Op 24 november 2021 heeft de minister van Financiën het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2021](#)

aan de Eerste en Tweede Kamer aangeboden. In dit Wijzigingsbesluit wordt onder meer voorzien in een nadere uitwerking van de vvgb-meldplicht in geval van wijzigingen binnen een groep.

- **Wie?** Groepsmaatschappijen die met betrekking tot een icbe over een groeps-vvgb van DNB beschikken.
- **Wanneer?** Deze regel hangt samen met de voorgestelde wijziging in de Wijzigingswet financiële markten 2022-II. Het is dus onduidelijk wanneer dit besluit in werking zal treden.

Verordening digitale operationele veerkracht voor de financiële sector (DORA)

- **Wat?** Op 27 december 2022 zijn de [Verordening](#) betreffende digitale operationele veerkracht voor de financiële sector (DORA) en de bijbehorende [richtlijn](#) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. DORA bevat uitgebreide regels met betrekking tot de volgende zes pijlers:
 1. Solide ICT-risicobeheer;
 2. Adequaate ICT-incidentmanagement, inclusief het melden van ernstige ICT-incidenten aan de toezichthouder;
 3. Prudent beheer van risico's bij het gebruikmaken van derde ICT-aanbieders;
 4. Periodiek testen van de eigen ICT-weerbaarheid;
 5. Rechtstreeks toezicht op cruciale ICT-dienstaanbieders; en
 6. Samenwerking en toezicht/handhaving door toezichthouders.
- **Wie?** Vergunninghoudende beheerders van abi's en icbe's (met uitzondering van beheerders van abi's onder het registratie regime).
- **Wanneer?** De verordening is met ingang van 17 januari 2025 rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten, waaronder Nederland. Dat betekent dat instellingen vanaf dat moment aan de verplichtingen uit DORA moeten voldoen.

Consultatie maatregelen ter voorkoming van dividendstripping

- **Wat?** Op 15 december 2021 [lanceerde](#) het ministerie van Financiën een internetconsultatie in verband met mogelijke maatregelen ter voorkoming van dividendstripping (kort gezegd: het opsplitsen van economische en juridische gerechtigheid tot dividenden om een dividendbelastingvoordeel te behalen). Op 15 juli 2022 werd de Tweede Kamer beknopt [ingelicht](#) over de reacties op de internetconsultatie. Hoewel het kabinet een voorkeur heeft voor een Europese oplossing, geeft zij in de brief ook aan welke voorgestelde oplossingsrichtingen uit de consultatie

haar voorkeur genieten.

- **Wie?** Beheerders van beleggingsfondsen voor zover ze betrokken zijn bij dergelijke activiteiten.
- **Wanneer?** De verwachting van het kabinet is dat er voor 1 januari 2024 geen maatregelen ingevoerd kunnen zijn.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

+ Toezicht uit hoofde van Integriteit en Duurzaamheid

Het lezen van deze Vooruitblik voor Beleggingsfondsen is voor beheerders in zekere zin misleidend. Niet omdat hier ontwikkelingen tussen staan die niet relevant zijn, integendeel. Wel omdat deze ontwikkelingen voortvloeien uit regels die expliciet voor beheerders zijn geschreven. Beheerders moeten zich echter ook bekommeren om compliance met regelgeving die voor de hele financiële sector geldt. Meest prominent voor beheerders zijn dat regels omtrent integriteit (anti-witwasregelgeving) en duurzaamheid. Juist op die gebieden zijn de afgelopen jaren ontzettend veel ontwikkelingen geweest en nog altijd gaande. Denk hierbij onder andere aan:

- Het voorstel Wet Plan van Aanpak Witwassen, dat alle beheerders zal gaan raken;
- Ontwikkelingen op het gebied van het 'gewone' UBO register en het UBO register voor trusts en fondsen voor gemene rekening;
- Verschillende Richtsnoeren op het gebied van anti-witwasregelgeving, zoals ten aanzien van de Compliance Officer en het onboarden van klanten op afstand;
- De verschillende transparantievereisten onder de SFDR en Taxonomie Verordening; en
- De aandacht van de AFM voor deze duurzaamheids-disclosures.

En zo kunnen we nog wel even doorgaan. Dat doen we echter niet. We houden het kort, zodat het u prikkelt ook de specials van deze Vooruitblik met betrekking tot Integriteit en Duurzaamheid te bekijken.

FSB – Versterking liquiditeitsbeheer open-end fondsen

- **Wat?** Op 14 december 2022 [publiceerde](#) de Financial Stability Board (FSB) een rapport waarin ze voorstelt het liquiditeitsbeheer raamwerk voor open-end beleggingsfondsen te versterken. Het rapport behelst

in feite een analyse van de wijze waarop aan eerdere [aanbevelingen](#) van de FSB opvolging is gegeven.

- **Wie?** Regelgevers, toezichthouders en beheerders van beleggingsfondsen en icbe's.
- **Wanneer?** Per direct.

Beloning onder de noemer van dividend

- **Wat?** Op 1 augustus 2022 heeft het Europese Hof van Justitie [een belangrijke uitspraak](#) gedaan over de vraag in hoeverre dividenden op aandelen van werknemers als een variabele beloning kunnen kwalificeren. Niet verbazingwekkend leest het HvJ alles erg ruim (en teleologisch). Hoewel de uitspraak is gewezen ten aanzien van gereguleerde beheerders voor beleggingsfondsen, is het punt dat wordt behandeld in de uitspraak voor alle gereguleerde marktpartijen van belang. Het gaat immers om de vraag welke beloningsmechanismen als variabele vergoeding worden gezien. De overwegingen in de uitspraak zijn daarmee ook relevant voor het beoordelen van participatiestructuren in beheerders.
- **Wie?** Beheerders.
- **Wanneer?** Het ligt in de rede dat de toezichthouders extra aandacht zullen hebben voor participatiestructuren in 2023.

BELEGGINGSONDERNEMINGEN

Let op: ook de cross-sectorale onderdelen [Integriteit](#) (denk daarbij aan de Wwft en de sanctieregelgeving) en [Duurzaamheid \(ESG\)](#) zijn voor beleggingsondernemingen van groot belang. Onderwerpen die daarop betrekking hebben, komen, een enkele uitzondering daargelaten, niet aan bod in dit onderdeel, maar alleen in de voorgenoemde specials.

Daarnaast is het voor beleggingsondernemingen nuttig kennis te nemen van het onderdeel [Algemeen](#), omdat daarin ook onderwerpen aan bod komen die beleggingsondernemingen kunnen raken (zoals ontwikkelingen ten aanzien van EMIR en de Benchmark Verordening).

AFM TOEZICHT

- Trendzicht 2023
- Communicatie over verwachte rendementen
- Convenant met DSI over vakbekwaamheid
- Ex-ante en ex-post kosteninformatie
- Kwetsbaarheid voor cyberaanvallen

DNB TOEZICHT

- Toezicht in beeld 2023

ESMA & EBA

- ESMA Annual Work Programme 2023
- ESMA Strategie 2023-2028
- EBA Annual Work Programme 2023
- ESMA Consultatie Richtsnoeren MiFID II product governance
- ESMA Richtsnoeren MiFID II geschiktheidstoets
- ESMA Consultatie maatregelen handelsplatform bij marktverstoringen
- ESMA Consultatie regels voor paspoorten vergunning
- ESMA Aandacht voor inflatie bij naleving MiFID II-eisen
- ESMA Opinie transparantieplichtingen MiFIR
- EBA Focusgebieden SREP

EUROPESE COMMISSIE

- EC verkenning Retail Investment Strategy
- Capital Markets Union: nieuwe voorstellen Europese Commissie

ONTWIKKELINGEN BELONINGSREGELS

- Nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)
- ESMA Richtsnoeren beloningsregels op grond van MiFID II
- Q&A Retentievergoedingen
- Beloning onder de noemer van dividend

ANDERE ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN

REGELGEVING

- MiFID II/MiFIR herziening
- Herziening transparantieregime en andere wijzigingen in MiFIR and MiFID II
- Implementatiewet MiFID II Quick Fix

Consultatie Besluit MiFID II Quick Fix

- Wijzigingswet financiële markten 2022
- Wijzigingsbesluit financiële markten 2022
- Wijzigingswet financiële markten 2022-II
- Wijzigingsbesluit financiële markten 2021 – de groeps-vvgb
- PRIIPs – Wijzigingen Eid
- Algemene review PRIIPs Verordening
- Voorgenomen wijziging Wet Huis voor klokkenluiders
- Wijzigingswet financiële markten 2024
- Consultatie wijzigingen Nadere regeling gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft
- Consultatie Wijziging Besluit bekostiging financieel toezicht 2019

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

- EBA-werk op het gebied van IFR & IFD
- DNB Regeling ICLAAP, deltaformules en het groepskapitaal criterium
- DORA
- MiCA
- Wet veiligheidstoets investeringen, fusies en overname

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2023

Op 3 november 2022 publiceerde de AFM haar [Trendzicht 2023](#). Hierin signaleert de AFM, zoals elk jaar, belangrijke trends en bijbehorende risico's in de financiële sector. De concrete implicaties van de trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in de AFM Agenda 2023, die door haar begin 2023 wordt gepubliceerd. Voor beleggingsondernemingen is met name het volgende relevant:

- **Inflatie en stijgende rente:** na meer dan 10 jaar van gestage daling, stijgt nu de rente. De directe effecten hiervan lijken vooralsnog beperkt. Wel signaleert de AFM dat de stijgende rente leidt tot dalende aandelenwaarderingen: retailbeleggers zien de waarde van hun beleggingsportfolio dalen en de vraag naar exotische beleggingsproducten neemt af. Ten aanzien van institutioneel vermogensbeheer wijst de AFM erop dat de renteschokken het risicomanagement van vermogensbeheerders testen en dat zich liquiditeitsrisico's kunnen voordoen bij rentederivaten vanwege margeverplichtingen.
- **Verduurzaming:** nieuwe (Europese) wetgeving stelt eisen aan de informatieverstrekking rondom duurzaamheid. Het gaat daarbij onder meer om de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) en duurzaamheidsbepalingen in MiFID II. Met de toegenomen aandacht voor duurzaamheid groeit ook de markt voor duurzame beleggingen. De AFM maakt zich in toenemende mate zorgen over greenwashing en malafide aanbieders. De AFM wijst op het risico dat partijen verkeerde verwachtingen scheppen rond duurzaam beleggen. Dit kan er volgens de AFM toe leiden dat consumenten veel verwachten van de bijdrage van hun belegging aan de duurzaamheidstransitie, terwijl dit voor lang niet alle producten opgaat.
- **Digitalisering:** de AFM constateert dat digitalisering zorgt voor laagdrempelige toegang tot financiële producten. Toepassingen van kunstmatige intelligentie (AI) kunnen ervoor zorgen dat klanten effectiever en tegen lagere kosten worden bediend, maar het kan ook risico's meebrengen zoals onnavolgbare uitkomsten, discriminatie en uitsluiting. Nieuwe Europese wetgeving is op komst, zoals de Digital Operational Resilience Act (DORA) en de AI-Verordening.
- **Internationalisering:** de AFM wijst erop dat internationalisering en digitalisering in beleggingsdienstverlening leiden tot het ontstaan van zogenaamde neobrokers. Dit zijn ondernemingen die op een laagdrempelige manier beleggingsdienstverlening aanbieden, vaak volledig digitaal, en sterk technologie

gedreven. Volgens de AFM kan het voordeel van deze laagdrempelige dienstverlening zijn dat meer consumenten met voldoende financiële ruimte de weg naar beleggen weten te vinden. Neobrokers moeten dan wel in het belang van de klant handelen. Het verdienmodel van neobrokers heeft de verhoogde aandacht van de AFM. Zie hiervoor ook onze [eerdere blog](#) over payment for order flow.

- **Witwassen:** de aanhoudende politieke en maatschappelijke aandacht voor witwassen en terrorismefinanciering zorgen voor grotere druk op de poortwachtersfunctie. De AFM zelf zet onder meer in op een betere informatiepositie en verdere samenwerking met ketenpartners. De AFM noemt het voorbeeld van een project dat gericht is op het vergroten van kennis bij ketenpartners en marktpartijen over witwassen via Nederlandse beleggingsondernemingen en beleggingsinstellingen.

Specifiek voor beleggingsondernemingen en andere asset managers heeft de AFM een zogeheten 'risicokaart' opgesteld. Daarin signaleert de AFM een aantal specifieke risico's, waaronder de volgende:

- **Strategie marktpartijen:** de AFM wijst op de veranderende interne en externe omgeving in de beleggingswereld (zoals schaal en margedruk, opkomst (online) passief beleggen, toenemende wet en regelgeving en uitbestedingsvraagstukken) die noodzaakt dat beleggingsondernemingen zich strategisch herpositioneren. Deze strategische herpositionering zet volgens de AFM druk op de integere en beheerste bedrijfsvoering van beleggingsondernemingen.
- **Duurzaamheid:** de huidige interpretatievrijheid van duurzaamheidswetgeving leidt tot informatieasymmetrie tussen aanbieder en klant, wat volgens de AFM greenwashing mogelijk maakt. Daarnaast wijst de AFM op het risico dat beleggingsondernemingen duurzaamheidsaspecten niet meenemen in de aanpak en inrichting van de beheerste bedrijfsvoering.
- **Cyberweerbaarheid:** beleggingsondernemingen zijn volgens de AFM gevoelig voor cyberaanvallen, vooral nu er steeds meer op afstand wordt gewerkt en de afhankelijkheid van digitale processen steeds groter wordt. De weerbaarheid van de sector bij ICT-incidenten lijkt op dit moment onvoldoende, mede als gevolg van de legacy systemen van partijen.
- **Uitbesteding:** de AFM wijst erop dat beleggingsondernemingen verantwoordelijk blijven voor uitbestede werkzaamheden, waardoor bij incidenten op dat gebied de integere en beheerste bedrijfsvoering onder druk komt te staan. Daarnaast ziet de AFM dat er concentratierisico's ontstaan als gevolg van uitbesteding, namelijk wanneer veel partijen afhankelijk worden van enkele derde dienstverleners.

- **AI en beleggingsbeleid:** de inzet van algoritmes, AI en Machine Learning (ML) door beleggingsondernemingen neemt verder toe. Dit roept volgens de AFM vragen op over de transparantie over het beleggingsbeleid richting beleggers en over de risicobeheersing (o.a. met betrekking tot datakwaliteit en voorkomen van biases). Bovendien kunnen fouten in algoritmes in extreme gevallen tot financiële instabiliteit leiden, aldus de AFM.
- **Witwassen:** de AFM signaleert tot slot dat de ingevoerde sancties naar aanleiding van de Russische inval in Oekraïne, in combinatie met de aanhoudende politieke en maatschappelijke aandacht voor witwassen en terrorismefinanciering, zorgt voor grotere druk op de uitvoering van de poortwachtersfunctie. Zo kan volgens de AFM witwassen plaatsvinden via beleggingsondernemingen doordat andere poortwachters – zoals banken – hogere drempels opwerpen (waterbedeffect). De AFM wijst erop dat de sector hier alert op dient te zijn.

We verwachten dat de AFM in haar doorlopend toezicht op beleggingsondernemingen in 2023 aan bovenstaande thema's verhoogde aandacht zal geven.

Communicatie over verwachte rendementen

- **Wat?** Op 30 juni 2022 heeft de AFM de resultaten [gepubliceerd](#) van haar onderzoek naar verwachte rendementen die beleggingsondernemingen aan hun klanten voorhouden. De AFM vermoedt dat een deel van de gecommuniceerde verwachtingen niet realistisch is. Vervolgens heeft de AFM op 29 augustus 2022 een [aanvulling](#) op de bestaande Leidraad advies- en vermogensbeheerdienstverlening ter consultatie gepubliceerd. Met deze aanvulling geeft de AFM beleggingsondernemingen handvatten bij het bepalen van verwachte rendementen als onderdeel van de geschiktheidstoets. Op 29 november 2022 heeft de AFM deze [definitieve aanvulling](#) in de vorm van bijlage 5 bij de Leidraad op haar website gepubliceerd.
- **Wie?** Beleggingsdienstverleners, en dan vooral adviseurs en vermogensbeheerders.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2023. De AFM verwacht van beleggingsondernemingen dat zij bij het bepalen van verwachte rendementen toetsen aan de herziene Leidraad en waar nodig hun berekeningen aanpassen. De AFM wil ondernemingen de tijd geven om de aanvulling toe te passen, maar is ook voornemens om op een later moment te onderzoeken in hoeverre partijen (nog) onrealistische verwachte rendementen hanteren.

Convenant met DSI over vakbekwaamheid

- **Wat?** De AFM heeft op 16 november 2022 bekendgemaakt dat het convenant met Stichting DSI inzake vakbekwaamheid wordt [verlengd](#). MiFID II bepaalt dat medewerkers van beleggingsondernemingen die informeren over financiële instrumenten of beleggingsadvies geven vakbekwaam moeten zijn. Dezelfde eis geldt volgens de AFM voor vermogensbeheerders. ESMA heeft hiervoor in 2016 [richtsnoeren](#) gepubliceerd. In het convenant is uitgewerkt dat DSI alleen personen toelaat in haar registers die aan deze ESMA-richtsnoeren voldoen. In het convenant is vastgelegd dat de AFM erkent dat iedereen die in het register staat (momenteel circa 5.000 personen) vakbekwaam is.
- **Wie?** Alle beleggingsdienstverleners.
- **Wanneer?** De verlenging geldt voor twee jaar, dus tot en met 31 december 2024.

Ex-ante en ex-post kosteninformatie

- **Wat?** Op 8 december 2022 heeft de AFM de [resultaten](#) gepubliceerd van haar onderzoek naar de naleving door een aantal beleggingsondernemingen van de ex-ante (vooraf) en ex-post (achteraf) kosten transparantievereisten uit de Gedelegeerde Verordening 2017/565 bij MiFID II. De AFM heeft op alle onderzochte elementen tekortkomingen vastgesteld. Met de publicatie van de onderzoeksbevindingen wil de AFM ook andere beleggingsondernemingen wijzen op de vereisten.
- **Wie?** Alle beleggingsdienstverleners.
- **Wanneer?** Doorlopend. De AFM verwacht dat beleggingsondernemingen ervoor zorgen dat zij nu en in de toekomst voldoen aan de kosten transparantievereisten zowel voor- (ex-ante) als achteraf (ex-post). Beleggingsondernemingen doen er goed aan artikel 50 van de MiFID II Gedelegeerde Verordening eens heel precies na te lopen en te checken of elk artikellid in de eigen processen is geïmplementeerd.

Kwetsbaarheid voor cyberaanvallen

- **Wat?** Op basis van self-assessments van 14 kapitaalmarktinstellingen blijkt volgens de AFM dat de kapitaalmarktsector kwetsbaar is voor cyberaanvallen. Dergelijke cyberaanvallen kunnen de continuïteit van bedrijfsactiviteiten ernstig verstoren en schaden. De AFM heeft op basis van deze self-assessments een aantal aanbevelingen gedaan voor de kapitaalmarktsector, waaronder het hebben en

onderhouden van een cyberincidentplan. Hiermee wil de AFM samen met de kapitaalmarktsector de cyberweerbaarheid verder versterken. Het rapport van de AFM is [hier](#) terug te vinden.

- **Wie?** Instellingen die actief zijn binnen de kapitaalmarkten, zoals handelsplatformen, handelaren voor eigen rekening en clearing & settlement ondernemingen.
- **Wanneer?** 2023 en verder.

DNB TOEZICHT

Toezicht in beeld 2023

- **Wat?** In november 2022 heeft DNB haar jaarlijkse [Toezicht in beeld](#) gepubliceerd. In deze publicatie blikt DNB terug op wat zij als toezichthouder in het afgelopen jaar heeft gedaan en kijkt zij vooruit naar haar prioriteiten voor 2023. Specifiek met betrekking tot beleggingsondernemingen wijst DNB erop dat 2022 grotendeels in het teken heeft gestaan van de verdere implementatie van IFR/IFD en dat in 2023 aandacht uit zal gaan naar de inwerkingtreding van de zogeheten Supervisory Review and Evaluation Process ([SREP-richtsnoeren](#)). Deze richtsnoeren bepalen hoe de toezichthouder op basis van een 'integraal risicobeeld' kapitaal- en liquiditeitseisen aan een beleggingsonderneming kan opleggen. Volgens DNB vraagt dit om een intensieve samenwerking tussen de AFM en DNB.
- **Wie?** De toezichtprioriteiten van DNB zijn relevant voor alle vergunninghoudende beleggingsondernemingen. De SREP-richtsnoeren zijn specifiek van toepassing op Class 2 en Class 3 beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2023.

ESMA & EBA

ESMA Annual Work Programme 2023

- **Wat?** Op 10 oktober 2022 heeft ESMA haar [Annual Work Programme 2023](#) bekendgemaakt. Hierin beschrijft ESMA haar toezichtprioriteiten voor 2023. ESMA benoemt dat zij zich in 2023 met name zal concentreren op thema's die zijn gerelateerd aan (i) duurzame financiering en (ii) technologische veranderingen. Voor beleggingsondernemingen is relevant dat ESMA zich in 2023 onder andere zal focussen op de coördinatie van nieuwe EU-brede MiFID II-onderzoeken door toezichthouders, de inzet van mystery shoppers en de review van technische standaarden onder MiFID II/MiFIR.

- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Het Annual Work Programme 2023 zal doorwerken in het toezicht op beleggingsondernemingen in 2023.

ESMA Strategie 2023-2028

- **Wat?** Op 10 oktober 2022 heeft ESMA haar [2023-2028 Strategie](#) bekendgemaakt. In dit document zet ESMA uiteen welke prioriteiten zij aanbrengt in haar activiteiten de komende vijf jaar. Daarbij maakt ESMA onderscheid tussen drie strategische prioriteiten en twee thematische 'drivers'. De drie strategische prioriteiten zijn: (i) bevorderen van effectieve markten en financiële stabiliteit, (ii) versterken van toezicht van financiële markten en (iii) verbeteren van de bescherming van retailbeleggers. Daarnaast zal ESMA zich inzetten voor adequate regels voor een passend toezicht op duurzame financiering en technologische innovatie.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** De 2023-2028 Strategie zal doorwerken in het toezicht op beleggingsondernemingen in 2023 en de jaren daarna.

EBA Annual Work Programme 2023

- **Wat?** Op 29 september 2022 heeft EBA haar [Annual Work Programme 2023](#) gepubliceerd. Hierin beschrijft EBA haar belangrijkste prioriteiten voor 2023. Voor beleggingsondernemingen is relevant dat EBA zich in 2023 zal focussen op het finaliseren van technische standaarden (RTS) en richtsnoeren die zij op grond van IFD/IFR dient op te stellen (zie ook ['EBA-werk op het gebied van IFR & IFD'](#) verderop in dit onderdeel).
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Het Annual Work Programme 2023 beschrijft de focusgebieden van EBA in 2023.

ESMA Consultatie Richtsnoeren MiFID II product governance

- **Wat?** Op 8 juli 2022 heeft ESMA [herziene richtsnoeren](#) betreffende de toepassing van de MiFID II product governance vereisten ter consultatie gepubliceerd.
- **Wie?** Alle beleggingsdienstverleners die onderworpen zijn aan product governance verplichtingen.
- **Wanneer?** ESMA verwacht in het eerste kwartaal van 2023 de definitieve richtsnoeren te publiceren.

ESMA Richtsnoeren MiFID II geschiktheidstoets

- **Wat?** Op 23 september 2022 heeft ESMA een [definitieve richtsnoeren](#) gepubliceerd betreffende de uitvoering van de MiFID II geschiktheidstoets door beleggingsondernemingen. De definitieve richtsnoeren vervangen de oude richtsnoeren uit 2018 en gaan nu onder meer ook in op de integratie van cliëntvoorkeuren op het gebied van duurzaamheid in de geschiktheidstoets, welke verplichting sinds 2 augustus 2022 geldt. Ook bevatten de richtsnoeren voorbeelden van goede en slechte praktijken ten aanzien van de geschiktheidstoets.
- **Wie?** Beleggingsadviseurs en vermogensbeheerders.
- **Wanneer?** De richtsnoeren treden 6 maanden na vertaling in alle officiële EU-talen in werking.

ESMA Consultatie maatregelen handelsplatform bij marktverstoringen

- **Wat?** Op 26 september 2022 heeft ESMA een [consultatiedocument](#) gepubliceerd waarin zij haar verwachtingen uiteenzet ten aanzien van de communicatieprotocollen en andere maatregelen die handelsplatformen dienen te nemen in het geval zich marktverstoringen voordoen.
- **Wie?** Handelsplatformen.
- **Wanneer?** De consultatieperiode liep tot 16 december 2022. In het eerste kwartaal van 2023 zal ESMA haar finale opinie publiceren.

ESMA Consultatie regels voor paspoorten vergunning

- **Wat?** Op 17 november 2022 heeft ESMA een [consultatiedocument](#) gepubliceerd met daarin voorgestelde wijzigingen van Gedelegeerde Verordening (EU) 2017/1018 en Uitvoeringsverordening (EU) 2017/2382 met betrekking tot informatie die beleggingsondernemingen bij de toezichthouder moeten aanleveren indien zij grensoverschrijdend beleggingsdiensten willen verlenen. In de notificatie willen lokale toezichthouders in de toekomst meer zicht krijgen op hoe de grensoverschrijdende dienstverlening zal plaatsvinden en intern zal worden georganiseerd.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen die (voornemens zijn) grensoverschrijdend beleggingsdiensten (te) verlenen.
- **Wanneer?** De consultatieperiode loopt tot 17 februari 2023. ESMA verwacht eind 2023 haar finale rapport te publiceren.

ESMA Aandacht voor inflatie bij naleving MiFID II-eisen

- **Wat?** Op 27 september 2022 heeft ESMA een [statement](#) gepubliceerd waarin zij beleggingsondernemingen erop wijst dat zij bij het verlenen van beleggingsdiensten de sterk stijgende inflatie en het inflatierisico moeten betrekken in de naleving van verschillende MiFID II-eisen, waaronder bij de geschiktheidstoets en product governance.
- **Wie?** Alle beleggingsdienstverleners.
- **Wanneer?** Doorlopend. ESMA blijft de situatie van hoge inflatie nauwgezet volgen.

ESMA Opinie transparantieplichtingen MiFIR

- **Wat?** Op 19 december 2022 heeft ESMA haar [opinie](#) gepubliceerd met betrekking tot aanpassingen die de Europese Commissie heeft voorgesteld ten opzichte van de eerder door ESMA [voorgestelde wijzigingen](#) van Gedelegeerde Verordening 2017/587 (RTS 1) en Gedelegeerde Verordening 2017/583 (RTS 2). Deze verordeningen voorzien in een uitwerking van de MiFIR pre-trade en post-trade transparantieplichting met betrekking tot equity en non-equity.
- **Wie?** Handelsplatformen en beleggingsondernemingen die onderworpen zijn aan RTS 1 en RTS 2.
- **Wanneer?** De Europese Commissie is nu aan zet om beide RTS door middel van Gedelegeerde Verordeningen aan te nemen. Vervolgens hebben het Europees Parlement en de Raad nog de mogelijkheid om binnen drie maanden hun eventuele bezwaren naar voren te brengen.

EBA Focusgebieden SREP

- **Wat?** Op 27 oktober 2022 heeft EBA een [document](#) gepubliceerd met focusgebieden voor de Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) die nationale toezichthouders dienen uit te voeren. De focusgebieden zijn (i) macro-economische en geopolitieke risico's, (ii) operationele en financiële weerbaarheid, (iii) transitierisico's op het vlak van duurzaamheid en digitalisering en (iv) witwasrisico's en sancties.
- **Wie?** Het rapport richt zich tot nationale toezichthouders, maar is daardoor ook relevant voor beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2023.

EUROPESE COMMISSIE

EC verkenning Retail Investment Strategy

- **Wat?** De Europese Commissie (EC) evalueert al enige tijd of het bestaande Europese wettelijk kader toereikende en effectieve bescherming biedt aan retail beleggers. Op basis van deze evaluatie zal de EC een [Retail Investment Strategy](#) publiceren. Op 2 augustus 2022 heeft de EC in dit kader een uitgebreid [finaal rapport](#) gepubliceerd met bevindingen inzake informatieverstrekking, provisies en de geschiktheidstoets. In de zomer van 2021 had de EC al een [consultatiedocument](#) gepubliceerd. De EC wilde toen onder meer weten hoe belanghebbenden denken over de vergelijkbaarheid van financiële producten, financiële ongeletterdheid onder consumenten, duurzaam beleggen en de impact van de digitalisering van financiële diensten. De AFM en het ministerie van Financiën hebben naar aanleiding van laatstbedoelde verkenning van de EC op 13 december 2021 een [non-paper](#) gepubliceerd met daarin hun opvattingen over de positie van retail beleggers. De AFM zet zich in voor (i) het belang van een zorgvuldig vormgegeven online keuzeomgeving, (ii) een algeheel provisieverbod voor beleggingsproducten en -diensten en (iii) effectievere samenwerking en convergentie van toezicht. In mei 2022 werd een [Call for Evidence](#) gestart over de Retail investment package, welke van 3 tot 31 mei 2022 open stond.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen die beleggingsdiensten verlenen aan retail beleggers.
- **Wanneer?** De publicatie van de European Retail Investment Strategy wordt in de eerste helft van 2023 verwacht. Het is waarschijnlijk dat de strategie zal uitmonden in diverse voorgestelde aanpassingen in (onder andere) het MiFID II/MiFIR regime met betrekking tot retail beleggers.

Capital Markets Union: nieuwe voorstellen Europese Commissie

- **Wat?** De EC heeft op 7 december 2022 een omvangrijk aantal nieuwe wetgevingsvoorstellen gepresenteerd met betrekking tot clearing, de insolventie en de notering van ondernemingen om de kapitaalmarkten van de EU aantrekkelijker te maken. Dit betreft een omvangrijk pakket wet- en regelgeving dat erop is gericht de Europese Capital Markets Union (CMU) verder te ontwikkelen. Een [overzicht](#) van alle wetsvoorstellen in dit kader is te vinden op de website van de Europese Commissie. Onderdeel daarvan vormen voorgestelde aanpassingen van [IFD](#) (op het gebied van clearing) en [MiFID II](#) en [MiFIR](#) (op het gebied van noteringen).

- **Wie?** Effectenuitgevende instellingen, maar voor andere onderdelen van de wetgevingsvoorstellen ook centrale tegenpartijen en (MKB)ondernemingen in meer algemene zin.
- **Wanneer?** Het voorgestelde wetgevingspakket bestaat uit verschillende conceptverordeningen en conceptrichtlijnen. Het zal per onderdeel verschillen wanneer deze in werking treden. Gezien de omvang van het gehele pakket zullen in 2023 nog de nodige ontwikkelingen plaatsvinden en zal naar verwachting 2024 vooral het jaar zijn waarin nieuwe regels van kracht zullen worden. Dit zal dus zeker in de Vooruitblik 2024 terug komen.

ONTWIKKELINGEN BELONINGSREGELS

Nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)

- **Wat?** Per 1 januari 2023 is de [Wet](#) nadere beloningsmaatregelen financiële ondernemingen (Wnbfo) in werking getreden. De huidige beloningsregels (zoals opgenomen in de Wft onder de noemer Wbfo) zijn aangepast, waaronder door (i) de introductie van een wettelijke retentieperiode van vijf jaar voor aandelen die worden uitgekeerd als bestanddeel van een vaste beloning en (ii) een aanscherping van de middelingsregeling voor niet-cao personeel, dat onder voorwaarden een hogere bonus dan 20% toegekend kan krijgen. Zie hierover ook onze [Finnius Vindt blog](#) van 23 juni 2022. De AFM [publiceerde](#) eind 2022 een meldingsformulier voor het afwijken van het bonusplafond voor niet-CAO personeel.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen die binnen het bereik van de Nederlandse beloningsregels vallen.
- **Wanneer?** De wijzigingen zijn op 1 januari 2023 in werking getreden, met overgangsrecht tot 1 januari 2024 voor medewerkers die op 1 januari 2023 reeds werkzaam waren voor de beleggingsonderneming.

ESMA Richtsnoeren beloningsregels op grond van MiFID II

- **Wat?** Op 31 maart 2022 heeft ESMA [finale richtsnoeren](#) gepubliceerd inzake de toepassing van de beloningsregels op grond van MiFID II. De richtsnoeren vervangen de oude beloningsrichtsnoeren van ESMA uit 2013. De richtsnoeren zien onder meer op het ontwerp van het beloningsbeleid en het beheersen van risico's die met beloningen en het beloningsbeleid gepaard

kunnen gaan. De richtsnoeren bevatten voorbeelden van goede en slechte praktijken op het vlak van beloningen.

- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** De richtsnoeren treden in werking na vertaling in de officiële EU-talen.

Q&A Retentievergoedingen

- **Wat?** Op 2 december 2022 [publiceerde](#) DNB een Q&A met betrekking tot retentievergoedingen, welke eerder in het jaar werd geconsulteerd. DNB geeft in de Q&A aan welke toetsingskaders zij gebruikt bij retentievergoedingen waarvoor instemming nodig is en voor de gevallen waar deze instemming niet vereist is. Ook licht zij toe welke elementen in ieder geval onderbouwd moeten (kunnen) worden, ook indien er geen voorafgaande instemming nodig is. De AFM liet op haar website [weten](#) dat de consultatie van de Q&A ook namens haar wordt uitgevoerd.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Per direct.

Beloning onder de noemer van dividend

- **Wat?** Op 1 augustus 2022 heeft het Europese Hof van Justitie (HvJ) [een belangrijke uitspraak](#) gedaan over de vraag in hoeverre dividenden op aandelen van werknemers als een variabele beloning kunnen kwalificeren. Niet verbazingwekkend leest het HvJ alles erg ruim (en teleologisch). Hoewel de uitspraak is gewezen ten aanzien van gereguleerde beheerders voor beleggingsfondsen, is het punt dat wordt behandeld in de uitspraak voor alle gereguleerde marktpartijen van belang. Het gaat immers om de vraag welke beloningsmechanismen als variabele vergoeding worden gezien. De overwegingen in de uitspraak zijn daarmee ook relevant voor het beoordelen van participatiestructuren in beleggingsondernemingen.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Het ligt in de rede dat de toezichthouders extra aandacht zullen hebben voor participatiestructuren in 2023.

ANDERE ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

MiFID II/MiFIR herziening

- **Wat?** Alweer in oktober 2021 heeft de Europese Commissie (EC) de [uitkomsten](#) gepubliceerd van haar consultatie uit 2020 ten behoeve van een herziening van MiFID II/MiFIR. Deze consultatie liep parallel met het evaluatiewerk dat ESMA voor de EC sinds 2020 uitvoert met betrekking tot verschillende onderdelen uit MiFID II/MiFIR. De EC stelt de uitkomsten van de consultatie te betrekken bij het doen van voorstellen voor wijziging van MiFID II/MiFIR. Deze verkenning van de EC is ingegeven door de eis om, in lijn met de Better Regulation principles, twee jaar na inwerkingtreding van nieuwe EU-wetgeving te bezien of de nieuwe wetgeving goed functioneert. De EC neemt momenteel overigens langs verschillende lijnen het bestaande MiFID II/MiFIR raamwerk onder de loep. Wij wijzen hier op de EC Verkenning Retail Investment Strategy uit augustus 2022 en de CMU-voorstellen van december 2022, die in deze Vooruitblik zijn opgenomen.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Tot nu toe heeft de review niet tot ingrijpende herzieningsvoorstellen geleid, behalve waar het gaat om het transparantieregime (zie daarover de volgende signalering).

Herziening transparantieregime en andere wijzigingen in MiFIR and MiFID II

Een van de doelen van de EC – zoals ook volgt uit haar Capital Markets Action Plan van september 2020 – is om voor met name kleinere en retail beleggers betere toegang te creëren tot marktgegevens, waardoor het beleggen in aandelen en obligaties eenvoudiger wordt. Dit moet bijdragen aan meer liquiditeit op markten, waardoor het uiteindelijk ook voor bedrijven makkelijker moet worden om financiering aan te trekken op de kapitaalmarkten. Ook worden beleggers dan beter in staat gesteld om na te gaan of een broker wel handelt in overeenstemming met de best execution verplichtingen uit MiFID II. Tegelijkertijd heeft ESMA in haar rapporten geoordeeld dat het huidige MiFID II/MiFIR transparantieregime niet adequaat functioneert: de bronnen van marktgegevens zijn gefragmenteerd en geven daarom maar beperkt inzicht in de handel van een bepaald financieel instrument, de marktgegevens zelf zijn duurder geworden en het wetgevend kader is complex.

Tegen bovenstaande achtergrond heeft de EC op 25 november 2021 ter wijziging van MiFID II en MiFIR een [wijzigingsrichtlijn](#) en [wijzigingsverordening](#) voorgesteld. De voorgestelde wijzigingen van MiFIR betreffen ten eerste verschillende aanpassingen van de transparantieregels voor handelsplatformen, goedgekeurde publicatieregelingen (APA's), verstrekkers van een consolidated tape (CTP's) en

beleggingsondernemingen met systematische interne afhandeling (SI's). Doel van deze wijzigingen is om de transparantie ten aanzien van marktgegevens te vergroten en bestaande obstakels voor de invoering van een consolidated tape weg te nemen. Met 'consolidated tape' wordt bedoeld op één geconsolideerde bron van handelsinformatie voor een bepaald financieel instrument. Zo wordt voor 'market data contributors', zoals handelsplatformen en APA's, de verplichting geïntroduceerd om voor elke activaklasse (aandelen, ETFs, obligaties en derivaten) marktgegevens direct, exclusief en op geharmoniseerde wijze te verstrekken aan door ESMA geautoriseerde en geselecteerde CTP's. Door middel van de publicatie van consolidated tapes door deze CTP's moeten beleggers het vereiste inzicht in de handel van de hiervoor genoemde financiële instrumenten krijgen.

Andere voorgestelde wijzigingen van de EC betreffen onder andere:

- het laten vervallen van de in MiFID II opgenomen vergunningplicht voor handelaren voor eigen rekening die directe elektronische toegang (DEA) tot een handelsplatform hebben, voor zover zij geen andere beleggingsdiensten verlenen of beleggingsactiviteiten verrichten;
- het in MiFIR aanpassen van de handelsverplichting voor derivaten zodat deze in lijn is met de clearingverplichting voor derivaten zoals opgenomen in EMIR Refit; en
- de introductie van een verbod in MiFIR voor beleggingsondernemingen om betalingen of niet-geldelijke voordelen te ontvangen van een derde partij voor het doorsturen van cliëntorders ter uitvoering (zogenoeten 'payment for order flow' (PFOF)).

Op 15 maart 2022 heeft ESMA een [rapport](#) gepubliceerd met daarin een aantal aanbevelingen ten aanzien van de diverse onderdelen van de EC voorstellen. In de kern ondersteunt zij de aanpassingen die de EC wil doorvoeren, waaronder die met betrekking tot de consolidated tape en PFOF.

De voorstellen van de EC zijn controversieel gebleken; de onderhandelingen tussen de Raad en het Europees Parlement zijn nog altijd gaande. Onderwerp van discussie betreft onder andere het voorgestelde verbod op PFOF. Zie daarover onze [Finnius Vindt blog](#) van 23 november 2022. Wij verwachten dat er in 2023 meer duidelijkheid komt over de vraag in hoeverre de voorstellen van de EC tot wet verheven zullen worden, dan wel aangepast zullen worden of zelfs komen te vervallen.

Implementatiewet MiFID II Quick Fix

- **Wat?** In reactie op de coronacrisis heeft de EC in 2020 een aantal wijzigingen van MiFID II voorgesteld. Dit heeft geleid tot [Richtlijn 2021/338](#) tot wijziging van MiFID II (MiFID II Quick Fix). De wijzigingen betreffen onder meer (i) een verlichting van de informatievereisten van beleggingsondernemingen in relatie tot professionele beleggers, inclusief ten aanzien van kosten transparantie, best-execution en product governance en (ii) een herziening van het regime voor positielimieten in grondstoffenderivaten. In het kader van de implementatie van de MiFID Quick Fix is op 7 juli 2022 het [implementatiewetsvoorstel](#) en op 20 december 2022 een [nota van wijziging](#) bij de Tweede Kamer ingediend.
- **Wie?** De MiFID II Quick Fix is in beginsel relevant voor alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Lidstaten moeten de MiFID II Quick Fix-regels vanaf 28 februari 2022 toepassen. Die deadline is dus niet gehaald door de Nederlandse wetgever. Wij verwachten dat de wet in de loop van 2023 in werking zal treden.

Consultatie Besluit MiFID II Quick Fix

- **Wat?** Op 17 augustus 2022 heeft het ministerie van Financiën het [Implementatiebesluit MiFID II Quick Fix](#) ter consultatie gepubliceerd. Dit Besluit wijzigt het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (BGfo), het Besluit bestuurlijke boetes financiële sector en het Besluit marktmisbruik Wft. De wijzigingen van het BGfo houden verband met de nadere uitvoering van de Implementatiewet MiFID II Quick Fix (zie de signalering hiervoor).
- **Wie?** De MiFID II Quick Fix is in beginsel relevant voor alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 29 september 2022. Wij verwachten dat het besluit in de loop van 2023 in werking zal treden.

Wijzigingswet financiële markten 2022

- **Wat?** Op 27 mei 2022 is de [Wijzigingswet financiële markten 2022](#) in het Staatsblad gepubliceerd. Dit wetsvoorstel introduceert een doorlopende reputatievereiste voor houders van een gekwalificeerde deelneming in een beleggingsonderneming. Meer in het bijzonder gaat het om het element vakbekwaamheid dat samen met het element betrouwbaarheid onderdeel uitmaakt van het begrip 'reputatie'.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Het doorlopende reputatievereiste moet

eerst op besluitniveau worden uitgewerkt (zie de signalering hierna) en de inwerkingtreding van dit vereiste wordt uitgesteld totdat daarin is voorzien. Naar verwachting treedt het doorlopende reputatievereiste in de loop van 2023 in werking.

Wijzigingsbesluit financiële markten 2022

- **Wat?** Op 15 juli 2022 heeft het ministerie van Financiën het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2022](#) ter consultatie gepubliceerd. Voorgesteld wordt onder meer om het instemmingsvereiste van de AFM bij voorgenomen wijzigingen van een markexploitant met een vergunning voor het in Nederland exploiteren van een gereguleerde markt, te laten vervallen. Ook bevat het voorstel een uitwerking van het doorlopende reputatievereiste voor houders van een gekwalificeerde deelneming in een beleggingsonderneming, zoals geïntroduceerd in de Wijzigingswet financiële markten 2022 (zie de signalering hiervoor). Uitgewerkt wordt welke gegevens moeten worden overgelegd waarmee DNB kan bepalen of aan dit vereiste wordt voldaan. De consultatieperiode is op 26 augustus 2022 afgelopen.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Nog niet bekend, maar naar verwachting in de loop van 2023. Op 23 november 2022 heeft de Raad van State advies uitgebracht en geadviseerd het besluit aan te nemen.

Wijzigingswet financiële markten 2022-II

- **Wat?** In de zomer van 2022 is het voorstel voor een [Wijzigingswet financiële markten 2022-II](#) gepubliceerd. Het wetsvoorstel bevat onder andere wijzigingen in het huidige groeps-vvgb-regime, waaronder de al eerder in de Wijzigingswet financiële markten 2021 voorgestelde meldplicht aan DNB bij wijzigingen binnen de groep.
- **Wie?** Groepsmaatschappijen die met betrekking tot een beleggingsonderneming over een groeps-vvgb van DNB beschikken.
- **Wanneer?** De Wijzigingswet financiële markten 2022-II werd eind vorig jaar aangenomen door de Eerste en Tweede Kamer. Beoogd is het wetsvoorstel begin 2023 in werking te laten treden.

Wijzigingsbesluit financiële markten 2021 – de groeps-vvgb

- **Wat?** Op 24 november 2021 heeft de minister van Financiën het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2021](#) aan de Eerste en Tweede Kamer aangeboden. In dit Wijzigingsbesluit wordt onder meer voorzien in een nadere uitwerking van de vvgb-meldplicht in geval van

wijzigingen binnen een groep.

- **Wie?** Groepsmaatschappijen die met betrekking tot een beleggingsonderneming over een groeps-vvgb van DNB beschikken.
- **Wanneer?** De wijziging hangt samen met de voorgestelde Wijzigingswet financiële markten 2022-II, die naar verwachting begin 2023 in werking treedt.

PRIIPs – Wijzigingen Eid

- **Wat?** Op 6 september 2021 publiceerde de EC wijzigingen ten aanzien van de Gedelegeerde Verordening bij de PRIIPs Verordening, waarin de eisen ten aanzien van het Eid nader zijn uitgewerkt. Deze [verschenen](#) op 20 december 2021 in het Publicatieblad van de Europese Unie. De wijzigingen hebben onder meer betrekking op (i) nieuwe methoden om passende prestatiescenario's te berekenen en een herziene presentatie van deze scenario's, (ii) de wijze waarop kosten gepresenteerd moeten worden en (iii) de wijze waarop transactiekosten berekend moeten worden. Let op: voor open-end beleggingsfondsen en andere PRIIPs die open staan voor inschrijving, gelden (gedurende de inschrijffperiode) ook publicatieverplichtingen voor de website.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen die beleggingsproducten in de zin van de PRIIPs Verordening ontwikkelen, verkopen en/of daarover adviseren.
- **Wanneer?** De wijzigingen zijn per 1 januari 2023 van toepassing, nadat inwerkingtreding eerder wederom was uitgesteld.

Algemene review PRIIPs Verordening

- **Wat?** Op dit moment loopt, met het oog op artikel 33 PRIIPs Verordening, een onderzoek naar de algehele werking van de PRIIPs Verordening. De EC heeft de ESA's [gevraagd](#) hun advies te geven omtrent veel verschillende onderwerpen uit de PRIIPs Verordening. De ESA's hebben in verband daarmee vervolgens zelf de markt weer om [input gevraagd](#) en op 29 april 2022 [input gegeven](#). Op dit moment is het wachten tot de EC zelf met een voorstel komt. Uit het door de EC gevraagde advies blijkt dat dit een implementatie van de Retail Investment Strategy (zie hiervoor onder 'Europese Commissie') zal worden. Op dit moment is de strategie nog niet gepubliceerd.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen die beleggingsproducten in de zin van de PRIIPs Verordening ontwikkelen, verkopen en/of daarover adviseren.
- **Wanneer?** De Retail Investment Strategie wordt naar verwachting in de eerste helft van 2023 gepubliceerd.

Het is afwachten of het voorstel van de EC tot wijziging van PRIIPs direct gepubliceerd wordt of vervolgens nog op zich laat wachten.

Voorgenomen wijziging Wet Huis voor klokkenluiders

- **Wat?** Op dit moment is er een [wetsvoorstel](#) aanhangig tot wijziging van de Wet Huis voor klokkenluiders. Deze wet voorziet onder meer in de verplichting tot het vaststellen van een procedure voor het omgaan met het melden van een vermoeden van een misstand binnen een organisatie. Op dit moment is ten aanzien van deze verplichting nog voorzien in een drempel van ten minste vijftig personen binnen de organisatie. Eén van de voorgestelde wijzigingen is dat deze drempel niet langer geldt voor ondernemingen die actief zijn in de financiële sector. Onder meer de AFM wordt aangesteld als bevoegde toezichthouder. Voorgesteld wordt om de naam van de wet te wijzigen naar Wet bescherming klokkenluiders.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** De wetswijziging moest eigenlijk in werking treden op 17 december 2021. Het voorstel is echter pas op 20 december 2022 aangenomen door de Tweede Kamer. Het ligt nu bij de Eerste Kamer, die nog moet beslissen over het al dan niet aannemen van het voorstel. Het is dus nog onduidelijk wanneer de wijziging in werking zal treden. Wij verwachten dat dit in 2023 zal zijn. Overigens gelden op grond van artikel 23i van het Besluit prudentiële regels nu ook al bepaalde regels voor klokkenluiders voor alle beleggingsondernemingen. In onze ervaring wordt dat nog geregeld over het hoofd gezien.

Wijzigingswet financiële markten 2024

- **Wat?** Afgelopen voorjaar heeft het ministerie van Financiën het wetsvoorstel [Wijzigingswet financiële markten 2024](#) ter consultatie gepubliceerd. Het wetsvoorstel voorziet onder meer in een bredere definitie van staatssteun waarbij een verbod op uitkering van variabele beloningen geldt. Deze bredere staatssteun-definitie is afkomstig uit IFD. Het wetsvoorstel is op 25 november 2022 ter advisering aangeboden aan de Afdeling advisering van de Raad van State.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Naar verwachting zal het wetsvoorstel op 1 januari 2024 in werking treden.

Consultatie wijzigingen Nadere regeling gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft

- **Wat?** Op 12 oktober 2022 heeft de AFM een [consultatiedocument](#) gepubliceerd met voorgestelde wijzigingen van de Nadere Regeling gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (Nrgfo). Per 7 juli 2022 is in artikel 4:87aa Wft een 'rekening met afgescheiden vermogen' geïntroduceerd als nieuwe optie voor beleggingsondernemingen om rechten van cliënten met betrekking tot de door hen aan de beleggingsonderneming toevertrouwde gelden te beschermen. In lijn hiermee wordt artikel 7:20 Nrgfo gewijzigd, zodat duidelijk is dat een beleggingsonderneming geen toestemming hoeft te vragen aan de AFM wanneer zij gebruik maakt van deze rekening met afgescheiden vermogen.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen die gelet op de aard van hun dienstverlening aan vermogensscheidingsregels zijn onderworpen.
- **Wanneer?** De wijzigingen zijn op 1 januari 2023 [in werking getreden](#).

Consultatie Wijziging Besluit bekostiging financieel toezicht 2019

- **Wat?** Op 25 april 2022 heeft het ministerie van Financiën het [Besluit tot wijziging van het Besluit bekostiging financieel toezicht 2019](#) ter consultatie gepubliceerd. In dit Besluit worden onder andere wijzigingen in de heffingssystematiek voor handelsplatformen voorgesteld.
- **Wie?** Handelsplatformen die onder toezicht staan van de AFM.
- **Wanneer?** De consultatietermijn verstreek op 23 mei 2022. Naar verwachting treden de wijzigingen begin 2023 in werking.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

EBA-werk op het gebied van IFR & IFD

- **Wat?** EBA ontwikkelt verschillende technische standaarden (RTS) en richtsnoeren in het kader van IFR/IFD. Het betreft de volgende RTS en richtsnoeren:
 - [RTS](#) inzake de drempel waarboven herclassificatie van beleggingsonderneming naar kredietinstelling plaatsvindt overeenkomstig artikel 8a CRDV. Deze RTS zijn relevant voor Class 1 beleggingsondernemingen.

- **RTS** inzake 'Pillar 2 add-ons' (aanvullende eigenvermogensvereisten) die toezichthouders met inachtneming van artikel 40 IFD aan beleggingsondernemingen kunnen opleggen. Deze RTS zijn relevant voor Class 2 en Class 3 beleggingsondernemingen.
- **RTS** inzake specifieke liquiditeitsvereisten zoals bedoeld in artikel 42 IFD. Deze RTS zijn relevant voor Class 2 en Class 3 beleggingsondernemingen.
- **Richtsnoeren** (samen met ESMA) inzake het Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) op grond van IFD. Deze richtsnoeren zijn relevant voor Class 2 en Class 3 beleggingsondernemingen. In dit kader heeft EBA op 24 oktober 2022 een [rapport](#) gepubliceerd met daarin aanbevelingen voor de wijze waarop toezichthouders ESG-risico's bij de SREP dienen te betrekken.
- **Richtsnoeren** inzake de criteria voor toezichthouders om Class 3 beleggingsondernemingen vrij te stellen van de IFR-liquiditeitsverplichtingen. Deze richtsnoeren zijn relevant voor Class 3 beleggingsondernemingen.
- **Richtsnoeren** inzake het benchmarken van beloningspraktijken en de loonkloof tussen mannen en vrouwen zoals bedoeld in artikel 34(1) IFD. Deze richtsnoeren zijn relevant voor Class 2 beleggingsondernemingen.
- **Richtsnoeren** inzake het verzamelen van informatie over grootverdieners zoals bedoeld in artikel 34(4) IFD. Deze richtsnoeren zijn relevant voor Class 1 en 2 beleggingsondernemingen en, indien van toepassing, de groepsmaatschappijen van de beleggingsonderneming die vallen onder het geconsolideerde prudentieel toezicht.
- **Wie?** Het toepassingsbereik van de RTS/richtsnoeren verschilt per RTS/richtsnoer, zoals uit het voorgaande ook volgt.
- **Wanneer?** De hierboven genoemde RTS en richtsnoeren zijn eind 2022 in werking getreden of zullen (naar verwachting) in 2023 in werking treden.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen die onder het bereik van IFD/IFR vallen. De ICLAAP-verplichting geldt voor Class 3 beleggingsondernemingen met uitzondering van beleggingsondernemingen die uitsluitend beleggingsdiensten als bedoeld in onderdelen a of d van de definitie van verlenen van beleggingsdienst in artikel 1:1 van de Wft verlenen.
- **Wanneer?** De Regeling is met ingang van 4 november 2022 in werking getreden.

DORA

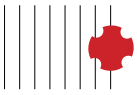
- **Wat?** Op 27 december 2022 zijn de [Verordening](#) betreffende digitale operationele veerkracht voor de financiële sector (DORA) en de bijbehorende [richtlijn](#) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. DORA bestaat grofweg uit de volgende zes pijlers:
 1. Solide ICT-risicobeheer;
 2. Adequaat ICT-incidentmanagement, inclusief melden van ICT-incidenten aan de toezichthouder;
 3. Prudent beheer van risico's bij het gebruikmaken van derde ICT-aanbieders;
 4. Periodiek testen van de eigen ICT-weerbaarheid;
 5. Rechtstreeks toezicht op cruciale ICT-dienstaanbieders; en
 6. Samenwerking en toezicht/handhaving door toezichthouders.
- **Wie?** DORA is een belangrijke ontwikkeling voor alle beleggingsondernemingen zoals gedefinieerd in MiFID II. Voor class 3 beleggingsondernemingen wordt in DORA een verlicht regime voorgesteld. Het in kaart brengen van de precieze omvang en inhoud van alle DORA-verplichtingen heeft de nodige voeten in de aarde. Wij helpen u als instelling graag met deze analyse en met de vertaling van de eisen naar concrete actiepunten.
- **Wanneer?** De verordening is met ingang van 17 januari 2025 rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten, waaronder Nederland. Dat betekent dat instellingen vanaf dat moment aan de verplichtingen uit DORA moeten voldoen.

DNB Regeling ICLAAP, deltaformules en het groepskapitaal criterium

- **Wat?** Op 3 november 2022 is de [Regeling ICLAAP, deltaformules en het groepskapitaal criterium](#) in de Staatscourant gepubliceerd. In deze Regeling, die de Regeling opties en discreties IFR en IFD 2021 wijzigt, geeft DNB uitvoering aan een aantal toezichthouderopties en discreties die zijn opgenomen in IFD/IFR. Zo bepaalt de Regeling dat bepaalde beleggingsondernemingen aan de ICLAAP-verplichting uit artikel 24a1 lid 1 Bpr moeten voldoen. ICLAAP staat voor 'Internal Capital and Liquidity Adequacy Assessment Process'.

MiCA

- **Wat?** Op 5 oktober 2022 is de meest recente [tekst](#) gepubliceerd van de voorgestelde verordening betreffende markten in cryptoactiva (MiCA). MiCA is een omvangrijk wetgevingstraject om op Europees niveau tot geharmoniseerde regulering voor cryptoactiva te komen. Zo wordt op grond van MiCA een heel scala aan dienstverlening en activiteiten vergunningplichtig, althans binnen het bereik van toezicht gebracht.
- **Wie?** MiCA voorziet in bepaalde vrijstellingen van de MiCA-vergunningplicht voor vergunninghoudende

beleggingsondernemingen die diensten met betrekking tot cryptoactiva aanbieden.

- **Wanneer?** De volgende stap is dat het Europees Parlement en de Raad formeel instemmen met de inhoud van de tekst van MiCA, waarna de tekst zal worden gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie. De verordening zal, aldus de meest recente tekst, 12 respectievelijk 18 maanden (afhankelijk van het onderdeel) na inwerkingtreding ervan rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

Wet veiligheidstoets investeringen, fusies en overnames

- **Wat?** De [Wet](#) veiligheidstoets investeringen, fusies en overnames (Wet Vifo) is op 10 juni 2022 in het Staatsblad gepubliceerd. Vorig jaar zomer zijn de ontwerpbesluiten met [nadere technische regels](#) en met [regels over het toepassingsbereik van sensitieve technologie](#) geconsulteerd. De Wet Vifo introduceert een toetsingsmechanisme voor investeringen, fusies en overnames die een risico kunnen vormen voor de nationale veiligheid. Daarbij gaat het om investeringen in (i) vitale aanbieders of (ii) bedrijven die beschikken over sensitieve technologie. Zie ook onze [Finnius Vindt blog](#) van 19 mei 2022.
- **Wie?** In de wet worden verschillende financiële ondernemingen als vitale aanbieder aangemerkt, waaronder handelsplatformen.
- **Wanneer?** De wet zal naar verwachting begin 2023 in werking treden.

BETAALDIENSTVERLENERS & EGI'S

Let op: ook het cross-sectorale onderdeel [Integriteit](#) (denk daarbij aan de Wwft en de sanctieregelgeving) is voor betaaldienstverleners en elektronisch geldinstellingen (EGI's) van groot belang, maar ook het onderdeel [FinTech & Crypto](#) waarin onder meer zaken aan bod komen die betrekking hebben op cyber security & IT, kunstmatige intelligentie (AI) en het gebruik van *distributed ledger technology* (DLT) bij onder meer betalingen. Onderwerpen die op hiervoor genoemde thema's betrekking hebben, komen – een enkele uitzondering daargelaten - niet aan bod in dit onderdeel, maar alleen in de voorgenoemde specials. Daarnaast is het voor betaaldienstverleners en EGI's nuttig kennis te nemen van het onderdeel [Algemeen](#), omdat daarin ook meer algemene onderwerpen aan bod komen die deze partijen kunnen raken.

DNB TOEZICHT

Toezicht in beeld 2023

Thema-onderzoek veiligstellen van geldmiddelen

Integriteitsonderzoek naar snel groeiende

betaalinstellingen en elektronisch geldinstellingen

Onderzoek naar effectiviteit van

sanctiescreeningsystemen

DNB Good Practice Betaalinstellingen Gambling &

Gaming

EBA

EBA Annual Work Programme 2023

EBA richtsnoeren voor onboarding van klanten op

afstand

Wijziging technische standaarden SCA en CSC

ECB & EC

Wetsvoorstel instantbetalingen

Review van PSD2

Verschuiving start vernieuwd wholesalebetalingssysteem

EPC & SEPA

Inwerkingtreding 2023 rulebooks en

implementatierichtlijnen SEPA schema's

EPC roept op tot wijzigingsverzoeken SRTP Scheme

Rulebook

EPC publiceert eerste SPAA Scheme Rulebook

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Wijzigingswet financiële markten 2022

Wijzigingsbesluit financiële markten 2022

Wijzigingsbesluit financiële markten 2021

Wijzigingswet financiële markten 2022-II

Wijzigingsbesluit financiële markten 2021 – de groeps-
vvgb

Voorgenomen wijziging Wet Huis voor klokkenluiders

Wijzigingswet financiële markten 2024

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Verordening betreffende digitale operationele

veerkracht voor de financiële sector (DORA)

Inwerkingtreding Digital Services Act

Wet implementatie Richtlijn betalingsdienstverleners

Nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)

Beloning onder de noemer van dividend

Q&A Retentievergoedingen

Implementatie richtlijn betreffende de

toegankelijkheidsvoorschriften voor producten en
diensten

Open finance-raamwerk

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

FSB schetst kader voor het monitoren van de voortgang
van doelstellingen voor grensoverschrijdende betalingen

Kamerbrief "remittances"

Convenant Contant Geld

DNB TOEZICHT

Toezicht in beeld 2023

- **Wat?** In november 2022 heeft DNB haar jaarlijkse [Toezicht in beeld](#) gepubliceerd. In deze publicatie blikt DNB terug op wat zij als toezichthouder het afgelopen jaar heeft gedaan en kijkt zij vooruit naar haar prioriteiten voor 2023. DNB zal zich in 2023 focussen op het (risicomanagement met betrekking tot) het beschermen van derdengelden, herstel- en exitplannen van financieel kwetsbare partijen en het bestrijden van witwassen en terrorismefinanciering. In 2022 is DNB twee thema-onderzoeken gestart, gericht op de transacties die betaaldienstverleners verwerken voor (partners van hun) cliënten en op de beheersing van integriteitsrisico's bij zogenoemde grote groeiers. Beide thema-onderzoeken lopen door in 2023.
- **Wie?** De toezichtprioriteiten van DNB zijn relevant voor alle betaaldienstverleners en elektronisch geldinstellingen (EGI's).
- **Wanneer?** Doorlopend in 2023.

Thema-onderzoek veiligstellen van geldmiddelen

- **Wat?** Betaalinstellingen en EGI's zijn verplicht om de geldmiddelen die zij aanhouden voor hun klanten veilig te stellen, om daarmee maatschappelijke schade te voorkomen als zij failliet gaan. In 2022 heeft DNB een thema-onderzoek uitgevoerd naar het veiligstellen van geldmiddelen door betaalinstellingen en EGI's. De [belangrijkste bevindingen](#) uit het onderzoek zijn dat sommige betaalinstellingen en EGI's, als het gaat om het veiligstellen van geldmiddelen, (i) de kredietwaardigheid van de bank waarbij de derdengelden zijn ondergebracht onvoldoende monitoren, (ii) beperkte of geen controleactiviteiten uitvoeren, (iii) operationele en financiële risico's onvoldoende aandacht geven bij het opstellen van risicoanalyses, en (iv) incidenten niet of niet tijdig rapporteren aan DNB. In 2023 zal DNB meer guidance geven aan de sector over het veiligstellen van geldmiddelen en het zal een speerpunt zijn in het toezicht van DNB op betaalinstellingen en EGI's. Ook zal DNB in 2023 het thema-onderzoek nogmaals uitvoeren, aangevuld met een sectorbrede uitvraag.
- **Wie?** Betaaldienstverleners en EGI's.
- **Wanneer?** In 2023.

Integriteitsonderzoek naar snel groeiende betaalinstellingen en elektronisch geldinstellingen

- **Wat?** DNB is in 2022 eveneens [een onderzoek](#) gestart dat gericht is op de beheersing van integriteitsrisico's door betaalinstellingen en EGI's die in de afgelopen jaren een snelle groei hebben doorgemaakt. Het onderzoek richt zich op de groei van de instelling en op de vraag of met de groei ook de integriteitsrisico's zijn toegenomen. Bij het selecteren van instellingen voor dit onderzoek wordt gekeken naar de procentuele groei in transactievolume en/of het aantal merchants. Er worden enkele instellingen geselecteerd voor een verdiepend onderzoek.
- **Wie?** Betaaldienstverleners en EGI's.
- **Wanneer?** Het onderzoek zal in de eerste helft van 2023 worden afgerond.

Onderzoek naar effectiviteit van sanctiescreeningsystemen

- **Wat?** DNB is in het najaar van 2022 [een onderzoek](#) gestart naar de effectiviteit van systemen voor sanctiescreening. Het onderzoek gaat met name over het testen van transactiescreening en de screening van de namen en gegevens van 'relaties'. Hiervoor zet DNB een data-gedreven analyse-instrument in. Het onderzoek is in september 2022 gestart en na afronding volgt een terugkoppeling aan de deelnemende betaalinstellingen. Generieke conclusies en good practices worden met de hele sector gedeeld.
- **Wie?** Betaalinstellingen.
- **Wanneer?** Het onderzoek wordt in de eerste helft van 2023 afgerond.

DNB Good Practice Betaalinstellingen Gambling & Gaming

- **Wat?** DNB heeft begin december 2022 de [Good Practice Betaalinstellingen Gambling & Gaming](#) gepubliceerd. In 2021 en 2022 had DNB al een thema-onderzoek uitgevoerd bij betaalinstellingen die betaaldiensten verlenen aan partijen die actief zijn als aanbieders in de online Gaming en Gambling sector. De aanleiding voor dit onderzoek was de verhoogde inherente integriteitsrisico's in die sector. De uitkomsten van het thema-onderzoek hebben geleid tot de Good Practice, die handvatten moeten bieden voor het beheersen van de integriteitsrisico's. De Good Practice gaat onder meer in op de SIRA van betaalinstellingen, op het Wwft-beleid en op cliëntenonderzoek en transactiemonitoring.
- **Wie?** Betaalinstellingen.
- **Wanneer?** Doorlopend.

EBA

EBA Annual Work Programme 2023

- **Wat?** Op 29 september 2022 heeft EBA haar [Annual Work Programme](#) voor het jaar 2023 gepubliceerd. Hierin beschrijft EBA haar belangrijkste prioriteiten voor 2023. Met betrekking tot betaaldiensten zal EBA zich met name richten op het leveren van een verdere bijdrage aan efficiënte, veilige en gemakkelijke retailbetalingen door de gehele EU. Meer specifiek zal EBA zich in 2023 richten op (i) het monitoren van technische standaarden (RTS) over sterke cliëntauthenticatie en veilige communicatie (SCA&CSC), (ii) het monitoren van consistente implementatie van EBA richtsnoeren over de beperkt netwerk-uitzondering, (iii) het monitoren van de consistente en accurate implementatie door nationale toezichthouders en financiële instellingen van EBA richtsnoeren over frauderapportage, (iv) het beoordelen van de rapportages van nationale toezichthouders onder de vernieuwde PSD2 richtsnoeren van EBA, waaronder mandaten met betrekking tot incidentrapportage onder DORA, (v) het ondersteunen van de Europese Commissie bij de herbeoordeling van PSD2, en (vi) het ondersteunen van het maken van Q&A's over PSD2. Verder verwacht EBA in Q1 2023 een *peer review* van de EBA-richtsnoeren over autorisatie onder PSD2 uit te brengen.
- **Wie?** Betaalinstellingen.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2023.

EBA richtsnoeren voor onboarding van klanten op afstand

In november 2022 heeft EBA [richtsnoeren](#) voor het gebruik van oplossingen voor onboarding van klanten op afstand definitief vastgesteld. In de richtsnoeren worden gemeenschappelijke EU-normen vastgesteld voor de ontwikkeling en uitvoering van processen ten aanzien van het accepteren (onboarding) van klanten op afstand. In deze richtsnoeren wordt uiteengezet welke stappen financiële ondernemingen moeten nemen bij het kiezen van instrumenten voor onboarding van klanten op afstand. Daarnaast staat in de richtsnoeren hoe ondernemingen het beoordelen van de toereikendheid en betrouwbaarheid van dergelijke instrumenten moeten beoordelen, om effectief te voldoen aan hun AML/CFT-verplichtingen.

De richtsnoeren zijn relevant voor betaalinstellingen en EGI's, omdat bij deze ondernemingen veel relaties digitaal tot stand komen. De richtsnoeren houden verband met EBA richtsnoeren op andere gebieden, zoals AML/CFT compliance management, outsourcing en ICT and

security risk management. De richtsnoeren moeten worden toegepast in samenhang met de reeds bestaande richtsnoeren van EBA.

De richtsnoeren treden zes maanden na publicatie in werking. Vervolgens moeten nationale toezichthouders binnen twee maanden aan EBA rapporteren of ze voldoen aan deze richtsnoeren. Dit zal in 2023 plaatsvinden.

Wijziging technische standaarden SCA en CSC

- **Wat?** Op 5 december 2022 zijn de [gewijzigde technische standaarden](#) (RTS) gepubliceerd over sterke cliëntauthenticatie (SCA) en beveiligde communicatie (*common and secure open standards of communication, CSC*). De gewijzigde RTS zien onder meer op de vrijstelling voor betaaldienstverleners die betaalrekeningen aanbieden (*account servicing payment service providers, ASPSPs*) om de SCA onder bepaalde voorwaarden niet toe te passen. De wijzigingen stellen deze vrijstelling verplicht in het geval klanten een rekeninginformatiedienstaanbieder (*account information services provider, AISP*) toegang willen geven tot hun betaalrekening. Een andere belangrijke wijziging betreft het uitbreiden van de frequentie voor de verlenging van SCA. Deze frequentie wordt aangepast van elke 90 dagen naar elke 180 dagen.
- **Wie?** Betaalinstellingen, met name betaaldienstverleners die betaalrekeningen aanbieden (ASPSPs).
- **Wanneer?** De technische standaarden zijn van toepassing vanaf 25 juli 2023.

ECB & EC

Wetsvoorstel instantbetalingen

- **Wat?** De Europese Commissie heeft op 26 oktober 2022 een [ontwerp verordening](#) goedgekeurd om instantbetalingen in euro betalingen (*instant payments*) mogelijk te maken voor alle burgers en bedrijven met een bankrekening in de EU en EER-landen. Het wetsvoorstel betreft een wijziging van de SEPA-Verordening. Het doel van het voorstel is om ervoor te zorgen dat instantbetalingen door de hele EU betaalbaar, veilig en onbelemmerd worden verwerkt. Een 'instantbetaling' is een vorm van overboeking waarbij geld van de betaler overgaat naar de begunstigde binnen enkele seconden, op elk moment, dag of nacht, en elke dag van het jaar. Dit onderscheidt instantbetalingen van traditionele overmakingen die door betaaldienstverleners tijdens

kantooruren worden verwerkt, waarbij het geld bij de begunstigde wordt gecrediteerd aan het einde van de volgende werkdag. Het voorstel moet zorgen voor innovatie en concurrentie op de Europese betaalmarkt, die nog steeds in grote mate gefragmenteerd is. Momenteel zijn slechts 11% van de overboekingen in de EU instantbetalingen. Het bevorderen van het gebruik van instantbetalingen sluit aan bij de brede doelstellingen van de Europese Commissie in het kader van digitalisering en moet bijdragen aan de strategische autonomie van de EU. Het voorstel draagt ook bij aan de strategie voor retailbetalingen die de Europese Commissie in 2020 heeft gepubliceerd. De belangrijkste wijzigingen in het voorstel zijn dat (i) betaaldienstverleners die overmakingen uitvoeren worden verplicht om instantbetalingen aan te bieden, (ii) instantbetalingen voor hetzelfde tarief worden aangeboden als traditionele overmakingen, (iii) betaaldienstverleners moeten checken of de naam en IBAN van de begunstigde overeenkomen, en (iv) effectievere sanctiescreening wordt uitgevoerd op instantbetalingen.

- **Wie?** Betaalinstellingen.
- **Wanneer?** Het voorstel zit nog in het EU-wetgevingsproces. Naar verwachting zullen de uiteindelijke vereisten gefaseerd worden ingevoerd, om betaaldienstverleners geen onredelijke druk op te leggen.

Review van PSD2

De herziene richtlijn betaaldiensten (PSD2) is in 2015 aangenomen en heeft als doel om meer concurrentie en innovatie te bewerkstelligen op de Europese betaalmarkt en daarnaast om betaaldiensten veiliger te maken en betaaldienstgebruikers te beschermen. Op grond van PSD2 moest de Europese Commissie eigenlijk voor 13 januari 2021 rapporteren over de toepassing en de impact van PSD2. Meer specifiek moest het rapport onder andere zien op kosten voor, de reikwijdte van en de toegang tot betaaldiensten. Door de late implementatie van PSD2 in sommige Europese lidstaten, is deze review van PSD2 vertraagd.

De review is uiteindelijk aangekondigd in de [digital finance strategy](#) en de [retail payments strategy](#) van de Europese Commissie in 2020, en heeft als hoofddoel te onderzoeken of PSD2 haar doelen dient en nog geschikt is om haar doelstellingen te bereiken. De review omvat onder andere een beoordeling van risico's die voortvloeien uit niet-gereguleerde betaaldiensten, een inventarisatie van de impact van sterke cliëntauthenticatie (SCA) met betrekking tot betalingsfraude en een beoordeling van nieuwe businessmodellen voor het delen van

betaalrekeninggegevens, zoals betaalinitiatiediensten en rekeninginformatiediensten.

Op 18 oktober 2021 is de EBA door de Europese Commissie [gevraagd](#) een advies te leveren omtrent de herziening van PSD2. Het advies moest vrijwel de gehele reikwijdte van PSD2 omvatten en heeft als doel input te verzamelen over de toepassing en het effect van PSD2. In haar [reactie](#) is EBA met meer dan 200 voorstellen gekomen. De voorgestelde wijzigingen omvatten onder meer: het samenvoegen van PSD2 en de richtlijn elektronisch geld, het verduidelijken van de toepassing van SCA, het aanpakken van fraude waarbij klanten worden misleid om een betalingstransactie te initiëren en het bewerkstelligen van een verdere verschuiving van 'open banking' naar 'open finance' (ofwel de uitbreiding van toegang tot gegevens op betaalrekeningen naar toegang tot andere soorten financiële gegevens).

In de zomer van 2022 heeft de Europese Commissie een zogenaamde [call for evidence](#) gedaan, met als doel om betrokken partijen input te laten leveren voor de review van PSD2. Het ministerie van Financiën heeft een bijdrage geleverd op basis van een nationale evaluatie van de implementatie van PSD2. Op 22 oktober 2022 heeft Minister Kaag [twee non-papers](#) verstuurd aan de Europese Commissie met het oog op de herziening van PSD2. De initiële planning was dat de Europese Commissie eind 2022 haar visie zou delen over de review van de PSD2, maar dat is niet gelukt. Indien er een voorstel tot wijziging van PSD2 voortkomt uit de review, wordt deze verwacht in Q1 of Q2 van 2023.

Verschuiving start vernieuwd wholesalebetalingssysteem

- **Wat?** De Raad van Bestuur van de ECB heeft [besloten](#) de lancering van het nieuwe real-time bruto-afwikkelingssysteem (RTGS) en het centrale liquiditeitsbeheersmodel (T2) te verschuiven. De datum van *go-live* is daarom met vier maanden uitgesteld, te weten van 21 november 2022 naar 20 maart 2023. De reden voor het uitstel is om gebruikers meer tijd te geven om hun tests in een stabiele omgeving uit te voeren.
- **Wie?** Gebruikers van RTGS en T2.
- **Wanneer?** De geplande *go-live* datum van RTGS en T2 is nu 20 maart 2023.

EPC & SEPA

Inwerkingtreding 2023 rulebooks en implementatierichtlijnen SEPA schema's

- **Wat?** Per 19 november 2023 treden de 2023-versies van de rulebooks en implementatierichtlijnen van de SEPA schema's in werking. De rulebooks zijn gebaseerd op de [ISO 20022 standaard](#). Het gaat om rulebooks en implementatierichtlijnen voor de volgende schema's:
 - ✓ [SEPA Credit Transfer rulebook and implementation guidelines](#)
 - ✓ [SEPA Instant Credit Transfer rulebook and implementation guidelines](#)
 - ✓ [SEPA Direct Debit Core rulebook and implementation guidelines](#)
 - ✓ [SEPA Direct Debit B2B rulebook and implementation guidelines](#)
- **Wie?** Betaalinstellingen.
- **Wanneer?** De rulebooks zullen per 19 november 2023 in werking treden en zullen in beginsel van kracht blijven tot 22 november 2025.

EPC roept op tot wijzigingsverzoeken SRTP Scheme Rulebook

- **Wat?** De EPC heeft een [oproep](#) gedaan tot het indienen van wijzigingsverzoeken voor het SEPA Request-to-Pay (SRTP) Scheme Rulebook (versie 3.0). Dit schema bestrijkt een reeks operationele regels en technische elementen (met inbegrip van berichten) die een begunstigde in een breed scala van fysieke of onlinegebruikssituaties in staat stellen om een betaler de initiatie van een betaling te verzoeken. Het wijzigingsverzoek volgt nadat op 24 november 2022 de [derde versie](#) van het SRTP Scheme Rulebook is gepubliceerd door de EPC. Daarnaast heeft de EPC op 15 december 2022 een aan het SRTP Scheme Rulebook gerelateerd [framework](#) gepubliceerd met veiligheids-eisen met betrekking tot APIs. Dit framework zal verplicht worden voor de gebruikers van het SRTP Scheme Rulebook vanaf 30 november 2023.
- **Wie?** Betaalinstellingen.
- **Wanneer?** Wijzigingsverzoeken kunnen worden ingediend tot 29 december 2023.

EPC publiceert eerste SPAA Scheme Rulebook

- **Wat?** De EPC heeft een [Scheme Rulebook](#) gepubliceerd voor SEPA Payment Account Access (SPAA). Het rulebook bestaat uit een set regels en standaarden die de uitwisseling van gegevens over betaalrekeningen mogelijk

maken. Verder omvat het normen die het initiëren van betalingstransacties vergemakkelijkt in het kader van diensten met toegevoegde waarde ("premium" diensten), die worden verleend door ASPSPs. Van 16 december 2022 tot en met 15 maart 2023 [consulteert](#) de EPC de uitbreiding van de secties van het SPAA Scheme Rulebook over het gebruik van sterke cliëntauthenticatie (SCA).

- **Wie?** Betaalinstellingen, met name betaaldienstverleners die betaalrekeningen aanbieden (ASPSPs).
- **Wanneer?** De SPAA Scheme rulebook wordt vanaf 30 november 2023 van toepassing.

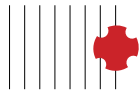
ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Wijzigingswet financiële markten 2022

- **Wat?** Op 27 mei 2022 is de [Wijzigingswet financiële markten 2022](#) in het Staatsblad gepubliceerd. De belangrijkste wijzigingen voor betaal- en elektronisch geldinstellingen betreffen: (i) de mogelijkheid om een rekening met afgescheiden vermogen te openen ten behoeve van het realiseren van vermogensscheiding (wat een alternatief biedt voor het veiligstellen van derdengelden via een stichting derdengelden), en (ii) het van toepassing worden van de verplichte accountantscontrole op financiële staten zoals neergelegd in artikel 3:72 lid 7 Wft. Voorts introduceert de Wijzigingswet een doorlopende reputatievereiste voor houders van een gekwalificeerde deelneming in een betaalinstelling of EGI. Meer in het bijzonder gaat het om het element vakbekwaamheid dat samen met het element betrouwbaarheid onderdeel uitmaakt van het begrip 'reputatie'.
- **Wie?** Betaalinstellingen en EGI's.
- **Wanneer?** De mogelijkheid om een rekening met afgescheiden vermogen aan te houden, is al op 1 juli 2022 in werking getreden. De wijziging die een verplichte accountantscontrole introduceert is per 1 januari 2023 in werking getreden. Het doorlopende reputatievereiste moet eerst op het niveau van lagere regelgeving worden uitgewerkt (zie de signalering hierna) en de inwerkingtreding van dit vereiste wordt uitgesteld totdat daarin is voorzien. Naar verwachting treedt het doorlopende reputatievereiste in de loop van 2023 in werking.

Wijzigingsbesluit financiële markten 2022

- **Wat?** Van 15 juli 2022 tot 26 augustus 2022 heeft het ministerie van Financiën het [Wijzigingsbesluit](#)

[financiële markten 2022](#) ter consultatie gepubliceerd. Voorgesteld wordt een uitwerking van het doorlopende reputatievereiste voor houders van een gekwalificeerde deelneming in een betaalinstantie of EGI, welk vereiste is geïntroduceerd in de Wijzigingswet financiële markten 2022. Op besluitniveau wordt uitgewerkt welke gegevens moeten worden overgelegd aan DNB zodat DNB kan bepalen of aan het vereiste wordt voldaan.

- **Wie?** Betaalinstanties en EGI's.
- **Wanneer?** Nog niet bekend, maar naar verwachting in de loop van 2023. Op 23 november 2022 heeft de Raad van State advies uitgebracht en is geadviseerd het besluit aan te nemen.

Wijzigingsbesluit financiële markten 2021

- **Wat?** Op 24 november 2021 is het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2021](#) aan de Eerste en Tweede Kamer aangeboden. Dit besluit wijzigt onder meer het Besluit prudentiële regels Wft (Bpr) voor betaalinstanties en EGI's op het gebied van intra-groep uitbestedingen. Vanaf het moment dat dit besluit in werking treedt, dienen deze instellingen bij het uitbesteden van werkzaamheden intra-groep ook te voldoen aan artikel 29 tot en met 31 Bpr. Deze artikelen bepalen onder meer dat een instantie over een adequaat beleid en vastgestelde procedures en maatregelen dient te beschikken voor het structureel uitbesteden van werkzaamheden en het monitoren van uitbestede werkzaamheden. Daarnaast dient ook in geval van intra-groep uitbesteding een uitbestedingsovereenkomst te worden opgesteld.
- **Wie?** Betaalinstanties en elektronisch geldinstellingen, maar ook groepsmaatschappijen die met betrekking tot een betaal- of elektronisch geldinstelling over een groeps-vvgb van DNB beschikken.
- **Wanneer?** De regels zullen waarschijnlijk in 2023 in werking treden, maar het is nog niet duidelijk wanneer precies. Het besluit hangt samen met de Wijzigingswet financiële markten 2022-II.

Wijzigingswet financiële markten 2022-II

- **Wat?** In de zomer van 2022 is het voorstel voor een [Wijzigingswet financiële markten 2022-II](#) gepubliceerd. Het wetsvoorstel bevat onder andere wijzigingen in het huidige groeps-vvgb-regime, waaronder de al eerder in de Wijzigingswet financiële markten 2021 voorgestelde meldplicht aan DNB bij wijzigingen binnen de groep.
- **Wie?** Groepsmaatschappijen die met betrekking tot een betaalinstantie of EGI over een groeps-vvgb van DNB beschikken.
- **Wanneer?** De Wijzigingswet financiële markten 2022-II

II werd eind vorig jaar aangenomen door de Eerste en Tweede Kamer. Beoogd is het wetsvoorstel begin 2023 in werking te laten treden.

Wijzigingsbesluit financiële markten 2021 – de groeps-vvgb

- **Wat?** Op 24 november 2021 heeft de minister van Financiën het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2021](#) aan de Eerste en Tweede Kamer aangeboden. In dit Wijzigingsbesluit wordt onder meer voorzien in een nadere uitwerking van de vvgb-meldplicht in geval van wijzigingen binnen een groep.
- **Wie?** Groepsmaatschappijen die met betrekking tot een betaalinstantie of EGI over een groeps-vvgb van DNB beschikken.
- **Wanneer?** Dit wijzigingsbesluit hangt samen met de voorgestelde Wijzigingswet financiële markten 2022-II.

Voorgenomen wijziging Wet Huis voor klokkenluiders

- **Wat?** Op dit moment is (nog steeds) een [wetsvoorstel](#) aanhangig tot wijziging van de Wet Huis voor klokkenluiders. Deze wet voorziet onder meer in de verplichting tot het vaststellen van een procedure voor het omgaan met het melden van een vermoeden van een misstand binnen een organisatie. Op dit moment is ten aanzien van deze verplichting nog voorzien in een drempel van ten minste vijftig personen binnen de organisatie. Eén van de voorgestelde wijzigingen is dat deze drempel niet langer geldt voor ondernemingen die actief zijn in de financiële sector. Voorgesteld wordt om de naam van de wet te wijzigen naar Wet bescherming klokkenluiders.
- **Wie?** Onder meer voor betaalinstanties en EGI's.
- **Wanneer?** De wetswijziging moest eigenlijk in werking treden op 17 december 2021. Het voorstel is echter pas op 20 december 2022 aangenomen door de Tweede Kamer. Het ligt nu bij de Eerste Kamer, die nog moet beslissen over het al dan niet aannemen van het voorstel. Het is dus nog onduidelijk wanneer de wijziging in werking zal treden. Wij verwachten dat dit in 2023 zal zijn.

Wijzigingswet financiële markten 2024

- **Wat?** Afgelopen voorjaar heeft het ministerie van Financiën het wetsvoorstel [Wijzigingswet financiële markten 2024](#) ter consultatie gepubliceerd. Het wetsvoorstel voorziet onder meer in een bredere definitie van staatssteun waarbij een verbod op uitkering van variabele beloningen geldt. Het

wetsvoorstel is op 25 november 2022 ter advisering aangeboden aan de Afdeling advisering van de Raad van State.

- **Wie?** Betaalinstellingen en EGI's.
- **Wanneer?** Nog niet bekend. Naar verwachting zal het wetsvoorstel op 1 januari 2024 in werking treden.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Verordening betreffende digitale operationele veerkracht voor de financiële sector (DORA)

- **Wat?** Op 27 december 2022 zijn de [Verordening](#) betreffende digitale operationele veerkracht voor de financiële sector (DORA) en de bijbehorende [richtlijn](#) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. DORA bevat uitgebreide regels met betrekking tot de volgende zes pijlers:

1. Solide ICT-risicobeheer;
2. Adequaate ICT-incidentmanagement, inclusief het melden van ernstige ICT-incidenten aan de toezichthouder;
3. Prudent beheer van risico's bij het gebruikmaken van derde ICT-aanbieders;
4. Periodiek testen van de eigen ICT-weerbaarheid;
5. Rechtstreeks toezicht op cruciale ICT-dienstaanbieders; en
6. Samenwerking en toezicht/handhaving door toezichthouders.

Betaaldienstverleners en EGI's vallen binnen de reikwijdte van DORA, omdat zij als 'financiële entiteiten' kwalificeren waarop DORA van toepassing is. Er is een discussie gaande over de vraag of betalingssystemen ook onder de reikwijdte van DORA moeten gaan vallen. Deze discussie hangt samen met de review en herziening van PSD2.

- **Wie?** Betaalinstellingen en EGI's.
- **Wanneer?** De verordening is met ingang van 17 januari 2025 rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten, waaronder Nederland. Dat betekent dat instellingen vanaf dat moment aan de verplichtingen uit DORA moeten voldoen.

Inwerkingtreding Digital Services Act

- **Wat?** Op 16 november 2022 is de Digital Services Act in werking getreden. De Digital Services Act is vormgegeven als een [Verordening](#) en wijzigt de richtlijn inzake elektronische handel uit 2000. De Digital Services act zal van toepassing zijn op alle digitale diensten die consumenten verbinden met goederen,

diensten of content. Omvangrijke verplichtingen zullen van toepassing worden op online platforms, om zo online schade te voorkomen en risico's uit te sluiten, en er zal een kader gaan gelden voor transparantie en toerekenbaarheid. Daarnaast moet de Digital Services Act bescherming bieden voor de rechten van gebruikers van online diensten. De Digital Services Act zal van toepassing zijn op: (i) bemiddelingsdiensten (het aanbieden van een netwerkinfrastructuur), (ii) hostingdiensten (zoals cloud- en webhostingdiensten), (iii) online platforms (die verkopers en consumenten samenbrengen, zoals onlinemarktplaatsen, appstores, deeleconomieplatforms en socialemediaplatforms), en (iv) zeer grote online platforms (die een risico vormen in het kader van de verspreiding van illegale content en maatschappelijke schade). Er zijn specifieke regels voorzien voor platforms die meer dan 10% van de 450 miljoen consumenten in Europa bereiken.

- **Wie?** Deze regelgeving kan impact hebben op online handelsplatformen die ook betaaldiensten aanbieden, als deze binnen de reikwijdte van de Digital Services Act vallen. Veel van deze online handelsplatformen gebruiken momenteel de handelsagent-uitzondering en blijven daarmee buiten de reikwijdte van het financieel toezichtrecht.
- **Wanneer?** Na de inwerkingtreding van de Digital Services Act krijgen online platforms drie maanden om hun actieve eindgebruikers te rapporteren. Dit moet dus uiterlijk 17 februari 2023 gebeuren. Op basis van deze cijfers zal de Europese Commissie bepalen of een platform aangewezen moet worden als een "zeer groot platform". Als een platform als zodanig wordt aangewezen krijgt het vier maanden om te voldoen aan de vereisten van de Digital Services Act, waaronder het uitvoeren van een eerste jaarlijkse risicoanalyse. Europese lidstaten moeten uiterlijk 17 februari 2024 Digital Services Coördinatoren aanstellen. Uiteindelijk zal de Verordening vanaf 17 februari 2024 van toepassing zijn.

Wet implementatie Richtlijn betalingsdianstaanbieders

- **Wat?** Op 21 oktober 2022 is het [wetsvoorstel](#) voor implementatie van de Richtlijn betalingsdianstaanbieders ingediend bij de Tweede Kamer. Deze richtlijn zorgt voor gerichte toegang voor belastingdiensten tot internationale betalingsgegevens, om btw-fraude te bestrijden bij grensoverschrijdende internetverkoop. De implementatie brengt een registratie- en rapportageverplichting voor betaaldienstverleners mee. In situaties waarin de betaler zich in een EU-lidstaat bevindt en de begunstigde in een andere EU-lidstaat (of derde-land), krijgt óf de betalingsdianstaanbieder van de betaler óf de betalingsdianstaanbieder van de

begunstigde een registratieplicht. Deze registratieplicht betekent dat betalingsdienstaanbieders registers moeten bijhouden van grensoverschrijdende betalingen die zij over elk kalenderkwartaal verlenen. Vervolgens dienen zij deze registers te verstrekken aan de belastingdiensten van de betreffende lidstaten. De belastingdiensten van de lidstaten zorgen ervoor dat deze betalingsinformatie bij het Central Electronic System of Payment Information (CESOP) wordt aangeleverd.

- **Wie?** Betaalinstellingen.
- **Wanneer?** Met het wetsvoorstel wordt de Richtlijn betalingsdienstaanbieders per 1 januari 2024 geïmplementeerd in Nederland.

Nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)

- **Wat?** Per 1 januari 2023 is de [Wet](#) nadere beloningsmaatregelen financiële ondernemingen (Wnbfo) in werking getreden. Met deze wet zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd in de beloningsregels zoals opgenomen in de Wft, waaronder (i) de introductie van een wettelijke retentieperiode van ten minste vijf jaar voor aandelen die worden uitgekeerd als bestanddeel van een vaste beloning en (ii) een aanscherping van de middelingsregeling voor niet-cao personeel, dat onder voorwaarden een hogere bonus dan 20% toegekend kan krijgen. De AFM [publiceerde](#) eind 2022 een meldingsformulier voor het afwijken van het bonusplafond voor niet-CAO personeel.
- **Wie?** Betaalinstellingen en EGI's die binnen het bereik van de Nederlandse beloningsregels vallen.
- **Wanneer?** Met ingang van 1 januari 2023. De contracten van bestaande medewerkers die per 1 januari 2023 geen gebruik meer kunnen maken van de middelingsregeling voor niet-cao personeel, moeten per 1 januari 2024 zijn aangepast.

Beloning onder de noemer van dividend

- **Wat?** Op 1 augustus 2022 heeft het Europese Hof van Justitie (HvJ) [een belangrijke uitspraak](#) gedaan over de vraag in hoeverre dividenden op aandelen van werknemers als een variabele beloning kunnen kwalificeren. Niet verbazingwekkend leest het HvJ alles erg ruim (en teleologisch). Hoewel de uitspraak is gewezen ten aanzien van gereguleerde beheerders voor beleggingsfondsen, is het punt dat wordt behandeld in de uitspraak voor alle gereguleerde marktpartijen van belang. Het gaat immers om de vraag welke beloningsmechanismen als variabele vergoeding worden gezien. De overwegingen in de uitspraak

zijn daarmee ook relevant voor het beoordelen van participatiestructuren in betaalinstanties en EGI's.

- **Wie?** Betaalinstellingen en EGI's.
- **Wanneer?** Het ligt in de rede dat de toezichhouders extra aandacht zullen hebben voor participatiestructuren in 2023.

Q&A Retentievergoedingen

- **Wat?** Op 2 december 2022 [publiceerde](#) DNB een Q&A met betrekking tot retentievergoedingen, welke eerder in het jaar werd geconsulteerd. DNB geeft in de Q&A aan welke toetsingskaders zij gebruikt bij retentievergoedingen waarvoor instemming nodig is en voor de gevallen waar deze instemming niet vereist is. Ook geeft zij aan welke elementen in ieder geval onderbouwd moeten (kunnen) worden, ook indien er geen voorafgaande instemming nodig is.
- **Wie?** Betaalinstellingen en EGI's.
- **Wanneer?** Per direct.

Implementatie richtlijn betreffende de toegankelijkheidsvoorschriften voor producten en diensten

- **Wat?** Per 28 juni 2025 treedt de implementatie van de richtlijn betreffende de toegankelijkheidsvoorschriften voor producten en diensten in werking. Deze richtlijn heeft tot doel een bijdrage te leveren aan het goed functioneren van de interne markt door onderlinge aanpassing van de wet- en regelgeving van de lidstaten inzake de toegankelijkheidsvoorschriften voor bepaalde producten en diensten. De artikelen in de richtlijn die betrekking hebben op diensten en dienstverleners zijn van toepassing op bankdiensten voor consumenten. Daarom vallen onder andere betaaldienstverleners en EGI's binnen de reikwijdte van deze richtlijn. Nadat eerder de [Implementatiewet](#) behorende bij betreffende richtlijn is geconsulteerd, is eind 2022 ook het [Implementatiebesluit](#) geconsulteerd.
- **Wie?** Betaalinstellingen en EGI's
- **Wanneer?** In de aanloop naar 28 juni 2025 zullen de volgende stappen in het wetgevingsproces worden gezet.

Open finance-raamwerk

- **Wat?** De EU-strategie voor het digitale geldwezen kondigde een [voorstel](#) aan inzake *open finance*, dat ging over de toegang tot en het hergebruik van klantgegevens, met toestemming van de klant, voor bepaalde financiële diensten. Dit initiatief moet gegevensuitwisseling en de toegang van

derden mogelijk maken voor een breed scala aan financiële sectoren en producten, in overeenstemming met de regels inzake gegevensbescherming en consumentenbescherming. Het is gebaseerd op het beginsel dat klanten van financiële diensten eigenaar zijn van en zeggenschap hebben over de gegevens die ze verstrekken of die namens hen zijn gecreëerd.

- **Wie?** Betaalinstellingen en EGI's.
- **Wanneer?** De feedback van de Europese Commissie was gepland voor Q4 2022, maar is toen niet verschenen. Wij verwachten deze in Q1 van 2023.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

FSB schetst kader voor het monitoren van de voortgang van doelstellingen voor grensoverschrijdende betalingen

- **Wat?** Op 17 november 2022 heeft de Financial Stability Board (FSB) [een rapport](#) aan de G20 gepubliceerd over het kader voor het monitoren van de voortgang bij het behalen van de doelstellingen voor de G20-routekaart voor het verbeteren van grensoverschrijdende betalingen. Deze routekaart heeft als doel om wereldwijd te komen tot goedkopere, snellere, transparantere en toegankelijker betalingen. Eerder al, in oktober 2022 heeft de FSB de [thema's met prioriteit](#) gepresenteerd voor de volgende fase van de werkzaamheden in het kader van de G20-routekaart, die in 2020 is gepubliceerd.
- **Wie?** Banken en betaalinstellingen.
- **Wanneer?** 2023.

Kamerbrief "remittances"

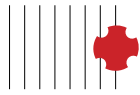
- **Wat?** Op 9 december 2022 heeft Minister Kaag een [kamerbrief](#) gestuurd naar de Tweede Kamer over een uitgevoerd onderzoek naar geldoverboekingen ("remittances") in Nederland. De aanleiding van dit onderzoek was een motie om te onderzoeken hoe (i) de transactiekosten van remittances in Nederland kunnen worden verlaagd en (ii) de toegang tot formele financiële dienstverlening voor migranten kan worden verbeterd. Belangrijke aanbevelingen uit het rapport zijn dat moet worden onderzocht of markttoetreding voor aanbieders van remittances makkelijker kan worden gemaakt (het gebrek aan vergunningaanvragen duidt namelijk op een drempel). Daarnaast moet er oog zijn voor 'overcompliance', met name op het gebied van het voorkomen van witwassen en terrorismefinanciering. Het adresseren van de belemmeringen rond kosten,

snellheid, toegang en transparantie bij remittances is onderdeel van de G20-roadmap van de FSB zoals hierboven benoemd.

- **Wie?** Betaalinstellingen.
- **Wanneer?** 2023.

Convenant Contant Geld

- **Wat?** Op 7 april 2022 is het [Convenant Contant Geld](#) gepubliceerd. Met dit convenant spreken de vier grote Nederlandse banken en de Betaalvereniging Nederland, vertegenwoordigers van consumenten en ouderen, winkeliers, horeca en tankstations, chartale dienstverleners en De Nederlandsche Bank af ervoor te zorgen dat contant geld goed beschikbaar en bruikbaar blijft.
- **Wie?** Betaalinstellingen.
- **Wanneer?** Het convenant is vastgelegd voor een periode van vijf jaar. Gedurende het eerste jaar wordt een extern onderzoek naar het Toekomstperspectief uitgevoerd. Uiterlijk eind juli 2023, of eerder zodra politieke besluitvorming heeft plaatsgevonden, treden partijen met elkaar in overleg om vast te stellen of, en zo ja, in hoeverre, het Convenant (i) ongewijzigd kan worden voortgezet, (ii) aanpassing behoeft, of eventueel (iii) niet wordt voortgezet.

FINANCIËLEDIENSTVERLENERS ADVISEURS, BEMIDDELAARS EN GEVOLMACHTIGDE AGENTEN

In dit deel komen belangrijke ontwikkelingen voor zogenoemde financiële dienstverleners aan de orde die spelen in 2023. Onder deze verzamelcategorie vallen onder meer adviseurs en bemiddelaars in financiële producten zoals krediet en verzekeringen. Gevolmachtigde agenten zijn eveneens financiële dienstverleners.

Ook aanbieders van consumentenkrediet en verzekeraars worden in de Wet op het financieel toezicht als 'financiële dienstverlener' aangemerkt. Ontwikkelingen voor deze financiële dienstverleners zijn in een afzonderlijk deel van de Vooruitblik opgenomen, te weten [Kredietverstrekkers](#) respectievelijk [Verzekeraars](#). Verder is het onderdeel [Algemeen](#) voor financiële dienstverleners het lezen waard, omdat daarin algemene ontwikkelingen op bijvoorbeeld het gebied van toezicht en handhaving worden besproken, die ook voor financiële dienstverleners van belang zijn.

Voor bemiddelaars in levensverzekeringen is het onderdeel [Integriteit](#) van deze Vooruitblik relevant. Tot slot kan het onderdeel [Duurzaamheid \(ESG\)](#) ook relevant zijn voor bepaalde financiële dienstverleners.

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2023

Rapport Marktindrukken 2022: beheerste bedrijfsvoering moet beter

Onderzoek: kwaliteit hypotheekadvies en verantwoorde kredietverstrekking

Onderzoek: samenhang hypotheekbedragen en betalingsachterstanden

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Reikwijdte koppelverkoop bij verzekeringen

Actieve provisie transparantie bij schadeverzekeringen

Introductie Vergelijkingskaart financiële dienstverleners

Herziening richtlijn consumentenkrediet

Herziening richtlijn hypothecair krediet

Wijzigingswet financiële markten 2022 –

beroepsaansprakelijkheidsverzekering

Actualisering eind- en toetstermen vakbekwaamheid Wft

Wijzigingswet financiële markten 2024

Nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)

Beloning onder de noemer van dividend

Q&A Retentievergoedingen

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Kwaliteitseisen geautomatiseerd advies

Wet kwaliteit incassodienstverlening

Vorgenomen wijziging Wet Huis voor klokkenluiders

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

EIOPA: richtsnoeren voor integreren duurzaamheidsvoorkeuren klant

Q&As over IDD

EIOPA: verkoop kredietverzekeringen moet beter

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2023

- **Wat?** Op 3 november 2022 heeft de AFM [Trendzicht 2023](#) gepubliceerd. Hierin wijst de AFM op een aantal trends en risico's in de financiële sector voor het jaar 2023. De AFM attendeert financiële dienstverleners erop om extra aandacht te hebben voor hun zorgplicht vanwege de gestegen energieprijzen, de hoge inflatie en de stijgende rente. De betaalbaarheid van lopende financiële producten, zoals hypotheek en schadeverzekeringen, kan daardoor in het geding komen. Daarnaast stijgt de kans op financiële stress bij huishoudens met een laag inkomen. Daarom vreest de AFM voor suboptimale financiële beslissingen van huishoudens, zoals kredietopstapeling en alternatieven zoals flitskrediet, private lease en *buy-now-pay-later*. Ook wijst de AFM erop dat het risico op overkreditering bij het afsluiten van een consumptief krediet thans groter is, omdat de inflatie met enige vertraging wordt meegenomen in de leennormen.
- **Wie?** Alle adviseurs en bemiddelaars.
- **Wanneer?** De door de AFM gesignaleerde trends en risico's hebben haar aandacht in 2023 en dragen bij aan het bepalen van de toezichtprioriteiten van de AFM. De concrete implicaties van de trends en risico's voor het AFM-toezicht worden uitgewerkt in haar Agenda 2023 die begin 2023 zal worden gepubliceerd.

Rapport Marktindrukken 2022: beheerste bedrijfsvoering moet beter

De AFM [publiceerde](#) eind vorig jaar het rapport Marktindrukken 2022. Hieruit halen wij onder meer de volgende relevante aandachtspunten:

- De AFM verwacht dat financiële dienstverleners hun klanten stimuleren om periodiek aandacht te besteden aan hun financiële situatie.
- Uit onderzoeken van de AFM is gebleken dat financiële dienstverleners beter moeten voldoen aan de wettelijke normen van de beheerste bedrijfsvoering. Zo is uit onderzoek naar de diplomaplicht gebleken dat de vereiste diploma's niet altijd (allemaal) aanwezig zijn.
- De AFM roept financieel dienstverleners op om het vergunningenregister te actualiseren. De AFM zal dat in 2023 controleren.
- Uit ander AFM-onderzoek is gebleken dat lang nog niet alle kantoren voldoen aan de verplichting om het beloningsbeleid te publiceren.
- Uit weer ander onderzoek kwam naar boven dat de beroepsaansprakelijkheidsverzekering van financiële dienstverleners met een collectieve vergunning

- en de bij hen aangesloten onderneming(en) niet in alle gevallen van toepassing is op elke afzonderlijke aangesloten onderneming. Elke aangesloten onderneming moet namelijk zelf kunnen beschikken over het wettelijk minimale verzekerde bedrag. Dit moest voor 1 januari goed geregeld zijn door elke financiële dienstverlener.
- De AFM is van mening dat de Europese Verordening betreffende digitale operationele veerkracht voor de financiële sector (*Digital Operational Resilience Act, DORA*), die van toepassing zal zijn op (her)verzekeringstussenpersonen en nevenverzekeringstussenpersonen met meer dan 250 fte's en een omzet van meer dan €50 miljoen en/of een balanstotaal groter dan €43 miljoen, ook als raamwerk kan dienen voor de proportionele inrichting van de ICT-beheersing van alle financieel dienstverleners, dus ook de kleinere financiële dienstverleners. De AFM noemt een aantal voorbeelden van maatregelen uit DORA met een korte toelichting waarom deze maatregelen volgens haar kunnen worden gezien als *good practice* voor ondernemingen die niet onder het toepassingsbereik van DORA vallen.
 - De AFM vraagt aandacht voor de wettelijke verplichting om de relevante wijzigingen en incidenten te melden bij de AFM, omdat zij merkt dat dit niet altijd (op tijd) gebeurt, en vraagt om de gegevens in het AFM-register te controleren.

De AFM zal er in 2023 op toe blijven zien dat financiële dienstverleners aan de wettelijke normen van de beheerste bedrijfsvoering voldoen.

Onderzoek: kwaliteit hypotheekadvies en verantwoorde kredietverstrekking

- **Wat?** In het voorgenoemde rapport Marktindrukken 2022 kondigt de AFM aan dat zij in 2023 onderzoek zal doen naar de kwaliteit van hypotheekadvies en verantwoorde kredietverstrekking.
- **Wie?** Bemiddelaars en adviseurs in hypothecair krediet.
- **Wanneer?** In de loop van 2023.

Onderzoek: samenhang hypotheekbedragen en betalingsachterstanden

- **Wat?** Mid november 2022 [publiceerde](#) de AFM haar occasional paper: 'Maximaal lenen voor de hypotheek? Een analyse van huishoudens met hoge hypotheekschulden en betalingsachterstanden'. De AFM concludeert onder andere dat de risico's het grootst zijn voor koopstarters die recentelijk een maximale hypotheek hebben afgesloten en dat de huidige extreme koopkrachtdaling de leennormen onder druk zet.

- **Wie?** Bemiddelaars en adviseurs in hypothecair krediet.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2023.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Reikwijdte koppelverkoop bij verzekeringen

- **Wat?** Voor bemiddelaars in verzekeringen bestaat op dit moment de verplichting om, in geval van bemiddeling in een verzekering samen met een aanvullend product (niet zijnde een verzekering) of aanvullende dienst, de cliënt mee te delen of de verschillende producten of diensten afzonderlijk kunnen worden aangeschaft en als dat zo is, een beschrijving te verstrekken van die producten of diensten en informatie over de kosten en lasten van elk financieel product of elke dienst. Het voorgestelde [Wijzigingsbesluit financiële markten 2021](#) wijzigt deze verplichting zodat duidelijk wordt dat deze verplichting geldt als een verzekering wordt aangeboden samen met een aanvullend product of aanvullende dienst. Het hoeft dus niet te gaan om een verzekering in combinatie met een ander *financieel* product of *financiële* dienst.
- **Wie?** Bemiddelaars die verzekeringen aanbieden samen met een aanvullend product of aanvullende dienst.
- **Wanneer?** Het Wijzigingsbesluit werd al in november 2021 naar de Eerste en Tweede Kamer gestuurd. Het is nog niet bekend wanneer het besluit in werking zal treden.

Actieve provisietransparantie bij schadeverzekeringen

Dit onderwerp staat al enige jaren op de agenda, en het einde van de discussies hierover is nog niet concreet in zicht. Waar staan we en wat ging eraan vooraf?

Bemiddelaars en adviseurs mogen geen provisies verschaffen of ontvangen voor het bemiddelen of adviseren inzake een schadeverzekering, niet zijnde een betalingsbeschermer, individuele arbeidsongeschiktheidsverzekering of overlijdensrisicoverzekering, behalve de uitgezonderde provisies. Afsluit- of doorlopende provisies zijn uitgezonderd mits aan de voorwaarde wordt voldaan dat, kort gezegd, op verzoek van de cliënt kosteloos mededeling wordt gedaan van de provisie. Bonus- of omzetprovisies zijn niet toegestaan.

Het voorgestelde [Wijzigingsbesluit financiële markten 2021](#) voegt daar als voorwaarde aan toe dat ook aan de informatievereisten uit artikel 86i Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (BGfo) moet zijn voldaan. Bovendien wordt artikel 86i BGfo uitgebreid met nieuwe onderwerpen waarover transparantie moet worden geboden, te weten het bestaan van de afsluit- of doorlopende provisie die wordt ontvangen voor het verlenen van financiële diensten met betrekking tot schadeverzekeringen en de kenmerken van de dienstverlening. Aldus wordt de huidige 'passieve' provisietransparantie verplichting bij schadeverzekeringen omgezet naar een actieve verplichting met als doel om verzekeringnemers voorafgaand aan het afsluiten van de verzekering actief te informeren over een eventuele afsluit- en doorlopende provisie en de dienstverlening die daar tegenover staat (in plaats van dat de klant eerst zelf om die informatie moet verzoeken).

De minister van Financiën heeft [aangegeven](#) dat het aan de bemiddelaar of adviseur is om te bepalen op welke wijze hij/zij het provisiebedrag per product overbrengt aan de consument en in welk stadium de consument wordt geïnformeerd over het algemene principe van provisie. De adviseur of bemiddelaar kan er dus – aldus de minister - ook voor kiezen om in het begin van het dienstverleningstraject aan de consument te melden dat hij of zij met provisie betaald wordt, om pas vlak voor afsluiten het exacte provisiebedrag te noemen. Een mondelinge mededeling van het exacte bedrag behoort hierbij tot de opties. Bovendien geldt dat wanneer het exacte bedrag niet kan worden berekend, de wijze van berekening kan worden medegedeeld.

De markt heeft veel vraagtekens geplaatst bij de uitvoerbaarheid van deze nieuwe verplichting. Tegen deze achtergrond heeft de minister in november 2021 een [brief](#) naar de Tweede Kamer gestuurd over de uitvoerbaarheid van de voorgenomen actieve provisietransparantie bij schadeverzekeringen. De minister heeft, naar aanleiding van [Kamervragen](#), zijn positie over de uitvoerbaarheid van de actieve provisietransparantie in december 2021 nader toegelicht. Kort gezegd meent de minister dat deze nieuwe verplichting uitvoerbaar is en in lijn is met bestaande wet- en regelgeving. Ook heeft de minister op verzoek van de Tweede Kamer het advies van de AFM, en de onderliggende adviezen van of gespreksverslagen met de (branche)organisaties (Adfiz, OvFD, Keurmerk Objectief Vergelijken en Verbond van Verzekeraars) inzake de uitvoerbaarheid van actieve provisietransparantie bij schadeverzekeringen [overgelegd](#).

Het Wijzigingsbesluit werd al in november 2021 naar de Eerste en Tweede Kamer gestuurd. Eind juni 2022 informeerde de, inmiddels nieuwe, minister van Financiën de Tweede Kamer middels een [brief](#) over het door haar

gewenste gevolg met betrekking tot de voorgenomen actieve provisie transparantie bij schadeverzekeringen. Zij kiest, anders dan is opgenomen in het Wijzigingsbesluit, voor actieve provisie transparantie van fijnmazige gemiddelden van diverse typen producten. Dat is dus een wijziging van de eerder gekozen route in het Wijzigingsbesluit financiële markten 2021, dat uitgaat van actieve transparantie van exacte nominale bedragen per product. De minister zal blijkens de brief het voorstel aanpassen en het aangepaste ontwerpbesluit vervolgens voor advies voorleggen aan de Afdeling advisering van de Raad van State. Voor zover ons bekend, is dat tot op heden niet gebeurd. In september 2022 werd nog een [motie](#) voorgesteld in de Tweede Kamer, waarmee de regering wordt verzocht er zorg voor te dragen dat consumenten uiterlijk vanaf 1 januari 2024 actief worden geïnformeerd over provisie bij het afsluiten van een schadeverzekering.

Introductie Vergelijkingskaart financiële dienstverleners

- **Wat?** Vorig jaar zomer heeft het ministerie van Financiën een wijziging van het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (BGfo) [geconsulteerd](#). De voorgestelde wijziging betreft de introductie van de vergelijkingskaart financiële dienstverleners. De vergelijkingskaart moet het dienstverleningsdocument (DVD) gaan vervangen als informatiedocument dat bepaalde financiële dienstverleners verplicht aan consumenten/cliënten moeten vertrekken. Als gevolg van deze voorgestelde wijziging moet ook de Nadere regeling gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (Nrgfo) worden aangepast, waarin nadere regels van de AFM moeten komen met betrekking tot de vergelijkingskaart. De AFM [consulteerde](#) vorig jaar daartoe haar voorstel en publiceerde in december haar [feedbackstatement](#).
- **Wie?** Financiële dienstverleners die adviseren over en/of bemiddelen in betalingsbeschermers, complexe producten, hypothecair krediet, individuele arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, overlijdensrisicoverzekeringen, premiepensioenvorderingen en uitvaartverzekeringen.
- **Wanneer?** Het ontwerpbesluit voor de wijziging van het BGfo ligt sinds 22 december 2022 voor advies bij de Raad van State. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 april 2023. Het ontwerp voorziet in een overgangstermijn van zes maanden.

Herziening richtlijn consumentenkrediet

- **Wat?** De richtlijn consumentenkrediet wordt op dit moment herzien. In juni 2021 [publiceerde](#) de Europese

Commissie al haar voorstel daartoe. Het voorstel bevat onder andere nieuwe voorschriften over adviesdiensten, gedragsregels bij het verstrekken van krediet en vakbekwaamheid van personeel. In het voorstel worden onder meer normen vastgesteld om ervoor te zorgen dat wanneer advies wordt verstrekt door de kredietbemiddelaar, het voor consumenten duidelijk is dat het om advies gaat, zonder dat er een verplichting tot het verstrekken van advies wordt ingevoerd. In juli 2022 [publiceerde](#) het Europees Parlement haar positie ten aanzien van het voorstel van de Commissie. De Raad van de Europese Unie [deed](#) dat op 9 juni 2022. Het Parlement en de Raad stellen wijzigingen voor ten aanzien van het voorstel. Uit een [persbericht](#) van 2 december jl. volgt dat het Europees Parlement en de Raad een voorlopig akkoord hebben bereikt over een herziene richtlijn.

- **Wie?** Adviseurs en bemiddelaars met betrekking tot consumptief krediet.
- **Wanneer?** Op dit moment vinden de onderhandelingen plaats tussen de Europese Commissie, het Parlement en de Raad. Het is op dit moment nog niet duidelijk wat er overeind zal blijven van het voorstel van de Commissie en wanneer de herziening in werking zal treden. Waar de standpunten uiteenlopen zal er tot een compromis moeten worden gekomen. Er zal hoogstwaarschijnlijk meer duidelijk worden in 2023 – een belangrijke ontwikkeling dus om te volgen met gevolgen voor de hele kredietmarkt.

Herziening richtlijn hypothecair krediet

- **Wat?** De Europese Commissie werkt aan een herziening van de richtlijn hypothecair krediet. Daarbij wordt nagegaan hoe: (i) de consument vereenvoudigde, tijdige en relevante informatie kan krijgen; (ii) de regels aan de digitale omgeving kunnen worden aangepast; en (iii) het makkelijker kan worden gemaakt om een hypotheeklening te krijgen voor een woning in een ander EU-land. Eind 2021/begin 2022 hield de Commissie daartoe een openbare [raadpleging](#), waar Nederland op heeft [gereageerd](#). Daarnaast heeft de Commissie de European Banking Authority (EBA) om advies gevraagd. In juni 2022 publiceerde de EBA haar [advies](#). De EBA adviseert met name:
 - de vereisten inzake precontractuele informatie en reclame te herzien,
 - ervoor te zorgen dat de vereisten inzake openbaarmaking van informatie geschikt zijn voor digitale kanalen,
 - aanvullende maatregelen te nemen ter bescherming van de consument als kunstmatige-intelligentiesystemen worden gebruikt voor de kredietwaardigheidsbeoordeling,
 - *borrowers-based measures* (BBMs) in te voeren in de

informatie die aan consumenten wordt verstrekt om verantwoord lenen te bevorderen,

- een EU-brede definitie van “groene hypotheek” vast te stellen.

In november 2022 heeft de Commissie de EBA voorts, meer in het algemeen, om [advies](#) gevraagd over groene leningen en hypotheek.

- **Wie?** Adviseurs en bemiddelaars met betrekking tot hypothecair krediet.
- **Wanneer?** Wij verwachten dat de Europese Commissie in 2023 met een voorstel voor een herziene richtlijn zal komen.

Wijzigingswet financiële markten 2022 – beroepsaansprakelijkheidsverzekering

- **Wat?** Met de [Wijzigingswet](#) financiële markten 2022 is het derde lid van de artikelen 4:75 en 4:76 Wft komen te vervallen. De wijziging werd doorgevoerd omdat de hoogte van de dekking van de beroepsaansprakelijkheidsverzekering en de daarmee vergelijkbare voorziening voor een adviseur, bemiddelaar of herverzekeringbemiddelaar is opgenomen in Gedelegeerde Verordening (EU) 2019/193.
- **Wie?** Adviseurs, bemiddelaars en herverzekeringbemiddelaars.
- **Wanneer?** De wijziging is met ingang van 1 januari 2023 in werking getreden.

Actualisering eind- en toetstermen vakbekwaamheid Wft

- **Wat?** Eind vorig jaar heeft het ministerie van Financiën wijzigingen van de Regeling eindtermen en toetstermen examens financiële dienstverlening Wft [geconsulteerd](#). Het betreft de jaarlijkse actualisering van de eind- en toetstermen voor de Wft-examens naar aanleiding van de door het CDFC gesignaleerde ontwikkelingen.
- **Wie?** Adviseurs voor wie de diplomaplicht geldt.
- **Wanneer?** De beoogde datum van inwerkingtreding van de wijzigingen is 1 april 2023, gelijk aan de start van het nieuwe Permanente Educatie (PE)-jaar.

Wijzigingswet financiële markten 2024

- **Wat?** Afgelopen voorjaar heeft het ministerie van Financiën het wetsvoorstel [Wijzigingswet financiële markten 2024](#) ter consultatie gepubliceerd. Het wetsvoorstel voorziet er onder meer in dat in het AFM-register ook moeten worden opgenomen (i) verbonden bemiddelaars die bemiddelen voor (een) verzekeringsbemiddelaar(s) en (ii) de lidstaten waar

een ingeschreven bemiddelaar in hypothecair krediet bevoegd is te bemiddelen en de namen van de beleidsbepalers. Daarnaast wordt voorgesteld in de wet op te nemen dat ook verbonden bemiddelaars in hypothecair krediet met zetel in Nederland, die actief willen zijn in een andere lidstaat, dat kunnen doen nadat zij daarvan kennis hebben gegeven aan de AFM.

- **Wie?** Bemiddelaars met betrekking tot verzekeringen en hypothecair krediet.
- **Wanneer?** Het wetsvoorstel is op 25 november 2022 ter advisering aangeboden aan de Afdeling advisering van de Raad van State. Naar verwachting zal het wetsvoorstel op 1 januari 2024 in werking treden.

Nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)

- **Wat?** Per 1 januari 2023 is de [Wet](#) nadere beloningsmaatregelen financiële ondernemingen (Wnbfo) in werking getreden. Met deze wet zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd in de beloningsregels zoals opgenomen in de Wft, waaronder de introductie van een wettelijke retentieperiode van ten minste vijf jaar voor aandelen die worden uitgekeerd als bestanddeel van een vaste beloning, en een aanscherping van de middelingsregeling voor niet-cao personeel, dat onder voorwaarden een hogere bonus dan 20% toegekend kan krijgen. De AFM [publiceerde](#) eind 2022 een meldingsformulier voor het afwijken van het bonusplafond voor niet-CAO personeel.
- **Wie?** Vrijwel alle financiële dienstverleners.
- **Wanneer?** Met ingang van 1 januari 2023. De contracten van bestaande medewerkers die per 1 januari 2023 geen gebruik meer kunnen maken van de middelingsregeling voor niet-cao personeel, moeten per 1 januari 2024 zijn aangepast.

Beloning onder de noemer van dividend

- **Wat?** Op 1 augustus 2022 heeft het Europese Hof van Justitie [een belangrijke uitspraak](#) gedaan over de vraag in hoeverre dividenden op aandelen van werknemers als een variabele beloning kunnen kwalificeren. Niet verbazingwekkend leest het HvJ alles erg ruim (en teleologisch). Hoewel de uitspraak is gewezen ten aanzien van gereguleerde beheerders voor beleggingsfondsen, is het punt dat wordt behandeld in de uitspraak voor alle gereguleerde marktpartijen van belang. Het gaat immers om de vraag welke beloningsmechanismen als variabele vergoeding worden gezien. De overwegingen in de uitspraak zijn daarmee ook relevant voor het beoordelen van participatiestructuren in financiële dienstverleners.
- **Wie?** Alle financiële dienstverleners.

- **Wanneer?** Het ligt in de rede dat de toezichthouders extra aandacht zullen hebben voor participatiestructuren in 2023.

Q&A Retentievergoedingen

- **Wat?** Op 2 december 2022 [publiceerde](#) DNB een Q&A met betrekking tot retentievergoedingen, welke eerder in het jaar werd geconsulteerd. DNB geeft in de Q&A aan welke toetsingskaders zij gebruikt bij retentievergoedingen waarvoor instemming nodig is en voor de gevallen waar deze instemming niet vereist is. Ook geeft zij aan welke elementen in ieder geval onderbouwd moeten (kunnen) worden, ook indien er geen voorafgaande instemming nodig is. De AFM liet op haar website [weten](#) dat de consultatie van de Q&A ook namens haar wordt uitgevoerd.
- **Wie?** Alle financiële dienstverleners.
- **Wanneer?** Per direct.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Kwaliteitseisen geautomatiseerd advies

- **Wat?** Het voorgestelde [Wijzigingsbesluit](#) financiële markten 2021 introduceert kwaliteitseisen voor volledig geautomatiseerd advies, om te waarborgen dat dergelijke adviezen aan dezelfde eisen voldoen als advies gegeven door een natuurlijk persoon.
- **Wie?** Adviseurs.
- **Wanneer?** Het Wijzigingsbesluit werd al in november 2021 naar de Eerste en Tweede Kamer gestuurd. Het is nog niet bekend wanneer het besluit in werking zal treden.

Wet kwaliteit incassodienstverlening

Vorig jaar is de [Wet](#) kwaliteit incassodienstverlening aangenomen door de Eerste en Tweede Kamer en in het Staatsblad gepubliceerd. Met de wet moet de kwaliteit van de buitengerechtelijke incassodienstverlening worden verbeterd. Incassobureaus en opkopers van vorderingen moeten voldoen aan verschillende kwaliteitseisen. Er komt een incassoregister en een systeem van toezicht en handhaving bij niet-naleving van de wet. De wet is van toepassing op buitengerechtelijke incassowerkzaamheden (a) die worden verricht of aangeboden in de uitoefening van een daarop gericht of mede gericht beroep of bedrijf of op een wijze alsof zij daarop beroepsmatig of bedrijfsmatig gericht of mede gericht was, (b) voor

een derde of na overdracht van de vordering, en (c) met betrekking tot voldoening door een natuurlijke persoon die zijn woonplaats in Nederland heeft. Buitengerechtelijke incassowerkzaamheden zijn activiteiten ter verkrijging van voldoening buiten rechte van een vordering tot betaling van een geldsom. Uit de memorie van toelichting volgt dat de regels voor de incassodienstverlening naast de regels in de Wft bestaan. Een incassodienstverlener kan dus een registratie nodig hebben op basis van de Wet kwaliteit incassodienstverlening en een vergunning nodig hebben van de AFM op basis van de Wft.

Het [Besluit](#) kwaliteit incassodienstverlening, dat de wet op onderdelen nader uitwerkt, is vorig jaar geconsulteerd. Het Besluit bevat onder andere een aanpassing van het Besluit vergoeding voor buitengerechtelijke incassokosten, namelijk een nieuwe regeling voor de incassokosten die in rekening mogen worden gebracht als termijnbetalingen met een maximum van € 266,67 onbetaald zijn gebleven en de schuldenaar wegens een achterstallige termijnbetaling wordt aangemaand als bedoeld in de Wet Incassokosten. De incassokosten zullen dan afhankelijk zijn van het aantal achterstallige termijnen dat na aanmaning onbetaald blijft binnen een periode tot zes maanden geleden.

De verwachte datum van inwerkingtreding was 1 januari 2023. Dat is echter niet gebeurd. Er moet nog een afzonderlijk besluit worden genomen waarin zal worden bepaald wanneer de Wet kwaliteit incassodienstverlening in werking treedt.

Voorgenomen wijziging Wet Huis voor klokkenluiders

- **Wat?** Op dit moment is er een [wetsvoorstel](#) aanhangig tot wijziging van de Wet Huis voor klokkenluiders. Deze wet voorziet onder meer in de verplichting tot het vaststellen van een procedure voor het omgaan met het melden van een vermoeden van een misstand binnen een organisatie. Op dit moment is ten aanzien van deze verplichting nog voorzien in een drempel van ten minste vijftig personen binnen de organisatie. Eén van de voorgestelde wijzigingen is dat deze drempel niet langer geldt voor ondernemingen die actief zijn in de financiële sector. Onder meer de AFM wordt aangesteld als bevoegde toezichthouder. Voorgesteld wordt om de naam van de wet te wijzigen naar Wet bescherming klokkenluiders.
- **Wie?** Financiële dienstverleners.
- **Wanneer?** De wetswijziging moest eigenlijk in werking treden op 17 december 2021. Het voorstel is echter pas op 20 december 2022 aangenomen door de Tweede Kamer. Het ligt nu bij de Eerste Kamer, die nog moet beslissen over het al dan niet aannemen van

het voorstel. Het is dus nog onduidelijk wanneer de wijziging in werking zal treden. Wij verwachten dat dit in 2023 zal zijn.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

EIOPA: richtsnoeren voor integreren duurzaamheidsvoorkeuren klant

- **Wat?** Op 20 juli 2022 heeft EIOPA [richtsnoeren](#) gepubliceerd over de integratie van de duurzaamheidsvoorkeuren van de klant in de geschiktheidsbeoordeling in het kader van de Insurance Distribution Directive (IDD). De IDD voorziet in een reeks specifieke normen die van toepassing zijn op verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten of *insurance-based investment products* (IBIPs). Eén van de voorschriften houdt in dat verzekeraars en bemiddelaars in verzekeringen die verzekeringsproducten ontwikkelen, zorgen voor handhaving, toepassing en toetsing van een procedure voor de goedkeuring van elk verzekeringsproduct, of van significante aanpassingen van bestaande verzekeringsproducten, vóór het product in de handel wordt gebracht of onder klanten wordt gedistribueerd. Daarnaast winnen de verzekeraars en bemiddelaars in verzekeringen wanneer zij advies verstrekken over een verzekering met een beleggingscomponent over een klant informatie in om in te kunnen schatten of een bepaalde op verzekeringsgebaseerde beleggingsproduct geschikt is. Deze eisen zijn nader uitgewerkt in de [Gedelegeerde Verordening](#) met betrekking tot vereisten inzake producttoezicht en de [Gedelegeerde Verordening](#) betreffende de integratie van duurzaamheidsfactoren, -risico's en -voorkeuren in het producttoezicht (deze is sinds 2 augustus 2022 van toepassing). Om de uitvoering van deze recente wijzigingen te vergemakkelijken werd begin 2022 de [richtlijn](#) over het integreren van de duurzaamheidsvoorkeuren van de klant onder de IDD geconsulteerd. Mede gegeven het aantal respondenten dat verzocht om een eenvoudiger en gebruiksvriendelijker document, is besloten om het verder ontwerpen van de richtlijn tijdelijk stop te zetten en te focussen op de behoefte van verzekeraars en bemiddelaars in verzekeringen. Dit heeft geleid tot de richtsnoeren voor het integreren van de duurzaamheidsvoorkeuren van de klant onder de IDD. De richtsnoeren bevatten handvatten om de duurzaamheidsvoorkeuren en investeringskeuzes van klanten beter te begrijpen en te komen tot een keuze voor een product dat voldoet aan duurzaamheidsvoorkeuren van de klant en de

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). Daarnaast gaan de richtsnoeren in op de opleiding en competentie die worden verwacht van bemiddelaars in verzekeringen en verzekeraars die advies verstrekken over IBIPs op het gebied van duurzame financiering.

- **Wie?** Verzekeringsbemiddelaars.
- **Wanneer?** De richtsnoeren gelden vanaf 20 juli 2022. Vanaf 1 januari 2023 dient conform de richtsnoeren te worden beoordeeld of een IBIP aansluit bij de duurzaamheidsvoorkeuren van de klant.

Q&As over IDD

- **Wat?** EIOPA heeft drie Q&As gepubliceerd waarin de sector om nadere duiding vraagt ten aanzien van bepaalde verplichtingen onder de Insurance Distribution Directive (IDD). Het gaat om een [Q&A](#) van 13 april 2022 over de definitie van 'lidstaat van het risico' in artikel 13 Solvency II, een [Q&A](#) van 16 mei 2022 over de reikwijdte van de IDD en een [Q&A](#) van 11 juli 2022 over de kostenstructuur.
- **Wie?** Verzekeringsbemiddelaars.
- **Wanneer?** De Q&As zijn doorlopend te raadplegen.

EIOPA: verkoop kredietverzekeringen moet beter

- **Wat?** De Europese toezichthouder EIOPA heeft een thematische review gedaan naar de markt van kredietverzekeringen, die worden verkocht bij hypotheek, consumentleningen en credit cards, en heeft banken en verzekeraars eind vorig jaar [gewaarschuwd](#) dat actie moet worden ondernomen. De door EIOPA gesignaleerde problemen voor consumenten betreffen: de beperkte keuze en belemmeringen om rond te kijken, de hoge productdiversiteit en prijsverschillen, problemen met opzeggen en wisselen van aanbieder en de hoge beloning en belangenverstremgeling. EIOPA verwacht van de sector dat verbeteringen worden doorgevoerd voor de consument en de verzekeringen voldoen aan de behoeften van de doelgroep.
- **Wie?** Adviseurs en bemiddelaars met betrekking tot kredietverzekeringen.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2023.

FINTECH & CRYPTO

Let op: Dit hoofdstuk richt zich onder meer op cryptodienstverleners, maar is in het bijzonder ook van belang voor overige spelers in de financiële sector omdat het onderwerpen beschrijft die van toepassing zijn op de financiële sector als geheel. Ook de cross-sectorale onderdelen [Integriteit](#) en [Duurzaamheid \(ESG\)](#) kunnen van belang zijn voor partijen die initiatieven op het gebied van FinTech ontplooiën. Verder kunnen uiteraard andere onderdelen van de Vooruitblik relevant zijn, afhankelijk van de regulering die op de betreffende initiatieven van toepassing zijn. Daarnaast raden wij partijen aan kennis te nemen van het onderdeel [Algemeen](#), omdat daarin onderwerpen worden besproken die voor een ieder die zich op de financiële markt begeeft relevant kunnen zijn.

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2023

DNB TOEZICHT

Toezicht in beeld 2023

EUROPESE VOORSTELLEN TOEZICHTREGELGEVING

DORA

MiCA

Transfer of Funds 2 Verordening (WTR2-Herschikking)

DLT pilot regime Verordening

AI-Verordening

Strategie rapporteren aan toezichthouders

Verordening digitale diensten (Digital Services Act)

Herziening richtlijn inzake de beveiliging van netwerken en informatiesystemen (NIS 2-richtlijn)

Digitalisering van het energiesysteem – EU Actieplan

Rapportageplicht transacties door cryptodienstverleners

ESMA, EBA & EIOPA

ESMA Annual Work Programme 2023

EBA Annual Work Programme 2023

ESMA richtsnoeren voor aanvragers onder DLT pilot regime

DIGITALE EURO / CBDC

Project digitaal centralebankgeld (CBDC)

Kamerbrief digitale euro

FSB, BCBCS, BIS & IOSCO

FSB aanbevelingen inzake regulering van en toezicht op cryptoactiva

BCBS prudentiële behandeling blootstellingen banken aan cryptoactiva

BIS Innovation Hub lanceert nieuwe projecten

IOSCO Roadmap 2023

IOSCO Rapport inzake online marketing en distributie van financiële producten

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2023

- **Wat?** Op 3 november 2022 heeft de AFM haar jaarlijkse [Trendzicht](#) rapport gepubliceerd. Hierin signaleert de AFM belangrijke trends en bijbehorende risico's in de financiële sector.
- Een belangrijke trend die de AFM ook dit keer uitlicht is de steeds verder gaande digitalisering in de financiële sector. De AFM benoemt de voordelen hiervan, waaronder laagdrempelige toegang tot advies en producten, maar wijst ook op de risico's, zoals uitsluiting van kwetsbare groepen, cyberdreigingen, discriminatie door AI-toepassingen en afhankelijkheid van ICT-dienstverleners. Gelet op deze uitdagingen is nieuwe Europese wetgeving in de maak, waarbij de AFM onder andere wijst op DORA, de AI-verordening en MiCA (zie ook verder in deze Vooruitblik).
- De AFM ziet MiCA als een goede eerste stap, maar MiCA adresseert niet alle risico's rondom cryptoactiva in even hoge mate. De AFM is er met name kritisch op dat MiCA in tegenstelling tot MiFID II geen eisen bevat inzake productontwikkeling en -distributie, regels rondom advies lichter zijn en ook de marktmissbruikseisen minder ver gaan dan het huidige kader zoals voortvloeiend uit de Verordening Marktmissbruik.
- De AFM gaat ook uitgebreid in op het fenomeen *Decentralised Finance* (DeFi). DeFi heeft volgens de AFM de potentie om alle facetten van de financiële dienstverlening te veranderen. Enerzijds doordat DeFi een alternatief biedt voor traditionele producten tegen in potentie lagere kosten, anderzijds

doordat DeFi de marktinfrastructuur ingrijpend kan veranderen doordat centrale partijen in de keten (zoals clearing en settlement) overbodig worden. De AFM ziet ook verschillende risico's van DeFi, waaronder marktmanipulatie, onduidelijke governance (wie kan je aanspreken als er iets misgaat?) en stabiliteitsrisico's. De opkomst van DeFi levert nieuwe uitdagingen op voor het toezicht. Om tot een vorm van regulering en toezicht te komen zullen innovatieve methoden moeten worden ontwikkeld.

- **Wie?** Trendzicht 2023 is relevant voor alle financiële ondernemingen die onder toezicht staan van de AFM.
- **Wanneer?** De concrete implicaties van de trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in haar Agenda 2023, die door de AFM begin 2023 wordt gepubliceerd.

DNB TOEZICHT

Toezicht in beeld 2023

- **Wat?** Op 22 november 2022 heeft DNB haar [Toezicht in beeld 2023](#) gepubliceerd. DNB publiceert jaarlijks een dergelijk rapport waarin zij extra aandacht besteedt aan het toezicht op de financiële sector in Nederland. Hieruit kunnen de toezichtprioriteiten van DNB worden afgeleid. Het rapport van DNB is voor verschillende financiële instellingen relevant, maar voor dit Vooruitblik-onderdeel is het relevant op te merken dat ook DNB constateert dat digitalisering in de financiële sector doorzet en daarmee de cyberrisico's toenemen. Daarnaast merkt DNB voor de cryptomarkt op dat deze zich verder ontwikkelt met nieuwe *stablecoins* en *DeFi* platforms. Aangezien digitalisering in toenemende mate een belangrijk onderdeel is van de strategie van financiële instellingen waarop DNB toezicht houdt, zal dit thema in het toezicht van DNB ook meer aandacht krijgen, onder meer ten aanzien van cyberweerbaarheid. Ook wil DNB de wijze waarop zij werkt digitaal maken. Voor cryptodienstverleners is het in het bijzonder nog relevant te benoemen dat DNB in 2023 van plan is opnieuw thema-onderzoeken uit te voeren om te toetsen in hoeverre wettelijke verplichtingen door cryptodienstverleners in de praktijk worden nageleefd.
- **Wie?** Voor spelers uit de gehele financiële sector, waaronder cryptodienstverleners en betaalinstellingen.
- **Wanneer?** 2023 en verder.

EUROPESE VOORSTELLEN TOEZICHTREGELGEVING

DORA

- **Wat?** Op 27 december 2022 zijn de [Verordening](#) betreffende digitale operationele veerkracht voor de financiële sector (DORA) en de bijbehorende [richtlijn](#) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. DORA bevat uitgebreide regels met betrekking tot de volgende zes pijlers:
 1. Solide ICT-risicobeheer;
 2. Adequaat ICT-incidentmanagement, inclusief het melden van ernstige ICT-incidenten aan de toezichthouder;
 3. Prudent beheer van risico's bij het gebruikmaken van derde ICT-aanbieders;
 4. Periodiek testen van de eigen ICT-weerbaarheid;
 5. Rechtstreeks toezicht op cruciale ICT-dienstaanbieders; en
 6. Samenwerking en toezicht/handhaving door toezichthouders.
- **Wie?** DORA is een belangrijke ontwikkeling voor een breed scala aan financiële ondernemingen, waar de financiële sector de komende jaren nog veel mee te maken zal krijgen. Wij zien dat er vanuit toezichthouders ook steeds meer aandacht is voor digitale operationele veerkracht. Het in kaart brengen van de precieze omvang en inhoud van alle DORA-verplichtingen heeft de nodige voeten in de aarde. Wij helpen u als instelling graag met deze analyse en met de vertaling van de diverse DORA-eisen naar concrete actiepunten.
- **Wanneer?** De verordening is met ingang van 17 januari 2025 rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten, waaronder Nederland. Dat betekent dat instellingen vanaf dat moment aan de verplichtingen uit DORA moeten voldoen.

MiCA

Inleiding: een nieuw Europees raamwerk voor cryptoactiva

Op 5 oktober 2022 zijn na uitgebreide onderhandelingen de [definitieve teksten](#) gepubliceerd van de voorgestelde verordening betreffende markten in cryptoactiva (MiCA). MiCA is een omvangrijk wetgevingstraject om op Europees niveau te komen tot geharmoniseerde regulering voor cryptoactiva die buiten de bestaande toezichtrechtelijke kaders vallen. MiCA maakt onderscheid tussen vier soorten cryptoactiva: (i) utility tokens, (ii) asset-referenced

tokens (ARTs), (iii) e-money tokens (EMT's) en (iv) overige cryptoactiva. Aldus gaat het in potentie om een zeer brede groep aan digitale waardes, maar is het wel de bedoeling dat bestaande gereguleerde financiële producten buiten schot blijven.

Kort gezegd zal MiCA in beginsel van toepassing worden op personen die (1) zich in de EU met de uitgifte/aanbieding en notering van cryptoactiva bezighouden (emittenten) of (2) diensten voor cryptoactiva aanbieden (aanbieders van cryptoactivadiensten). Ondanks dat consumentenbescherming één van de doelstellingen van MiCA is, is de reikwijdte van MiCA niet beperkt tot aanbiedingen en dienstverlening aan consumenten. Ook aanbiedingen en dienstverlening aan partijen die niet als 'consument' kwalificeren vallen binnen de reikwijdte, tenzij een specifieke uitzondering geldt. Voorts introduceert MiCA een regime om marktmisbruik tegen te gaan. Andere actuele onderwerpen binnen de cryptosector zoals *decentralised finance* (DeFi) en *non-fungible tokens* (NFTs) zullen als uitgangspunt niet onder de reikwijdte van MiCA worden gebracht. Hierna wordt kort ingegaan op het regime voor emittenten, aanbieders van cryptoactivadiensten en marktmisbruik.

Emittenten

Het exacte regelgevende kader voor de emittent hangt af van het type cryptoactiva. Het 'lichtste' regime geldt voor utility tokens en andere cryptoactiva die niet als ART of EMT kwalificeren. Voor de uitgifte en/of notering van deze typen cryptoactiva is (een van de) de belangrijkste verplichting(en) dat een *whitepaper* wordt opgesteld en genotificeerd aan de bevoegde toezichthouder. Zwaardere regimes gelden voor de uitgifte en notering van ART's en EMT's. Voor de uitgifte en/of notering van ART's vereist MiCA namelijk in beginsel dat de emittent een vergunning heeft gekregen of een vergunninghoudende kredietinstelling is. Emittenten van EMT's dienen in beginsel ofwel een vergunninghoudende kredietinstelling ofwel een vergunninghoudende elektronischgeldinstelling te zijn. Indien sprake is van 'significante' ART's of EMT's, gelden aanvullende eisen voor de emittenten daarvan. Belangrijk om te noemen is dat MiCA wel voorziet in verschillende uitzonderingen, zoals kleine aanbiedingen en aanbiedingen aan aansluitend 'gekwalficeerde beleggers' zoals bedoeld in MiFID-II (2014/65/EU).

Aanbieders van cryptoactivadiensten

MiCA introduceert voorts een vergunningplicht voor iedere persoon wiens beroep of bedrijf bestaat uit het aanbieden van één of meer 'cryptoactivadiensten' aan derden. MiCA maakt in dit verband onderscheid tussen negen verschillende cryptoactivadiensten, waarbij duidelijk inspiratie is ontleend aan MiFID II en de aanbevelingen van de FATF:

1. de bewaring en het beheer van cryptoactiva namens derden;
2. de exploitatie van een handelsplatform voor cryptoactiva;
3. het omwisselen van cryptoactiva voor geldmiddelen;
4. het omwisselen van cryptoactiva voor andere cryptoactiva;
5. de uitvoering van orders voor cryptoactiva namens derden;
6. het plaatsen van cryptoactiva;
7. het verrichten van diensten met betrekking tot overdracht van cryptoactiva namens derden;
8. het ontvangen en doorgeven van orders voor cryptoactiva namens derden;
9. het adviseren over cryptoactiva; en
10. het verlenen van individueel vermogensbeheerdiensten met betrekking tot cryptoactiva.

Voor veel instellingen die reeds gereguleerd zijn, in het bijzonder kredietinstellingen, elektronischgeldinstellingen en beleggingsondernemingen, voorziet MiCA in (gedeeltelijke) uitzonderingen op de vergunningplicht.

Marktmisbruik

MiCA introduceert ook een drietal anti-marktmisbruikbepalingen, vergelijkbaar met de voorschriften uit de Verordening Marktmisbruik:

1. een verbod op handel met voorwetenschap;
2. een tipverbod; en
3. een marktmanipulatieverbod.

Daarnaast dienen emittenten/aanbieders van cryptoactiva voorwetenschap die rechtstreeks op hen betrekking heeft zo spoedig mogelijk openbaar te maken, op zodanige wijze dat die informatie gemakkelijk toegankelijk is en volledig, correct en tijdig kan worden beoordeeld door het publiek. De openbaarmakingsverplichting geldt echter niet zolang een emittent op goede gronden van de in MiCA opgenomen uitstelregeling gebruik kan maken.

Timing

MiCA zal 12 maanden (voor emittenten van ART's en EMT's) respectievelijk 18 maanden (alle overige bepalingen) na inwerkingtreding ervan rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland. Ervan uitgaande dat de definitieve MiCA-teksten in het voorjaar van 2023 worden gepubliceerd (zie in dit verband ook een [kamerbrief](#) van 21 december 2022), zal MiCA naar verwachting medio 2024 (gefaseerd) van toepassing worden. In de tussentijd zullen op Europees niveau nog verschillende technische reguleringsnormen worden uitgewerkt die verdere invulling gaan geven aan MiCA.

Transfer of Funds 2 Verordening (WTR2-Herschikking)

Algemeen

Naast MiCA is eveneens op 5 oktober 2022 definitieve overeenstemming bereikt over een aanvulling van de reeds bestaande Transfer of Funds 2 verordening (WTR2-Verordening). Dit betreft de zogenaamde Verordening betreffende bij overmakingen van geld en van bepaalde cryptoactiva te voegen informatie (WTR2-Herschikking), ook wel bekend als de 'travel rule'. De definitieve tekst van deze WTR2-Herschikking is [hier](#) terug te vinden. Dit voorstel maakt onderdeel uit van het AML/CFT-pakket dat de Commissie op 20 juli 2021 uitbracht, waartoe ook het voorstel tot een Europese anti-witwasverordening behoort.

Verplichtingen voor cryptodienstverleners (CASPs)

De bestaande WTR2-verordening is in 2017 in werking getreden en bevat kort gezegd bepalingen ten aanzien van de traceerbaarheid van geldovermakingen om witwassen en terrorismefinanciering te voorkomen, op te sporen en te onderzoeken. De WTR2-Verordening is op dit moment met name relevant voor onder meer banken en betaaldienstverleners. Met de introductie van de WTR2-Herschikking wordt dit pakket regels uitgebreid naar cryptoactiva, wat erin zal gaan resulteren dat CASP's bij iedere transactie van cryptoactiva informatie over zowel de ontvanger als de verzender met de transactie moet meesturen. De wetgever heeft dit onder meer wenselijk geacht gezien de karakteristieken van cryptoactiva, zoals anonimiteit, dienstverlening op afstand en het grensoverschrijdende karakter van cryptoactiva-transacties.

De WTR2-Herschikking schrijft voor dat voor overdrachten van cryptoactiva identificeerbare informatie moet worden bijgehouden over de verzender (bijvoorbeeld naam, adres en geboorteplaats en -datum) en de begunstigde (naam en rekeningnummer) van de overdracht. De verkregen informatie moet gedurende vijf jaar worden bewaard. De CASP's van de opdrachtgever en de begunstigde moeten de juistheid van de informatie over de opdrachtgever en de begunstigde verifiëren. Ook moeten de CASP's een onafhankelijke betrouwbare bron gebruiken om deze controles uit te voeren voordat zij de overschrijving uitvoeren of aanvaarden. De CASP's kunnen geen overdracht van cryptoactiva uitvoeren of aanvaarden voordat deze informatie is verkregen en geverifieerd. Dit vereiste moet ervoor zorgen dat cryptoactiva-transacties effectief en volledig traceerbaar zijn. De WTR2-Herschikking heeft ook betrekking op transacties van zogenaamde *non-custodian wallets*, een crypto-portemonneeadres dat in beheer en bewaring is bij een particuliere gebruiker, en vereist een eigendomsbewijs voor een transactie waarvan de waarde EUR 1.000 of meer bedraagt.

In gevallen waarin de hierboven geschetste informatie onvolledig is of ontbreekt, zal de CASP van de begunstigde een risicogebaseerde beslissing moeten nemen over het al dan niet uitvoeren van een overdracht van cryptoactiva. De CASP van de begunstigde zal nalatigheid bij het verifiëren van accurate informatie, evenals de stappen die daartoe zijn ondernomen, moeten melden aan de bevoegde Europese autoriteiten voor de bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme.

Timing

Net als voor een groot deel van MiCA zal de WTR2-Herschikking in werking treden achttien (18) maanden na publicatie van de WTR2-Herschikking. Naar verwachting is dit medio 2024. Ondertussen zullen door de Europese financiële toezichthouders verschillende technische reguleringsnormen en richtsnoeren worden uitgewerkt om nadere invulling te geven aan verschillende onderdelen van de WTR2-Herschikking.

DLT pilot regime Verordening

- **Wat?** Op 2 juni 2022 is de verordening inzake een pilot regime voor marktinfrastructuren gebaseerd op distributed ledger technologie (DLT) [gepubliceerd](#) en maakt onderdeel uit van het bredere EU Digital Finance pakket. De verordening introduceert een proefregeling voor multilaterale handelsfaciliteiten (MTF's) en centrale effectenbewaarinstellingen (CSD's) die gebruikmaken van DLT. Daarbij worden deze partijen tijdelijk vrijgesteld van bepaalde eisen uit MiFID II/MiFIR respectievelijk de CSDR. Op 11 juli 2022 heeft ESMA ter consultatie [conceptrichtsnoeren](#) gepubliceerd over de wijze waarop partijen hun verzoek om de hiervoor bedoelde vrijstelling dienen te richten aan de bevoegde toezichthouder.
- **Wie?** Het voorstel is met name relevant voor exploitanten van MTF's en CSD's die bij hun activiteiten (willen) gebruikmaken van DLT.
- **Wanneer?** De verordening zal op 23 maart 2023 in werking treden. De richtsnoeren van ESMA moeten dan ook in werking treden.

AI-Verordening

- **Wat?** Op 21 april 2021 heeft de Europese Commissie een [conceptverordening](#) tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie gepubliceerd (AI-Verordening). De AI-verordening heeft ten doel een uniform rechtskader vast te stellen voor de ontwikkeling, het in de handel brengen en het gebruik van artificiële intelligentie. Kernbegrip in de AI-Verordening is 'AI-systeem'; de voorgestelde verordening bevat (onder andere) regels

voor AI-systemen zelf, voor aanbieders van AI-systemen en voor gebruikers daarvan. In de AI-Verordening wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende risicoklassen van AI-toepassingen. De meest vergaande regels zien, logischerwijs, op AI-toepassingen die in de AI-Verordening het label 'hoog risico' krijgen.

- **Wie?** De voorgestelde AI-Verordening heeft een zeer ruim bereik en is daarom voor alle financiële ondernemingen die gebruik (willen) maken van AI een belangrijke ontwikkeling. De wisselwerking tussen bestaande Europese financiële toezichtwetgeving en de voorgestelde AI-Verordening is echter nog niet duidelijk; de voorgestelde AI-Verordening bevat enkel bepalingen op dit vlak voor kredietinstellingen.
- **Wanneer?** De Raad en het Europees Parlement moeten het eens worden over de tekst van het voorstel. Dit kan nog geruime tijd in beslag nemen. Na inwerkingtreding van de definitieve tekst, zal het nog enige tijd duren voordat de AI-Verordening rechtstreeks van toepassing in alle EU-lidstaten is, waaronder Nederland. In [de versie van 15 juli 2022](#) wordt voor het grootste deel van de AI-Verordening een periode van 36 maanden voorgesteld alvorens partijen aan de AI-Verordening moeten voldoen.

Strategie rapporteren aan toezichthouders

- **Wat?** Op 15 december 2021 heeft de Europese Commissie een [communicatie](#) bekendgemaakt met daarin een strategie voor herziening van de wijze waarop financiële ondernemingen informatie moeten rapporteren aan hun nationale en/of Europese toezichthouders. De Europese Commissie wil toewerken naar een gemoderniseerd, effectief rapportagesysteem waarbij tegelijkertijd de administratieve lasten voor de financiële sector zoveel mogelijk worden teruggedrongen. Het nieuwe systeem moet ook het gebruik van moderne technologieën, zoals RegTech (technologie om efficiënter en effectiever aan toezichtvereisten te voldoen) en SupTech (technologie die toezichthouders ondersteunen bij het toezicht) mogelijk maken.
- **Wie?** Vrijwel alle financiële ondernemingen, en in het bijzonder financiële ondernemingen die veelvuldig moeten rapporteren aan hun toezichthouder(s).
- **Wanneer?** De Europese Commissie gaat de komende tijd haar strategie uitwerken. Uiterlijk in 2023 zal de Europese Commissie rapporteren over de geboekte voortgang.

Verordening digitale diensten (Digital Services Act)

- **Wat?** Op 4 oktober 2022 heeft de Europese Raad

de [definitieve versie](#) van de Verordening digitale diensten (*Digital Services Act*) aangenomen en gepubliceerd. Het moet de basis gaan vormen van nieuwe Europese wet- en regelgeving voor de digitale economie. De Verordening digitale diensten ziet toe op de dagelijkse processen van het aanbieden van tussenhandelsdiensten, waaronder onlineplatforms. De nieuwe wet biedt een beter mechanisme voor het verwijderen van illegale inhoud en beschermt de grondrechten van consumenten binnen de onlinewereld. Daarnaast biedt de Verordening digitale diensten een duidelijk kader voor transparantie, bevordert zij innovatie, groei en concurrentie en zorgt zij voor een strenger overheidstoezicht op de grotere platforms.

- **Wie?** De Verordening digitale diensten zal van toepassing worden op online platforms die zogenaamde 'tussenhandelsdiensten' (intermediaire diensten) aanbieden; het deel dat zich bezighoudt met doorgifte, opslag en publieke verspreiding van door gebruikers gegenereerde content. De verordening zal een zeer ruim bereik kennen en vooral relevant zijn voor online marktspelers buiten de financiële sector. Desalniettemin zal de Verordening digitale diensten ook van toepassing kunnen zijn op marktpartijen die wel actief zijn binnen de financiële sector die een online platform exploiteren en hun diensten binnen de EU aanbieden.
- **Wanneer?** Met uitzondering van een aantal bepalingen zal de Verordening digitale diensten naar verwachting op 1 januari 2024 in werking treden.

Herziening richtlijn inzake de beveiliging van netwerk- en informatiesystemen (NIS 2-richtlijn)

- **Wat?** Op 27 december 2022 is de [nieuwe richtlijn over beveiliging van netwerk- en informatiesystemen](#) (NIS 2-richtlijn) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. De oorspronkelijke NIS-richtlijn (*Network and information security*) dateert van 2016 en is in 2018 in Nederland geïmplementeerd in de Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen (Wbni). De NIS 2-richtlijn zal de basis vormen voor risicobeheersings- en rapportageverplichtingen in tal van sectoren die onder deze richtlijn (komen te) vallen, waaronder de bankensector en marktinfrastructuren binnen de financiële sector. De herziene NIS-richtlijn moet de cyberbeveiligingsregels en de uitvoering van de maatregelen ter zake in de verschillende lidstaten (verder) harmoniseren. De NIS 2-richtlijn zal ook worden afgestemd op sectorspecifieke wet- en regelgeving zoals DORA.
- **Wie?** De NIS 2-richtlijn is relevant voor banken, handelsplatformen en centrale tegenpartijen (CCPs).
- **Wanneer?** De lidstaten hebben tot uiterlijk 17 oktober

2024 de tijd om de bepalingen van de NIS 2-richtlijn in hun nationale recht om te zetten.

Digitalisering van het energiesysteem – EU Actieplan

- **Wat?** Op 18 oktober 2022 heeft de Europese Commissie de [definitieve versie](#) van het EU Actieplan gepresenteerd dat betrekking heeft op de Digitalisering van het energiesysteem (*EU Action Plan for digitalizing the Energy System*). Digitale technologieën kunnen het potentieel van flexibele energieopwekking en -verbruik in verschillende sectoren ten volle benutten en het gebruik van hernieuwbare energie stimuleren. Dit EU actieplan beoogt bij te dragen aan de ontwikkeling van een concurrerende markt voor cyberveilige, efficiënte en duurzame digitale energiediensten en energie-infrastructuur. In het EU Actieplan wordt ook stil gestaan bij het energieverbruik in verband met cryptoactiva, met als bijzondere wens om het elektriciteitsverbruik van cryptominers te verlagen (wat betrekking heeft op het *proof-of-work* mechanisme).
- **Wie?** Dit EU Actieplan is vooral van belang voor spelers in de energiesector, maar ook clouddiensten en datacenters. Daarnaast is dit EU Actieplan ook van belang voor aanbieders die actief zijn binnen de cryptosector (in het bijzonder blockchain ontwikkelaars).
- **Wanneer?** Er is geen sprake van een specifieke inwerkingtredingstermijn. Met betrekking tot de markt voor cryptoactiva wordt opgemerkt dat de Europese Commissie tegen 2025 een verslag zal opstellen met een beschrijving van het milieu- en klimaateffect van nieuwe technologieën op de markt voor cryptoactiva. In het verslag zal ook een beoordeling worden opgenomen van beleidsopties voor het beperken van de negatieve gevolgen voor het klimaat van technologieën die op de markt voor cryptoactiva worden gebruikt, met name met betrekking tot consensusmechanismen.

Rapportageplicht transacties door cryptodienstverleners

- **Wat?** Op 8 december 2022 heeft de Europese Commissie [bekendgemaakt](#) dat er een voorstel in de maak is om cryptodienstverleners te onderwerpen aan een rapportageplicht met betrekking tot door hen uitgevoerde transacties voor cliënten die in de EU zijn gevestigd. Het voorstel, dat een wijziging inhoudt van Richtlijn 2011/16/EU, moet belastingautoriteiten helpen bij het identificeren van belastbaar inkomen/vermogen uit cryptoactiva.
- **Wie?** Deze ontwikkeling is relevant voor cryptodienstverleners.

- **Wanneer?** Het voorstel moet eerst worden goedgekeurd door het Europees Parlement en de Raad. De Europese Commissie streeft ernaar dat de rapportageplicht ingaat op 1 januari 2026.

ESMA, EBA & EIOPA

ESMA Annual Work Programme 2023

- **Wat?** Ook voor dit jaar heeft ESMA op 21 september 2022 haar jaarlijkse toezichtprogramma – [ESMA Annual Work Programme 2023](#) – gepubliceerd. In haar toezichtprogramma voor 2023 zet ESMA haar toezichtprioriteiten en specifieke aandachtspunten voor de komende twaalf maanden uiteen, waarbij voor dit onderdeel van de Vooruitblik de relevante toezichtprioriteit is het faciliteren van technologische innovatie en het effectieve gebruik van data. Deze toezichtprioriteiten maken tegelijkertijd weer onderdeel uit van [ESMA's strategische toezichtprioriteiten \(2023-2028\)](#) die zij voor de komende vijf jaar op 10 oktober 2022 heeft gepubliceerd. ESMA zal ook in 2023 een breed scala van activiteiten ondernemen ter bevordering van technologische innovatie en volgt in dat kader ook specifieke trends en ontwikkelingen, zoals SupTech, Regtech, gedecentraliseerde financiering (DeFi), kunstmatige intelligentie (AI) en open financiering. In het bijzonder verwacht ESMA ook verschillende mandaten met betrekking tot MiCA, DORA, DLT pilot regime verordening en de verordening tot instelling van een Europees gemeenschappelijk toegangspunt (ESAP). Dit zal er onder meer toe leiden dat ESMA onder deze verordeningen verschillende technische reguleringsnormen en richtsnoeren zal opstellen, wat zal plaatsvinden in samenwerking met onder meer EBA.
- **Wie?** Voor spelers uit de gehele financiële sector, maar in het bijzonder ook voor FinTech-partijen en cryptodienstverleners.
- **Wanneer?** Relevant voor 2023 en ook het daaropvolgende jaar.

EBA Annual Work Programme 2023

- **Wat?** EBA heeft in september 2022 haar jaarlijkse toezichtprogramma voor 2023 – [EBA Annual Work Programme 2023](#) – gepubliceerd. In haar toezichtprogramma zet EBA haar toezichtprioriteiten en specifieke aandachtspunten voor de komende twaalf maanden uiteen. Voor 2023 heeft EBA zes toezichtprioriteiten geformuleerd, waarbij voor dit onderdeel van de Vooruitblik de belangrijkste toezichtprioriteit is die betrekking heeft op digitale financiën en de ontwikkeling van haar mandaten

onder MiCA en DORA. Concreet betekent dit dat EBA uitgebreid beleidswerk (zoals technische reguleringsnormen en richtsnoeren) moet ontwikkelen voordat deze verordeningen in werking treden. Het doel hierbij voor EBA is het verder verstevigen van het digitale risicobeheer en het leveren van een bijdrage tot een consistent kader voor de regulering van en toezicht op activiteiten met betrekking tot cryptoactiva. Met betrekking tot EBA's beleidswerk in verband met DORA wordt ernaar gestreefd de uitvoering van het ICT-risicobeheer door financiële instellingen te verbeteren en te stroomlijnen. Ook zal EBA in 2023 de financiële innovatie blijven volgen en nagaan op welke gebieden nadere regelgeving of toezicht nodig is.

- **Wie?** Voor spelers uit de gehele financiële sector, maar in het bijzonder ook voor FinTech-partijen en cryptodienstverleners.
- **Wanneer?** Relevant voor 2023 en ook het daaropvolgende jaar.

ESMA richtsnoeren voor aanvragers onder DLT pilot regime

- **Wat?** Op 15 december 2022 heeft ESMA definitieve richtsnoeren [gepubliceerd](#) die betrekking hebben op aanvragers in het kader van het DLT pilot regime. Deze richtsnoeren omvatten sjablonen die marktdeelnemers moeten gebruiken om specifieke toestemming aan te vragen voor de exploitatie van een DLT-marktinfrastuctuur (DLT MI) in het kader van de DLT Pilot regime verordening (zoals hiervoor ook besproken), namelijk: een DLT MTF, een DLT afwikkelingssysteem of een DLT handels- en afwikkelingssysteem. Zij bevatten ook sjablonen waarmee de aanvragende DLT MI's beperkte vrijstellingen van specifieke vereisten uit hoofde van MiFIR, MiFID II of CSDR kunnen aanvragen, mits zij aan bepaalde voorwaarden voldoen.
- **Wie?** Het voorstel is met name relevant voor exploitanten van MTF's en CSD's die bij hun activiteiten (willen) gebruikmaken van DLT.
- **Wanneer?** Deze ESMA-richtsnoeren zullen op 23 maart 2023 in werking treden.

DIGITALE EURO / CBDC

Project digitaal centralebankgeld (CBDC)

- **Wat?** Nadat DNB in april 2020 al een [uitvoerig rapport](#) over digitaal centralebankgeld ('central bank digital currency', CBDC) publiceerde en de Europese Centrale Bank (ECB) in oktober 2020 een [uitgebreide verkenning](#) naar CBDC deed, heeft de ECB op 14 juli 2021 [bekendgemaakt](#) te starten met een project

voor een digitale euro. Het project is erop gericht om de belangrijkste vragen rondom het ontwerp en de verspreiding van CBDC te beantwoorden. Een digitale euro moet in de behoeften van de Europeanen voorzien en tegelijkertijd illegale activiteiten tegengaan. Ook moet worden voorkomen dat er ongewenste effecten voor de financiële stabiliteit en het monetair beleid ontstaan. De ECB benadrukt dat een digitale euro in elk geval een aanvulling op contant geld is, en dus geen vervanging ervan.

De Europese Commissie heeft in 2022 een [consultatie](#) over de digitale euro geïnitieerd, gericht aan een brede groep stakeholders. Voorts heeft de Europese Commissie in haar [Work Programme 2023](#) aangekondigd in 2023 een voorstel te publiceren met daarin de principes voor een digitale euro.

- **Wie?** CBDC komt in feite neer op het kunnen aanhouden van een geldrekening rechtstreeks bij een centrale bank, in Nederland DNB. De invoering van CBDC zou aldus grote veranderingen kunnen aanbrengen in het huidige betaallandschap, maar bijvoorbeeld ook in de wijze waarop banken worden gefinancierd. De huidige verkenning van de ECB is dan ook in ieder geval relevant voor de betaal- en bankensector.
- **Wanneer?** De onderzoeksfase duurt van oktober 2021 tot oktober 2023. Eind 2023 zal de Governing Council van de ECB beslissen of de 'realisatiefase' wordt opgestart. Die fase, die drie jaar zou kunnen duren, houdt in dat de benodigde technische oplossingen voor een digitale euro worden ontwikkeld en getest, aldus de ECB in haar [voortgangsupdate](#). De beslissing of daadwerkelijk in de Eurozone een digitale euro wordt ingevoerd volgt op een later moment en hangt ook af van de stand van de Europese wetgeving. Voor de digitale euro is immers een juridische basis vereist. De Europese Commissie streeft ernaar om in het tweede kwartaal van 2023 een wetsvoorstel te publiceren die moet gaan dienen als juridische basis voor een (mogelijk in te voeren) digitale euro.

Kamerbrief digitale euro

- **Wat?** Bij [brief](#) van 22 november 2022 heeft de minister van Financiën aan de Tweede Kamer een update gegeven over de ontwikkeling van de digitale euro. Zo verwacht de minister in het eerste kwartaal van 2023 de resultaten van de prototypes die door de ECB worden onderzocht. In de brief wordt voorts toegelicht welke thema's rondom de digitale euro aan de orde zijn gekomen in de besprekingen van de Eurogroep (het overlegorgaan van ministers van Financiën van de landen in de Eurozone).

- **Wie?** De huidige verkenning van de digitale euro is in ieder geval relevant voor de betaal- en bankensector.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2023 (zie ook de signalering hiervoor).

FSB, BCBCS, BIS & IOSCO

FSB aanbevelingen inzake regulering van en toezicht op cryptoactiva

- **Wat?** Op 11 oktober 2022 heeft de Financial Stability Board (FSB) een voorgesteld raamwerk voor de internationale regulering van en het toezicht op cryptoactiva ter consultatie gepubliceerd. Het voorgestelde raamwerk wordt uiteengezet in twee verschillende documenten: (i) [aanbevelingen voor regulering en toezicht van cryptoactiva-activiteiten](#) en (ii) [herziene aanbevelingen voor de regulering van 'global stablecoins arrangements' \(GSA's\)](#). De aanbevelingen (19 in totaal) zien in beide gevallen in het bijzonder op het adresseren van de risico's van cryptoactiva (en specifiek stablecoins) voor de financiële stabiliteit.
- **Wie?** Deze ontwikkeling is relevant voor alle partijen die zich met cryptoactiva, en in het bijzonder stablecoins, bezighouden. Dat gezegd hebbend is in Europa eerst en vooral MiCA het raamwerk waar partijen zich op zullen moeten voorbereiden.
- **Wanneer?** De FSB streeft ernaar om medio 2023 haar definitieve aanbevelingen te publiceren.

BCBS prudentiële behandeling blootstellingen banken aan cryptoactiva

- **Wat?** Op 30 juni 2022 startte het Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) een tweede [consultatie](#) inzake de prudentiële behandeling van blootstellingen van banken aan cryptoactiva (anders dan CBDC). BCBS stelt voor om onderscheid te maken tussen twee verschillende groepen cryptoactiva. In groep 1 vallen de minder risicovolle cryptoactiva, waarvoor het bestaande prudentiële raamwerk met bepaalde 'add-ons' kan worden toegepast. In groep 2 vallen de meer risicovolle cryptoactiva (waaronder alle cryptoactiva die niet gedekt worden) waarvoor nieuwe strenge kapitaalseisen worden voorgesteld. Op 16 december 2022 heeft de BCBS in dit kader een [finale standaard](#) gepubliceerd.
- **Wie?** Deze ontwikkeling is in het bijzonder relevant voor banken met blootstellingen aan cryptoactiva.
- **Wanneer?** De crypto-blootstellingsstandaard wordt als nieuw hoofdstuk in het [Basel Framework](#) en dient uiterlijk 1 januari 2025 door deelnemende jurisdicties in wetgeving te zijn geïmplementeerd.

BIS Innovation Hub lanceert nieuwe projecten

- **Wat?** Op 17 juni 2022 heeft de Innovation Hub van Bank of International Settlements (BIS) [aangekondigd](#) een Eurosystem Centre te openen in Frankfurt en Parijs. Dit centrum, dat samenwerkt met de 19 centrale banken van de Eurozone, gaat zich onder meer richten op het inrichten van een open-source platform met informatie over cryptoactiva-markten.
- **Wie?** Deze ontwikkeling is onder meer relevant voor partijen actief in de cryptosector.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2023.

IOSCO Roadmap 2023

- **Wat?** Op 7 juli 2022 heeft de International Organization of Securities Commissions (IOSCO) haar [Crypto-Asset Roadmap 2022-2023](#) gepubliceerd. Binnen IOSCO is een Fintech Task Force (FTF) opgericht die zich gaat bezighouden met (i) crypto- en digitale activa (CDA) en (ii) decentralised finance (DeFi). Eerstgenoemde werkstroom zal worden geleid door de FCA in het Verenigd Koninkrijk. De tweede werkstroom zal worden geleid door de SEC in de Verenigde Staten. Beide werkstromen zullen zich focussen op het analyseren van en reageren op kwesties van marktintegriteit en beleggersbescherming.
- **Wie?** Alhoewel guidance van de IOSCO niet rechtstreeks van toepassing is, is deze ontwikkeling vanwege haar invloed op beleidsmakers en toezichthouders wel relevant voor partijen die zich met cryptoactiva en DeFi bezighouden.
- **Wanneer?** IOSCO streeft ernaar om in het vierde kwartaal van 2023 een CDA-rapport en een DeFi-rapport met aanbevelingen te publiceren.

IOSCO Rapport inzake online marketing en distributie van financiële producten

- **Wat?** In oktober 2022 heeft de Board van IOSCO een [rapport](#) gepubliceerd over digitalisering in de financiële sector en, meer specifiek, de ontwikkelingen die BIS in dit kader waarneemt in de wijze waarop financiële producten aan consumenten worden aangeprezen (online marketing) en verkocht (online distributie). Het rapport bevat aanbevelingen aan toezichthouders over hoe zij hun toezicht op deze veranderende omgeving kunnen vormgeven.
- **Wie?** Alhoewel guidance van de IOSCO niet rechtstreeks van toepassing is, is deze ontwikkeling vanwege haar invloed op beleidsmakers en toezichthouders wel relevant voor vrijwel iedere onder toezicht staande financiële onderneming.
- **Wanneer?** Doorlopend.

KAPITAALMARKTEN: UITGEVENDE INSTELLINGEN & CROWDFUNDING

Op de kapitaalmarkt is een groot aantal financiële marktpartijen actief. In zekere zin gaat de Finnius Vooruitblik bijna in het geheel over de kapitaalmarkten. In dit onderdeel richten wij ons op twee specifieke typen spelers op de kapitaalmarkten: Uitgevende Instellingen en Crowdfundingdienstverleners.

Let op: ook het onderdeel [Duurzaamheid \(ESG\)](#) in deze Vooruitblik is voor uitgevende instellingen van belang. Onderwerpen die daarop betrekking hebben, komen, een enkele uitzondering daargelaten, niet aan bod in dit onderdeel, maar alleen in de voorgenoemde special.

Daarnaast is het voor uitgevende instellingen en crowdfundingdienstverleners nuttig kennis te nemen van het onderdeel [Algemeen](#), omdat daarin ook onderwerpen aan bod komen die deze partijen kunnen raken (zoals ontwikkelingen ten aanzien van de Benchmark Verordening en de Verordening Marktmisbruik). Voor crowdfundingdienstverleners is het van belang ook naar het onderdeel [Integriteit](#) (met betrekking tot de Wwft en sanctieregelgeving) te kijken.

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2023

Verslaggeving beursgenoteerde bedrijven over 2022

Wetgevingsbrief AFM 2022

Kapitaalmarktsector kwetsbaar voor cyberaanvallen

ESMA

Annual Work Programme 2023

Gids nationale regels over notificaties deelnemingen

EUROPESE COMMISSIE/ESAs

Voorstellen over clearing, insolventie en beursnotering

Pakket wetsvoorstellen 'wet inzake beursnotering'

Voorstel Verordening Europese groene obligaties

ESA's Joint Committee Work Programme 2023

EU-strategie voor retailbeleggers ('call for evidence')

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Ontwikkelingen PRIIPs & algemene review PRIIPs-regels

CROWDFUNDING VERORDENING

Crowdfunding Verordening algemeen

Technische reguleringsnormen

OVERIGE NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Voorgenomen wijziging Wet Huis voor klokkenluiders

Wet veiligheidstoets investeringen, fusies en overnames

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2023

- **Wat?** Ook voor het jaar 2023 heeft de AFM weer haar [Trendzicht](#) gepresenteerd. Daarin beschrijft de AFM relevante trends en bijbehorende risico's die zij waarneemt, die de financiële sector en het toezicht (naar verwachting) zullen beïnvloeden. De AFM constateert voor de kapitaalmarkten een aantal risico's die onder meer samenhangen met macro-economische omstandigheden (zoals de sterke stijging van energieprijzen) en geopolitieke spanningen, die voor onrust en onzekerheid op de financiële markten zorgen. Ook omdat kapitaalmarkten steeds verdergaand digitaliseren, heeft dit gevolgen voor de eisen die worden gesteld aan de beheerste bedrijfsvoering van instellingen. Tegen deze achtergrond heeft de operationele digitale weerbaarheid van instellingen de specifieke aandacht van de AFM. Verder is het relevant dat de AFM bespeurt dat uitgevende instellingen (bewust) onvolledige of onjuiste ESG-informatie verstrekken, terwijl deze informatie juist steeds belangrijker wordt voor de maatschappij en beleggers. Uitgevende instellingen kunnen een prikkel hebben om hun ESG kwalificaties gunstiger voor te stellen dan dat

ze zijn (positief signaleringseffect naar de maatschappij, aantrekkelijk voor institutionele groene mandaten en lagere kapitaalkosten), wat leidt tot verhoogde informatieasymmetrie tussen bedrijf en belegger en mogelijk tot suboptimale beleggingsbeslissingen. Ook in 2023 zal de AFM daarom naar verwachting weer extra aandacht hebben voor groene beleggingsproducten en de informatievoorziening in dit verband.

- **Wie?** Onder meer uitgevende instellingen die effecten aan het publiek willen uitgeven, evenals handelsplatformen.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2023.

Verslaggeving beursgenoteerde bedrijven over 2022

- **Wat?** Op 7 november 2022 heeft de AFM op haar [website](#) aandacht besteed aan een aantal belangrijke aandachtspunten voor beursgenoteerde ondernemingen bij het opstellen van hun verslaggeving over 2022, waaronder:
 - het zorgen voor samenhangende en volledige informatie in de niet-financiële verklaring (in het bijzonder relevant voor grote beursgenoteerde ondernemingen met meer dan 500 medewerkers);
 - het duidelijk en transparant presenteren van alternatieve prestatie maatstaven;
 - connectiviteit tussen toelichtingen over niet-financiële informatie en cijfers in de jaarrekening (denk hierbij aan ESG-aspecten, waarbij de AFM vooral zal beoordelen hoe beursgenoteerde ondernemingen hun *net-zero*-doelstellingen en scope-3-toelichtingen presenteren); en
 - het toenemende belang van duidelijke, relevante klimaat gerelateerde informatie (hetgeen ook door ESMA wordt benadrukt).

In verband met de aandachtspunten voor verslaggeving wijzen wij ook op het [jaarlijkse statement van ESMA](#) waarin zij haar verslaggevingsonderwerpen heeft uitgebracht. Verder dringt de AFM (samen met ESMA) er bij beursgenoteerde ondernemingen op aan om duidelijk te zijn over de impact van macro-economische omstandigheden.

- **Wie?** De benoemde aandachtspunten zijn belangrijk voor de beursgenoteerde ondernemingen die hun verslaggeving over 2022 opstellen, maar ook voor de auditcommissies die toezicht houden op het verslaggevingsproces en accountantsorganisaties die de controle op de verslaggeving uitvoeren.
- **Wanneer?** 2023.

Wetgevingsbrief AFM 2022

- **Wat?** Op 28 maart 2022 heeft de AFM haar [wetgevingsbrief 2022](#) gepubliceerd. Daarin spreekt de

AFM haar voorstellen uit voor gewenste aanpassingen in Nederlandse wet- en regelgeving. Eén van de wetgevingswensen van de AFM betreft het wijzigen van de huidige meldingsverplichtingen in hoofdstuk 5.3 van de Wft voor effectenuitgevende instellingen, omdat de AFM heeft geconstateerd dat er ongelijkheid aanwezig is in de transparantie tussen effectenuitgevende instellingen. De AFM ziet namelijk dat steeds meer effectenuitgevende instellingen toetreden tot een gereguleerde markt die zijn vrijgesteld van hoofdstuk 5.3 Wft, en daarmee dus de daarin opgenomen meldingsverplichtingen. De AFM heeft de minister van Financiën in haar wetgevingsbrief concreet verzocht het toepassingsbereik van hoofdstuk 5.3. Wft te herzien waarbij mogelijk ook wijzigingen elders in de Wft noodzakelijk zijn. De minister heeft in haar brief in [reactie op de wetgevingsbrieven](#) van de AFM (en DNB) laten weten hier positief tegenover te staan. De minister merkt hierbij op dat deze wetgevingswens ook moet worden gezien vanuit het stroomlijnen van de vereenvoudiging van het BV-recht, omdat deze onderwerpen elkaar raken.

- **Wie?** Uitgevende instellingen die genoteerd zijn aan een gereguleerde markt.
- **Wanneer?** Wellicht al in 2023, maar naar verwachting ook nog relevant voor 2024.

Kapitaalmarktsector kwetsbaar voor cyberaanvallen

- **Wat?** Op basis van self-assessments van 14 kapitaalmarktinstellingen blijkt dat de kapitaalmarktsector kwetsbaar is voor cyberaanvallen. Dergelijke cyberaanvallen kunnen de continuïteit van bedrijfsactiviteiten ernstig verstoren en schaden. De AFM heeft op basis van deze self-assessments enkele aanbevelingen gedaan voor de kapitaalmarktsector, waaronder het hebben en onderhouden van een cyberincidentplan. Hiermee wil de AFM samen met de kapitaalmarktsector de cyberweerbaarheid verder versterken. De kapitaalmarkten monitor van de AFM is [hier](#) terug te vinden.
- **Wie?** Instellingen die actief zijn binnen de kapitaalmarkten, zoals handelsplatformen, handelaren voor eigen rekening en clearing & settlement ondernemingen.
- **Wanneer?** 2023 en verder.

ESMA

Annual Work Programme 2023

- **Wat?** Op 21 september 2022 heeft ESMA ook voor dit jaar haar jaarlijkse toezichtprogramma, [ESMA](#)

[Annual Work Programme 2023](#), gepubliceerd. In dit programma zet ESMA haar toezichtprioriteiten en specifieke aandachtspunten voor de komende twaalf maanden uiteen, waaronder het verder versterken van het toezicht op de Europese financiële markten en het bevorderen van de bescherming van retailbeleggers. Deze toezichtprioriteiten maken tegelijkertijd weer onderdeel uit van [ESMA's strategische toezichtprioriteiten \(2023-2028\)](#) die zij voor de komende vijf jaar op 10 oktober 2022 heeft gepubliceerd. ESMA zal in 2023 onder meer bijzondere aandacht besteden aan de bescherming van retailbeleggers in de context van de ontwikkeling van ESG-producten en het toegenomen risico van 'greenwashing'. Ten slotte verwacht de ESMA dat zij, samen met de EBA, het mandaat zal krijgen om technisch advies uit te brengen aan de Europese Commissie over mogelijke wijzigingen in de Crowdfundingverordening. Met betrekking tot publicatieverplichtingen van uitgevende instellingen valt uit het ESMA-document af te leiden dat ESMA verschillende rapporten zal uitbrengen, onder meer over de toepassing van IFRS-15 en de uitvoering van de aandeelhoudersrechten richtlijn (SRD) met betrekking tot identificatie, communicatie en stemmen. Ook zal ESMA een rapport opstellen over de prospectusactiviteit binnen Europa.

- **Wie?** Voor spelers uit de gehele financiële sector, waaronder voor uitgevende instellingen en handelsplatformen.
- **Wanneer** Relevant voor 2023 en het daaropvolgende jaar.

Gids nationale regels over notificaties deelnemingen

- **Wat?** Op 15 december 2022 heeft ESMA een [praktische gids](#) gepubliceerd waarin voor iedere EU-lidstaat, waaronder Nederland, de belangrijkste regels en praktijken zijn gepubliceerd met betrekking tot kennisgevingen (notificatie) van belangrijke deelnemingen volgens nationaal recht in overeenstemming met de Europese Transparantierichtlijn. In deze praktische gids zijn de belangrijkste regels en praktijken beschreven in verband met een notificatieverplichting, evenals praktische informatie over de wijze waarop een dergelijke notificatieverplichting moet worden gedaan (in geval van Nederland bij de AFM). De praktische gids is informatief van aard en bedoeld als hulpmiddel voor marktdeelnemers en kan bijzonder nuttig zijn voor aandeelhouders met kennisgevingsverplichtingen op grond van nationale wet- en regelgeving.
- **Wie?** Investeerders in beursgenoteerde uitgevende instellingen.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2023.

EUROPESE COMMISSIE/ ESAS

Voorstellen Europese Commissie over clearing, insolventie en beursnotering

- **Wat?** De Europese Commissie heeft op 7 december 2022 een omvangrijk aantal nieuwe wetgevingsvoorstellen gepresenteerd met betrekking tot clearing, insolventie van ondernemingen en beursnotering van ondernemingen waarmee wordt beoogd om de kapitaalmarkten van de EU aantrekkelijker te maken. Dit betreft een omvangrijk pakket wet- en regelgeving dat erop is gericht de Europese kapitaalmarktunie (KMU) verder te ontwikkelen. Een [overzicht](#) van alle wetsvoorstellen is te vinden op de website van de Commissie. De wetgevingsvoorstellen van de Commissie bestaan uit drie pijlers, namelijk (i) clearing, (ii) insolventie van ondernemingen en (iii) ondernemingen die op zoek zijn naar een beursnotering. Het laatste onderdeel is in het bijzonder relevant. Het voorgestelde wetgevingspakket dat daarbij hoort, wordt hieronder verder besproken (Pakket wetsvoorstellen 'wet inzake beursnotering'). Voor het onderdeel clearing wordt beoogd de clearingdiensten van de EU onder meer aantrekkelijker en veerkrachtiger te maken, terwijl vanuit het insolventieonderdeel een voorstel is gepresenteerd om onder andere specifieke aspecten van de insolventieprocedures in de hele EU te harmoniseren.
- **Wie?** Effectenuitgevende instellingen, maar voor andere onderdelen van de wetgevingsvoorstellen ook centrale tegenpartijen en (MKB)ondernemingen in meer algemene zin.
- **Wanneer?** Het voorgestelde wetgevingspakket bestaat uit verschillende conceptverordeningen en conceptrichtlijnen. Het zal per onderdeel verschillen wanneer deze in werking treden. Gezien de omvang van het gehele pakket zullen in 2023 nog de nodige ontwikkelingen plaatsvinden en zal naar onze mening 2024 vooral het jaar zijn waarin nieuwe regels van kracht zullen worden.

Pakket wetsvoorstellen 'wet inzake beursnotering'

Op 7 december 2022 heeft de Europese Commissie nieuwe wetsvoorstellen voor de 'wet inzake beursnotering' geïntroduceerd onder de noemer '[wet inzake beursnotering](#)'. Dit pakket bestaat uit twee conceptrichtlijnen en één conceptverordening die onder andere de Europese prospectusverordening en de Verordening markten voor financiële instrumenten (MiFID-II) zullen wijzigen:

- een wijzigingsverordening tot wijziging van de Europese prospectusverordening, de Verordening marktmisbruik en MiFID-II;
- een wijzigingsrichtlijn tot wijziging van MiFID-II en tot intrekking van de Richtlijn beursnotering (richtlijn 2001/34/EG) (zie in dit verband ook een [opinie](#) van FISMA die op 12 december 2022 is gepubliceerd); en
- een richtlijn inzake aandelen met meervoudig stemrecht.

De ‘wet inzake beursnotering’ maakt zoals gezegd onderdeel uit van het omvangrijke wetgevingspakket betreffende clearing, insolventie en beursnotering waarmee de Europese Commissie beoogt de KMU verder te ontwikkelen, waarmee de administratieve rompslomp en kosten voor bedrijven nog verder moeten verminderen. De huidige prospectusregels hebben blijkbaar nog niet gebracht wat ervan werd verwacht, namelijk het toegankelijker en daarmee aantrekkelijker maken van de Europese kapitaalmarkten. De doelstelling van dit wetgevingsinitiatief is de notering van aandelen en effecten zonder aandelenkarakter op publieke markten in de EU aantrekkelijker te maken voor bedrijven, met name voor het mkb, onder meer door het vereenvoudigen van de noteringsvereisten. Dit zou het voor uitgevende instellingen in de EU gemakkelijker maken om hun activiteiten te financieren en te groeien, te innoveren en banen te scheppen, met behoud van een hoog niveau van beleggersbescherming en marktintegriteit. De voorgestelde wijzigingen hebben in de kern samengevat betrekking op:

- het vereenvoudigen van de documentatie die bedrijven nodig hebben om op openbare markten te noteren en het stroomlijnen van de controleprocessen door de nationale toezichthouders, waardoor het proces van notering, waar mogelijk, wordt versneld en de kosten ervan worden verminderd;
- het vereenvoudigen en verduidelijken van bepaalde vereisten inzake marktmisbruik, zonder de marktintegriteit in het gedrang te brengen;
- het helpen bedrijven zichtbaarder te worden voor beleggers door meer beleggingsonderzoek aan te moedigen, met name voor kleine en middelgrote ondernemingen (KMOs);
- het aan eigenaars van ondernemingen de mogelijkheid bieden om op mkb-groeimarkten te noteren met behulp van meervoudige stemrechtstructuren, zodat zij na de notering voldoende zeggenschap over hun bedrijf kunnen behouden, terwijl de rechten van alle andere aandeelhouders worden beschermd.

Het pakket van wetgevingsvoorstellen is relevant voor uitgevende instellingen die zich binnen de EU bevinden. Feedback op de ‘wet inzake beursnotering’ is mogelijk tot 6 februari 2023, waarna het wetgevingsproces verder

wordt behandeld. Het is nog niet duidelijk wanneer definitieve overeenstemming wordt bereikt over de inhoud van het wetsvoorstel en wanneer de verordening in werking treedt respectievelijk de richtlijnen op nationaal niveau uiterlijk moeten zijn geïmplementeerd. Naar onze verwachting zal dit niet voor 1 januari 2024 plaatsvinden.

Voorstel Verordening Europese groene obligaties

- **Wat?** Op 6 juli 2021 heeft de Europese Commissie een [wetsvoorstel](#) geïntroduceerd voor de Verordening Europese groene obligaties. Op 20 mei 2022 is een [rapport](#) van het Europees Parlement verschenen waarin wijzigingen door het Europees Parlement worden voorgesteld. Daaropvolgend zijn triloogonderhandelingen tussen de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie gestart. Het is op dit moment wachten op de definitieve vaststelling van het wetsvoorstel. Dit voorstel maakt onderdeel uit van de bredere agenda van de Europese Commissie over duurzame financiering en legt de basis voor “Europese groene obligaties” (EuGB), obligaties die ecologisch duurzame beleggingen in de zin van de Taxonomieverordening ((EU) 2020/852) nastreven. De Europese groene obligatiestandaarden zijn ook op de [website](#) van de Europese Commissie terug te vinden. Met het wetsvoorstel wordt in meer algemene zin beoogd de kapitaalmarktunie beter te benutten en bij te dragen aan de verwezenlijking van de klimaat- en milieudoelstellingen van de EU. Verder beoogt het wetsvoorstel meer specifiek belemmeringen aan te pakken door een norm vast te stellen en te introduceren voor hoogwaardige groene obligaties, waarmee onder andere beleggers beter in staat zullen zijn dergelijke groene obligaties te identificeren en de betrouwbaarheid ervan na te gaan.
- **Wie?** Effectenuitgevende instellingen die groene obligaties aanbieden en uitgeven.
- **Wanneer?** De Verordening voor Europese groene obligaties is nog niet in werking getreden op het moment van het schrijven van deze Vooruitblik en zal naar verwachting op z'n vroegst in de loop van 2023 in werking treden.

ESA's Joint Committee Work Programme 2023

- **Wat?** De gezamenlijke toezichthouders, aangeduid als de European Supervisory Authorities (ESA's), proberen de samenhang in cross-sectoraal toezicht te vergroten. De ESA's hebben op 30 september 2022 hun [Joint Committee Work Programme 2023](#) gepubliceerd waarin zij diverse onderwerpen presenteren die prioriteit

hebben in 2023. Dit betreft onder meer het beoordelen van de PRIIPs-verordening en het eventueel uitwerking van technisch advies, maar ook het doorontwikkelen van *level-3* regelgeving zoals Q&A's. Ook zullen de ESAs in 2023 willen zorgen voor verdere toezichtconvergentie met betrekking tot de Securitatieverordening, onder meer door verdere ontwikkelingen van *level-3* regelgeving op dat gebied.

- **Wie?** Uitgevende instellingen.
- **Wanneer?** 2023.

EU-strategie voor retailbeleggers ('call for evidence')

- **Wat?** Eerder dit jaar heeft de Europese Commissie een zogenaamde 'call for evidence' gedaan in de markt voor een nieuw pakket maatregelen om de participatie van de consument op de kapitaalmarkten binnen de EU te vergroten. Op dit [verzoek](#) kon door marktpartijen worden gereageerd, waarna een effectbeoordeling plaatsvindt om tot regelgeving te komen. De Europese Commissie is namelijk van mening dat de consumenten in de EU onvoldoende profiteren van de kapitaalmarkten, onder meer omdat kleine beleggers over onvoldoende basiskennis beschikken om correcte beleggingsbeslissingen te nemen, maar ook omdat het moeilijk is voor beleggers om productinformatie te begrijpen en te vergelijken als gevolg van buitensporige of complexe informatie. De Europese Commissie wil maatregelen nemen om deze problemen aan te pakken. Aan dit verzoek ging een [eerdere consultatie](#) van Retail Investment Strategy door de Europese Commissie vooraf, welke nog niet gepubliceerd is.
- **Wie?** Uitgevende instellingen.
- **Wanneer?** Het is nog niet geheel duidelijk welke wetgevingsacties op Europees niveau zullen worden genomen naar aanleiding van deze 'call for evidence'. De publicatie van de EU-strategie voor retail beleggers wordt in de eerste helft van 2023 verwacht.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Ontwikkelingen PRIIPs & algemene review PRIIPs-regels

Introductie

Afgelopen jaar stonden wij in de Vooruitblik 2022 al stil bij de [voorgestelde wijzigingen](#) van de Gedelegeerde PRIIPs-verordening ((EU) 2017/653), waarin de eisen voor het

essentiële informatiedocument (Eid) verder zijn uitgewerkt. 'PRIIP' staat voor *packaged retail and insurance-based investment product*. Daaronder vallen bijvoorbeeld ook certificaten van aandelen. De voorgestelde wijzigingen zullen uitsluitend de Gedelegeerde PRIIPs-verordening wijzigen, niet de PRIIPs-verordening zelf.

De wijzigingen op hoofdlijnen

De wijzigingen in de Gedelegeerde PRIIPs-verordening betreffen onder meer:

- (i) nieuwe methoden om passende prestatiescenario's te berekenen;
- (ii) de introductie van nieuwe eisen over de inhoud en presentatie in het Eid van deze scenario's;
- (iii) de wijze waarop transactiekosten moeten worden berekend en in het Eid moeten worden gepresenteerd.

Daarnaast gelden voor PRIIPs die open staan voor inschrijving gedurende de inschrijfperiode ook publicatieverplichtingen voor de website.

De wijziging van de Gedelegeerde PRIIPs-verordening is relevant voor alle partijen die een PRIIP aanbieden, waaronder uitgevende instellingen van eigenvermogen instrumenten. Deze wijzigingen zijn per 1 januari 2023 van kracht geworden. Onze ervaring leert nu al dat de toepassing en uitleg van deze gewijzigde PRIIPs-regels niet op elk onderdeel er eenvoudiger dan wel duidelijker op is geworden. Om marktpartijen goed op weg te kunnen helpen bij het opstellen van het Eid heeft Finnius hiervoor een speciaal template en een gedetailleerd instructiedocument ontwikkeld.

Algemene review

In het kader van de PRIIPs-regels wordt verder opgemerkt dat indachtig artikel 33 PRIIPs-verordening op dit moment op Europees niveau een onderzoek loopt naar de algehele werking van de PRIIPs-verordening. In dit verband heeft de Europese Commissie de ESA's [gevraagd hun advies](#) te geven omtrent veel verschillende onderwerpen uit de PRIIPs Verordening. De ESA's hebben in verband daarmee vervolgens zelf de markt weer om [input gevraagd](#) en op 29 april 2022 [input gegeven](#). Op dit moment is het wachten tot de Europese Commissie zelf met een voorstel komt. Uit het door de Europese Commissie gevraagde advies blijkt dat dit een implementatie van de *Retail Investment Strategy* zal worden. Momenteel is deze strategie nog niet gepubliceerd, maar deze zal naar onze verwachting in 2023 worden gepubliceerd.

CROWDFUNDING VERORDENING

Crowdfunding Verordening algemeen

- **Wat?** Op 10 november 2021 is de [Europese crowdfundingverordening](#) betreffende crowdfundingdienstverleners voor bedrijven ((EU) 2020/1503) (Crowdfunding Verordening) van kracht geworden. De Crowdfunding Verordening heeft een nieuw financieel toezichtrechtelijk landschap voor crowdfundingdienstverleners in het leven geroepen. Deze dienstverleners worden vaak aangeduid als crowdfunding service providers, CSPs. Onder een 'crowdfundingdienst' wordt verstaan het matchen van een financieringsbehoefte van een MKB-projecteigenaar met de wil om financieringen te verstrekken van de *crowd*, oftewel het publiek. Projecteigenaren kunnen zich laten financieren door het aantrekken van leningen of het uitgeven van effecten. Bij het uitgeven van effecten omvat de dienstverlening van de CSP het ontvangen en doorgeven van orders en de plaatsing van effecten zonder plaatsingsgarantie. Een crowdfundingproject binnen de reikwijdte van de Crowdfunding Verordening bedraagt maximaal EUR 5 miljoen, berekend over een periode van twaalf maanden. Onder de Crowdfunding Verordening is een vergunningplicht geïntroduceerd voor CSPs. Er geldt hierbij nog steeds een overgangstermijn (tot 10 november 2023) voor dienstverleners die al voor de inwerkingtreding van de Verordening crowdfundingdiensten verleenden en hierbij bijvoorbeeld gebruik maakten van een ontheffing.
- **Wie?** Crowdfundingdienstverleners.
- **Wanneer?** Oorspronkelijk moesten crowdfundingdienstverleners uiterlijk op 10 november 2022 over een vergunning van de AFM beschikken. De Europese Commissie heeft deze transitieperiode echter met één (1) jaar [verlengd](#) tot 10 november 2023. Dit betekent dat bestaande marktpartijen nog extra tijd hebben gekregen om een crowdfunding-vergunning aan te vragen en aan alle daarbij behorende vereisten te voldoen. De AFM merkt ondanks de verlenging van de transitieperiode [op haar website](#) op niet te wachten met de vergunningaanvraag. De eerste crowdfunding-vergunningen zijn door de AFM inmiddels verleend.

Technische reguleringsnormen

ESMA is in de Crowdfunding Verordening de opdracht toebedeeld om bepaalde onderwerpen nader uit te werken aan de hand van technische reguleringsnormen. Dit betreft onder meer klachtenafhandeling, belangenconflicten,

bedrijfscontinuïteitsplan, toelatingskennistest en het blad met essentiële beleggersinformatie. Ondanks dat deze technische reguleringsnormen al door ESMA zijn opgesteld en medio 2022 van kracht zijn geworden in de vorm van rechtstreeks werkende verordeningen en de insteek van deze Vooruitblik er juist op is gericht om vooruit te blikken naar toekomstige wet- en regelgeving, vinden wij het in verband met de verlenging van de transitieperiode onder de Crowdfunding Verordening tot 10 november 2023 toch van belang in dit onderdeel een kort overzicht te geven van de voor CSPs meest belangrijke technische reguleringsnormen:

- [Gedelegeerde Verordening \(EU\) 2022/2111](#) – deze technische reguleringsnormen hebben betrekking op belangenconflicten en leggen onder meer de verplichting op aan CSPs om interne schriftelijke regels te hebben ter voorkoming van belangenconflicten.
- [Gedelegeerde Verordening \(EU\) 2022/2112](#) – in deze gedelegeerde verordening zijn nadere regels uitgewerkt over de toelatingskennistest en de simulatie van de capaciteit om verlies te dragen (aan de hand van een online-berekeningsinstrument) voor niet-ervaren aspirant-beleggers in crowdfundingprojecten.
- [Gedelegeerde Verordening \(EU\) 2022/2115](#) – op grond van deze technische reguleringsnormen is een CSP verplicht de verzuimgraad te berekenen van de op haar crowdfundingplatform aangeboden leningen. Deze gedelegeerde verordening bevat ook de berekeningsmethodiek die een CSP hierbij dient toe te passen.
- [Gedelegeerde Verordening \(EU\) 2022/2116](#) – deze technische reguleringsnormen gaan nader in op de bepaling van de maatregelen en procedures voor het bedrijfscontinuïteitsplan voor CSPs en geven het kader van informatie dat ten minste in het bedrijfscontinuïteitsplan moet worden opgenomen.
- [Gedelegeerde Verordening \(EU\) 2022/2117](#) – ook de klachtenbehandeling speelt een centrale rol in de bedrijfsvoering van een CSP. Deze technische reguleringsnormen bevatten nadere vereisten, standaardmodellen en procedures voor klachtenbehandeling door CSPs.
- [Gedelegeerde Verordening \(EU\) 2022/2118](#) – deze technische reguleringsnormen hebben betrekking op het individuele portefeuillebeheer van leningen door CSPs en de nadere bepaling van elementen voor de beoordeling van het kredietrisico, informatie over iedere individuele portefeuille die aan beleggers bekend moet worden gemaakt en de in verband met noodfondsen vereiste beleidsregels en procedures.
- [Gedelegeerde Verordening \(EU\) 2022/2119](#) – CSPs zijn op grond van de Crowdfunding Verordening verplicht aspirant-beleggers een door de projecteigenaar voor elk crowdfundingaanbod opgesteld blad met essentiële beleggingsinformatie te verstrekken. Deze gedelegeerde

verordening werkt het model uit dat hiervoor door een CSP moet worden gebruikt.

Door deze technische reguleringsnormen zijn CSPs geconfronteerd met nadere verplichtingen en uitwerkingsvereisten waaraan de toezichthouder toetst bij een vergunningaanvraag. Bestaande CSPs hebben tot 10 november 2023 de tijd een vergunning te verkrijgen van de AFM. Nieuwe CSPs die de markt willen betreden dienen eerst een vergunning aan te vragen voordat in Nederland (en in de EU via een Europees paspoort) crowdfundingdiensten kunnen worden verleend. Finnius kan zowel bestaande als nieuwe CSPs verder op weg helpen in het advies over de crowdfundingregels, evenals het assisteren bij de vergunningaanvraag bij de AFM.

Staatsblad gepubliceerd. Vorig jaar zomer zijn de ontwerpbesluiten met [nadere technische regels](#) en met [regels over het toepassingsbereik van sensitieve technologie](#) geconsulteerd. De Wet Vifo introduceert een toetsingsmechanisme voor investeringen, fusies en overnames die een risico kunnen vormen voor de nationale veiligheid. Daarbij gaat het om investeringen in (i) vitale aanbieders of (ii) bedrijven die beschikken over sensitieve technologie. Zie ook onze [Finnius Vindt blog](#) van 19 mei 2022.

- **Wie?** In de wet worden verschillende financiële ondernemingen als vitale aanbieder aangemerkt, waaronder bepaalde uitgevende instellingen.
- **Wanneer?** De wet zal naar verwachting begin 2023 in werking treden.

OVERIGE NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Voorgenomen wijziging Wet Huis voor klokkenluiders

- **Wat?** Op dit moment is er een [wetsvoorstel](#) aanhangig tot wijziging van de Wet Huis voor klokkenluiders. Deze wet heeft tot doel om de voorwaarden voor het melden van maatschappelijke misstanden te verbeteren, door onderzoek naar misstanden mogelijk te maken en melders van misstanden beter te beschermen. De Wet Huis voor Klokkenluiders voorziet reeds in een verplichte interne meldingsprocedure voor werkgevers bij wie ten minste vijftig personen werkzaam zijn. Eén van de voorgestelde wijzigingen is dat deze drempel niet langer geldt voor ondernemingen die actief zijn in de financiële sector, waaronder effectenuitgevende instellingen waarop de Prospectusverordening van toepassing is. Onder meer de AFM wordt aangesteld als bevoegde toezichthouder. Voorgesteld wordt om de naam van de wet te wijzigen naar Wet bescherming klokkenluiders.
- **Wie?** Effectenuitgevende instellingen.
- **Wanneer?** De wetswijziging moest eigenlijk in werking treden op 17 december 2021. Het voorstel is echter pas op 20 december 2022 aangenomen door de Tweede Kamer. Het ligt nu bij de Eerste Kamer, die nog moet beslissen over het al dan niet aannemen van het voorstel. Het is dus nog onduidelijk wanneer de wijziging in werking zal treden. Wij verwachten dat dit in 2023 zal zijn.

Wet veiligheidstoets investeringen, fusies en overnames

- **Wat?** De [Wet](#) veiligheidstoets investeringen, fusies en overnames (Wet Vifo) is op 10 juni 2022 in het

KREDIETVERSTREKKERS

In dit deel komen belangrijke ontwikkelingen voor aanbieders van consumentenkrediet (hypotheccair en consumptief krediet) aan de orde die spelen in 2023. Wanneer deze kredietverstrekkers mede aanvullende diensten verlenen, zoals adviseren over krediet of bemiddelen bij het afsluiten van een verzekeringsproduct, raden wij aan de onderdelen in deze Vooruitblik te raadplegen die daarop betrekking hebben ([Financiële Dienstverleners](#)). Verder is het onderdeel [Algemeen](#) voor kredietverstrekkers het lezen waard, omdat daarin algemene ontwikkelingen op bijvoorbeeld het gebied van toezicht en handhaving worden besproken, die ook voor kredietverstrekkers van belang zijn.

Daarnaast zijn voor kredietverstrekkers met een vergunning als [Bank](#), [Verzekeraar](#), [Betaaldienstverlener](#) of [Beleggingsonderneming](#), de desbetreffende onderdelen van deze Vooruitblik uiteraard ook relevant. Tot slot is ook het cross-sectorale onderdeel [Integriteit](#) relevant voor kredietverstrekkers.

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2023

Buy Now, Pay Later

Rapport Marktindrukken 2022: beheerste bedrijfsvoering moet beter

Onderzoek: kwaliteit hypotheekadvies en verantwoorde kredietverstrekking

Onderzoek: samenhang hypotheekbedragen en betalingsachterstanden

Consultatie aanvulling Leidraad vergoeding vervroegde aflossing hypotheek

Uitleg AFM toetsing bij ontslag hoofdelijke aansprakelijkheid

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Herziening richtlijn consumentenkrediet

Herziening richtlijn hypotheccair krediet

Prejudiciële vragen aan Hoge Raad over BNPL

Introductie Vergelijkingskaart financiële dienstverleners

Maximale kredietvergoeding verhoogd naar 12%

Voornemen verlaging drempel verificatieplicht naar €250

Voorstel tot verlaging van frequentie

accountantscontrole kostprijsmodel

Actualisering leennormen hypotheccair krediet

Nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)

Beloning onder de noemer van dividend

Q&A Retentievergoedingen

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Voorgenomen wijziging Wet Huis voor klokkenluiders

Richtlijn inzake kredietstrevicers en kredietkopers

Wet kwaliteit incassodienstverlening

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

DNB lanceert nieuw hypotheekdashboard

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2023

- **Wat?** Op 3 november 2022 heeft de AFM [Trendzicht 2023](#) gepubliceerd. Hierin wijst de AFM op een aantal trends en risico's in de financiële sector voor het jaar 2023. Kredietaanbieders zullen volgens de AFM extra aandacht moeten hebben voor hun zorgplicht vanwege de gestegen energieprijzen, de hoge inflatie en de stijgende rente. De betaalrisico's op hypotheccair en consumptief krediet nemen toe evenals de kans op financiële stress bij huishoudens met een laag inkomen. Daarom vreest de AFM voor suboptimale financiële beslissingen van huishoudens, zoals kredietopstapeling en alternatieven zoals flitskrediet, private lease en *Buy Now, Pay Later*. Ook wijst de AFM erop dat het risico op overkreditering bij het afsluiten van een consumptief krediet thans groter is, omdat de inflatie met enige vertraging wordt meegenomen in de leennormen.
- **Wie?** Alle kredietaanbieders.
- **Wanneer?** De door de AFM gesignaleerde trends en risico's hebben haar aandacht in 2023 en dragen bij aan het bepalen van de toezichtprioriteiten van de AFM. De concrete implicaties van de trends en risico's voor het AFM-toezicht worden uitgewerkt in haar Agenda 2023 die begin 2023 zal worden gepubliceerd.

Buy Now, Pay Later

- **Wat?** De AFM heeft een [verkenning](#) gedaan naar de groeiende markt voor *Buy Now, Pay Later* (BNPL). Hoewel de AFM erkent dat BNPL voordelen biedt, kan het volgens haar ook bijdragen aan het risico van schuldenstapeling voor consumenten in een financieel kwetsbare situatie, zeker in de huidige economische omstandigheden. Andere risico's die de AFM signaleert betreffen de informatieverstrekking, het acceptatieproces, het achterstandsbeheer, kosten bij niet betalen en het verdienmodel. De stijgende populariteit van achteraf betalen kan bovendien leiden tot normalisering van kopen op afbetaling wat bijdraagt aan schuldgewenning, aldus de AFM. Ze wijst erop dat kosten die in rekening worden gebracht als klanten niet tijdig betalen moeten voldoen aan de Wet Incassokosten. De AFM geeft voorts aan erop toe te zullen zien dat aanbieders van BNPL duidelijk kunnen aantonen dat zij, en het incassobureau waarmee wordt samengewerkt, daaraan voldoen. Gelet op de risico's, is de AFM voorstander van regulering van BNPL. De Europese Commissie heeft voorgesteld BNPL onder de reikwijdte van de Richtlijn Consumentenkrediet te plaatsen. Zie daarover meer verderop in dit onderdeel van de Vooruitblik.
- **Wie?** Aanbieders van BNPL.
- **Wanneer?** Doorlopende aandacht in 2023.

Rapport Marktindrukken 2022: beheerste bedrijfsvoering moet beter

- **Wat?** De AFM [publiceerde](#) eind vorig jaar het rapport Marktindrukken 2022. Hieruit blijkt onder meer dat de AFM verwacht dat kredietaanbieders hun klanten stimuleren om periodiek aandacht te besteden aan hun financiële situatie. Voor een uitgebreide uiteenzetting van de lessen die uit het rapport getrokken kunnen worden, verwijzen wij naar het desbetreffende onderdeel [Financiële dienstverleners](#) in deze Vooruitblik.
- **Wie?** Alle kredietverstrekkers.
- **Wanneer?** Doorlopend. De AFM zal er in 2023 op toe blijven zien dat financiële dienstverleners aan de wettelijke normen van de beheerste bedrijfsvoering voldoen.

Onderzoek: kwaliteit hypotheekadvies en verantwoorde kredietverstrekking

- **Wat?** In het voorgenoemde rapport Marktindrukken 2022 kondigt de AFM aan dat zij in 2023 onderzoek zal doen naar de kwaliteit van hypotheekadvies en verantwoorde kredietverstrekking.
- **Wie?** Aanbieders van hypothecair krediet.

- **Wanneer?** In de loop van 2023.

Onderzoek: samenhang hypotheekbedragen en betalingsachterstanden

- **Wat?** Mid november 2022 [publiceerde](#) de AFM haar occasional paper: 'Maximaal lenen voor de hypotheek? Een analyse van huishoudens met hoge hypotheekschulden en betalingsachterstanden'. De AFM concludeert onder andere dat de risico's het grootst zijn voor koopstarters die recentelijk een maximale hypotheek hebben afgesloten en dat de huidige extreme koopkrachtdaling de leennormen onder druk zet.
- **Wie?** Aanbieders van hypothecair krediet.
- **Wanneer?** Doorlopende aandacht in 2023.

Consultatie aanvulling Leidraad vergoeding vervroegde aflossing hypotheek

- **Wat?** De AFM is voornemens een passage toe te voegen aan de Leidraad Vergoeding voor vervroegde aflossing van de hypotheek. Daartoe is zij eind vorig jaar een [consultatie](#) gestart. De AFM wil in de leidraad verduidelijken op welk moment de vergelijkingsrente bij vervroegd aflossen moet worden vastgesteld middels een aanvulling op die leidraad. Een onjuist gehanteerde datum voor het vaststellen van de vergelijkingsrente kan ertoe leiden dat een hogere vergoeding in rekening wordt gebracht dan het geleden financiële nadeel.
- **Wie?** Aanbieders van hypothecair krediet.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 6 januari 2023. De AFM verwacht begin februari de nieuwe leidraad op haar website te publiceren, eventueel aangepast als de reacties op de consultatie daartoe aanleiding geven.

Uitleg AFM toetsing bij ontslag hoofdelijke aansprakelijkheid

- **Wat?** Eind vorig jaar [publiceerde](#) de AFM een nadere uitleg over de toepassing van NHG beheercriteria bij toetsing van de financiële situatie na een relatiebreuk als ontslag van hoofdelijke aansprakelijkheid wordt verzocht. Deze criteria kunnen zonder nadere onderbouwing namelijk niet als vervanging dienen voor de reguliere normen in de Tijdelijke regeling hypothecair krediet (Trhk). Als uit de toets op basis van deze normen volgt dat de hypotheek niet passend is, is maatwerk wel toegestaan, maar moet worden gemotiveerd en in het dossier worden onderbouwd waarom het krediet verantwoord is, en moet aannemelijk worden gemaakt dat sprake is van een bestendige situatie.
- **Wie?** Aanbieders van hypothecair krediet.
- **Wanneer?** Doorlopende aandacht in 2023.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Herziening richtlijn consumentenkrediet

Voorstel Europese Commissie

De Richtlijn Consumentenkrediet wordt op dit moment herzien. In juni 2021 [publiceerde](#) de Europese Commissie al haar voorstel daartoe. Het voorstel bevat enkele wijzigingen met grote impact. Zo stelt de Commissie voor om het toepassingsbereik ten opzichte van de huidige richtlijn sterk te verruimen en de regels over de kredietwaardigheidstoets te verduidelijken en aan te vullen. Anders dan de huidige richtlijn, wordt voorgesteld de nieuwe richtlijn van toepassing te doen zijn op: alle huur- of leasingovereenkomsten (dus ook als deze geen verplichting tot aankoop van het object inhouden), kosteloze kredietovereenkomsten, kredietovereenkomsten waarbij het krediet binnen drie maanden moet worden terugbetaald en slechts onbetekenende kosten worden aangerekend (*buy now, pay later*), kredietovereenkomsten van minder dan EUR 200,- en kredietovereenkomsten die in de vorm van een geoorloofde debetstand op een rekening worden verleend en die binnen een maand moeten worden afgelost.

Verder doet de Commissie voorstellen om ervoor te zorgen dat het aanbieden van de precontractuele informatie aan consumenten op een meer doeltreffende manier gebeurt dan nu het geval is. Naast de al bekende SECCI ("Europese standaardinformatie inzake consumentenkrediet") zou ook een formulier "Europees standaardoverzicht inzake consumentenkrediet" moeten worden verstrekt, te weten een overzicht van één bladzijde met de voornaamste kenmerken van het krediet. Het begrip "geruime tijd" wordt niet meer gehanteerd in het voorstel wat betreft het moment waarop de SECCI moet worden verstrekt. In het voorstel wordt bepaald dat de precontractuele informatie ten minste één dag voordat de consument door een overeenkomst of aanbieding is gebonden, moet worden verstrekt. Is dit minder dan één dag, dan moet de consument worden herinnerd aan de mogelijkheid om de overeenkomst te herroepen uiterlijk één dag na het sluiten van de overeenkomst of het aanvaarden van de aanbieding. Ook valt op dat koppelverkoop in het voorstel in beginsel verboden wordt.

Positie Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie

In juli 2022 [publiceerde](#) het Europees Parlement haar

positie ten aanzien van het voorstel van de Commissie en stelt wijzigingen voor. De Raad van de Europese Unie [deed](#) dat op 9 juni 2022. Ook de Raad stelt wijzigingen voor. Een van de voorgestelde wijzigingen betreft het voorgestelde toepassingsbereik door de Commissie van de richtlijn wat betreft *buy now, pay later*-producten. Het Parlement en de Raad zien, anders dan de Commissie, geen reden om alle partijen die uitstel van betaling verlenen onder de reikwijdte van de richtlijn te brengen. Zij menen dat uitstel van betaling moet zijn uitgezonderd als de handelaar of de leverancier van het product of de dienst zelf het uitstel van betaling verleent en er geen rente en andere kosten in rekening worden gebracht. Het Parlement stelt daarbij de voorwaarde dat de consument binnen 45 dagen na levering van het goed of de dienst moet betalen. De Raad vindt dat de betaling moet worden verricht binnen 90 dagen na het sluiten van de overeenkomst voor de levering van het goed of de dienst.

BNPL dienstverlening waarbij een derde partij het krediet aanbiedt, en het krediet dus niet wordt aangeboden door de handelaar of de leverancier zelf, moet dus volgens zowel de Commissie als het Parlement en de Raad onder de richtlijn komen te vallen. Wel zijn het Parlement en de Raad van mening, anders dan de Commissie, dat in die gevallen de lidstaten de optie moet worden geboden om te kiezen voor een soort 'light-regime'. Te weten de optie om een aantal bepalingen van de richtlijn (met betrekking tot de precontractuele informatie, reclame-eisen en vervroegde aflossing) niet van toepassing te verklaren op deze BNPL dienstverlening. Wij schreven recentelijk ook een [blog](#) over de ontwikkelingen rondom BNPL.

Een andere wijziging ten aanzien van het voorstel van de Commissie betreft de regulering van private lease. Zowel het Parlement als de Raad zonderen private lease, in tegenstelling tot de Commissie, uit van de richtlijn, zoals in de huidige richtlijn ook het geval is.

Uit een [persbericht](#) van 2 december jl. volgt dat het Europees Parlement en de Raad een voorlopig akkoord hebben bereikt over een herziene richtlijn. Het akkoord moet nog door hen worden goedgekeurd. Er is nog niet bekend wat dit akkoord precies inhoudt.

Positie Nederland

De minister van Financiën heeft in [reactie](#) op vragen daarover vanuit de Tweede Kamer laten weten dat een meerderheid van de lidstaten geen voorstander is om leaseovereenkomsten onder de reikwijdte van de richtlijn te plaatsen, omdat zij huren en leasen niet zien als een kredietvorm en de richtlijn dus ook niet als een geschikt instrument zien om eventuele risico's voor consumenten te mitigeren. Het kabinet is in beginsel positief over het voorstel van de Commissie om private lease wel onder de richtlijn te laten vallen, maar wel op basis van een op

risico's gebaseerde afbakening. Van de AFM weten we al langer dat zij voorstander is van wettelijke regulering van private lease. Daar schreven wij een [blog](#) over.

Het kabinet steunt het voorstel van de Commissie om *buy now, pay later*-dienstverleners onder de reikwijdte van de richtlijn te brengen. Het kabinet kijkt daarbij wel of het noodzakelijk en proportioneel is om alle bepalingen uit het richtlijnvoorstel van toepassing te verklaren op deze dienstverlening. Het kabinet wil geen onnodige belemmeringen voor consumenten om producten bij (web) winkels achteraf te betalen met een korte termijn, voor zover de risico's hiervan voor de consument beperkt zijn.

Hoe verder

Op dit moment vinden de onderhandelingen plaats tussen de Europese Commissie, het Parlement en de Raad. Het is op dit moment nog niet duidelijk wat er overeind zal blijven van het voorstel van de Commissie en wanneer de herziening in werking zal treden. Waar de standpunten uiteenlopen zal er tot een compromis moeten worden gekomen. Er zal hoogstwaarschijnlijk meer duidelijk worden in 2023 – een belangrijke ontwikkeling dus om te volgen met gevolgen voor de hele kredietmarkt.

Herziening richtlijn hypothecair krediet

- **Wat?** De Europese Commissie werkt aan een herziening van de richtlijn hypothecair krediet. Daarbij wordt nagegaan hoe: (i) de consument vereenvoudigde, tijdige en relevante informatie kan krijgen; (ii) de regels aan de digitale omgeving kunnen worden aangepast; en (iii) het makkelijker kan worden gemaakt om een hypotheeklening te krijgen voor een woning in een ander EU-land. Eind 2021/begin 2022 hield de Commissie daartoe een openbare [raadpleging](#), waar Nederland op heeft [gereageerd](#). Daarnaast heeft de Commissie de European Banking Authority (EBA) om advies gevraagd. In juni 2022 publiceerde de EBA haar [advies](#). De EBA adviseert met name:
 - de vereisten inzake precontractuele informatie en reclame te herzien,
 - ervoor te zorgen dat de vereisten inzake openbaarmaking van informatie geschikt zijn voor digitale kanalen,
 - aanvullende maatregelen te nemen ter bescherming van de consument als kunstmatige-intelligentiesystemen worden gebruikt voor de kredietwaardigheidsbeoordeling,
 - *borrowers-based measures* (BBMs) in te voeren in de informatie die aan consumenten wordt verstrekt om verantwoord lenen te bevorderen,
 - een EU-brede definitie van “groene hypotheekleningen” vast te stellen.

In november 2022 heeft de Commissie de EBA voorts, meer in het algemeen, om [advies](#) gevraagd over groene leningen en hypotheekleningen.

- **Wie?** Aanbieders van hypothecair krediet.
- **Wanneer?** Wij verwachten dat de Europese Commissie in 2023 met een voorstel voor een herziene richtlijn zal komen.

Prejudiciële vragen aan Hoge Raad over BNPL

De kantonrechter van de rechtbank Gelderland heeft prejudiciële vragen aan de Hoge Raad [gesteld](#) betreffende de regulering van *Buy Now, Pay Later* (BNPL). Hoofdvraag is of BNPL (uitstel van betaling) kwalificeert als krediet waarop de kredietregels van toepassing zijn. Relevant in dat verband is vervolgens de zogenoemde ‘onbetekenende kosten’-uitzondering waar aanbieders van BNPL-producten gebruik van kunnen maken, te weten een uitzondering voor krediet dat binnen 3 maanden moet worden afgelost en terzake waarvan slechts onbetekenende kosten aan de consument in rekening worden gebracht. Belangrijke vraag is dan welke kosten in dat kader relevant zijn. In deze procedure gaat het meer specifiek om payment fees (vergoedingen voor het gebruik van een achteraf betaalservice), en de wettelijke rente en wettelijke incassokosten die klanten verschuldigd worden als zij niet op tijd betalen. Als eenmaal vaststaat wat de relevante kosten zijn, is de volgende vraag hoe moet worden beoordeeld of die kosten onbetekenend zijn en of daarbij de invulling die de AFM daaraan geeft, moet worden aangehouden. In de situatie dat de kredietregels van toepassing zijn, omdat er geen gebruik kan worden gemaakt van een uitzondering, vraagt de kantonrechter zich verder af wanneer is voldaan aan de eis om de precontractuele informatie (ook wel ESIC of SECCI genoemd) ‘geruime tijd’ voor het sluiten van de kredietovereenkomst te verstrekken. Een andere interessante vraag is of rechters gehouden zijn om in civiele procedures, zo nodig ambtshalve, te beoordelen of - de bestuursrechtelijke - bepalingen uit de Wft en het BGfo correct zijn nageleefd, en zo ja, of de verificatieplicht van artikel 113 BGfo dan ook voor kredieten van minder dan €1.000 geldt.

Op 30 november 2022 gaf de plv. procureur-generaal (PG) [advies](#) aan de Hoge Raad over de beantwoording van de prejudiciële vragen in de vorm van een zogenoemde conclusie. De PG is onder andere van mening dat een uitstel van betaling kwalificeert als een kredietovereenkomst en de kredietregelgeving van toepassing is, tenzij de kredietovereenkomst is uitgezonderd. Wat betreft de kosten die relevant zijn ter bepaling of sprake is van onbetekenende kosten is het begrip ‘totale kosten van het krediet voor de consument’

relevant. Daartoe behoort een payment fee. Wettelijke rente en incassokosten kunnen daartoe ook behoren als deze kosten in verband met de kredietovereenkomst moeten worden betaald en de kredietgever bekend is met deze kosten. Dit moet worden beoordeeld aan de hand van de omstandigheden van het geval, waarvan de PG een paar voorbeelden geeft. Ook de vraag of kosten 'onbetekenend' zijn, moet worden beantwoord met inachtneming van alle omstandigheden van het geval, zoals de hoogte van de kosten en de verhouding tot het totale kredietbedrag. De civiele rechter is niet verplicht de invulling van de AFM aan te houden, aldus de PG.

Ten aanzien van de tijdigheid van het verstrekken van het ESIC geeft de PG een minder rigide uitleg dan, onder meer, het Hof Arnhem-Leeuwarden in de bekende [uitspraak](#) van 9 juli 2019. De PG is van mening dat naar de omstandigheden van het geval moet worden gekeken om te beoordelen of het ESIC op tijd is verstrekt. De omstandigheid waarin de consument, na een keuze te hebben gemaakt voor een bepaald product, vrijwel onmiddellijk de aankoop zal voltooien en zal doorgaan naar de (digitale) kassa om te betalen, en waarin zelden enige tijd zal zijn gelegen tussen het verstrekken van het ESIC en het sluiten van de overeenkomst, dwingen de rechter niet tot het oordeel dat het ESIC niet op tijd is verstrekt.

Het is nu aan de Hoge Raad om de prejudiciële vragen te beantwoorden. De Hoge Raad kan de conclusie volgen, maar is daartoe niet verplicht. De uitspraak is met name van belang voor partijen die een achteraf betaalservice aanbieden, maar ook voor andere aanbieders die gebruik maken van de onbetekenende kosten-uitzondering of partijen die gereguleerd zijn en verplicht zijn het ESIC te verstrekken en op wie al dan niet de verificatieplicht van toepassing is.

De prejudiciële vragen zijn gesteld, omdat er op dit moment onzekerheid bestaat over wat het antwoord op die vragen moet zijn. De (lagere) rechters oordelen namelijk verschillend. De beantwoording door de Hoge Raad van de prejudiciële vragen is aldus van groot belang, en heel belangrijk om in de gaten te houden. Voor BNPL-aanbieders spreekt dat voor zich, maar ook voor andere kredietaanbieders is de uitspraak, mede gelet op de verplichting tot het verstrekken van het ESIC, van belang.

Introductie Vergelijkingskaart financiële dienstverleners

- **Wat?** Vorig jaar zomer heeft het ministerie van Financiën een wijziging van het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (BGfo) [geconsulteerd](#). De voorgestelde wijziging betreft de introductie van de vergelijkingskaart financiële dienstverleners. De

vergelijkingskaart moet het dienstverleningsdocument (DVD) gaan vervangen als informatiedocument dat bepaalde financiële dienstverleners verplicht aan consumenten moeten vertrekken. Als gevolg van deze voorgestelde wijziging moet ook de Nadere regeling gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (Nrgfo) worden aangepast, waarin nadere regels van de AFM moeten komen met betrekking tot de vergelijkingskaart. De AFM [consulteerde](#) daartoe vorig jaar haar voorstel en publiceerde in december haar [feedbackstatement](#).

- **Wie?** Aanbieders van hypotheecair krediet.
- **Wanneer?** Het ontwerpbesluit voor de wijziging van het BGfo ligt sinds 22 december 2022 voor advies bij de Raad van State. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 april 2023. Het ontwerp voorziet in een overgangstermijn van zes maanden.

Maximale kredietvergoeding verhoogd naar 12%

- **Wat?** De wettelijke rente is per 1 januari 2023 [verhoogd](#) van 2% naar 4%. Dit heeft tot gevolg dat de maximale kredietvergoeding die op jaarbasis in rekening mag worden gebracht niet langer 10% bedraagt, maar 12%. Dat volgt uit het Besluit kredietvergoeding, waarin is bepaald dat de ten hoogste toegelaten kredietvergoeding moet worden berekend door de wettelijke rente te verhogen met 8%. De verhoging van de wettelijke rente hangt samen met een verhoging van de European Central Bank (ECB) van de [basisherfinancieringsrente](#). Halfjaarlijks, per 1 januari en per 1 juli, wordt de wettelijke rente vastgesteld door op de peildatum, ultimo oktober respectievelijk ultimo april, te bekijken hoe hoog de basisherfinancieringsrente van de ECB is en, afhankelijk daarvan, de wettelijke rente te verhogen of verlagen. Het peilmoment van afgelopen oktober heeft ertoe geleid dat de wettelijke rente per 1 januari 2023 is gewijzigd naar 4%. Recentelijk is de basisherfinancieringsrente echter alweer gestegen, inmiddels tot 2,5%. Als die rente nog verder stijgt, dan zal, in principe, de wettelijke rente weer verder stijgen per 1 juli 2023, namelijk bij een verschil van meer dan 1%-punt tussen de geldende wettelijke rente en de rente die op dat moment zou gelden. De volgende peildatum is ultimo april 2023. Mocht de wettelijke rente dan weer stijgen, zal de maximale kredietvergoeding dus ook weer verder omhoog gaan.
- **Wie?** Aanbieders van consumptief krediet.
- **Wanneer?** Per 1 januari 2023.

Voornemen verlaging drempel verificatieplicht naar €250

- **Wat?** Op dit moment zijn kredietverstrekkers verplicht

om, ter voorkoming van overkreditering, bij een krediet van meer dan €1.000 over voldoende, schriftelijke of op een andere duurzame drager vastgelegde, informatie te beschikken met betrekking tot de financiële positie van de consument, zoals een loonstrook en bankafschriften ter staving van de gegevens over inkomsten en lasten. Dit wordt de verificatieplicht genoemd. Mondelinge informatie over de financiële situatie van de consument is niet voldoende. De minister is voornemens dat bedrag te verlagen naar €250 ter bescherming van consumenten bij kleine kredieten. Dat voornemen was er al begin 2021, maar blijkens een [Kamerbrief](#) houdt het kabinet de besluitvorming aan. Het kabinet wil namelijk eerst de herziening van de Richtlijn Consumentenkrediet afwachten en zal verdere besluitvorming pas voortzetten wanneer de herziening is afgerond. Als de minister de verlaging van de drempel van de verificatieplicht doorvoert, kunnen kredietverstrekkers, die krediet aanbieden tussen de €250 en €1.000, dus niet langer volstaan met het inwinnen van informatie in het kader van de kredietwaardigheidscheck, maar moeten zij de financiële positie van consumenten gaan verifiëren. Voor relatief kleine kredieten heeft dat dus grote gevolgen.

- **Wie?** Kredietverstrekkers, die krediet aanbieden tussen de €250 en €1.000.
- **Wanneer?** De besluitvorming over de verlaging hangt samen met de herziening van de Richtlijn Consumentenkrediet. Zodra de herziening is afgerond, beslist het kabinet. Dit kan in 2023 zijn.

Voorstel tot verlaging van frequentie accountantscontrole kostprijsmodel

- **Wat?** Het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2021](#) stelt voor om de frequentie van de accountantscontrole van het kostprijsmodel te verlagen. Daarvoor in de plaats wordt een verplichting voor de aanbieder van het financieel product geïntroduceerd om elk jaar te rapporteren of het kostprijsmodel de advieskosten en distributiekosten juist en volledig toerekent aan het hypothecair krediet en of daarin sprake is van een materiële wijziging. Het kostprijsmodel moet nu nog jaarlijks gecontroleerd worden door een accountant. Wanneer geen sprake is van een materiële wijziging, is de frequentie waarmee de accountant het kostprijsmodel moet controleren lager.
- **Wie?** Aanbieders van hypothecair krediet die zonder tussenkomst van een intermediair hypotheek sluiten (direct writers).
- **Wanneer?** Het Wijzigingsbesluit werd al in november 2021 naar de Eerste en Tweede Kamer gestuurd. Het is nog niet bekend wanneer het besluit in werking zal treden.

Actualisering leennormen hypothecair krediet

- **Wat?** Per 1 januari 2023 is de Tijdelijke regeling hypothecair krediet [gewijzigd](#). Deze regeling strekt tot vaststelling van de inkomenscriteria voor het verstrekken van hypothecair krediet en de maximale hoogte van het krediet ten opzichte van de waarde van de woning. Per 1 januari 2023 is de berekening van het financieringslastpercentage voor tweeverdieners in lijn met het advies van het Nibud aangepast. Het financieringslastpercentage wordt bepaald op basis van het gezamenlijke toetsinkomen in plaats van het hoogste toetsinkomen vermeerderd met 90 procent van het lagere toetsinkomen. Daarnaast zijn de inkomensstabellen met bijbehorende financieringslastpercentages vervangen, eveneens in overeenstemming met het advies van het Nibud.
- **Wie?** Aanbieders van hypothecair krediet.
- **Wanneer?** Per 1 januari 2023.

Nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)

- **Wat?** Per 1 januari 2023 is de [Wet](#) nadere beloningsmaatregelen financiële ondernemingen (Wnbfo) in werking getreden. Met deze wet zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd in de beloningsregels zoals opgenomen in de Wft, waaronder de introductie van een wettelijke retentieperiode van ten minste vijf jaar voor aandelen die worden uitgekeerd als bestanddeel van een vaste beloning, en een aanscherping van de middelingsregeling voor niet-cao personeel, dat onder voorwaarden een hogere bonus dan 20% toegekend kan krijgen. De AFM [publiceerde](#) eind 2022 een meldingsformulier voor het afwijken van het bonusplafond voor niet-CAO personeel.
- **Wie?** Alle kredietaanbieders.
- **Wanneer?** Met ingang van 1 januari 2023. De contracten van bestaande medewerkers die per 1 januari 2023 geen gebruik meer kunnen maken van de middelingsregeling voor niet-cao personeel, moeten per 1 januari 2024 zijn aangepast.

Beloning onder de noemer van dividend

- **Wat?** Op 1 augustus 2022 heeft het Europese Hof van Justitie [een belangrijke uitspraak](#) gedaan over de vraag in hoeverre dividenden op aandelen van werknemers als een variabele beloning kunnen kwalificeren. Niet verbazingwekkend leest het HvJ alles erg ruim (en teleologisch). Hoewel de uitspraak is

gewezen ten aanzien van gereguleerde beheerders voor beleggingsfondsen, is het punt dat wordt behandeld in de uitspraak voor alle gereguleerde marktpartijen van belang. Het gaat immers om de vraag welke beloningsmechanismen als variabele vergoeding worden gezien. De overwegingen in de uitspraak zijn daarmee ook relevant voor het beoordelen van participatiestructuren in kredietaanbieders.

- **Wie?** Alle kredietaanbieders.
- **Wanneer?** Het ligt in de rede dat de toezichthouders extra aandacht zullen hebben voor participatiestructuren in 2023.

Q&A Retentievergoedingen

- **Wat?** Op 2 december 2022 [publiceerde](#) DNB een Q&A met betrekking tot retentievergoedingen, welke eerder in het jaar werd geconsulteerd. DNB geeft in de Q&A aan welke toetsingskaders zij gebruikt bij retentievergoedingen waarvoor instemming nodig is en voor de gevallen waar deze instemming niet vereist is. Ook geeft zij aan welke elementen in ieder geval onderbouwd moeten (kunnen) worden, ook indien er geen voorafgaande instemming nodig is. De AFM liet op haar website [weten](#) dat de consultatie van de Q&A ook namens haar wordt uitgevoerd.
- **Wie?** Alle kredietaanbieders.
- **Wanneer?** Per direct.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Voorgenomen wijziging Wet Huis voor klokkenluiders

- **Wat?** Op dit moment is er een [wetsvoorstel](#) aanhangig tot wijziging van de Wet Huis voor klokkenluiders. Deze wet voorziet onder meer in de verplichting tot het vaststellen van een procedure voor het omgaan met het melden van een vermoeden van een misstand binnen een organisatie. Op dit moment is ten aanzien van deze verplichting nog voorzien in een drempel van ten minste vijftig personen binnen de organisatie. Eén van de voorgestelde wijzigingen is dat deze drempel niet langer geldt voor ondernemingen die actief zijn in de financiële sector. Onder meer de AFM wordt aangesteld als bevoegde toezichthouder. Voorgesteld wordt om de naam van de wet te wijzigen naar Wet bescherming klokkenluiders.
- **Wie?** Kredietaanbieders.
- **Wanneer?** De wetswijziging moest eigenlijk in werking treden op 17 december 2021. Het voorstel is echter

pas op 20 december 2022 aangenomen door de Tweede Kamer. Het ligt nu bij de Eerste Kamer, die nog moet beslissen over het al dan niet aannemen van het voorstel. Het is dus nog onduidelijk wanneer de wijziging in werking zal treden. Wij verwachten dat dit in 2023 zal zijn.

Richtlijn inzake kredietsevicers en kredietkopers

- **Wat?** Op 24 november 2021 is de [Richtlijn](#) inzake kredietsevicers en kredietkopers gepubliceerd. Deze richtlijn standaardiseert de regels voor sevicers en kopers van krediet in de Europese Unie en faciliteert de verkoop van niet-renderende leningen (of *non-performing loans*, NPLs). Wanneer aanbieders worden geconfronteerd met een grote opeenhoping van NPLs en niet over het personeel of de deskundigheid beschikken om die naar behoren te servicen, moeten zij in staat zijn de servicing van die leningen aan een gespecialiseerde kredietsevicer uit te besteden of de kredietovereenkomst over te dragen aan een kredietkoper met de nodige risicobereidheid en deskundigheid om die te beheren. De European Banking Authority (EBA) publiceerde 16 december 2022 [concept technische uitvoeringsnormen](#), die specificeren welke templates kredietinstellingen moeten gebruiken voor het verstrekken van informatie ten behoeve van financieel boekenonderzoek en taxatie van NPLs.
- **Wie?** Kopers van krediet die na koop kwalificeren als aanbieder.
- **Wanneer?** De richtlijn moet op 29 december 2023 zijn geïmplementeerd. Komend jaar kunnen we een wetsvoorstel tot implementatie verwachten.

Wet kwaliteit incassodienstverlening

- **Wat?** Vorig jaar is de [Wet](#) kwaliteit incassodienstverlening aangenomen door de Eerste en Tweede Kamer en in het Staatsblad gepubliceerd. Met de wet moet de kwaliteit van de buitengerechtelijke incassodienstverlening worden verbeterd. Incassobureaus en opkopers van vorderingen moeten voldoen aan verschillende kwaliteitseisen. Er komt een incassoregister en een systeem van toezicht en handhaving bij niet-naleving van de wet. De wet is van toepassing op buitengerechtelijke incassowerkzaamheden (a) die worden verricht of aangeboden in de uitoefening van een daarop gericht of mede gericht beroep of bedrijf of op een wijze alsof zij daarop beroepsmatig of bedrijfsmatig gericht of mede gericht was, (b) voor een derde of na overdracht van de vordering, en (c) met betrekking tot voldoening door een natuurlijke

persoon die zijn woonplaats in Nederland heeft. Buitengerechtelijke incassowerkzaamheden zijn activiteiten ter verkrijging van voldoening buiten rechte van een vordering tot betaling van een geldsom. Uit de memorie van toelichting volgt dat de regels voor de incassodienstverlening naast de regels in de Wft bestaan. Een incassodienstverlener kan dus een registratie nodig hebben op basis van de Wet kwaliteit incassodienstverlening en een vergunning nodig hebben van de AFM op basis van de Wft.

Het [Besluit](#) kwaliteit incassodienstverlening, dat de wet op onderdelen nader uitwerkt, is vorig jaar geconsulteerd. Het besluit bevat onder andere een aanpassing van het Besluit vergoeding voor buitengerechtelijke incassokosten, namelijk een nieuwe regeling voor de incassokosten die in rekening mogen worden gebracht als termijnbetalingen met een maximum van € 266,67 onbetaald zijn gebleven en de schuldenaar wegens een achterstallige termijnbetaling wordt aangemaand als bedoeld in de Wet Incassokosten. De incassokosten zullen dan afhankelijk zijn van het aantal achterstallige termijnen dat na aanmaning onbetaald blijft binnen een periode tot zes maanden geleden.

- **Wie?** Kredietaanbieders die onder de reikwijdte van de Wet kwaliteit incassodienstverlening vallen.
- **Wanneer?** De verwachte datum van inwerkingtreding was 1 januari 2023. Dat is echter niet gebeurd. Er moet nog een afzonderlijk besluit worden genomen waarin zal worden bepaald wanneer de Wet kwaliteit incassodienstverlening in werking treedt.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

DNB lanceert nieuw hypothekendashboard

- **Wat?** DNB heeft een nieuw [woninghypothekendashboard](#) gelanceerd met daarin cijfers rondom hypotheek, zoals rentestanden en de omvang en verdeling van de hypotheekmarkt.
- **Wie?** Aanbieders van hypothecair krediet.
- **Wanneer?** Doorlopend.

TRUSTKANTOREN

Let op: Ook het cross-sectorale onderdeel [Integriteit](#) is voor trustkantoren van belang. Daarnaast raden wij trustkantoren aan kennis te nemen van het onderdeel [Algemeen](#), omdat daarin onderwerpen worden besproken die voor een ieder die zich op de financiële markt begeeft relevant kunnen zijn.

DNB TOEZICHT

Visie op toezicht 2021-2024

Toezicht in beeld

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING 97

Wijzigingswet financiële markten 2022

Wijzigingswet financiële markten 2024 – wijziging Wtt 2018

Verbod trustdienstverlening hoog risicolanden en non-coöperatieve landen

Vrijstellingen voor pensioenfondsen en beleggingsinstellingen

Verbod trustdienstverlening aan cliënten in Rusland of Belarus

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Voorstel Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden

Wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen – update

Registratie UBO's van trusts en soortgelijke juridische constructies

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

Toekomst van de trustsector

Reactie op aanbevelingen Commissie doorstroomvennootschappen

Ontwerp richtsnoeren met betrekking tot FATF Recommendation 24

Naleving Sanctiewet houdt volle aandacht DNB
Modernisering sanctiestelsel

DNB TOEZICHT

Visie op toezicht 2021-2024

- **Wat?** In het [visiedocument](#) heeft DNB uiteengezet hoe zij invulling geeft aan haar toezichttaak. Het visiedocument is in november 2020 gepubliceerd, maar is ook voor 2023 relevant omdat het de speerpunten van het toezicht van DNB schetst. Dat zijn (i) technologische vernieuwing, (ii) duurzaamheid en toekomstgerichtheid en (iii) bestrijden van financieel-economische criminaliteit. Meer specifiek geeft DNB het volgende mee:
 - Met betrekking tot technologische vernieuwing wijst DNB op het toenemende belang van data-integriteit. Instellingen worden geacht hun data goed op orde te hebben (kwaliteit, volledigheid en juistheid van data) en te voorzien in een goede beveiliging tegen bijvoorbeeld cyberaanvallen. Daarnaast wijst DNB op het belang van de privacyaspecten van het beheer en gebruik van de data;
 - DNB heeft in de afgelopen jaren onderzocht hoe klimaatverandering, de energietransitie en biodiversiteitsverlies financiële instellingen kunnen raken. Daarbij lag de focus van het onderzoek specifiek op de impact voor banken en verzekeraars. DNB geeft aan dat instellingen de potentiële impact zullen moeten (gaan) beoordelen en moeten gaan integreren in hun beleid en hun risicobeheersing. DNB besteedt hier aandacht aan in haar toezicht op instellingen; en
 - DNB wil dat financiële instellingen meer structurele maatregelen nemen gericht op het beheersen van integriteitsrisico's en op het effectiever voorkomen van financieel-economische criminaliteit. Dat ziet met name op het beheersen van integriteitsrisico's, waarvan DNB de indruk heeft dat die nog te weinig in het primaire proces van financiële instellingen is verankerd. Specifiek voor trustkantoren kondigt DNB actieve handhaving aan ter zake de aanwijzing van een Wwft-verantwoordelijke binnen het bestuur en het voorzien in een onafhankelijke en effectieve interne compliance

functie. Daarnaast wijst DNB op het instrument van de hertoetsing voor zover een instelling betrokken is in een strafrechtelijk traject. Verder doet DNB de opmerkelijke uitspraak dat zij bij strafrechtelijke onderzoeken zo nodig feitelijk leidinggevendend kan beboeten.

- **Wie?** Trustkantoren en alle andere financiële instellingen.
- **Wanneer?** Doorlopend.

Toezicht in beeld

- **Wat?** Op 22 november 2022 heeft DNB het document [Toezicht in Beeld 2022-2023](#) gepubliceerd. Hierin geeft DNB weer waar zij in haar toezicht aan werkt. DNB, die alleen integriteitstoezicht houdt op trustkantoren, signaleert dat de consolidatietrend met betrekking tot trustkantoren is doorgezet. In 2022 is het totale aantal trustkantoren gedaald van 169 naar 140 per ultimo 2022, waarbij enkele trustkantoren in omvang zijn toegenomen. DNB treedt onder andere op tegen illegale trustdienstverlening en voorziet in 2023 een grotere handhavingsinspanning te gaan leveren. Met betrekking tot vergunninghoudende trustkantoren richt DNB zich primair op de integere en beheerste bedrijfsvoering en het adequaat invullen van de rol van poortwachter. De naleving van de Sanctiewet door trustkantoren blijft volle aandacht krijgen, naar aanleiding van de geopolitieke spanningen en uitbreiding van sanctieregels.
- **Wie?** Trustkantoren en ongereguleerde partijen die trustdiensten verlenen.
- **Wanneer?** De speerpunten zien op het toezicht van DNB in 2023.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Wijzigingswet financiële markten 2022

- **Wat?** Door een wijziging van de Algemene wet bestuursrecht in het voorjaar van 2021 is voor toezichthouders in de financiële sector onbedoeld de mogelijkheid vervallen om maatregelen te publiceren die zijn opgelegd vanwege het schenden van de medewerkingsplicht in artikel 5:20 Awb. De [Wijzigingswet financiële markten 2022](#) herstelt deze omissie door correcties door te voeren in de verschillende toezichtwetten (waaronder de Wtt 2018).
- **Wie?** Trustkantoren (en ander financiële instellingen).

- **Wanneer?** De wet is in mei 2022 gepubliceerd en leidde tot een aantal wijzigingen in de Wft per juni 2022. De wijzigingen in overige toezichtwetten (zoals de Wtt 2018) zijn in werking getreden op 1 januari 2023.

Wijzigingswet financiële markten 2024 – wijziging Wtt 2018

- **Wat?** DNB heeft in haar [ZBO-verantwoording 2021](#) geconstateerd dat trustkantoren integriteitsrisico's nog onvoldoende samenhangend in beeld brengen. Hieraan wordt ook gerefereerd in de [Kabinetsreactie](#) op het SEO Onderzoek over de toekomst van de trustsector. Eén van de maatregelen die is voorgesteld om dit te verbeteren is het wijzigen van wetgeving om omzeiling van de Wtt 2018 te voorkomen. In overleg met DNB is wetgeving opgesteld om de Wtt 2018 aan te passen, welke wijzigingen zijn opgenomen in de Wijzigingswet financiële markten 2024. Hierin wordt voorgesteld de trustdienst 'optreden als bestuurder' en 'domicilie plus' aan te scherpen. Een voorontwerp van de Wijzigingswet is afgelopen voorjaar openbaar [geconsulteerd](#). Het wetsvoorstel is op 25 november 2022 ter advisering aangeboden aan de Afdeling advisering van de Raad van State.
- **Wie?** Trustkantoren.
- **Wanneer?** Naar verwachting zal het wetsvoorstel op 1 januari 2024 in werking treden. Het is aan te raden om de ontwikkelingen op dit punt nauw in de gaten te houden.

Verbod trustdienstverlening hoog risicolanden en non-coöperatieve landen

- **Wat?** De Wtt 2018 wordt gewijzigd door het invoeren van twee verboden (d.m.v. de Wet integriteitsmaatregelen trustkantoren). Ten eerste wordt voorzien in een algeheel verbod op het beroeps- of bedrijfsmatig gebruik maken van doorstroomvennootschappen. Het ziet op het ten behoeve van een cliënt gebruikmaken van een doorstroomvennootschap die behoort tot de eigen groep van de aanbieder. De wetgever heeft wel ruimte gecreëerd voor het bij ministeriële regeling verlenen van vrijstelling van het verbod. Ten tweede wordt dienstverlening door trustkantoren verboden indien de cliënt, de doelvennootschap of de UBO van de cliënt of doelvennootschap woonachtig of gevestigd is of zijn zetel heeft in (i) een derde hoog risicoland of (ii) een land dat op de lijst staat van non-coöperatieve landen op belastinggebied. Overweging is de gedachte dat de combinatie van trustdienstverlening met dergelijke landen tot onverantwoord hoge integriteitsrisico's leidt. De verboden zijn bedoeld om belastingontwijking

en belastingontduiking in Nederland tegen te gaan en is een van de onderdelen in het Plan van aanpak witwassen. Het [wetsvoorstel](#) dat deze verboden introduceert is op 17 november 2022 door de Tweede Kamer aangenomen en op 6 december 2022 door de Eerste Kamer. Trustkantoren die op het moment van inwerkingtreding activiteiten verrichten die onder deze verboden vallen, dienen deze activiteiten te staken. Zij krijgen zes maanden de tijd om aan de nieuwe verboden te voldoen. Zodra nieuwe landen worden aangewezen geldt dat trustkantoren steeds maximaal drie maanden hebben om de verbodsbepaling te effectueren. Die termijn knoopt aan bij het moment waarop een land is toegevoegd aan de lijst van hoog risicolanden of lijst van non-coöperatieve landen op belastinggebied.

- **Wie?** Trustkantoren.
- **Wanneer?** De wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit nader te bepalen tijdstip.

Vrijstellingen voor pensioenfondsen en beleggingsinstellingen

- **Wat?** Vanaf 1 oktober 2022 geldt een nieuwe [vrijstelling](#) voor het verlenen van de trustdienst 'in opdracht bestuurder zijn' voor beleggingsinstellingen en icbe's. De Regeling toezicht trustkantoren 2018 (Rtt 2018) is hiervoor gewijzigd. Beheerders van beleggingsinstellingen besteden regelmatig het beheer van financiële middelen uit aan professionele partijen. Deze beheerders staan onder toezicht van de AFM en dienen zich te houden aan integriteitsregelgeving. Daarmee zijn de belangrijkste integriteitsrisico's ondervangen. Het betreft een herintroductie van een vrijstelling die voorheen was opgenomen in de Vrijstellingsregeling wet toezicht trustkantoren en die met de introductie van de Wet toezicht trustkantoren 2018 was komen te vervallen. In de praktijk bleek dat deze diensten nog steeds voorkomen en dat een dergelijke vrijstelling toch gewenst is. Verder is in de Rtt 2018 een verduidelijking opgenomen in de formulering van de vrijstelling voor het 'in opdracht bestuurder zijn' met betrekking tot pensioenfondsen. Dit betreft de verduidelijking van een bestaande vrijstelling, dus de materiële betekenis van deze wijziging is voor de praktijk beperkt.
- **Wie?** Rechtspersonen die de trustdienst 'in opdracht bestuurder zijn' verlenen aan een beheerder van een beleggingsinstelling, icbe of pensioenfonds.
- **Wanneer?** De wijzigingen gelden sinds 1 oktober 2022.

Verbod trustdienstverlening aan cliënten in Rusland of Belarus

- **Wat?** In juli 2022 is de Wet toezicht trustkantoren 2018 gewijzigd naar aanleiding van de inval van Rusland in Oekraïne. Na de inval van Oekraïne besloot de Europese Unie onder andere individuele en financiële sancties op te leggen. Eén van de doelstellingen van deze sancties is het beperken van geldstromen uit Rusland in de Europese Unie. Met deze wijziging wordt het in algemene zin verboden om trustdiensten te verlenen aan cliënten gevestigd of woonachtig in Rusland of Belarus, of aan cliënten met een UBO die gevestigd is in Rusland of Belarus. Het verbod geldt niet met betrekking tot natuurlijke personen die Unieburger zijn. Ook geldt een uitzondering op het verbod van dienstverlening in geval de betrokkene onder de sanctieregelgeving valt. Immers, dan kan het trustkantoor geen wijzigingen doorvoeren en moet de zakelijke relatie worden aangehouden totdat de sancties zijn vervallen of er ontheffing verleend wordt. In het [wijzigingsbesluit van het Besluit bestuurlijke boetes financiële sector](#) is aan DNB de mogelijkheid gegeven om een boete op te leggen met oog op het handhaven van dit verbod. Overtreding van het verbod is ook strafbaar gesteld op grond van de Wet op de economische delicten.
- **Wie?** Trustkantoren.
- **Wanneer?** De wijziging is met ingang van 16 juli 2022 in werking getreden en de overgangstermijn van vier weken is verstreken. De mogelijkheid voor DNB om een boete op te leggen is in werking getreden op 8 september 2022.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Voorstel Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden

- **Wat?** Dit [wetsvoorstel](#) is gericht op het creëren van een juridische basis voor het systematisch delen en verwerken (door o.a. profilering) van persoonsgegevens door samenwerkingsverbanden. Dat zijn verbanden van bestuursorganen en private partijen die gezamenlijk gegevens verwerken voor zwaarwegende algemene belangen, zoals de bestrijding van fraude en de georganiseerde criminaliteit. Voor de financiële sector zijn het Financieel Expertise Centrum (FEC) en de Infobox Crimineel en Onverklaarbaar Vermogen relevante samenwerkingsverbanden. In beide gremia heeft DNB zitting. Het voorstel wijzigt onder meer de

geheimhoudingsverplichting voor DNB als vastgelegd in de Wtt 2018. Het wetsvoorstel is in behandeling in de Eerste Kamer, wat leidde tot aanvullende adviezen van onder meer de Raad van State, het College voor de Rechten van de Mens en de Autoriteit Persoonsgegevens. Op 24 november 2021 heeft de Raad van State een [advies](#) uitgebracht omtrent de reikwijdte van het wetsvoorstel en de risico's op ongelijke behandeling en discriminatie als gevolg van de inzet van profilering. De Eerste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid heeft op 18 februari 2022 een [voorlopig verslag](#) uitgebracht en wacht op de Memorie van Antwoord.

- **Wie?** Trustkantoren en alle andere financiële instellingen.
- **Wanneer?** Ten tijde van het publiceren van deze Vooruitblik was het wetsvoorstel nog in behandeling bij de Eerste Kamer.

Wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen – update

- **Wat?** In de Finnius Vooruitblik 2021 schreven wij al uitgebreid over nieuwe nationale regelgeving in de strijd tegen witwassen (het Wetsvoorstel plan van aanpak witwassen). Het [wetsvoorstel](#) is op 21 oktober 2022 ingediend bij de Tweede Kamer en voorziet – kort gezegd – in: (i) een verbod voor contante betalingen vanaf EUR 3.000 voor beroeps- of bedrijfsmatige handelaren; (ii) gegevensdeling mogelijk maken tussen instellingen van dezelfde categorie bij verscherpt cliëntonderzoek ten aanzien van 'hoog risico-cliënten'; (iii) het voor banken mogelijk maken van gezamenlijke (transactie)monitoring; en (iv) verduidelijking van het gebruik van bijzondere categorieën persoonsgegevens en persoonsgegevens van strafrechtelijke aard in het kader van verplichtingen op grond van de Wwft. Voor trustkantoren is het wetsvoorstel beperkt relevant, omdat het voorstel leidt tot wijziging van de Wwft terwijl voor trustkantoren de normering in de Wtt 2018 leidend is. Verder zijn de wijzigingen met betrekking tot transactiemonitoring via een 'gezamenlijke voorziening' beperkt tot de banken.
- **Wie?** Trustkantoren en andere dienstverleners die onder de reikwijdte van de Wwft vallen.
- **Wanneer?** Ten tijde van het publiceren van deze Vooruitblik was het wetsvoorstel in behandeling bij de Tweede Kamer.

Registratie UBO's van trusts en soortgelijke juridische constructies

- **Wat?** De gewijzigde vierde anti-witwasrichtlijn schrijft onder andere voor dat lidstaten zorg dragen

voor een centraal register van trusts en soortgelijke juridische constructies en van de UBO's van die trusts en soortgelijke juridische constructies. Dit heeft vorm gekregen via een Implementatiewet ([2021, 610](#)) en -besluit ([2022, 168](#)). De Implementatiewet introduceert de registratieplicht en in het Implementatiebesluit worden zaken geregeld, zoals het begrip 'uiteindelijk belanghebbende', de klassen waarin de omvang van het economische belang kan worden uitgedrukt, de bewaartermijnen, de afschermingsgronden en de bevoegde autoriteiten. In Nederland wordt een FGR aangemerkt als een 'soortgelijke juridische constructie'. De regels treden gefaseerd in werking. Per 1 november 2022 is de registratieplicht van kracht geworden. Er geldt een overgangperiode van drie maanden wat betekent dat een trustee (c.q. degene die in een soortgelijke juridische constructie een vergelijkbare positie heeft als een trustee in een trust) per 1 februari 2023 moet voldoen aan de registratieplicht. De onderdelen in de Implementatiewet en -besluit die gericht zijn op het raadplegen van het register en delen van informatie moeten nog in werking treden.

- **Wie?** Trusts en soortgelijke juridische constructies en hun UBO's. Ook relevant voor trustkantoren (en andere financiële instellingen) die diensten verlenen aan deze partijen.
- **Wanneer?** Belangrijke onderdelen van de Implementatiewet en -besluit zijn bij [koninklijk besluit](#) in werking getreden per 1 november 2022 (met een overgangperiode van drie maanden). Een aantal (rest) onderdelen moet nog inwerking treden op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

Toekomst van de trustsector

Op 31 juli 2022 is het rapport 'De toekomst van de trustsector' [gepubliceerd](#). Het onderzoek naar de toekomst van de trustsector is uitgevoerd door SEO en kent een brede opzet. De centrale vraag was of bij trustdienstverlening in Nederland de integriteit voldoende te waarborgen is. Naast de toezichtdimensie is ook gekeken naar de financieel-economische en maatschappelijke meerwaarde van de trustsector voor Nederland. Het rapport concludeert dat sprake is van een inherent integriteitsrisico, gerelateerd aan de mogelijkheid om middels complexe structuren de herkomst en het eigenaarschap van transacties en vermogens te verhullen. Dit risico kan deels beheerst worden door trustkantoren als poortwachters te laten fungeren.

De onderzoekers hebben in het licht van genoemde centrale vraag verschillende scenario's tegen het licht gehouden, waaronder het scenario van een algeheel verbod van trustdienstverlening. De conclusie is dat een dergelijk verbod niet efficiënt en niet doelmatig is voor de beheersing van integriteitsrisico's. Ten eerste omdat uitwijken naar het illegale circuit eenvoudig is, omdat legitieme dienstverlening ook niet meer mogelijk is. Een tweede reden is dat door een verbod de functie van poortwachter voor de trustsector verloren gaat. Het zicht op structuren met potentiële witwasrisico's verdwijnt, terwijl een groot deel van die structuren na een verbod waarschijnlijk blijft bestaan. Een derde reden om te twifelen aan de doeltreffendheid van een verbod is dat handhaving van het verbod waarschijnlijk lastig is. De toezichthouder is niet langer verantwoordelijk voor opsporing, dus zal opsporing waarschijnlijk onder verantwoordelijkheid van het OM moeten plaatsvinden. Dat betekent dat daar capaciteit voor moet zijn en er prioriteit aan moet worden gegeven. Daarbij zal de kennis van de markt afnemen doordat er geen toezicht meer wordt gehouden. De financieel-economische waarde die de trustsector voor Nederland vertegenwoordigt, gaat met een verbod dus verloren. Dat is inefficiënt.

De minister van Financiën (in wiens opdracht het onderzoek was uitgevoerd) informeerde de Tweede Kamer in oktober 2022 per [brief](#) de conclusies van het rapport te onderschrijven. Vervolgens bespreekt de minister de lopende wettelijke maatregelen voor betere risicobeheersing in de trustdienstverlening, namelijk het wetsvoorstel integriteitsmaatregelen trustkantoren en de wettelijke aanscherpingen in de strijd tegen illegale trustdienstverlening in de [Wijzigingswet financiële markten 2024](#). Ook maakt Nederland zich in EU-verband bij de onderhandelingen over de anti-witwasverordening en een gewijzigde anti-witwasrichtlijn sterk voor een wettelijke registratieplicht voor domicilieverleners.

In aanvulling daarop stelt de minister extra maatregelen voor. Ten eerste is de minister van plan om trustkantoren te verplichten om meer informatie uit te wisselen teneinde 'trustshoppen' te voorkomen. In artikel 68 is de informatie-uitwisseling tussen trustkantoren geregeld. Een trustkantoor heeft de plicht om te onderzoeken of een ander trustkantoor diensten verleent of heeft verleend aan de cliënt of de doelvennootschap. Indien dat het geval is, moet het trustkantoor bij dat andere trustkantoor navraag doen naar gebleken integriteitsrisico's. Gedachte is artikel 68 te wijzigen en daarin te expliciteren dat deze verplichting ook geldt in relatie tot *potentiële* cliënten. Doel is te voorkomen dat potentiële klanten diverse trustkantoren benaderen, totdat een kantoor is gevonden dat de klant wil accepteren. Door ook in die situatie als trustkantoor navraag te moeten doen bij andere trustkantoren, wordt duidelijk of een shoppende,

potentiële client op voorhand bij een ander kantoor is geweigerd. Verder wordt de mogelijkheid van een vastleggingsverplichting onderzocht, zodat DNB kan controleren hoe trustkantoren uitvoering geven aan de verplichting tot informatie-uitwisseling.

Ten tweede worden maatregelen uitgedacht die zien op het vergroten van transparantie om het maatschappelijk vertrouwen in de trustsector te vergroten. De minister meent dat trustdienstverlening per definitie een verullend element kent – zoals het optreden als bestuurder ten behoeve van een derde – en terecht onder een maatschappelijk vergrootglas ligt, wat maatregelen rechtvaardigt om de transparantie in de trustsector te vergroten. Gedacht wordt in de Wtt 2018 de verplichting op te nemen dat in de jaarrekening van trustkantoren gerapporteerd wordt over bijvoorbeeld (i) het beleid van het trustkantoor op (fiscale) integriteitsrisico's en (ii) geanonimiseerde cliëntgegevens (bijvoorbeeld uit welke jurisdicties cliënten afkomstig zijn). Dergelijke informatie zou ook openbaar toegankelijk moeten zijn.

Tot slot stelt de minister dat een intrinsieke motivatie vanuit trustkantoren om te fungeren als poortwachter onontbeerlijk is voor een transparante en toekomstbestendige trustsector. De minister geeft als boodschap aan trustkantoren dat deze de sector scherp zal monitoren door middel van de jaarlijkse ZBO-verantwoording van DNB.

Een concrete planning met betrekking tot de aangekondigde voorstellen was ten tijde van uitkomen van deze Vooruitblik nog niet bekend.

Reactie op aanbevelingen Commissie doorstroomvennootschappen

- **Wat?** In november 2021 is het rapport '[Op weg naar acceptabele doorstroom](#)' van de Commissie doorstroomvennootschappen aan de Tweede Kamer gestuurd. De Commissie deed fiscale en niet-fiscale aanbevelingen. De fiscale aanbevelingen zien op het onthouden van fiscale voordelen of zekerheden, verbetering van de informatie-uitwisseling en aanscherping van de Nederlandse inzet bij verdrags- en multilaterale onderhandelingen op fiscaal gebied. De niet-fiscale maatregelen hebben betrekking op het onthouden van de juridische voordelen die investeringsbeschermingsovereenkomsten bieden aan doorstroomvennootschappen, het vergroten van de transparantie van juridische entiteiten via het aanscherpen van de verplichtingen omtrent het vaststellen van de UBO's, het UBO-register, en het jaarrekeningenrecht, en het tegengaan van financiële criminaliteit door scherper toezicht,

betere internationale samenwerking en aanvullend onderzoek. Parlementaire behandeling van het rapport is vertraagd door de langdurig demissionaire status van de regering, maar startte in het najaar van 2022. Het kabinet heeft toegezegd eind januari 2023 een formele reactie op de aanbevelingen van de Commissie doorstroomvennootschappen aan de Tweede Kamer te sturen.

- **Wie?** Trustkantoren.
- **Wanneer?** Eind januari 2023 volgt een kabinetsstandpunt over de aanbevelingen van de Commissie doorstroomvennootschappen.

Ontwerp richtsnoeren met betrekking tot FATF Recommendation 24

- **Wat?** Tijdens de plenaire vergadering van maart 2022 heeft de FATF [Aanbeveling 24](#) over de transparantie en de UBO's van rechtspersonen aangepast. De wijzigingen zijn gericht op meer transparantie over de UBO's van rechtspersonen. Tevens werden nieuwe aandelen aan toonder verboden. Nederland kent, via Europese regelgeving, inmiddels een UBO-register voor rechtspersonen. De aanpassingen in deze standaard had derhalve met name effect voor landen buiten de EU die nog niet een UBO-register hebben geïntroduceerd. Aandelen aan toonder voor niet-beursgenoteerden vennootschappen waren al sinds 1 juli 2019 verboden. Naar aanleiding van deze aanpassing is de FATF begonnen met het uitwerken van richtsnoeren om de implementatie van de nieuwe vereisten te helpen ondersteunen. De [openbare consultatie](#) van de [ontwerp richtsnoeren](#) is op 6 december 2022 gesloten. De FATF verwerkt de consultatiereacties met het oog op het opstellen van de definitieve richtsnoeren.
- **Wie?** Regelgevende autoriteiten en toezichthouders.
- **Wanneer?** De reacties op de ontwerp richtsnoeren worden door de FATF in februari 2023 behandeld.

Naleving Sanctiewet houdt volle aandacht DNB

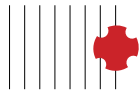
- **Wat?** Naleving van de Sanctiewet is voor trustkantoren een groot thema geweest in 2022. DNB geeft in de publicatie [Toezicht in beeld 2022-2023](#) aan dat de naleving van de Sanctiewet door trustkantoren onverminderd aandacht krijgt in 2023. Eén van de punten waar het in praktijk niet steeds goed ging, is de wijze waarop trustkantoren (en andere financiële instellingen) de meldplicht hebben uitgevoerd. Op grond van artikel 3 van de Regeling toezicht Sanctiewet 1977 (RtSw) moeten instellingen, die constateren dat de identiteit van een relatie overeenkomt met een (rechts) persoon als bedoeld in de Sanctieregelgeving, hiervan

onverwijld melding doen aan de toezichthouder. De meldplicht geldt *ongeacht* de toepasselijkheid van materiële normen in de betrokken sanctieregeling. In november 2022 heeft DNB een aanvullende [toelichting](#) gegeven op de reikwijdte van deze meldplicht. DNB maakte duidelijk dat de instelling alleen een melding moet doen bij de eerste keer dat een gesanctioneerde relatie wordt geïdentificeerd. Iedere transactie met een gesanctioneerde relatie die nadien wordt gesignaleerd en tegengehouden, hoeft dus niet opnieuw gemeld te worden bij DNB.

- **Wie?** Trustkantoren (en andere financiële instellingen).
- **Wanneer?** Doorlopend.

Modernisering sanctiestelsel

- **Wat?** In november 2022 heeft het kabinet de Tweede Kamer een [brief](#) gestuurd over de voorgenomen modernisering van het sanctiestelsel. Achtergrond is dat de Sanctiewet stamt uit 1977 en sindsdien heel beperkt gewijzigd is, terwijl de omvang en complexiteit van Europese sanctieregelgeving sterk is toegenomen. Omvangrijke en snel wijzigende EU-sanctieverordeningen stellen telkens nieuwe eisen aan het toezicht en de handhaving van sancties in Nederland. Bovendien is het de verwachting dat het sanctie-instrumentarium in de toekomst aan relevantie zal winnen. De Nationale Coördinator Sanctienaleving heeft in dat licht [aanbevolen](#) om het sanctiestelsel te versterken en ervoor te zorgen dat wet- en regelgeving gelijke tred houdt. Het voornemen is om het bestaande sanctiestelsel geheel te herzien waaronder het toekomstbestendig regelen van (aanteken) bevoegdheden, het regelen van beheer en bewind van bepaalde bevroren tegoeden en economische middelen, het moderniseren en mogelijk uitbreiden van bestuursrechtelijk toezicht en handhaving, het voorzien in gedegen grondslagen voor gegevensdeling en het doorbreken van de geheimhoudingsplichten waar dat noodzakelijk blijkt.
- **Wie?** Trustkantoren (en andere financiële instellingen).
- **Wanneer?** Indicatieve planning is dat de consultatiefase van een wetsvoorstel in juli 2023 aanvangt en medio 2024 een wetsvoorstel wordt ingediend bij de Tweede Kamer.

VERZEKERAARS

In dit onderdeel worden de voorzienbare ontwikkelingen in 2023 besproken die specifiek tot verzekeraars zijn gericht. Verzekeraars die mede aanvullende diensten verlenen, raden wij aan de onderdelen in deze Vooruitblik te raadplegen die daarop betrekking hebben. Zo is het onderdeel [Kredietverstrekkers](#) voor verzekeraars relevant voor zover er sprake is van hypothecaire kredietverstrekking door de verzekeraar.

Daarnaast wijzen wij erop dat voor verzekeraars ook het onderdeel [Financiële Dienstverleners](#) in deze Vooruitblik van belang is, omdat zij als aanbieder van verzekeringen ook als financieledienstverlener in de zin van de Wft kwalificeren. Ook zijn de cross-sectorale onderdelen [Integriteit](#) en [Duurzaamheid](#) (ESG) relevant voor verzekeraars. Onderwerpen die daarop betrekking hebben, komen op een enkele uitzondering na niet aan bod in dit onderdeel, maar alleen in de voornoemde specials.

Tot slot is het voor verzekeraars nuttig kennis te nemen van het onderdeel [Algemeen](#), omdat daarin ook onderwerpen aan bod komen die verzekeraars kunnen raken.

DNB TOEZICHT: ALGEMEEN

- Toezicht in beeld
- Wetgevingsbrief 2022
- Conservatrix

DNB TOEZICHT: (CONCEPT) Q&A'S & GOOD PRACTICES

- Waardering Hypotheekleningen Solvency II
- Leverage bij gekwalificeerde deelneming

DNB TOEZICHT: INTERNE GOVERNANCE

- Gids beheersing klimaat- en milieurisico's
- Beleidsregel afwikkelbaarheid verzekeraars
- Rapportage-vereisten verzekeraars
- ESG bij verzekeraars

DNB TOEZICHT: OVERIG

- Oproep verbeteren kwaliteit invulling van uitvraag
- Langdurige lage rente verzekeraars
- Q&A Retentievergoedingen

AFM TOEZICHT

- Trendzicht 2023

EIOPA

- Financial Stability Report
- Annual European Insurance Overview 2022
- Toezichtrapportage en openbaarmaking
- Q&As over IDD
- Richtsnoeren inzake contractgrenzen en de waardering van technische voorzieningen
- Richtsnoeren voor integreren duurzaamheidsvoorkeuren klant

Richtsnoeren impact klimaat

- Revised Single Programming Document 2023-2025
- Stresstests met de nadruk op cyberrisico's
- Dashboard verzekeringskloof
- Prudentiële behandeling van duurzaamheidsrisico's door verzekeraars

ESA's

- ESA's over PRIIPs
- ESA's over securitisatieraamwerk

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

- Herziening Solvency II en voorstel IRRD
- Wijzigingswet herstel en afwikkeling van verzekeraars
- Wijzigingswet financiële markten 2022-II – relevante wijzigingen voor verzekeraars
- Wijzigingswet financiële markten 2022-II – groeps-vvgb
- Wijzigingsbesluit financiële markten 2021- actieve provisiëtransparantie bij schadeverzekering
- Wijzigingsbesluit financiële markten 2021 – kostprijsmodel
- Wijzigingswet financiële markten 2022 - reputatie
- Wijzigingsbesluit financiële markten 2022 - reputatie
- Wijzigingswet financiële markten 2024 – tuchtrecht voor verzekeraars
- Wijzigingswet financiële markten 2024 – wijziging toezicht verzekeraars
- Besluit vergelijkingskaart financieledienstverleners
- Nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)

Wet Huis voor klokkenluiders
NIEUWE WET- EN REGELGEVING
DORA (Digital Operational Resilience Act)
OVERIGE ONTWIKKELINGEN
Onderzoek verzekeringsgarantiestelsel of insurance
guarantee scheme (IGS)
Beloning onder de noemer van dividend
IAIS over diversiteit, gelijkheid en inclusie in de
verzekeringssector
Global Insurance Market Report van IAIS

DNB TOEZICHT: ALGEMEEN

Toezicht in beeld

- **Wat?** DNB heeft op 22 november 2022 [Toezicht in beeld](#) gepresenteerd. Dit is een samenvatting waarin DNB weergeeft waaraan zij in haar toezicht werkt en heeft gewerkt. Het toezicht op verzekeraars zal zich in 2023 onder andere richten op de impact van inflatie op bijvoorbeeld claims, toekomstige kosten en gerelateerde buffers. Ook zal de impact van de veranderende rente op bijvoorbeeld de waardering, hedging, activa-allocatie en liquiditeit van verzekeraars worden gemonitord. Daarnaast zal aandacht worden gegeven aan de verdere implementatie van duurzaamheidsrisico's in het dagelijkse beleid en de cyberweerbaarheid van verzekeraars. Een paar weken later, op 15 december 2022, publiceerde DNB de [Toezichtkalender verzekeraars](#). Deze kalender geeft een overzicht van de concrete toezichtactiviteiten die DNB van plan is in 2023 uit te voeren met betrekking tot verzekeraars. Er zijn vier specifieke thema's: rente en inflatie, duurzaamheid, cyberweerbaarheid en risicomarge.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** DNB zal de punten die ze aanstipt meenemen in haar toezicht.

Wetgevingsbrief 2022

- **Wat?** In de jaarlijkse [wetgevingsbrief](#) van DNB d.d. 6 april 2022 aan de minister van Financiën uit DNB de wens om de vergunnings- en toezichteisen voor bijkantoren van verzekeraars uit derde landen aan te scherpen, om de zekerheid te vergroten dat activa van dergelijke bijkantoren beschikbaar zijn en blijven voor Nederlandse polishouders. Belangrijk is om onder andere een grotere controle over de activa van het bijkantoor en een betere rapportage over de solvabiliteit van het bijkantoor en de verzekeraar in het derde land tot stand te brengen. Daarnaast constateert DNB dat het resolutieraamwerk voor verzekeraars moet worden versterkt. DNB hoopt enkele omissies en wetstechnische onvolkomenheden in de resolutiewetgeving voor verzekeraars te herstellen. De [Wijzigingswet financiële markten 2024](#) voorziet momenteel in een instemmingsplicht van DNB indien activa naar een derde land worden overgedragen bij een activa-intensief herverzekeringcontract. Deze wijzigingswet is in april 2022 ter consultatie voorgelegd. Daarnaast is een aantal verbeterpunten om het resolutieraamwerk voor verzekeraars te versterken gebundeld in de Wijzigingswet herstel en afwikkeling van verzekeraars,

dat in mei 2022 ter [consultatie](#) is voorgelegd.

- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** De consultatieperiode van zowel de Wijzigingswet financiële markten 2024 als de Wijzigingswet herstel en afwikkeling van verzekeraars is geëindigd in juni 2022. Beide voorstellen liggen momenteel bij de Raad van State voor advies. We verwachten dat de voorstellen dit jaar aan de Tweede Kamer worden gestuurd.

Conservatrix

In een [reactie](#) van DNB van 23 maart 2022 en een [kamerbrief/reactie](#) van de minister van Financiën van 5 april 2022 lichten DNB en de minister toe hoe de aanbevelingen van de Evaluatiecommissie Conservatrix uit december 2021 in het toezicht zullen worden ingepast.

- DNB gaat bijzondere eigendomsstructuren als verzwarende indicator hanteren bij de toetsing van natuurlijke personen. Bij vvgb-verlening gaat DNB na of de mogelijkheid tot stellen van aanvullende voorschriften of beperkingen dient te worden ingezet. In het lopend toezicht zal DNB extra alert zijn op de gedragingen van betreffende aandeelhouders en bestuurders. DNB zal zelf onderzoek doen bij twijfel aan versochte informatie, met name bij toezichthouders buiten de EU. Daarnaast zal DNB scherper toezien op internationale herverzekeringen en is DNB met het ministerie van Financiën in gesprek over wetsaanpassing daarover.
- Daarnaast zal de minister regelmatig nagaan of regels nog beantwoorden aan doelstellingen waarvoor ze zijn opgesteld bij de vormgeving van toekomstige wijzigingstrajecten en daarbij ook aandacht hebben voor de planning van herzieningen. De Evaluatiecommissie heeft ook aanbevolen te bezien of bescherming van polishouders kan worden aangemerkt als zelfstandige doelstelling bij resolutie. Deze vraag is ook aan de orde in het kader van de onderhandelingen over het voorstel van de Europese Commissie voor de *Insurance Recovery and Resolution Directive*, IRRD. Het is denkbaar dat polishouderbescherming een zelfstandig toetsingscriterium blijft bij de algemeenbelangtest.
- Tot slot is op grond van de aanbevelingen door KPMG een [onderzoek](#) gedaan naar de wenselijkheid van een verzekeringsgarantiestelsel of andere beschermingsmechanismen (*insurance guarantee scheme* of IGS) voor de positie van polishouders. Uit het onderzoek blijkt dat een dergelijk stelsel waardevol kan zijn voor de bescherming van polishouders, maar tegelijkertijd kostbaar en complex is. De minister gaat met stakeholders in gesprek hierover. Het onderzoek

van KPMG en de uitkomsten van gesprekken met de stakeholders worden gebruikt voor de vormgeving van de Nederlandse inzet in de onderhandelingen over een mogelijk Europees voorstel voor verdere harmonisatie van nationale IGS-en.

DNB heeft aangegeven de aanbevelingen zo snel als mogelijk in het toezicht in te passen. Er is nog geen wetsaanpassing aangekondigd omtrent internationale herverzekeringen. De minister informeert de kamer over het IGS.

DNB TOEZICHT: (CONCEPT) Q&A'S & GOOD PRACTICES

Waardering Hypotheekleningen Solvency II

- **Wat?** Op 7 maart 2022 heeft DNB de definitieve versie gepubliceerd van de [Good Practice Waardering Hypotheekleningen Solvency II](#). De Good Practice gaat specifiek in op de waardering van hypotheekleningen door verzekeraars. Tijdens de consultatie van de Good Practice heeft DNB twee reacties ontvangen. DNB heeft deze reacties en feedback van DNB opgenomen in een [feedbackdocument](#). Een van de reacties betrof de opmerking dat bij de waardering meer aandacht moet zijn voor belangrijke elementen van kasstromen, bijvoorbeeld dat waardering op loan-by-loan basis moet plaatsvinden en dat rekening gehouden moet worden met individuele karakteristieken van leningen. Dit is in de gepubliceerde Good Practice overgenomen.
- **Wie?** Verzekeraars die hypotheekleningen op hun balans hebben staan.
- **Wanneer?** Vanaf 7 maart 2022.

Leverage bij gekwalificeerde deelneming

- **Wat?** Op 7 juli 2022 heeft DNB een [Q&A](#) 'Beoordeling van het gebruik van leverage bij verwerving van gekwalificeerde deelneming' gepubliceerd. Specifiek voor verzekeraars heeft DNB deze Q&A ter [consultatie](#) voorgelegd. Hierop kwamen geen reacties. Uit de Q&A volgt dat DNB vreemd vermogen dat wordt gebruikt bij het financieren van de verwerving of vergroting van een gekwalificeerde deelneming in een verzekeraar beoordeelt. Deze beoordeling vindt plaats in het kader van het onderzoek naar de financiële soliditeit van de verwerfer en de toets of de verzekeraar, na deelneming, aan de prudentiële eisen kan blijven voldoen.

- **Wie?** Partijen die een gekwalificeerde deelneming in een verzekeraar willen verwerven.
- **Wanneer?** Vanaf 7 juli 2022.

DNB TOEZICHT: INTERNE GOVERNANCE

Gids beheersing klimaat- en milieurisico's

- **Wat?** Op 24 oktober 2022 heeft DNB de [consultatie](#) van de "Gids voor de beheersing van klimaat- en milieurisico's" gepubliceerd. Deze [gids](#) bestaat uit sector-overstijgende aandachtspunten voor de integrale beheersing van klimaat- en milieurisico's. Voor verzekeraars noemt DNB verschillende concrete *good practices*, die toezien op de aandachtsgebieden bedrijfsmodel en strategie, governance, risicobeheer en informatievoorziening. Concreet noemt DNB als voorbeeld het gebruik maken van scenarioanalyse als onderdeel van de strategische planning. De verzekeraar kiest bijvoorbeeld voor het 2 graden opwarmingsscenario in het jaar 2050 en vergelijkt dat met *business as usual*. Daarnaast noemt DNB de toedeling van risico's en kansen gerelateerd aan klimaat en milieu aan een bestuurder en commissaris en de instelling van een bestuurs- en RvC-commissie voor klimaat- en milieurisico's en -kansen, waaraan naast een aantal bestuurders respectievelijk commissarissen, managers met expertise op het gebied van de beheersing van deze risico's en externe deskundigen op dit terrein deelnemen. Tot slot noemt DNB als *good practice* dat er voldoende kennis bij bestuurders en commissarissen aanwezig is ten aanzien van klimaat- en milieurisico's en -kansen.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot en met 18 december 2022. Het voornemen is de definitieve Gids met feedbackstatement begin 2023 te publiceren op de website van DNB.

Beleidsregel afwikkelbaarheid verzekeraars

- **Wat?** DNB stelt afwikkelingsplannen op voor alle verzekeraars. Een belangrijk onderdeel van het afwikkelingsplan is de beoordeling van de afwikkelbaarheid van een verzekeraar of groep, waarbij DNB vaststelt of er wezenlijke belemmeringen voor afwikkeling bestaan. Op 26 oktober 2022 is DNB de publieke [consultatie](#) gestart voor de [concepttekst](#) voor de Beleidsregel afwikkelbaarheid verzekeraars. Met deze beleidsregel beoogt DNB de aspecten te verduidelijken die DNB bij de afwikkelbaarheidsbeoordeling van

verzekeraars en groepen in aanmerking neemt.

- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 15 december 2022. DNB is voornemens in het eerste kwartaal van 2023 een beleidsregel vast te stellen.

Rapportage-vereisten verzekeraars

- **Wat?** DNB heeft de [rapportage-vereisten voor Solvency II-verzekeraars](#) in de Regeling staten financiële ondernemingen Wft 2011 (Regeling Staten) [aangepast](#). Ten eerste is de staat 'Winst- en verliesrekening' geactualiseerd naar aanleiding van de inwerkingtreding van IFRS 17. Daarnaast heeft DNB twee nieuwe staten geïntroduceerd: de "Kapitaalgeneratie levensverzekeraars" en de "Business Model Analysis". Ten slotte heeft DNB de nationale staat "Natura-uitvaart" geschrapt. Ook zijn de [rapportage-vereisten voor Basic-verzekeraars](#) in de Regeling prudentieel toezicht verzekeraars met beperkte risico-omvang aangepast. In de gewijzigde regeling heeft DNB ook twee nieuwe staten geïntroduceerd; de "Business Model Analysis" en de "Impact alternatieve extrapolatie" voor leven- en naturaverzekeraars met langlopende verplichtingen. Verder heeft DNB het natura-uitvaart tabblad geschrapt uit de jaarrapportage voor basic-verzekeraars.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** De staat 'Winst- en verliesrekening' zal pas vanaf 1 januari 2024 van kracht worden. De nationale staten "Business Model Analysis" en "Kapitaalgeneratie levensverzekeraars" dienen voor het eerst voor boekjaar 2022 te worden gerapporteerd. Ook de "Impact alternatieve extrapolatie" staat dient voor het eerst voor boekjaar 2022 te worden gerapporteerd. Voor de staat "Business Model Analysis" geldt de eerste twee jaar een aangepaste indieningstermijn (24 weken na afloop van het boekjaar in plaats van 20 weken).

ESG bij verzekeraars

- **Wat?** Op 21 december 2022 gaf DNB een [terugkoppeling](#) van de eerste onderzoeken naar de beheersing van Environmental, Social & Governance (ESG) risico's door verzekeraars. In 2022 heeft DNB bij een aantal verzekeraars on-site onderzoeken gedaan naar de integratie van ESG in het beleggingsbeleid, strategie, het verzekeringstechnisch risico en de risicobeheercyclus. Met deze onderzoeken geeft DNB uitvoering aan de ambitie om duurzaamheid volledig te integreren in alle elementen van haar taakuitoefening, zoals verwoord in DNB's [Sustainable Finance Strategie](#). De feedback houdt kort gezegd in dat DNB ziet dat verzekeraars ESG doelstellingen formuleren, zich

committeren aan internationale convenanten, met hun beleggingen een positieve bijdrage leveren aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties en stappen zetten om hun beleggingsportefeuille in lijn te brengen met de klimaatdoelstelling van Parijs. DNB meent dat verzekeraars de doelstellingen nog concreter kunnen maken om de voortgang te monitoren en hun invloed in beleggingen op het gebied van ESG nog effectiever kunnen maken. Ook is DNB van mening dat ESG bij het verzekeringstechnisch gedeelte van het verzekeringsbedrijf minder is ontwikkeld dan de activa kant.

- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** ESG blijft voor verzekeraars een belangrijk thema in 2023. In de feedback verwijst DNB ook naar de Gids voor de beheersing van klimaat- en milieurisico's die op 24 oktober jl. is gepubliceerd en tot en met 18 december in [consultatie](#) was. DNB kondigt aan dat in vervolg op deze gids er een self-assessment komt voor een groot aantal verzekeraars. Aan de hand van deze self-assessment zal DNB verzekeraars beoordelen op de beheersing van ESG risico's.

DNB TOEZICHT: OVERIG

Oproep verbeteren kwaliteit invulling van uitvraag

- **Wat?** Op 22 september 2022 heeft DNB de sector [opgeroepen](#) om de kwaliteit van de invulling van de Sector-brede analyse niet-financiële risico's (SBA-NFR) vragenlijsten te verbeteren. Uit een onderzoek onder 8 kleinere verzekeraars naar de kwaliteit van de invulling van de SBA-NFR vragenlijsten is gebleken dat deze nog niet op het gewenste niveau verkeert. Met name de invulling van het onderdeel Informatiebeveiliging biedt ruimte voor verbetering gegeven de veelal te optimistische invulling van de volwassenheidsniveau's. De input op de vragenlijsten wordt door DNB gebruikt bij het uitrekenen van de automatische risicoscore van een onder toezicht staande instelling (ATM-risicomethodologie). DNB roept verzekeraars op de antwoorden op de SBA-NFR goed te controleren en bij onduidelijkheden de toezichthouder daarover te informeren. Gegeven het belang van het kwalitatief goed invullen door de verzekeraars van de vragenlijsten in de ATM-risicomethodologie, zal de kwaliteit van de ingevulde vragenlijsten in 2023 opnieuw bij een aantal verzekeraars worden beoordeeld. Voorts zal DNB met de verzekeraars begin 2023 in gesprek gaan om de vragenlijsten toe te lichten en te vernemen waar eventuele onduidelijkheden spelen. Daarnaast heeft DNB afgelopen jaar enkele vragenlijsten met een nieuwe, gebruikersvriendelijkere, tool uitgevraagd. De

feedback uit de sector was positief over de nieuwe tool en DNB zal de tool voor de komende uitvraag breder inzetten.

- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** In 2023 worden de vragenlijsten opnieuw beoordeeld door DNB.

Langdurige lage rente verzekeraars

- **Wat?** Op 4 oktober 2022 [publiceerde](#) DNB de mogelijke gevolgen van stijgende rente op de financiële positie van verzekeraars. De stijgende rente heeft mogelijk gevolgen voor verzekeraars die rente dekkende maatregelen hebben genomen. Daarnaast constateert DNB dat de stijgende rente gepaard gaat met een stijgende inflatie, waarbij het verschil tussen de verwachte inflatie en gerealiseerde inflatie doorwerkt op de technische voorzieningen die worden aangehouden en vooral op de kostenvoorziening, mede omdat de loonkosten in hoge mate gevoelig zijn voor de looninflatie. DNB verwacht dat instellingen conform hun rentebeleid hun balans sturen en het risico op toekomstige rentedalingen en -stijgingen in hun rentebeleid in acht nemen. De recent door DNB ontwikkelde toezichtaanpak voor omgang met lage rentes ([nieuwsbrief](#) 18 oktober 2021) blijft van kracht. Deze aanpak is onlangs extern beoordeeld, en de bevindingen zijn verwerkt in de meest recente versie.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** Volgend jaar staat een mogelijk thema-onderzoek rente en inflatie op de planning. Aanvullend zal DNB de (intensieve) monitoring voortzetten naar de effecten van de rentestijging op rendementen, op liquiditeit en op 'search for yield', de 'zoektocht naar rendement'.

Q&A Retentievergoedingen

- **Wat?** Op 2 december 2022 [publiceerde](#) DNB een Q&A met betrekking tot retentievergoedingen, welke eerder in het jaar werd geconsulteerd. DNB geeft in de Q&A aan welke toetsingskaders zij gebruikt bij retentievergoedingen waarvoor instemming nodig is en voor de gevallen waar deze instemming niet vereist is. Ook geeft zij aan welke elementen in ieder geval onderbouwd moeten (kunnen) worden, ook indien er geen voorafgaande instemming nodig is. De AFM liet op haar website [weten](#) dat de consultatie van de Q&A ook namens haar wordt uitgevoerd.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** Per direct.

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2023

- **Wat?** Op 3 november 2022 heeft de AFM [Trendzicht 2023](#) gepubliceerd. Hierin wijst de AFM op een aantal trends en risico's in de financiële sector voor het jaar 2023. De AFM attendeert verzekeraars op de stijging van de rente en de gevolgen van klimaatrisico's voor de verplichtingen van verzekeraars. De AFM waarschuwt dat schade ten gevolge van klimaatverandering in toenemende mate onverzekerbaar wordt, zoals met betrekking tot overstromingen, excessief weer en bodemdaling, en dat de verwachtingen van huishoudens hier niet mee in lijn zijn.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** De door de AFM gesignaleerde trends en risico's hebben haar aandacht in 2023 en dragen bij aan het bepalen van de toezichtprioriteiten van de AFM. De concrete implicaties van de trends en risico's voor het AFM-toezicht worden uitgewerkt in haar Agenda 2023 die begin 2023 zal worden gepubliceerd.

EIOPA

Financial Stability Report

- **Wat?** EIOPA heeft op 22 juni 2022 haar [Financial Stability Report](#) uitgebracht. Hierin beschrijft EIOPA de macro-economische ontwikkelingen en belangrijkste risico's voor verzekeraars en de pensioensector. EIOPA noemt de impact van inflatie als gevolg van gespannen toeleveringsketens en de geopolitieke situatie die de prijsdruk verder heeft verergerd. Daarnaast analyseert EIOPA de risico's met betrekking tot klimaatverandering en cyberveiligheid, terwijl het ook een thematisch artikel bevat waarin wordt onderzocht of resultaten van stresstests van invloed zijn op de dividenduitkering en inkoopactiviteiten van verzekeraars.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** Te raadplegen door verzekeraars in het kader van doorlopend risk management.

Annual European Insurance Overview 2022

- **Wat?** Op 20 september 2022 heeft EIOPA haar [Annual European Insurance Overview](#) gepubliceerd. Dit rapport wordt door EIOPA gepubliceerd als onderdeel van haar statistische diensten om een gebruiksvriendelijk en toegankelijk overzicht van de Europese (her)verzekeringsector te bieden. Het rapport geeft een grafisch overzicht van de life en non-life sector per land en per

type verzekeraar. Daarbij laat EIOPA ook de ontwikkeling van verschillende ratio's zien, waaronder de SCR (solvency capital ratio) en de MCR (minimum capital ratio).

- **Wie?** Verzekeraars en nationale toezichthouders, zoals DNB.
- **Wanneer?** Het rapport geeft een globaal beeld van de Europese (her)verzekeringmarkt en kan door verzekeraars worden geraadpleegd in het kader van doorlopend risk management.

Toezichtrapportage en openbaarmaking

- **Wat?** Op 31 maart 2022 heeft EIOPA bij de Europese Commissie [voorstellen](#) ingediend tot wijziging van de Implementing Technical Standards (ITS) inzake toezichtrapportage en openbaarmaking in het kader van Solvency II. De voorgestelde wijzigingen zien op aanpassingen aan huidige templates en de introductie van nieuwe templates. De wijzigingen omvatten met name een vereenvoudiging van de kwartaalrapportage voor alle (her)verzekeraars, de afschaffing van een aantal templates voor jaarlijkse rapportage en nieuwe drempels om risicogebaseerde en evenredige rapportageverplichtingen beter te bevorderen. De voorgestelde wijzigingen zullen worden verwerkt in de XBRL-taxonomie versie 2.8.0 van de Solvency II-rapportage, beschikbaar via de [website](#) van EIOPA.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** De definitieve versie van de XBRL-taxonomie 2.8.0 zal worden gepubliceerd in januari 2023. De gewijzigde en nieuwe templates zullen voor het eerst worden gebruikt bij de rapportage van jaargegevens voor 2023 en kwartaalgegevens voor Q4 2023.

Q&As over IDD

- **Wat?** EIOPA heeft drie Q&As gepubliceerd waarin de sector om nadere duiding vraagt ten aanzien van bepaalde verplichtingen onder de Insurance Distribution Directive (IDD). Het gaat om een [Q&A](#) van 13 april 2022 over de definitie van 'lidstaat van het risico' in artikel 13 Solvency II, een [Q&A](#) van 16 mei 2022 over de reikwijdte van de Insurance Distribution Directive (IDD) en een [Q&A](#) van 11 juli 2022 over de kostenstructuur.
- **Wie?** Verzekeraars, voor zover deze onder de reikwijdte van de IDD vallen.
- **Wanneer?** De Q&As zijn doorlopend te raadplegen.

Richtsnieren inzake contractgrenzen en de waardering van technische voorzieningen

- **Wat?** Op 6 juli 2022 heeft EIOPA de gewijzigde richtsnieren inzake [contractgrenzen](#) gepubliceerd. In

deze gewijzigde richtsnoeren geeft EIOPA handvatten voor het bepalen van de grenzen aan een verzekerings- of herverzekeringsovereenkomst. Tevens publiceerde EIOPA op 6 juli 2022 de gewijzigde richtsnoeren voor de [waardering van technische voorzieningen](#). Deze gewijzigde richtsnoeren beogen meer uniforme toepassing van Solvency II bij inschattingen en aannames. Zo dienen (her)verzekeraars ervoor te zorgen dat de vaststelling van alle aannames en het gebruik van deskundige beoordeling volgens een gevalideerd en gedocumenteerd proces verlopen.

- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** De gewijzigde richtsnoeren zijn van toepassing met ingang van 1 januari 2023.

Richtsnoeren voor integreren duurzaamheidsvoorkeuren klant

Op 20 juli 2022 heeft EIOPA [richtsnoeren](#) gepubliceerd over de integratie van de duurzaamheidsvoorkeuren van de klant in de geschiktheidsbeoordeling in het kader van de Insurance Distribution Directive (IDD). De IDD voorziet in een reeks specifieke normen die van toepassing zijn op verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten of *insurance-based investment products* (IBIPs). Eén van de voorschriften houdt in dat verzekeraars en bemiddelaars in verzekeringen die verzekeringsproducten ontwikkelen, zorgen voor handhaving, toepassing en toetsing van een procedure voor de goedkeuring van elk verzekeringsproduct, of van significante aanpassingen van bestaande verzekeringsproducten, vóór het product in de handel wordt gebracht of onder klanten wordt gedistribueerd. Daarnaast winnen de verzekeraars en bemiddelaars in verzekeringen wanneer zij advies verstrekken over een verzekering met een beleggingscomponent over een klant informatie in om in te kunnen schatten of een bepaalde op verzekeringsgebaseerde beleggingsproduct geschikt is. Deze eisen zijn nader uitgewerkt in de [Gedelegeerde Verordening](#) met betrekking tot vereisten inzake producttoezicht en de [Gedelegeerde Verordening](#) betreffende de integratie van duurzaamheidsfactoren, -risico's en -voorkeuren in het producttoezicht (deze is sinds 2 augustus 2022 van toepassing). Om de uitvoering van deze recente wijzigingen te vergemakkelijken werd begin 2022 de [richtlijn](#) over het integreren van de duurzaamheidsvoorkeuren van de klant onder de Insurance Distribution Directive (IDD) geconsulteerd. Mede gegeven het aantal respondenten dat verzocht om een eenvoudiger en gebruiksvriendelijker document, is besloten om het verder ontwerpen van de richtlijn tijdelijk stop te zetten en te focussen op de behoefte van verzekeraars en bemiddelaars in verzekeringen. Dit heeft geleid tot de richtsnoeren voor het integreren van de duurzaamheidsvoorkeuren van de klant onder

de IDD. De richtsnoeren bevatten handvatten om de duurzaamheidsvoorkeuren en investeringskeuzes van klanten beter te begrijpen en te komen tot een keuze voor een product dat voldoet aan duurzaamheidsvoorkeuren van de klant en de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). Daarnaast gaan de richtsnoeren in op de opleiding en competentie die worden verwacht van bemiddelaars in verzekeringen en verzekeraars die advies verstrekken over IBIPs op het gebied van duurzame financiering.

De richtsnoeren gelden vanaf 20 juli 2022. Vanaf 1 januari 2023 dient conform de richtsnoeren te worden beoordeeld of een IBIP aansluit bij de duurzaamheidsvoorkeuren van de klant.

Richtsnoeren impact klimaat

- **Wat?** Op 2 augustus 2022 publiceerde EIOPA haar [richtsnoeren](#) over het toezicht op het gebruik van klimaatveranderingsscenario's in de risico- en solvabiliteitsbeoordeling (ORSA). Daarin geeft EIOPA concrete casuïstiek en voorbeelden hoe risico's rond klimaatverandering in de ORSA te verwerken. Deze richtsnoeren zijn een vervolg op een eerdere consultatie van EIOPA's [opinie](#) over de selectie van scenario's inzake klimaatverandering in april 2021.
- **Wie?** De richtsnoeren zijn gericht tot toezichthouders (DNB), maar verzekeraars kunnen de richtsnoeren gebruiken bij het in kaart brengen van de verwachtingen van toezichthouders.
- **Wanneer?** De richtsnoeren gelden vanaf datum publicatie.

Revised Single Programming Document 2023-2025

- **Wat?** Op 30 september 2022 heeft EIOPA haar [Single Programming Document 2023-2025](#) gepubliceerd, waarin het *annual work programme* voor 2023 is opgenomen. Hierin beschrijft EIOPA haar aandachtsgebieden voor de periode 2023-2025 en haar prioriteiten voor 2023. Bij het formuleren van de prioriteiten voor 2023 heeft EIOPA zich op zes aandachtsgebieden gebaseerd: (i) *sustainable finance* integreren in alle werkgebieden, (ii) ondersteuning van de markt- en toezichtgemeenschap tijdens de digitale transformatie, (iii) het verbeteren van de kwaliteit en effectiviteit van het toezicht, (iv) zorgdragen voor technisch verantwoord prudentieel beleid en verantwoorde bedrijfsvoering, (v) het signaleren, beoordelen, monitoren en rapporteren van risico's voor de financiële stabiliteit en het bevorderen van preventief beleid en mitigerende maatregelen, en (vi) zorgen voor

goed bestuur, een flexibele organisatie, kosteneffectief beheer van middelen en een sterke bedrijfscultuur.

- **Wie?** Verzekeraars en nationale toezichthouders, zoals DNB.
- **Wanneer?** Het *annual work programme 2023* zoals opgenomen in het Single Programming Document beschrijft de aandachtsgebieden van EIOPA in 2023.

Stresstests met de nadruk op cyberrisico's

- **Wat?** Op 24 november 2022 heeft EIOPA haar [discussiedocument](#) over stresstests met de nadruk op cyberrisico's gepubliceerd. Het discussiedocument maakt deel uit van een bredere inspanning van EIOPA om het kader voor stresstests te verbeteren. EIOPA wil de basis leggen voor een beoordeling van de financiële weerbaarheid van verzekeraars bij ernstige maar plausibele cyberincidenten. Het document bespreekt twee aspecten: (i) cyberweerbaarheid, opgevat als het vermogen van een verzekeraar om de financiële gevolgen van een ongunstig cyberincident te kunnen dragen en (ii) verzekeringstechnisch risico vanuit cyber optiek, opgevat als het vermogen van een verzekeraar om – vanuit een kapitaal- en solvabiliteitsperspectief – de financiële impact te dragen van een extreem cyberincident.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** EIOPA verwelkomt reacties op de discussienota tot 28 februari 2023. Belanghebbenden worden uitgenodigd om hun feedback via e-mail in te dienen door gebruik te maken van een [sjabloon](#).

Dashboard verzekeringskloof

- **Wat?** Op 5 december 2022 heeft EIOPA haar [dashboard](#) officieel ter beschikking gesteld, nadat in 2020 een *pilot*-versie was gepubliceerd (zie in dit verband de [Vooruitblik 2022](#)). Dit dashboard geeft de kloof weer voor dekking van natuurrampen in Europa. In het verleden was ongeveer een kwart van de totale schade veroorzaakt door extreem weer en klimaatgerelateerde gebeurtenissen in heel Europa niet verzekerd. De verwachting is dat schade als gevolg van klimaatgerelateerde gebeurtenissen zal stijgen en dat de prijs van verzekeringen ook zal toenemen. Op de middellange tot lange termijn kan dit ertoe leiden dat verzekeringen niet meer beschikbaar of onbetaalbaar worden, waardoor de kloof voor dekking van natuurrampen nog groter wordt. Het dashboard brengt gegevens samen over economische en verzekerde verliezen, risico-inschattingen en verzekeringsdekking uit 30 Europese landen.
- **Wie?** Verzekeraars en nationale toezichthouders, zoals DNB.

- **Wanneer?** Het dashboard kan met ingang van 5 december 2022 wordt gebruikt.

Prudentiële behandeling van duurzaamheidsrisico's door verzekeraars

- **Wat?** Op 5 december 2022 heeft EIOPA haar [discussiedocument](#) over de prudentiële behandeling van duurzaamheidsrisico's door verzekeraars gepubliceerd. Verzekeraars spelen een centrale rol bij het stimuleren van duurzame financiering. Aangezien duurzaamheidsrisico's materiële gevolgen kunnen hebben voor investeringen door verzekeraars, acht EIOPA het belangrijk om ervoor te zorgen dat Solvency II – als een op risico gebaseerd en toekomstgericht raamwerk – de duurzaamheidsrisico's op passende wijze weerspiegelt. EIOPA stelt een stapsgewijze benadering voor om te beoordelen of een specifieke prudentiële behandeling van activa en activiteiten die verband houden met milieu- of sociale doelstellingen onder Solvency II gerechtvaardigd zou zijn.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** EIOPA verwelkomt reacties op de discussienota tot 5 maart 2023. Belanghebbenden worden uitgenodigd om hun feedback te geven door de vragen in de [online enquête](#) te beantwoorden.

ESA'S

ESA's over PRIIPs

- **Wat?** Op 2 mei 2022 hebben de ESA's een [advies](#) gepubliceerd in reactie op een *call for advice* van de Europese Commissie over de herziening van de verordening *Packaged Retail and Insurance-based Investment Products* (PRIIPs). De ESA's adviseren om de presentatie van de aan consumenten verstrekte informatie in het essentiële-informatiedocument (Key Information Document, KID) te verbeteren en het voor hen gemakkelijker te maken verschillende producten te vergelijken. Meer specifiek adviseren de ESA's onder meer om de toepassing van de PRIIPs verordening niet uit te breiden, maar om het bestaande toepassingsgebied nader te specificeren, mogelijkheden van digitale openbaarmaking van het KID te benutten en verschillende benaderingen van de presentatie van het KID toe te staan voor verschillende soorten producten waar dit nodig is om te zorgen voor een goed begrip van kleine beleggers.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** De Europese Commissie neemt dit advies mee bij de herziening van de PRIIPs verordening.

ESA's over securitisatieraamwerk

- **Wat?** Op 12 december 2022 hebben de ESA's een [advies](#) gepubliceerd in reactie op een *call for advice* van de Europese Commissie over het huidige raamwerk voor securitisaties. Er is een advies met de focus op banken en een advies met de focus op verzekeraars. Uit het advies met de focus op verzekeraars blijkt dat slechts 12% van de verzekeraars die de standaardbenadering toepassen beleggen in securitisaties. Twee derde van de verzekeraars voorziet geen verhoging van de beleggingen in securitisaties voor de komende drie jaar. De ESA's concluderen dat het STS raamwerk voor securitisaties geen impact heeft gehad op investeringsbeslissingen van verzekeraars. Ook Solvency II lijkt geen belangrijke driver te zijn voor (her)verzekeraars om in securitisaties te beleggen. Voor een aantal verzekeraars lijken kapitaallasten een rol te spelen. De overgrote meerderheid van de verzekeraars is echter niet geïnteresseerd in dit activatype omdat het niet overeenkomt met hun investeringsvoorkeuren. Aanpassing van het raamwerk zou mogelijk zijn, maar dit zal niet leiden tot heropleving van de securitisatiemarkt. EIOPA stelt daarom ook geen wijzigingen voor.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** De Europese Commissie neemt dit advies mee bij de beoordeling van het securitisatieraamwerk.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Herziening Solvency II en voorstel IRRD

Eind 2021 heeft de Europese Commissie de [herziening van de Solvency II regelgeving aangekondigd](#), bestaande uit:

- een [wetgevingsvoorstel](#) tot wijziging van de Solvency II-richtlijn;
- een [mededeling](#) over de herziening van de Solvency II-richtlijn; en
- een [wetgevingsvoorstel](#) voor een nieuwe richtlijn betreffende herstel en afwikkeling van verzekeringen (*Insurance Recovery and Resolution Directive, IRRD*).

De Raad van de Europese Unie formuleerde in december 2022 haar [standpunt](#). Nu is het Europees Parlement aan de beurt. Nadat het Europees Parlement ook een definitieve positie heeft ingenomen onderhandelen de Raad en het Europees Parlement gezamenlijk over de definitieve tekst

van de herziening. Een akkoord hierover wordt op zijn vroegst halverwege 2023 verwacht, waarna de herziening naar verwachting vanaf eind 2024 in werking zal treden. Daarna hebben lidstaten nog 18 maanden om de richtlijnen om te zetten in nationale regelgeving.

Overzicht van de wijzigingen herziening Solvency II

De wijzigingen hebben betrekking op evenredigheid, kwaliteit van toezicht, langetermijngarantiemaatregelen, macroprudentiële instrumenten, duurzaamheidsrisico's, groepstoezicht en grensoverschrijdend toezicht.

Wijzigingen in de omvangsdrempels zullen de reikwijdte van het Solvency II-regime verkleinen, waardoor een groter aantal kleine ondernemingen wordt uitgesloten. De voorstellen introduceren ook een nieuwe categorie van verzekeraars en herverzekeraars met een laag risicoprofiel die zullen profiteren van lichtere eisen, wat een weerspiegeling is van een meer evenredige benadering van toezicht.

Er wordt een aantal wijzigingen aangebracht om het langetermijnkarakter van het verzekeringsbedrijf beter weer te geven, waardoor procyclisch gedrag wordt verminderd. De voorstellen verhogen het percentage van de voor risico aangepaste spread dat deel uitmaakt van de volatiliteitsaanpassing. De Commissie is van mening dat een hogere volatiliteitsaanpassing als gevolg van de voorgestelde wijziging effectiever kan compenseren voor schommelingen in activaprijzen bij de waardering van verzekeringsverplichtingen.

Een van de voorstellen is de introductie van het vereiste voor verzekeraars om materiële blootstelling aan klimaatrisico's te identificeren en de impact van langetermijnsenario's voor klimaatverandering op hun bedrijf te beoordelen. Er wordt ook voorgesteld om de macro-economische omstandigheden te beoordelen en eventuele macro-economische ontwikkelingen te integreren in beleggingsstrategieën en de beoordeling van het eigen risico en de solvabiliteit.

Het groepstoezicht wordt ook ingrijpend gewijzigd, waaronder de toepassing van Solvency II op verzekeringsholdings en gemengde financiële holdings. Wijzigingen stellen groepstoezichthouders ook in staat om van een groep, als laatste redmiddel, te eisen dat deze zich herstructureert.

Voorstel voor een richtlijn betreffende herstel en afwikkeling van verzekerings- en herverzekeringsondernemingen (Insurance Recovery and Resolution Directive, IRRD).

Er is momenteel geen geharmoniseerde EU-aanpak

voor het herstel en de afwikkeling van verzekerings- en herverzekeringsondernemingen. De voorgestelde richtlijn, ook wel de *Insurance Recovery and Resolution Directive* (IRRD) genoemd, zal van toepassing zijn op alle verzekerings- en herverzekeringsondernemingen in de EU die onder het Solvency II-regime vallen.

Op basis van de richtlijn zal elke lidstaat een afwikkelautoriteit moeten oprichten die verzekeraars zal verplichten preventieve herstelplannen op te stellen. Een dergelijk preventief herstelplan moet maatregelen bevatten die de betrokken onderneming moet nemen om haar financiële positie te herstellen wanneer die positie aanzienlijk is verslechterd. De toezichthouder krijgt in de richtlijn de bevoegdheid om regie te voeren over het verhelpen van tekortkomingen in het plan en belemmeringen voor herstel. Afwikkelingsplannen zullen jaarlijks moeten worden bijgewerkt en bij elke materiële wijziging in de activiteiten van de verzekeraar (zoals een overname of bedrijfsherstructurering).

Indien aan de voorwaarden voor afwikkeling is voldaan, hebben de afwikkelautoriteiten beschikking over de volgende afwikkelinstrumenten: (i) een solvabele run-off; (ii) de verkoop van bedrijfsonderdelen; (iii) het oprichten van een overbruggingsonderneming; (iv) afsplitsing van activa en passiva; en (v) afschrijving of omzetting van kapitaalinstrumenten, schuldinstrumenten en andere in aanmerking komende passiva (i.e. een bail-in).

Opvallend is dat de richtlijn, in tegenstelling tot het afwikkelraamwerk voor banken (BRRD), niet vereist dat verzekeraars een minimum aan eigen vermogen aanhouden om de afwikkeling te faciliteren.

De Nederlandse inzet in het Europees speelveld is gericht op het waarborgen, door middel van minimumharmonisatie, dat de uiteindelijke richtlijn zoveel mogelijk in lijn is met de Nederlandse Wet herstel en afwikkeling verzekeraars, zoals neergelegd in de Wft. Interessant is ook de [Fiche](#) van de Nederlandse regering op dit punt.

Wijzigingswet herstel en afwikkeling van verzekeraars

- **Wat?** Op 19 mei 2022 is de Wijzigingswet herstel en afwikkeling verzekeraars ter [consultatie](#) gepubliceerd. Dit wetsvoorstel wijzigt de Wet herstel en afwikkeling verzekeraars, zoals geïmplementeerd in de Wet op het financieel toezicht (Wft), de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de Faillissementswet (Fw). De Wet herstel en afwikkeling verzekeraars sloot aan bij het resolutieraamwerk voor banken (*Bank Recovery and Resolution Directive*, BRRD). Bij de invoering van BRRD

Il is een aantal omissies in de resolutiewetgeving voor banken geconstateerd en hersteld. Het is nu wenselijk om deze aanpassingen ook voor verzekeraars door te voeren. De wijzigingswet strekt daarnaast tot het stroomlijnen van het rechtsbeschermingsregime bij de afwikkeling van verzekeraars.

- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** De consultatieperiode is op 16 juni 2022 afgelopen. Op 4 januari 2023 bracht de Raad van State advies uit over de wijzigingswet. Het voorstel gaat nu naar de Tweede Kamer.

Wijzigingswet financiële markten 2022-II – relevante wijzigingen voor verzekeraars

- **Wat?** Eind 2019 heeft het ministerie van Financiën de Wijzigingswet financiële markten 2021 [geconsulteerd](#). Wegens vertraging is het wetsvoorstel hernoemd naar de [Wijzigingswet financiële markten 2022-II](#). De Wijzigingswet bevat een aantal relevante wijzigingen voor verzekeraars. Zo wordt, onder meer, aan artikel 3:73c, eerste lid, Wft toegevoegd dat een verzekeraar met beperkte risico-omvang in de toelichting op de jaarrekening gegevens opneemt over zijn solvabiliteit en financiële positie. Verder bevat het wetsvoorstel een wijziging van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek. Deze wijziging strekt tot het recht op premierestitutie ingeval de verzekeraar zich beroept op het verval van de uitkering bij het te goeder trouw schenden van de mededelingsplicht door de verzekeringnemer.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** De Wijzigingswet financiële markten 2022-II werd eind vorig jaar aangenomen door de Eerste en Tweede Kamer. Beoogd is het wetsvoorstel begin 2023 in werking te laten treden.

Wijzigingswet financiële markten 2022-II – groeps-vvgb

- **Wat?** Eind 2019 heeft het ministerie van Financiën de Wijzigingswet financiële markten 2021 [geconsulteerd](#). Wegens vertraging is het wetsvoorstel hernoemd naar de [Wijzigingswet financiële markten 2022-II](#). Het wetsvoorstel wijzigt verschillende wetten en voorziet onder meer in de introductie van een meldplicht ten aanzien van wijzigingen die plaatsvinden binnen een groep, nadat eerder door DNB een groepsverklaring van geen bezwaar is verleend zoals bedoeld in artikel 3:102 lid 2 Wft. Deze meldplicht is verder uitgewerkt in het voorgestelde [Wijzigingsbesluit financiële markten 2021](#).
- **Wie?** Groepsmaatschappijen die met betrekking tot een verzekeraar over een groeps-vvgb van DNB beschikken.

- **Wanneer?** De Wijzigingswet financiële markten 2022-II werd eind vorig jaar aangenomen door de Eerste en Tweede Kamer. Beoogd is het wetsvoorstel begin 2023 in werking te laten treden.

Wijzigingsbesluit financiële markten 2021- actieve provisie transparantie bij schadeverzekering

- **Wat?** Op 24 november 2021 heeft de minister van Financiën het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2021](#) aan de Eerste en Tweede Kamer aangeboden. In dit Wijzigingsbesluit wordt onder meer voorzien in actieve provisie transparantie bij schadeverzekeringen, waardoor het exacte nominale provisiebedrag per product actief transparant moet worden gemaakt. Het doel van actieve provisie transparantie bij schadeverzekeringen is dat de consument zich bewust wordt van het feit dat provisie wordt betaald en dat daar ook diensten tegenover staan. Eind juni 2022 heeft de minister van Financiën in een [brief](#) aan de Tweede Kamer laten weten het voorstel aan te passen. De optie van het vermelden van exacte nominale bedragen wordt vervangen door de optie van fijnmazige gemiddelden, waarbij het doel van actieve provisie transparantie onverkort geborgd zal zijn.
- **Wie?** Directe aanbieders van bepaalde schadeverzekeringen, maar ook bemiddelaars en adviseurs die bemiddelen bij en adviseren over bepaalde schadeverzekeringen.
- **Wanneer?** De minister zal blijkens de brief het voorstel aanpassen en het aangepaste ontwerpbesluit vervolgens voor advies voorleggen aan de Afdeling advisering van de Raad van State. Voor zover ons bekend, is dat tot op heden niet gebeurd. In september 2022 werd nog een [motie](#) voorgesteld in de Tweede Kamer, waarmee de regering wordt verzocht er zorg voor te dragen dat consumenten uiterlijk vanaf 1 januari 2024 actief worden geïnformeerd over provisie bij het afsluiten van een schadeverzekering.

Wijzigingsbesluit financiële markten 2021 – kostprijsmodel

- **Wat?** Op 24 november 2021 heeft de minister van Financiën het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2021](#) aan de Eerste en Tweede Kamer aangeboden. In dit Wijzigingsbesluit wordt, als onderdeel van de nadere voorschriften voor financieel advies, ook artikel 86g van het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft gewijzigd. Het tweede lid dat bepaalt dat de accountant jaarlijks controleert of de begrote advieskosten en distributiekosten juist en volledig zijn toegerekend aan de financiële producten komt te vervallen. Daarvoor in de plaats komt de jaarlijkse

rapportage van de aanbieder in combinatie met een accountantscontrole op gezette momenten.

- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** Het is nog niet bekend wanneer het besluit in werking zal treden.

Wijzigingswet financiële markten 2022 – reputatie

- **Wat?** Op 27 mei 2022 is de [Wijzigingswet financiële markten 2022](#) in het Staatsblad gepubliceerd. Dit wetsvoorstel introduceert een doorlopende reputatievereiste voor houders van een gekwalificeerde deelneming in verzekeraars. Meer in het bijzonder gaat het om het element vakbekwaamheid dat samen met het element betrouwbaarheid onderdeel uitmaakt van het begrip 'reputatie'.
- **Wie?** Alle houders van een gekwalificeerde deelneming in een verzekeraar.
- **Wanneer?** Het doorlopende reputatievereiste moet eerst op [besluitniveau](#) worden uitgewerkt (zie de signalering hierna) en de inwerkingtreding van dit vereiste wordt uitgesteld totdat daarin is voorzien. Naar verwachting treedt het doorlopende reputatievereiste in de loop van 2023 in werking.

Wijzigingsbesluit financiële markten 2022 – reputatie

- **Wat?** Op 15 juli 2022 heeft het ministerie van Financiën het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2022](#) ter consultatie gepubliceerd. Het voorstel bevat een uitwerking van het doorlopende reputatievereiste voor houders van een gekwalificeerde deelneming in een verzekeraar, zoals geïntroduceerd in de Wijzigingswet financiële markten 2022. Uitgewerkt wordt welke gegevens moeten worden overgelegd waarmee DNB kan bepalen of aan dit vereiste wordt voldaan. De consultatieperiode is op 26 augustus 2022 afgelopen.
- **Wie?** Alle houders van een gekwalificeerde deelneming in een verzekeraar.
- **Wanneer?** Nog niet bekend, maar naar verwachting in de loop van 2023. Op 23 november 2022 heeft de Raad van State advies uitgebracht en geadviseerd het besluit aan te nemen.

Wijzigingswet financiële markten 2024 – tuchtrecht voor verzekeraars

- **Wat?** Op 29 april 2022 heeft het ministerie van Financiën het wetsvoorstel [Wijzigingswet financiële markten 2024](#) ter consultatie gepubliceerd. Het wetsvoorstel voorziet onder meer in tuchtrecht voor

verzekeraars ter nadere borging van de gedragsnormen in de verzekeringssector. Anders dan bij banken zal de tuchtrechtelijke regeling van verzekeraars echter niet zijn gericht op individuele medewerkers, maar op de verzekeraar zelf. De verdere invulling en organisatie van de tuchtrechtelijke regeling is, evenals bij het tuchtrecht voor banken, primair aan de verzekeraar c.q. verzekeringssector zelf. Het is immers van belang dat (de inrichting van) het tuchtrecht primair uit de groep zelf komt. De consultatieperiode is op 12 juni 2022 afgelopen.

- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** Momenteel ligt het voorstel bij de Raad van State voor advies. Naar verwachting zal het wetsvoorstel op 1 januari 2024 in werking treden.

Wijzigingswet financiële markten 2024 – wijziging toezicht verzekeraars

- **Wat?** Op 29 april 2022 heeft het ministerie van Financiën het wetsvoorstel [Wijzigingswet financiële markten 2024](#) ter consultatie gepubliceerd. Het wetsvoorstel voorziet onder meer in een instemmingsplicht van DNB indien activa naar een derde land worden overgedragen bij een activa-intensief herverzekeringscontract (zoals genoemd in de Wetgevingsbrief 2022 van DNB) en een verklaring van geen bezwaar (vvgb) voor verzekeraars met zetel in Nederland die aandelen en andere deelnemingsrechten waaraan zeggenschap is verbonden wil toelaten tot de handel op een gereguleerde markt. Tot slot voorziet de wijzigingswet in wijziging van artikel 1:107 Wft, op grond waarvan verbonden bemiddelaars die bemiddelen voor (een) bemiddelaar(s) in verzekeringen moeten worden opgenomen in het openbaar register. De consultatieperiode is op 12 juni 2022 afgelopen.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** Momenteel ligt het voorstel bij de Raad van State voor advies. Naar verwachting zal het wetsvoorstel op 1 januari 2024 in werking treden.

Besluit vergelijkingskaart financiële dienstverleners

- **Wat?** Vorig jaar zomer heeft het ministerie van Financiën een wijziging van het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (BGfo) [geconsulteerd](#). De voorgestelde wijziging betreft de introductie van de vergelijkingskaart financiële dienstverleners. De vergelijkingskaart moet het dienstverleningsdocument (DVD) gaan vervangen als informatiedocument dat bepaalde financiële dienstverleners, waaronder ook adviseurs of bemiddelaars in verzekeringen, verplicht aan consumenten moeten vertrekken. Als gevolg

van voornoemde voorgestelde wijziging van het BGfo moet ook de Nadere regeling gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (Nrgfo) worden aangepast, waarin nadere regels van de AFM moeten komen met betrekking tot de vergelijkingskaart. De AFM [consulteerde](#) vorig jaar daartoe haar voorstel en publiceerde in december haar [feedbackstatement](#).

- **Wie?** Financiële dienstverleners die adviseren over en/of bemiddelen in o.a. individuele arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, overlijdensrisicoverzekeringen, premiepensioenvorderingen en uitvaartverzekeringen.
- **Wanneer?** Het ontwerpbesluit voor de wijziging van het BGfo zal binnenkort voor advies aan de Raad van State worden voorgelegd. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 april 2023. Het ontwerp voorziet in een overgangstermijn van zes maanden.

Nadere beloningsregels financiële sector (Wnbfo)

- **Wat?** Per 1 januari 2023 is de [Wet](#) nadere beloningsmaatregelen financiële ondernemingen (Wnbfo) in werking getreden. Met deze Wet zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd in de beloningsregels zoals opgenomen in de Wft, waaronder de introductie van een wettelijke retentieperiode van ten minste vijf jaar voor aandelen die worden uitgekeerd als bestanddeel van een vaste beloning, en een aanscherping van de middelingsregeling voor niet-cao personeel, dat onder voorwaarden een hogere bonus dan 20% toegekend kan krijgen. De AFM [publiceerde](#) eind 2022 een meldingsformulier voor het afwijken van het bonusplafond voor niet-CAO personeel.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** Met ingang van 1 januari 2023. De contracten van bestaande medewerkers die per 1 januari 2023 geen gebruik meer kunnen maken van de middelingsregeling voor niet-cao personeel, moeten per 1 januari 2024 zijn aangepast.

Wet Huis voor klokkenluiders

- **Wat?** Op dit moment is er een [wetsvoorstel](#) aanhangig tot wijziging van de Wet Huis voor klokkenluiders. Deze wet voorziet onder meer in de verplichting tot het vaststellen van een procedure voor het omgaan met het melden van een vermoeden van een misstand binnen een organisatie. Op dit moment is ten aanzien van deze verplichting nog voorzien in een drempel van ten minste vijftig personen binnen de organisatie. Een van de voorgestelde wijzigingen is dat deze drempel niet langer geldt voor ondernemingen die actief zijn in de financiële sector, waaronder verzekeraars. Onder meer DNB wordt

aangesteld als bevoegde toezichthouder. Voorgesteld wordt om de naam van de wet te wijzigen naar Wet bescherming klokkenluiders.

- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** De wetwijziging moest eigenlijk in werking treden op 17 december 2021. Het voorstel is echter pas op 20 december 2022 aangenomen door de Tweede Kamer. Het ligt nu bij de Eerste Kamer, die nog moet beslissen over het al dan niet aannemen van het voorstel. Het is dus nog onduidelijk wanneer de wijziging in werking zal treden. Wij verwachten dat dit in 2023 zal zijn.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

DORA (Digital Operational Resilience Act)

- **Wat?** Op 27 december 2022 zijn de [Verordening](#) betreffende digitale operationele veerkracht voor de financiële sector (DORA) en de bijbehorende [richtlijn](#) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. DORA bestaat grofweg uit de volgende zes pijlers:
 1. Solide ICT-risicobeheer;
 2. Adequaate ICT-incidentmanagement, inclusief melden van ICT-incidenten aan de toezichthouder;
 3. Prudent beheer van risico's bij het gebruikmaken van derde ICT-aanbieders;
 4. Periodiek testen van de eigen ICT-weerbaarheid;
 5. Rechtstreeks toezicht op cruciale ICT-dienstaanbieders; en
 6. Samenwerking en toezicht/handhaving door toezichthouders.
- **Wie?** DORA is een belangrijke ontwikkeling voor alle (her)verzekeraars.
- **Wanneer?** De verordening is met ingang van 17 januari 2025 rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten, waaronder Nederland. Dat betekent dat instellingen vanaf dat moment aan de verplichtingen uit DORA moeten voldoen.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

Onderzoek verzekeringsgarantiestelsel of *insurance guarantee scheme* (IGS)

Bij [brief](#) van 5 april 2022 heeft de minister van Financiën het [KPMG-rapport](#) over de kosten en baten van een *insurance guarantee scheme* of IGS aan de Eerste Kamer

aangeboden. Dit onderzoek was toegezegd tijdens de behandeling van het wetsvoorstel herstel en afwikkeling van verzekeraars in de Eerste Kamer, nadat EIOPA op 17 december 2020 hierover haar [advies](#) publiceerde. Ook de Evaluatiecommissie Conservatrix deed de aanbeveling om de wenselijkheid van een IGS te onderzoeken.

De conclusie van KPMG is dat een dergelijk stelsel waardevol kan zijn voor de bescherming van polishouders, maar tegelijkertijd kostbaar en complex is. In het geval van schadeverzekeringen zijn de kosten beperkt, maar bij levensverzekeringen hoog. Tegelijkertijd blijkt uit het onderzoek dat er veel keuzes te maken zijn met betrekking tot de inrichting van een IGS, zoals de functie van een IGS (aan wie en met het oog op welk doel biedt het financiële ondersteuning?), de hoogte van de vergoedingen door een IGS (en daarmee het eigen risico voor polishouders), de onderliggende aannames zoals de veronderstelde tekorten in de boedel van een falende verzekeraar, de branches die binnen de dekking van een IGS vallen en de keuze voor een IGS gebaseerd op het home- of host-principe.

De huidige wetgeving is met de inwerkingtreding van de Wet herstel en afwikkeling van verzekeraars in 2019 al in belangrijke mate gericht op de bescherming van polishouders. De vraag of in aanvulling daarop een IGS wenselijk is en onder welke condities, vereist nadere overweging, waar het rapport van KPMG een belangrijke basis voor biedt. De minister van Financiën gaat met alle stakeholders, waaronder DNB, het Verbond van Verzekeraars en de Consumentenbond, in gesprek om te kijken of en onder welke concrete randvoorwaarden een IGS wenselijk en werkbaar zou zijn. Daarbij geldt dat de uitkomsten van de herziening Solvency II en de richtlijn IRRD van belang zijn voor de afwegingen ten aanzien van een IGS. De minister van Financiën heeft de voorkeur uitgesproken voor een IGS in de context van Europese minimumharmonisatie. Gelet op het Europese karakter van de verzekeringsmarkt is een EU-brede coördinatie noodzakelijk voor een goed niveau van polishouderbescherming. Als gevolg van de Europese interne markt voor verzekeringsproducten sluiten steeds meer consumenten verzekeringen af bij verzekeraars die niet in Nederland, maar in een andere EU lidstaat zijn gevestigd. De Europese Commissie heeft ervoor gekozen om tot nu toe geen voorstellen te doen voor een IGS. Het is echter goed mogelijk dat de Europese Commissie na afronding van de nu voorliggende voorstellen voor de herziening van Solvency II en de richtlijn IRRD alsnog een voorstel zal indienen voor verdere harmonisatie van nationale IGS-en.

In de loop van 2023 zal er meer duidelijk worden over een eventueel nationaal IGS of eventuele voorstellen van de Europese Commissie.

Beloning onder de noemer van dividend

- **Wat?** Op 1 augustus 2022 heeft het Europese Hof van Justitie [een belangrijke uitspraak](#) gedaan over de vraag in hoeverre dividenden op aandelen van werknemers als een variabele beloning kunnen kwalificeren. Niet geheel verbazingwekkend leest het HvJ alles erg ruim (en teleologisch). Hoewel de uitspraak is geweest ten aanzien van gereguleerde beheerders voor beleggingsfondsen, is het punt dat wordt behandeld in de uitspraak voor alle gereguleerde marktpartijen van belang. Het gaat immers om de vraag welke beloningsmechanismen als variabele vergoeding worden gezien. De overwegingen in de uitspraak zijn daarmee ook relevant voor het beoordelen van participatiestructuren in verzekeraars.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** Het ligt in de rede dat de toezichthouders extra aandacht zullen hebben voor participatiestructuren in 2023.

IAIS over diversiteit, gelijkheid en inclusie in de verzekeringssector

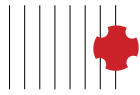
- **Wat?** Op 6 december 2022 publiceerde de International Association of Insurance Supervisors (IAIS) haar [stocktake report](#) met een overzicht van de acties die IAIS-toezichthouders, andere internationale organisaties en de verzekeringssector ondernemen om diversiteit, gelijkheid en inclusie (DEI) in de verzekeringssector vooruit te helpen. Het rapport beschrijft ook de intentie van de IAIS om haar focus op DEI te behouden met twee nieuwe projecten in 2023. Deze twee projecten zien op (i) het verband tussen DEI binnen de verzekeraar en haar bestuur, risicobeheer en bedrijfscultuur en (ii) hoe DEI-overwegingen in de bedrijfsvoering van verzekeraars en in hun toezicht kunnen leiden tot een eerlijkere behandeling van kwetsbare consumenten of consumenten met andere behoeften.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** DEI wordt ook voor verzekeraars een 'hot topic' in 2023.

Global Insurance Market Report van IAIS

- **Wat?** Op 15 december 2022 publiceerde de International Association of Insurance Supervisors (IAIS) haar [Global Insurance Market Report \(GIMAR 2022\)](#). In dit rapport zijn de resultaten opgenomen van het onderzoek door IAIS naar de risico's en trends in de wereldwijde verzekeringssector (Global Monitoring Exercise (GME)). De IAIS concludeert dat het systeemrisico in de verzekeringssector over

het geheel genomen matig is. Er is echter wel een opwaartse trend in de totale systeemrisicoscores van verzekeraars, met name als gevolg van toegenomen blootstellingen aan illiquide, moeilijk te waarderen activa, OTC-derivaten, korte termijn financiering en intra financiële activa. Daarnaast verbeterde de solvabiliteit en winstgevendheid van verzekeraars in 2021, mede het gevolg van sterke prestaties van de financiële markten. Geopolitieke conflicten, inflatie, krappere monetair beleid en verslechterende economische vooruitzichten hebben wel al geleid tot een toename van markt-, krediet- en liquiditeitsrisico's. Tot slot noemt IAIS het gebrek aan vooruitgang bij het terugdringen van de wereldwijde uitstoot van fossiele brandstoffen. Dit draagt bij aan een verhoogde transitie en fysieke risico's van klimaatverandering in de verzekeringssector. De IAIS ondersteunt toezichthouders bij het verkrijgen van inzicht in klimaatgerelateerde blootstellingen in de verzekeringssector teneinde effectief toezicht te kunnen houden.

- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** Het rapport ziet op 2022, maar geeft belangrijke inzichten voor 2023.

INTEGRITEIT

Onder Integriteitswet- en regelgeving verstaan wij de Europese en Nederlandse regelgeving op het gebied van de bestrijding van witwassen en het financieren van terroristische activiteiten. Dit onderwerp staat ook wel bekend onder de Engelse acroniem AML/CFT (anti-money laundering and countering the financing of terrorism). Het onderwerp is al enige jaren buitengewoon relevant voor elke vergunninghoudende financiële onderneming en kan op veel aandacht rekenen van de toezichthouders (en in navolging daarvan: de media).

Maar ook marktpartijen zonder vergunning van de ECB, DNB of de AFM vallen onder de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). Denk daarbij bijvoorbeeld aan vrijgestelde betaaldienstverleners of vrijgestelde beheerders van beleggingsfondsen (zogenoemde licht beheerders), maar ook aan kredietverstrekkers op de kleinzakelijke markt (aanbieders van MKB-kredieten) of corporate finance kantoren.

AFM TOEZICHT

AFM Trendzicht 2023

AFM Wetgevingsbrief

DNB TOEZICHT

Toezicht in beeld - Bestrijden van financieel-economische criminaliteit

Rapport DNB Van herstel naar balans

Sanctiescreening

Reikwijdte sanctiemeldplicht

Q&A sanctiewetscreening door aanbieders van cryptodiensten

EBA TOEZICHT

Richtsnoeren over onboarding op afstand

Richtsnoeren over de rol van AML/CFT-compliance officers

Concept richtsnoeren over de-risking

Risico's witwassen en terrorismefinanciering in SREP-test

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Consultatie algemene leidraad Wwft

Hernieuwde aandacht naleving Sanctiewet

Modernisering Nederlands sanctiestelsel

Beleidsagenda aanpak witwassen

Overgangstermijn UBO-register voor vennootschappen en andere juridische entiteiten

Voorgenomen aanpassing lijst met hoog risicolanden

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Nieuw Europees pakket met AML/CFT-wetgeving – update

Inwerkingtreding UBO register voor trusts en FGR's

Wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen

Consultatie Wetsvoorstel Versterking aanpak ondermijnende criminaliteit II

Consultatie Wijzigingswet verwijzingsportaal bankgegevens

FATF

Evaluatie naleving FATF-standaarden door Nederland
Herziene leidraad risicogebaseerde benadering vastgoedsector

Rapport witwassen geld via fentanyl en andere synthetische opiaten

Implementatie FATF-standaarden virtual assets en virtual asset service providers

Consultatie aanpassen leidraad voor identificeren UBO's van rechtspersonen

Consultatie aanpassing FATF-standaarden

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

Supranationale risicoanalyse Europese Commissie 2022

Toegang tot UBO-register (tijdelijk) opgeschort

Meer ruimte in maatwerk bij naleving Wwft

AFM TOEZICHT

AFM Trendzicht 2023

- **Wat?** In november 2022 publiceerde de AFM haar [Trendzicht 2023](#). De AFM wijst partijen, onder andere, op het waterbedeffect dat kan ontstaan bij het tegengaan van witwassen, terrorismefinanciering en overtredingen van de Sanctiewet. Volgens de AFM bestaat de kans dat het risico op witwassen zich verplaatst naar assetmanagementpartijen nu de banken hun rol als poortwachter verder vormgeven.
- **Wie?** Alle Wwft-instellingen die onder het toezicht van de AFM vallen.
- **Wanneer?** Per direct; het rapport biedt inzicht in onderwerpen waar de AFM zich op zal richten in de uitoefening van haar toezichttaak.

AFM Wetgevingsbrief

- **Wat?** Op 28 maart 2022 heeft de AFM [de Wetgevingsbrief](#) gepubliceerd. In deze brief rapporteert de AFM jaarlijks de door haar geconstateerde knelpunten in de wet- en regelgeving en haar wetgevingswensen. Een van de wetgevingswensen van de AFM heeft betrekking op het openbaringsregime onder de Sanctiewet. Op dit moment mogen maatregelen die op grond van de Sanctiewet zijn opgelegd niet worden gepubliceerd. De AFM ziet dit graag anders. Het openbaar maken van deze maatregelen leidt volgens de AFM tot een meer transparante overheid en heeft daarbij een afschrikwekkend effect op potentiële overtreders. De minister van Financiën heeft in [de brief van 14 april 2022](#) positief gereageerd op dit voorstel en aangegeven in gesprek te gaan met de minister van Buitenlandse zaken over een openbaringsregime in de Sanctiewet. In [reactie](#) hierop heeft de minister van Buitenlandse zaken aangegeven het voornemen te hebben om de Sanctiewet in het aankomende jaar te moderniseren, waaronder het huidige bestuursrechtelijke toezicht. Zo wordt voorgesteld om in dit kader aansluiting te zoeken bij het openbaar makingsregime onder de Wwft.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen.
- **Wanneer?** Naar verwachting zal in de loop van 2023 meer duidelijkheid hierover zijn.

DNB TOEZICHT

Toezicht in beeld – Bestrijden van financieel-economische criminaliteit

- **Wat?** DNB heeft in november 2022 haar [Toezicht in beeld](#) gepresenteerd. Dit is een samenvatting dat weergeeft waar DNB in haar toezicht aan werkt en heeft gewerkt. Toezicht op het voorkomen van financieel-economische criminaliteit is een speerpunt in het toezicht van DNB. In 2023 zal DNB, onder andere, invulling geven aan de verbeterpunten die uit recente evaluaties van bijvoorbeeld de FATF naar voren zijn gekomen. Zo was de FATF van oordeel dat meer (toezicht)inspanningen nodig zijn om illegale financiële dienstverlening tegen te gaan. Ook geeft DNB aan dat de in 2022 gestarte thema-onderzoeken, één gericht op de transacties die betaaldienstverleners verwerken voor (partners van hun) cliënten en één gericht op de beheersing van integriteitsrisico's bij zogenoemde grote groeiers, doorlopen in 2023.
- **Wie?** De ondernemingen die vallen onder toezicht van DNB, maar ook voor ondernemingen die onder toezicht van de AFM vallen, kan het nuttig zijn hier een blik op te werpen.
- **Wanneer?** DNB zal de punten die ze aanstipt in dit document meenemen in haar toezicht.

Rapport DNB Van herstel naar balans

- **Wat?** DNB heeft in september 2022 een [rapport](#) gepubliceerd waarin ze pleit voor een meer risicogebaseerde aanpak van het voorkomen en bestrijden van witwassen en terrorismefinanciering. DNB constateert dat het tegengaan van financieel-economische criminaliteit efficiënter en effectiever kan door een meer risicogebaseerde aanpak. Zo verwacht DNB, onder meer, dat banken tot een betere risico-identificatie van hun cliënten komen en ziet DNB ook een (grotere) rol voor technologische oplossingen die de aanpak gericht moet maken. Finnius schreef ook een [blog](#) over het rapport.
- **Wie?** Banken. Het kan ook nuttig zijn voor de overige financiële ondernemingen die onder toezicht van DNB (of de AFM) vallen om hier een blik op te werpen.
- **Wanneer?** DNB zal de komende maanden in een aantal rondetafelgesprekken met vertegenwoordigers uit de financiële sector en andere betrokkenen bespreken waar de belangrijkste knelpunten zitten en op welke terreinen nadere 'guidance' kan helpen deze weg te nemen.

Sanctiescreening

- **Wat?** DNB heeft in een [nieuwsbericht](#) aan de markt aangegeven dat ze haar beleidsuitingen met betrekking tot sanctiescreening binnenkort gaat aanpassen. Eerdere beleidsuitingen van DNB kunnen gelezen worden alsof in het kader van sanctiescreening niet alle relaties dienen te worden gescreend (deze conclusie is niet beoogd). Wel is het mogelijk om aan de wijze waarop de screening wordt uitgevoerd en wat daarvoor nodig is een risicogebaseerde invulling te geven, mits deze invulling onderbouwd en gedocumenteerd is.
- **Wie?** De financiële ondernemingen die onder het Sw-toezicht van DNB vallen.
- **Wanneer?** Het is niet duidelijk wanneer DNB haar beleidsuitingen zal aanpassen. In de tussentijd heeft DNB een disclaimer bij de relevante beleidsuitingen geplaatst.

Reikwijdte sanctiemeldplicht

- **Wat?** DNB heeft in een [nieuwsbericht](#) aangegeven dat een meldingsplichtige instelling slechts bij de eerste keer dat een gesanctioneerde relatie wordt geïdentificeerd, een sanctiemelding bij DNB dient te doen. Niet iedere transactie met een gesanctioneerde relatie die vervolgens gesignaleerd en tegengehouden wordt, hoeft dus bij DNB gemeld te worden.
- **Wie?** De financiële ondernemingen die onder het Sw-toezicht van DNB vallen.
- **Wanneer?** Per direct.

Q&A sanctiewetscreening door aanbieders van cryptodiensten

- **Wat?** DNB heeft een [Q&A](#) over de naleving van de Sanctiewet bij de screening van relaties door aanbieders van cryptodiensten gepubliceerd. De Q&A gaat specifiek over de wijze waarop de aanbieders van cryptodiensten invulling kunnen geven aan sanctiescreening bij een cryptotransactie. Zo wordt in de Q&A, onder meer, nader stilgestaan bij wie, naast cliënten, onder de reikwijdte van het relatie-begrip vallen.
- **Wie?** Cryptodienstverleners.
- **Wanneer?** De Q&A is in september 2022 gepubliceerd. Het is aan te raden dat cryptodienstverleners, voor zover dat nog niet is gedaan, deze guidance van DNB overnemen en hun beleid daarop aanpassen.

EBA

Richt snoeren over onboarding op afstand

- **Wat?** In november 2022 heeft EBA [richtsnoeren](#) voor het gebruik van oplossingen voor onboarding van klanten op afstand definitief vastgesteld. In de richtsnoeren worden gemeenschappelijke EU-normen vastgesteld voor de ontwikkeling en uitvoering van processen ten aanzien van het accepteren (onboarding) van klanten op afstand. In de richtsnoeren wordt uiteengezet welke stappen financiële ondernemingen moeten nemen bij het kiezen van instrumenten voor onboarding van klanten op afstand. Daarnaast staat in de richtsnoeren hoe ondernemingen het beoordelen van de toereikendheid en betrouwbaarheid van dergelijke instrumenten moeten beoordelen, om effectief te voldoen aan hun AML/CFT-verplichtingen. Gezien het feit dat steeds meer relaties volledig digitaal tot stand komen, zijn dit voor de praktijk belangrijke richtsnoeren.
- **Wie?** De ondernemingen die vallen onder het integriteitstoezicht van DNB en/of de AFM. De AFM heeft aangegeven deze richtsnoeren te verwerken in de nieuwe versie van de AFM Leidraad Wwft en Sw die medio 2023 zal verschijnen.
- **Wanneer?** De richtsnoeren treden zes maanden na publicatie in alle officiële talen van de EU in werking. Dit zal betekenen dat de richtsnoeren medio 2023 in werking kunnen treden.

Richt snoeren over de rol van AML/CFT-compliance officers

- **Wat?** EBA heeft in de zomer van 2022 [richtsnoeren](#) vastgesteld over de rol, taken en verantwoordelijkheden van AML/CFT-compliance officers en het bestuur van een instelling. Zo worden er bepaalde eisen gesteld aan het bestuur en de raad van commissarissen. De richtsnoeren gaan ook in op de Wwft-verantwoordelijke binnen het bestuur, de taken en verantwoordelijkheden van de compliance officer, en wanneer het bestuur van een instelling moet overgaan tot het inrichten van een compliancefunctie op grond van in de richtsnoeren opgenomen evenredigheidscriteria. Wanneer de instelling onderdeel uitmaakt van een groep, dan schrijven de richtsnoeren voor dat er een compliance officer op het niveau van de groep wordt aangesteld. De taken en verantwoordelijkheden van deze compliance officer dienen ook nader te worden gespecificeerd.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen, voor zover ze vallen onder de reikwijdte van de Wwft.
- **Wanneer?** De richtsnoeren zijn op 1 december 2022

in werking getreden. DNB heeft aangegeven dat ze de nieuwe richtsnoeren meeneemt in haar toezicht. Het is op het moment van schrijven onduidelijk of de AFM hetzelfde zal doen.

Concept richtsnoeren over de-risking

- **Wat?** EBA heeft concept [richtsnoeren](#) gepubliceerd die ervoor moeten zorgen dat cliënten, vooral de meest kwetsbare zoals vluchtelingen en daklozen, niet zonder geldige reden de toegang tot het financiële systeem worden ontzegd. In dit kader stelt de EBA twee 'nieuwe' richtsnoeren voor: (i) een aanpassing van de al bestaande 'Risk Factor Guidelines' die financiële ondernemingen zal helpen begrijpen wat ze kunnen doen om de ML/TF-risico's die aan deze partijen zijn verbonden te adresseren in plaats van deze cliënten geen diensten te verlenen; en (ii) nieuwe richtsnoeren die de wisselwerking beschrijven tussen de toegang tot financiële diensten en de AML/CFT-verplichtingen van financiële ondernemingen, ook in situaties waarin cliënten legitieme redenen hebben om traditionele vormen van identiteitsdocumentatie niet te kunnen verstrekken. DNB heeft recentelijk ook nog [aandacht](#) gevraagd voor de (negatieve) gevolgen van de-risking.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen, voor zover ze vallen onder de reikwijdte van de Wwft.
- **Wanneer?** De consultatie loopt tot 6 februari 2023. Vervolgens zal EBA de definitieve richtsnoeren vaststellen.

Risico's witwassen en terrorismefinanciering in SREP-test

- **Wat?** EBA heeft [richtsnoeren](#) vastgelegd waarin ze uiteenzet hoe prudentiële toezichthouders (zoals DNB), onder andere, risico's voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme moeten incorporeren in hun jaarlijkse Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) test. Toezichthouders moeten relevante risico's kunnen identificeren. Instellingen kunnen bijvoorbeeld te maken hebben met tekortkomingen in hun ICT-systemen waar criminelen misbruik van kunnen maken. Ook verwacht EBA dat toezichthouders op efficiënte wijze zullen samenwerken met andere (Europese) publieke opsporings- en toezichtpartners. Het gaat hierbij met name om informatie-uitwisseling.
- **Wie?** De richtsnoeren zijn gericht aan de prudentiële toezichthouder (DNB), maar zijn ook relevant voor partijen die een SREP moeten opstellen, zoals banken en beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** De richtsnoeren zijn per 1 januari 2023 in werking getreden.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Consultatie algemene leidraad Wwft

- **Wat?** In de zomer van 2021 heeft het ministerie van Financiën, samen met het ministerie van Justitie en Veiligheid, een nieuwe versie van de algemene leidraad Wwft ter [consultatie](#) voorgelegd. De huidige leidraad moet, onder andere, naar aanleiding van implementatie van AMLD5 worden aangepast.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder integriteitstoezicht vallen van de AFM en DNB.
- **Wanneer?** De consultatie is in juli 2021 geëindigd. Het is op dit moment onduidelijk wanneer de nieuwe versie van de algemene leidraad zal worden gepubliceerd.

Hernieuwde aandacht naleving Sanctiewet

- **Wat?** Naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne en de daarop volgende sanctiepakketten van de Europese Unie tegen Rusland (en Belarus) hebben de AFM en DNB hun toezicht wat betreft de naleving van de Sanctiewet opgeschroefd. Zo hebben beide toezichthouders meerdere nieuwsberichten gepubliceerd waarin ze hun verwachtingen hebben uiteengezet (zie bijvoorbeeld het [bericht](#) van DNB van 4 maart 2022), en geven ze met enige regelmaat een update over de stand van zaken (zie bijvoorbeeld de [stand van zaken](#) van oktober 2022). Ook heeft DNB in het najaar van 2022 een [onderzoek](#) gedaan naar de effectiviteit van sanctiescreeningsystemen bij banken en betaalinstanties.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder integriteitstoezicht vallen van de AFM en DNB.
- **Wanneer?** Per direct.

Modernisering Nederlands sanctiestelsel

- **Wat?** De minister van Buitenlandse Zaken heeft in een [hoofdlijnenbrief](#) aan de Tweede Kamer aangegeven dat de regering voornemens is het Nederlandse sanctiestelsel te moderniseren. Het voornemen is om de Sanctiewet 1977, en waar nodig aanverwante wetgeving en regelgeving, geheel te herzien waaronder het toekomstbestendig regelen van (aanteken) bevoegdheden (welke minister is waar verantwoordelijk voor?), het regelen van beheer en bewind van bepaalde bevroren tegoeden en economische middelen, het moderniseren en mogelijk uitbreiden van

bestuursrechtelijk toezicht en handhaving, het voorzien in gedegen grondslagen voor gegevensdeling en het doorbreken van de geheimhoudingsplichten waar dat noodzakelijk blijkt.

- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder integriteitstoezicht vallen van de AFM en DNB.
- **Wanneer?** Het is de verwachting dat in Q3 2023 een concept wetsvoorstel ter consultatie wordt voorgelegd. De minister verwacht medio 2024 een definitieve versie van de wetswijziging aan het parlement voor te kunnen leggen.

Beleidsagenda aanpak witwassen

- **Wat?** De minister van Financiën, in samenspraak met de minister van Justitie en Veiligheid, heeft in september 2022 de [beleidsagenda](#) witwassen gepubliceerd. Het kabinet ziet drie overkoepelende thema's om bepaalde gesignaleerde verbeteringen te bewerkstelligen. Ten eerste is het met het oog op de risico-gebaseerde benadering, belangrijk dat zowel de regelgeving als de toepassing daarvan erop gericht zijn om de grootste risico's op witwassen op effectieve wijze aan te pakken. In het verlengde hiervan, is het ten tweede belangrijk om hierbij onevenredige effecten voor klanten en poortwachters te voorkomen, met name daar waar er bij klanten of dienstverlening sprake is van een laag risico op witwassen. Om de effectiviteit van de aanpak te verbeteren, is het ten derde wenselijk om de effecten van het beleid te meten.
- **Wie?** Toezichthouders waaronder de AFM en DNB, en alle financiële ondernemingen die onder integriteitstoezicht vallen van de AFM en DNB.
- **Wanneer?** De minister heeft aangegeven dat ze in het voorjaar van 2023 een eerste update zal geven over de voortgang van de vervolgacties. Vervolgens zal het kabinet de Tweede Kamer jaarlijks na de zomer terugkoppelen over de voortgang van de verschillende vervolgacties. Hierbij zal het kabinet ook een jaarlijkse update geven van de statistieken over het anti-witwasbeleid.

Overgangstermijn UBO-register voor vennootschappen en andere juridische entiteiten

- **Wat?** Op grond van de Wwft mogen financiële ondernemingen geen (nieuwe) zakelijke relatie aangaan met een cliënt waarvan de UBO-registratie in het UBO-register ontbreekt. Om te voorkomen dat deze verplichting, in combinatie met de langere verwerkingstijd bij de KvK, de dienstverlening zou verstoren kondigde de minister van Financiën in april 2022 een tijdelijke regeling aan die, onder meer, inhield

dat het tijdelijk voldoende was als nieuwe cliënten konden aantonen dat ze zich hadden geregistreerd in het UBO-register, ook al was de registratie niet verwerkt. Deze regeling gold aanvankelijk tot 1 september 2022, maar werd gelet op de werkvoorraad [verlengd](#) tot 1 januari 2023.

- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die vallen onder de reikwijdte van de Wwft.
- **Wanneer?** De overgangstermijn verliep op 1 januari 2023. Het is, gezien de uitspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie (waarover meer verderop in dit onderdeel), onduidelijk of en wanneer financiële ondernemingen weer toegang gaan krijgen tot het UBO-register. Het [BFT](#) heeft naar aanleiding van de uitspraak laten weten dat deze tijdelijke regeling wordt verlengd tot het moment dat de meldingsplichtige instellingen weer toegang zullen krijgen tot het UBO-register.

Voorgenomen aanpassing lijst met hoog risicolanden

- **Wat?** De Commissie heeft in december 2022 voorgesteld om de [lijst](#) met hoog risicolanden aan te passen. De Commissie stelt voor om Congo, Gibraltar, Mozambique, Tanzania en de Verenigde Arabische Emiraten aan de lijst toe te voegen en om Nicaragua, Pakistan en Zimbabwe van de lijst te halen. Ten aanzien van zakelijke relaties en transacties die verband houden met deze hoog risicolanden moeten Wwft-instellingen verscherpt cliëntonderzoek doen.
- **Wie?** Financiële ondernemingen die onder de reikwijdte van de Wwft vallen.
- **Wanneer?** De Commissie heeft het voorstel gestuurd naar het Parlement, die vervolgens een maand heeft om op het voorstel te reageren. Vervolgens zal het finale voorstel in het Publicatieblad van de Europese Unie moeten worden opgenomen voordat het in werking treedt. Dit proces zal waarschijnlijk in Q1 2023 zijn afgerond.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Nieuw Europees pakket met AML/CFT-wetgeving – update

De Commissie heeft op 20 juli 2021 vier wetgevingsvoorstellen [gepresenteerd](#):

- een [voorstel](#) voor een verordening tot oprichting van een nieuwe Europese AML/CFT-autoriteit;

- een [voorstel](#) voor een AML/CFT-verordening;
- een [voorstel](#) voor een zesde anti-witwasrichtlijn, die de bestaande vierde anti-witwasrichtlijn (zoals gewijzigd door de vijfde anti-witwasrichtlijn) zal vervangen; en
- een [voorstel](#) tot herziening van de verordening betreffende bij geldovermakingen te voegen informatie.

Hiermee geeft de Commissie uitvoering aan haar actieplan van 7 mei 2020 om witwaspraktijken en terrorismefinanciering nog rigouzeuzer aan te pakken. Dit pakket aan wetgevingsvoorstellen zal, indien deze door de Raad en het Parlement wordt aangenomen, leiden tot belangrijke veranderingen in het Europese AML/CFT-landschap.

AML verordening – Europese AML/CFT-autoriteit

De Commissie stelt voor om een nieuwe Europese AML/CFT-autoriteit (AMLA) op te richten. Het was de bedoeling dat de AMLA op 1 januari 2023 was opgericht. Naar verluid zijn de onderhandelende partijen het eens over de inhoud van de verordening, maar is men nog aan het onderhandelen over waar de AMLA zich zal gaan vestigen. Na oprichting gaat de AMLA zich (onder andere) richten op:

- de coördinatie van toezicht door nationale toezichthouders en onderzoeken door nationale FIU's;
- het uitoefenen van direct AML/CFT-toezicht op geselecteerde financiële ondernemingen (bepaalde instellingen met een hoog risicoprofiel en die actief zijn in meerdere lidstaten);
- het uitoefenen van indirect AML/CFT-toezicht op niet-geselecteerde instellingen; en
- het uitvaardigen van richtsnoeren ten behoeve van een eenduidige toepassing van AML/CFT-regels in de EU.

De voorgestelde AMLA verordening voorziet in vergaande onderzoeksbevoegdheden en handhavingsmogelijkheden voor de AMLA. De activiteiten van AMLA moeten bekostigd gaan worden uit enerzijds het EU-budget en anderzijds de fees die geselecteerde en bepaalde niet-geselecteerde instellingen jaarlijks aan de AMLA moeten gaan voldoen.

AML/CFT-verordening – o.a. regels voor het cliëntenonderzoek

Ten tweede introduceert de Commissie een AML/CFT-verordening. In deze voorgestelde verordening worden onder meer de eisen uiteengezet voor CDD, de uitbesteding van AML/CFT-taken, de bedrijfsbrede risicobeoordeling, de compliancefunctie en het aan de FIU melden van ongebruikelijke transacties. Deze eisen volgen momenteel grotendeels uit AMLD4 en AMLD5. De AML/CFT-verordening zal in de toekomst dus de primaire

wetgevingsbron worden voor instellingen die onder AML/CFT-toezicht vallen.

Als de AML/CFT-verordening op enig moment in werking treedt, zal dat betekenen dat veel bepalingen uit de Wwft komen te vervallen. Een verordening werkt immers rechtstreeks in alle EU-lidstaten. In dit verband zal het interessant zijn om te bezien hoe bepaalde begrippen dan worden uitgelegd op Europees niveau en hoe zich dit verhoudt tot de uitleg zoals we die nu kennen op grond van de Wwft, zoals ten aanzien van de reikwijdte van de meldplicht van ongebruikelijke transacties.

Dit voorstel wordt nog besproken in de triloog tussen de Commissie, het Parlement en de Raad. De Raad heeft recentelijk haar [positie](#) vastgesteld.

Zesde anti-witwasrichtlijn – o.a. handhaving door nationale toezichthouders

Ten derde stelt de Commissie een zesde anti-witwasrichtlijn (AMLD6) voor. Deze richtlijn, die anders dan de AML/CFT verordening wel eerst in Nederland moet worden geïmplementeerd, moet AMLD4/5 gaan vervangen. Op grond van de voorgestelde AMLD6 mogen lidstaten, bijvoorbeeld, straks aan de Commissie voorstellen om ook andere sectoren dan die genoemd in de AML/CFT-verordening in hun land onder AML/CFT-toezicht te plaatsen.

Dit voorstel wordt nog besproken in de triloog tussen de Commissie, het Parlement en de Raad. De Raad heeft recentelijk haar [positie](#) vastgesteld.

Uitbreiding verordening betreffende bij geldovermakingen te voegen informatie naar crypto-assets

Tot slot presenteert de Commissie een voorgestelde herziening van de verordening betreffende bij geldovermakingen te voegen informatie. Als gevolg van deze herziening zal de reikwijdte van bedoelde verordening worden uitgebreid naar overmakingen van crypto-assets waarbij een 'crypto-asset service provider', zoals bedoeld in de voorgestelde MiCA-verordening, is betrokken. Dit betekent dat deze crypto-asset service providers bij bepaalde transacties inzake crypto-assets informatie moeten gaan verzamelen en per transactie vastleggen over de verzender en de begunstigde van die transacties.

De onderhandelende partijen bereikte in de zomer van 2022 een voorlopig akkoord over de inhoud van de verordening. In het voorlopige akkoord is, onder andere, afgesproken dat de informatie over de 'initiator' bij de overmaking van crypto-assets worden gevoegd, ongeacht het bedrag. Voor overmakingen van crypto-assets

tussen crypto-asset service providers en niet-gehoste portemonnees zullen ook specifieke vereisten gaan gelden.

Inwerkingtreding

Het omvangrijke pakket aan voorstellen wordt op dit moment besproken in het triloog tussen de Raad, de Commissie en het Parlement. Oorspronkelijk was het idee dat de meeste van de voorgestelde maatregelen eind 2024 in werking zouden treden, en de AMLA in 2026 zou gaan starten met haar directe toezicht. Aangezien bijvoorbeeld de AML/CFT-verordening en AMLD6 pas drie jaar nadat ze zijn aangenomen in werking treden, is op dit moment onze verwachting dat het gehele pakket medio 2026 in werking zal treden.

Inwerkingtreding UBO register voor trusts en FGR's

- **Wat?** Partijen kunnen zich sinds 1 november 2022 registreren in het UBO-register voor trusts en FGR's. In de [Finnius Vooruitblik 2022](#) stonden wij al uitgebreid stil bij de aanstaande inwerkingtreding van het 'trustregister'. Bij de definitieve versie van het Implementatiebesluit registratie uiteindelijk belanghebbenden van trusts en soortgelijke juridische constructies (Implementatiebesluit) werd duidelijk dat de eerder voorgestelde 3%-drempel was komen te vervallen, en dat daar een andere uitzondering voor in de plaats was gekomen. Vergunninghoudende beheerders waarvan fondsen worden aangeboden aan meer dan 150 personen, hoeven niet alle participanten te registreren in het trustregister. Zij kunnen volstaan met een omschrijving van de groep in wier belang een FGR hoofdzakelijk is opgericht of werkzaam is. Valt een FGR niet onder de 'uitzondering' zoals opgenomen in het Implementatiebesluit, dan zullen toch alle participanten met een belang vanaf 0% moeten worden opgenomen in het trustregister. Wij schreven ook een [blog](#) over het Trustregister.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die gebruik maken van een FGR (of trust).
- **Wanneer?** Partijen moeten zich uiterlijk op 1 februari 2023 hebben geregistreerd. Nieuw ingestelde trusts of FGR's hebben ook tot 1 februari 2023 om zich te registreren. Na 1 februari 2023 zullen nieuw ingestelde trusts of FGR's binnen één week na oprichting aan de registratieplicht moeten voldoen. Naar verwachting zal het register in de loop van 2023 voltooid zijn. Het is, gezien de uitspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie (waarover meer verderop in dit onderdeel), onduidelijk of en wanneer financiële ondernemingen weer toegang gaan krijgen tot het UBO-register.

Wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen

De minister van Financiën (de Minister) heeft in oktober 2022 – eindelijk – het Wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen (het Wetsvoorstel) naar de Tweede Kamer [gezonden](#). Lang was de status van deze (concept) wetgeving onduidelijk. Na de [consultatie](#) in december 2019 bleef het vanuit het kabinet lang stil. Afgelopen zomer werd duidelijk dat een kritisch [rapport](#) van de Raad van State mede debet was aan het lang stil liggen van dit plan van de Minister.

Kort en goed is het Wetsvoorstel onder te verdelen in de volgende vier onderdelen:

1. Een verbod voor beroeps- of bedrijfsmatige handelaren in goederen om transacties vanaf EUR 3.000 in contanten te verrichten;
2. Een verplichting om gegevens op te vragen over de cliënt bij instellingen behorend tot dezelfde categorie in het kader van het cliëntenonderzoek bij een hoger risico op witwassen of financieren van terrorisme – het is nog zeer de vraag hoe hier praktisch gezien invulling aan gegeven zal moeten worden;
3. Gezamenlijk monitoren van transacties mogelijk maken voor banken; en
4. Verduidelijking van het gebruik van bijzondere categorieën persoonsgegevens en persoonsgegevens van strafrechtelijke aard in het kader van verplichtingen op grond van de Wwft

Verbod op contante betalingen vanaf EUR 3 000

In het Wetsvoorstel is een verbod op contante betalingen vanaf een bedrag van EUR 3000 voor beroeps- en bedrijfsmatige handelaren in goederen opgenomen. Het verbod geldt voor betalingen in contanten die in of vanuit Nederland worden verricht en geldt hoofdzakelijk voor beroeps- of bedrijfsmatige kopers en verkopers van goederen (handelaren). Deze partijen hebben op dit moment te maken met de Wwft bij contante betalingen van meer dan EUR 10 000. Met de inwerkingtreding van deze wet, vervalt de huidige verplichting voor handelaren tot het verrichten van cliëntenonderzoek, transactiemonitoring en het melden van ongebruikelijke transacties. Het verbod heeft geen invloed op de objectieve meldgrenzen en subjectieve meldplicht die gelden voor andere instellingen dan handelaren. Daarnaast geldt het ook voor handelaren in kunstvoorwerpen en pandhuizen voor zover zij goederen aan- of verkopen in contanten. Het verbod geldt dus niet voor transacties tussen particulieren en heeft geen betrekking op diensten.

Vergroten samenwerking en informatie-uitwisseling Wwft-instellingen

Het Wetsvoorstel verplicht Wwft-instellingen om, (i) indien een zakelijke relatie of transactie naar haar aard een hoger risico op witwassen of financieren van terrorisme met zich meebrengt, (ii) er sprake is van factoren die duiden op een hoger risico genoemd in bijlage III van de vierde anti-witwasrichtlijn en (iii) in het kader van het verscherpt cliëntenonderzoek, te onderzoeken of de cliënt een andere Wwft-instelling uit dezelfde categorie om dienstverlening heeft verzocht, bij deze Wwft-instelling dienstverlening heeft afgenomen of op dit moment afneemt. Indien hier sprake van is, dient de instelling navraag te doen bij de andere instelling naar gebleken risico's op witwassen of financieren van terrorisme. Indien de andere dienstverlener dergelijke risico's heeft geconstateerd, is deze gehouden de relevante gegevens onverwijld te verstrekken. Wwft-instellingen dienen, voorafgaand aan de dienstverlening, hun cliënten te informeren over deze verplichting.

Het gaat hierbij om een inspanningsverplichting. Dit betekent dat een Wwft-instelling redelijke maatregelen moet hebben getroffen om na te gaan of een cliënt eerder bij een andere Wwft-instelling uit dezelfde categorie diensten heeft afgenomen. Wat redelijk is, hangt af van de context van het specifieke geval. De Minister verlangt niet van een Wwft-instelling dat zij op goed geluk alle andere Wwft-instellingen uit haar categorie benadert om navraag te doen. Binnen het redelijke valt bijvoorbeeld wel het nagaan bij de cliënt bij welke andere Wwft-instellingen deze momenteel of in het verleden soortgelijke diensten heeft afgenomen, en het raadplegen van openbare bronnen en bronnen van informatie die Wwft-instellingen tot hun beschikking hebben, zoals databases met verschillende nieuwsbronnen. De inspanningsverplichting om onderzoek te doen naar eerdere dienstverlening gaat terug tot dienstverlening die uiterlijk vijf jaar geleden is beëindigd. Ondanks deze toelichting voorzien wij voor de praktijk toch een worsteling hoe aan deze inspanningsverplichting invulling gegeven kan worden.

Gezamenlijke transactiemonitoring door banken

Het Wetsvoorstel maakt mogelijk dat banken het monitoren van transacties kunnen uitbesteden aan een 'gezamenlijke voorziening'. Dat is een apart vehikel dat banken oprichten of waaraan zij kunnen deelnemen. Hierbij geldt wel dat de uitbesteding alleen kan zien op het genereren van alerts. De opvolging van deze alerts kan niet worden uitbesteed. Dat betekent dat de banken steeds zelf (i) dienen te onderzoeken of de transactie ongebruikelijk is, (ii) moeten beoordelen of mitigerende maatregelen nodig zijn en (iii) een melding van een ongebruikelijke transactie doen bij de FIU. Andere instellingen die onder de reikwijdte van de Wwft vallen, waaronder betaalinstanties, beleggingsondernemingen en beleggingsfondsen, kunnen géén gebruik maken van deze vorm van uitbesteding. Sterker: in artikel 10, lid 1,

Wwft (nieuw) staat nog steeds dat de Wwft-instellingen – exclusief de banken – de voortdurende controle van de zakelijke relatie (waaronder transactiemonitoring) in beginsel niet mogen uitbesteden aan een derde. Dit is opmerkelijk en naar ons oordeel een gemiste kans, omdat de toelichting bij het Wetsvoorstel nota bene expliciet vermeldt dat EU regelgeving ruimte laat voor deze vorm van uitbesteding (dus ook voor niet-banken).

Vervolg

Het Wetsvoorstel wordt nu behandeld in de Tweede Kamer. Afhankelijk van de duur van de behandeling in de Tweede Kamer en de Eerste Kamer kan het Wetsvoorstel wellicht medio 2023 worden aangenomen (en in werking treden). Wij raden marktpartijen aan de ontwikkelingen omtrent het Wetsvoorstel goed te blijven volgen.

Consultatie Wetsvoorstel Versterking aanpak ondermijnende criminaliteit II

- **Wat?** De minister van Justitie en Veiligheid heeft in november 2021 het Wetsvoorstel Versterking aanpak ondermijnende criminaliteit II ter [consultatie](#) voorgelegd. Een van de voorstellen is dat de FIU de bevoegdheid krijgt om een bank te verzoeken de uitvoering van een transactie tijdelijk aan te houden. Een bank dient onverwijld gevolg te geven aan een dergelijk verzoek, op straffe van handhavingmaatregelen.
- **Wie?** Banken.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 31 januari 2022. De minister heeft eind december 2022 een [ontwerpregeling](#) aan de Raad van State voorgelegd. Uit de ontwerpregeling blijkt dat de minister, naar aanleiding van advies van de NOV, het oorspronkelijke wetsvoorstel heeft gesplitst in twee aparte wetsvoorstellen: (i) het wetsvoorstel confiscatie criminele goederen; en (ii) het wetsvoorstel versterking aanpak ondermijnende criminaliteit II. Het wetsvoorstel confiscatie criminele goederen ligt inmiddels voor bij de Raad van State. De status van het wetsvoorstel versterking aanpak ondermijnende criminaliteit II waarin, onder meer, de spoedbevrozing van een transactie wordt geregeld is op het moment van schrijven onduidelijk.

Consultatie Wijzigingswet verwijzingsportaal bankgegevens

- **Wat?** De minister van Financiën heeft in het najaar van 2021 de Wijzigingswet verwijzingsportaal bankgegevens ter [consultatie](#) voorgelegd. De Wijzigingswet regelt onder meer een nationale beleidswens uit het Plan van aanpak witwassen, namelijk het mogelijk maken dat

saldo- en transactiegegevens via het verwijzingsportaal kunnen worden gevorderd van banken met meer dan 2,5 miljoen rekeninghouders. In november 2022 heeft de minister het wijzigingsbesluit verwijzingsportaal bankgegevens ter [consultatie](#) aangeboden (de consultatie liep af op 28 december 2022). In het wijzigingsbesluit wordt, onder meer, geregeld welke instanties en functionarissen toegang krijgen tot het verwijzingsportaal. Ook wordt geregeld welke gegevens via het portaal worden ontsloten.

- **Wie?** Banken.
- **Wanneer?** De consultatie van de Wijzigingswet liep tot november 2021, en is in september 2022 ter advisering [aangeboden](#) aan de Raad van State. De Wijzigingswet is op het moment van schrijven nog niet aangeboden aan de Tweede Kamer.

FATF

Evaluatie naleving FATF-standaarden door Nederland

- **Wat?** De FATF heeft in augustus 2022 een [evaluatie](#) gepubliceerd over het Nederlandse beleid tegen witwassen, terrorismefinanciering en financiering van de verspreiding van massavernietigingswapens. Nederland heeft volgens de FATF de afgelopen jaren grote vooruitgang geboekt in zijn aanpak van witwassen en financiering van terrorisme. De FATF betitelt de Nederlandse aanpak van witwassen als een robuust systeem en beschouwt de binnenlandse samenwerking en coördinatie op zowel beleids- als operationeel niveau als kernkwaliteiten. Tegelijkertijd komt de FATF met een aantal aanbevelingen. Zo constateert de FATF bijvoorbeeld dat Nederland zich nog meer moet inzetten om te voorkomen dat rechtspersonen worden misbruikt voor criminele doeleinden.
- **Wie?** De Nederlandse wetgever en relevante toezichthouders.
- **Wanneer?** Het kabinet heeft inmiddels op, onder andere, het rapport van de FATF gereageerd (zie beleidsagenda aanpak witwassen). De minister van Financiën heeft aangegeven dat ze in het voorjaar van 2023 met een update komt.

Herziene leidraad risicogebaseerde benadering vastgoedsector

- **Wat?** De FATF heeft in juli 2022 een (herziene) [leidraad](#) vastgesteld voor een risicogebaseerde benadering van de vastgoedsector. De herziene leidraad benadrukt hoe belangrijk het is dat de sector meer inzicht krijgt

in de risico's waarmee het wordt geconfronteerd op het gebied van witwassen en terrorismefinanciering. Kwetsbaarheden zijn onder meer uitbuiting door politiek prominente personen, de aankoop van luxe onroerend goed, het gebruik van virtuele activa, het gebruik van anonieme bedrijven en poortwachters die worden gebruikt om de opbrengsten van misdrijven wit te wassen. De FATF roept de sector op om adequate maatregelen te nemen om de hogere risico's te mitigeren, waaronder een gedegen cliëntenonderzoek naar de uiteindelijke begunstigde(n) van een vastgoedtransactie.

- **Wie?** Toezichthouders en financiële ondernemingen die actief zijn in de vastgoedsector.
- **Wanneer?** De herziene leidraad is van juli 2022. Wij raden financiële ondernemingen aan om, voor zover dat relevant is gelet op hun bedrijfsactiviteiten en type zakelijke relaties, de door de FATF geïdentificeerde risico's mee te nemen in de relevante risicoanalyses.

Rapport witwassen geld via fentanyl en andere synthetische opiaten

- **Wat?** De FATF heeft in november 2022 een [rapport](#) gepubliceerd over het witwassen van geld via bepaalde opioïden. Het rapport gaat in op de manier waarop de opbrengsten van de handel in synthetische opiaten worden witgewassen. Georganiseerde misdaadgroepen gebruiken een reeks methoden, waaronder smokkel van contant geld in grote hoeveelheden, geldkoeriers, virtuele activa (crypto), lege vennootschappen en de diensten van professionele witwassers. Dit rapport is bedoeld om mensen bewust te maken van de handel in opiaten, inclusief het gebruik van drugsprecursoren, en de gerelateerde wereldwijde financiële stromen. Het doet ook aanbevelingen over de beste aanpak om de betrokken criminele netwerken op te sporen en te verstoren.
- **Wie?** Regelgevende autoriteiten en toezichthouders.
- **Wanneer?** Per direct.

Implementatie FATF-standaarden virtual assets en virtual asset service providers

- **Wat?** De FATF heeft een gerichte [update](#) uitgebracht over de implementatie van de FATF-standaarden ten aanzien van virtual assets en virtual asset service providers, en dan met name over de zogenaamde 'Travel Rule'. De FATF benadrukt, onder meer, in het rapport dat er nu technologische oplossingen beschikbaar zijn om de naleving van de Travel Rule in de praktijk te vergemakkelijken, maar dat de sector de interoperabiliteit tussen oplossingen en tussen rechtsgebieden moet blijven vergroten en moet streven

naar volledige naleving van de Travel Rule.

- **Wie?** Regelgevende autoriteiten en toezichthouders.
- **Wanneer?** De FATF heeft aangegeven dat ze voor juni 2023 komt met een nieuw rapport waarin ze ingaat op de voortgang die is geboekt en de overgebleven uitdagingen met betrekking tot de implementatie van de Travel Rule.

Consultatie aanpassen leidraad voor identificeren UBO's van rechtspersonen

- **Wat?** De FATF heeft in maart 2022, na consultatie, aanbeveling 24 over de transparantie en de UBO's van rechtspersonen aangepast. Naar aanleiding van deze aanpassing heeft de FATF haar leidraad over 'Beneficial Ownership' aangepast, en deze ter [consultatie](#) voorgelegd. De aanpassingen in deze standaard hebben met name effect voor landen buiten de EU die nog geen UBO-register hebben geïntroduceerd.
- **Wie?** Regelgevende autoriteiten en toezichthouders. Mogelijk resulteert het in wijzigingen van wet- en regelgeving die ook financiële ondernemingen gaan raken.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 6 december 2022. De FATF heeft aangegeven dat ze de uitkomsten van de consultatie zal bespreken tijdens de vergadering in februari 2023.

Consultatie aanpassing FATF-standaarden

- **Wat?** De FATF is voornemens [aanbeveling 25](#) over de transparantie van juridische constructies (waaronder trusts) aan te passen. De voorgenomen wijzigingen zijn bedoeld ter versterking van de standaard voor transparantie van uiteindelijk belanghebbenden (UBO's) van trusts en andere juridische constructies (zonder rechtspersoonlijkheid).
- **Wie?** Regelgevende autoriteiten en toezichthouders. Mogelijk resulteert het in wijzigingen van wet- en regelgeving die ook financiële ondernemingen gaan raken.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 6 december 2022. De FATF heeft aangegeven dat ze de uitkomsten van de consultatie zal bespreken tijdens de vergadering in februari 2023.

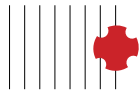
OVERIGE ONTWIKKELINGEN

Supranationale risicoanalyse Europese Commissie 2022

- **Wat?** De Commissie heeft in oktober 2022 haar supranationale [risicoanalyse](#) (SNRA) gepubliceerd. In de SNRA worden mogelijke witwas- en terrorismefinancieringsrisico's voor 43 verschillende producten en diensten besproken. Wat betreft de financiële sector geeft de Commissie aan dat krediet- en betalingsinstellingen, wisselkantoren, elektronisch geldinstellingen en kredietverstrekkers (anders dan kredietinstellingen) bijzonder kwetsbaar zijn voor risico's die voortvloeien uit zwakheden in AML/CFT-systemen. Ook wijst de Commissie, wederom, op de potentiële witwasrisico's omtrent cryptoactiva en beleggingsfondsen. Meer in zijn algemeenheid wijst de Commissie erop dat de anonimiteit van uiteindelijk begunstigen een zwak punt blijft, maar ze ziet ook dat er de afgelopen jaren initiatieven zijn ontplooid om de transparantie van bedrijven te vergroten en om misbruik ervan door criminelen te voorkomen (bijv. de komst van de UBO-registers).
- **Wie?** Financiële ondernemingen die onder de reikwijdte van de Wwft vallen (en regelgevende autoriteiten).
- **Wanneer?** Per direct; Wwft-instellingen zullen de geïdentificeerde risico's moeten meenemen in hun risicoanalyse op instellingsniveau.

Toegang tot UBO-register (tijdelijk opgeschort)

- **Wat?** Het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ EU) heeft in november 2022 een belanghebbende [uitspraak](#) gedaan over het UBO-register. Het HvJ EU heeft vastgesteld dat, in het licht van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, de bepaling dat het publiek in gevallen toegang moet krijgen tot het UBO-register ongeldig is. Het HvJ EU stelt vast dat de inbreuk van de maatregel (algemene toegang tot het UBO-register) op de privacy op de personen die zijn opgenomen in het UBO-register niet beperkt is tot wat strikt noodzakelijk is en niet evenredig is met het nagestreefde doel (grotere transparantie ten aanzien van de natuurlijke personen achter een structuur).
- **Wie?** Financiële ondernemingen die onder de reikwijdte van de Wwft vallen (en regelgevende autoriteiten).
- **Wanneer?** Blijkens een [brief](#) aan de Tweede Kamer heeft de minister van Financiën op 22 november 2022 aan de KvK gevraagd om tijdelijk geen informatieverstrekking uit het UBO-register meer te

verzorgen naar aanleiding van de uitspraak van het HvJ EU. In december 2022 heeft de [minister](#) aangegeven dat bevoegde autoriteiten, zoals opsporingsdiensten, op korte termijn weer toegang zullen gaan krijgen tot het register. Voor Wwft-instellingen ligt dit, volgens de minister, complexer en daar wordt nauwkeurig naar gekeken. De toegang voor het brede publiek wordt vooralsnog beperkt tot personen of organisaties die een legitiem belang kunnen aantonen. Nader onderzocht moet worden wat deze term precies behelst.

Meer ruimte in maatwerk bij naleving Wwft

- **Wat?** Het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) heeft in oktober 2022 een belangwekkende [uitspraak](#) gedaan over de invulling van een aantal verplichtingen uit hoofde van de Wwft. Zo heeft het CBb, onder meer, bevestigd dat de regels uit de Wwft over het doen van cliëntenonderzoek niet voorschrijven op welke *wijze* dat onderzoek moet worden verricht. De regels bepalen slechts welk *resultaat* met het cliëntenonderzoek moet worden behaald. Dit betekende in dit concrete geval dat de instelling in kwestie (bunq) meer vrijheid had om bepaalde verplichtingen uit hoofde van de Wwft, namelijk: (i) het doel en de aard van de zakelijke relatie vaststellen; en (ii) transactiemonitoring, in te vullen. Wij schreven ook een [blog](#) over deze uitspraak.
- **Wie?** Financiële ondernemingen die onder de reikwijdte van de Wwft vallen (en regelgevende autoriteiten).
- **Wanneer?** DNB heeft aangegeven de uitspraak verder te bestuderen en te onderzoeken wat deze betekent voor het toezicht. De uitspraak wordt ook meegenomen in de dialoog die DNB voert naar aanleiding van haar rapport 'Van herstel naar balans' (zie ook hierboven). De AFM heeft nog niet aangegeven hoe ze deze uitspraak zal betrekken in haar toezicht.

DUURZAAMHEID (ESG)

Dit is het vierde jaar dat wij een special over duurzaamheid (ESG) in de Vooruitblik publiceren, en het ziet er naar uit dat dit niet het laatste zal zijn! Dit onderwerp is verre van statisch. Je zou een Vooruitblik kunnen publiceren waarin alleen de ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (ESG) aan bod komen: de Europese doelstellingen en overkoepelende twin transition-pakketten, de wetgeving op meerdere niveaus die wordt voorgesteld (of gewijzigd) om de strijd tegen klimaatverandering te optimaliseren en de mate van (transparantie over) duurzaamheidskenmerken van financiële producten te vergroten, en de aandacht van toezichthouders voor deze onderwerpen. Wij hebben daarom een selectie gemaakt van ontwikkelingen die volgens ons het meest concreet of relevant zijn voor financiële marktpartijen begin 2023.

Anders dan bij andere specials die in de Vooruitblik worden behandeld, bestaat de lay-out van deze special uit een inleiding en vervolgens vijf aandachtspunten: (1) de overkoepelende duurzaamheidsdoelstellingen, (2) het ESG transparantie-kader, (3) het ESG-ricikader, (4) de duurzaamheidsdoelstellingen van de toezichthouders en (5) enkele laatste onderwerpen die de moeite waard zijn om in 2023 in de gaten te houden. De alerts voor 2023 op deze vijf aandachtspunten worden na de algemene inleiding hieronder nader toegelicht.

INLEIDING

OVERKOEPELENDE DUURZAAMHEIDS-DOELSTELLINGEN

- EC Jaarlijkse enquête naar duurzame groei 2023
- EC Dialoog over klimaatbestendigheid
- Fit for 55: Strengere uitstoot van broeikasgassen
- Fit for 55: Verhoogde klimaatdoelstelling
- EU Strategie inzake groene obligaties
- ESMA Tijdlijn duurzame financiering
- PSF Verslag over minimumwaarborgen
- Europese Klimaatwet

ESG TRANSPARANTIE-KADER

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

- Gedelegeerde Verordening SFDR
- Aanvullende Gedelegeerde Verordening SFDR
- ESA's SFDR-mandaat decarbonisatie-doelstellingen
- ESA's Verzoek om verduidelijking interpretatie SFDR
- ESMA Consultatie ESG-termen in fondsnamen

Taxonomie Verordening (TR)

- EU Taxonomie
- PSF Aanbevelingen inzake gegevens en bruikbaarheid van de EU taxonomie

Andere regelgeving inzake openbaarmaking

- Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD)
- Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

Verordening betreffende het gemeenschappelijk Europees toegangspunt (ESAP)

CRR-uitvoeringsverordening inzake bekendmaking van ESG risico's

ESG RISICO-KADER

Europese bronnen

- ECB Good Practices ESG risicobeheer
- EIOPA Discussion Paper Prudentiële behandeling ESG-riciso's
- EIOPA Klimaatverandering assessment in ORSA
- FSB Stappenplan

Nationale bronnen

- DNB Consultatiegids beheersing ESG risico's
- DNB ESG risicobeheer verzekeraars en pensioenfondsen
- DNB Good Practices en Q&A over risicobeheer
- MinFin Reactie op ESG-ricicobeheer door banken
- MinFin Reactie op Duurzame Financieringsagenda

TOEZICHTHOUDERS & DUURZAAMHEID

Europese toezichthouders

- ECB Europese Klimaatwet en ECB toezicht
- ESAs Joint Committee Work Programme 2023
- ESAs Oproep tot bewijsmateriaal over greenwashing
- EBA Integratie van ESG-riciso's van beleggingsondernemingen

EBA Routekaart inzake duurzame financiering
ESMA Annual Work Programme 2023
EIOPA Annual Work Programme 2023
EIOPA Beschermingskloof natuurrampenverzekering

Nationale toezichthouders

AFM Trendzicht 2023
AFM Focus op verbetering ESG transparantie
SFP Visie, strategie en aanpak 2023
DNB Toezichtstrategie 2021-2024

OVERIGE

Richtlijn gendergelijkheid: gelijkheid van mannen en vrouwen in ondernemingsbesturen
EC Consultatie verslag over de werking van de ESG ratings
EU Regeling voor de handel in emissierechten (ETS)
EBA Oproep voor advies over groene hypotheek
ESMA Richtsnoeren inzake de geschiktheidsvereisten van MiFID II
EIOPA Richtsnoeren IDD voorkeuren van klanten voor duurzaamheid
PSF Introductie van nieuwe sociale taxonomie-doelstellingen
BNC-fiche Aankondiging actieplan voor jongeren EU 2022-2027

INLEIDING

Voordat we ingaan op de duurzaamheidsontwikkelingen die in 2023 relevant zijn, kijken we naar de bredere duurzaamheidscontext waarbinnen het overgrote deel van de ontwikkelingen plaatsvindt.

In een mondiale context zijn duurzaamheidsdoelstellingen sinds 2015 relevant na het Klimaatakkoord van Parijs. Mettertijd zijn er verschillende (wereldwijde) duurzaamheidsinitiatieven ontstaan, waaronder het [“Fit for 55”-pakket](#) met een reeks voorstellen om de EU-wetgeving te herzien, bij te werken en in te voeren met als doel ervoor te zorgen dat het EU-beleid in overeenstemming is met de overeengekomen klimaatdoelstellingen. Vanuit Europees perspectief zijn, naast de Green Deal, het EU-actieplan voor de financiering van duurzame groei en het pakket duurzame financiering, het [investeringsplan voor een duurzaam Europa](#) en het [InvestEU-programma](#) belangrijke “aanjagers” van duurzaamheid in de EU.

Momenteel vormt een aantal verordeningen de basis van de duurzaamheidswetgeving in de lidstaten. Een aantal daarvan is eerder besproken in de Vooruitblik 2021 en de Vooruitblik 2022. Er zal een korte bespreking van dit juridisch kader inzake duurzaamheid worden gemaakt alvorens nader in te gaan op de duurzaamheidsalerts voor 2023.

De volgende regelingen zijn specifiek relevant om in gedachten te houden in het kader van de duurzaamheidswetgeving voor de financiële sector:

- De [Sustainable Finance Disclosure Regulation](#) (SFDR) en de [gedelegeerde verordening SFDR](#);
- De [Taxonomie Verordening](#) (TR) en de twee gedelegeerde verordeningen [Taxonomy Climate Delegated Regulation \(EU\) 2021/2139](#) en de [Taxonomy Disclosures Delegated Regulation \(EU\) 2021/2178](#);
- De [Corporate Sustainability Reporting Directive](#) (CSRD) (die de [Richtlijn niet-financiële informatie](#) (NFRD) vervangt).

Marktpartijen zijn over het algemeen al bekend met de [SFDR](#). Op grond van deze wetgeving moeten financiële instellingen transparant zijn over de wijze waarop zij omgaan met duurzaamheidsrisico's en over hun duurzaamheidsambitie (dat zijn twee verschillende zaken, die vaak door elkaar gehaald worden!). Informatie over bovengenoemde onderwerpen moet worden opgenomen op de website, in precontractuele informatie en in periodieke verslaggeving. Voor deze publicaties moeten gegevens uit het CSRD en het TR worden gebruikt of moet ernaar worden verwezen. De precieze voorschriften inzake

publicatie hangen af van de classificatie overeenkomstig de SFDR. Deze vereisten worden meer in detail uiteengezet in de gedelegeerde verordening SFDR, die onder meer voorziet in technische reguleringsnormen en sjablonen voor precontractuele en periodieke rapportage en voor bekendmaking op de website. De gedelegeerde SFDR-verordening is van toepassing vanaf 1 januari 2023.

De [Taxonomie Verordening](#) introduceert een classificatiesysteem voor duurzame activiteiten. Financiële instellingen moeten dit classificatiesysteem gebruiken om investeringen, producten, et cetera te classificeren. Deze classificatie wordt gebruikt om te bepalen welke informatie moet worden gepubliceerd.

De [NFRD](#) verplicht bedrijven momenteel om niet-financiële informatie te publiceren en bevat belangrijke beginselen voor bepaalde grote bedrijven om jaarlijks duurzaamheidsinformatie te rapporteren. Op 21 april 2021 presenteerde de Europese Commissie haar voorstel voor een CSRD, die tot doel heeft de bestaande, door de NFRD ingevoerde regels te herzien en aan te scherpen en de duurzaamheidsverslaglegging - op termijn - op één lijn te brengen met de financiële verslaglegging. Bedrijven zullen moeten rapporteren over de wijze waarop duurzaamheidskwesties hun bedrijf beïnvloeden en over de gevolgen van hun activiteiten voor mens en milieu. Op 10 november 2022 heeft het Europees Parlement de overeengekomen tekst van de CSRD aangenomen.

Ook op andere terreinen zijn wetswijzigingen aangekondigd die moeten voorzien in de volgende stappen op het gebied van Europese duurzaamheid. Het betreft onder meer een voorstel voor een verordening op het gebied van [groene obligaties](#) en verdere uitwerking van onderwerpen als ontbossing, kernenergie en (klimaat) benchmarks. Deze en andere ontwikkelingen voor 2023 worden in deze Vooruitblik besproken.

Deze Vooruitblik 2023 bouwt voort op de kennis die is gedeeld in de Vooruitblik 2021 en de Vooruitblik 2022. De genoemde wetgeving is in de vorige versies al gedeeltelijk geschetst. Wij raden lezers die geïnteresseerd zijn in het algemene kader aan om te beginnen met het hoofdstuk over duurzaamheid in de Vooruitblik 2021 en de Vooruitblik 2022.

OVERKOEPELENDE DUURZAAMHEIDS- DOELSTELLINGEN

EC Jaarlijkse enquête naar duurzame groei 2023

- **Wat?** De [jaarlijkse enquête naar duurzame groei](#) van de Europese Commissie (de Enquête) schetst een economische beleidsagenda om de negatieve effecten van energieschokken op korte termijn te verzachten en om de inspanningen ter ondersteuning van duurzame en inclusieve groei en vergroting van de veerkracht op middellange termijn voort te zetten. De Enquête richt zich op de vier dimensies van concurrerende duurzaamheid en sluit aan bij de VN-doelstellingen voor duurzame ontwikkeling: billijkheid, ecologische duurzaamheid, productiviteit en macro-economische stabiliteit. De Enquête schetst de belangrijkste kenmerken van de Europese semestercyclus voor 2023 en houdt rekening met de prioriteiten van [REPowerEU](#) en de noodzaak van aanpassing aan veranderende omstandigheden. Een voorbeeld van dergelijke veranderende omstandigheden is de verplichting voor de lidstaten om hun nationale energie- en klimaatplan uiterlijk in juni 2023 te actualiseren (waarbij rekening moet worden gehouden met [de landen-specifieke aanbevelingen voor 2022 en 2023](#)). Eén van de andere elementen die in de Enquête aan bod komen, is de uitvoering van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (*Sustainable Development Goals*, SDG's). Opgemerkt wordt dat deze SDG's verder zullen worden geïntegreerd in het [Europees semester](#) en dat in de landenverslagen van 2023 de vooruitgang en de uitdagingen voor elke lidstaat bij de uitvoering van de SDG's zal worden beoordeeld. De landenverslagen van 2023 zullen voor elk land een gedetailleerde bijlage bevatten waarin de uitvoering van de SDG's aan de bovengenoemde vier dimensies wordt gekoppeld.
- **Wie?** Alle partijen op de financiële markt.
- **Wanneer?** De Enquête is gepubliceerd op 22 november 2022 en loopt door in 2023.

EC Dialoog over klimaatbestendigheid

- **Wat?** Eind 2022 lanceerde de Europese Commissie de [dialoog over klimaatbestendigheid](#), die deel uitmaakt van de strategie voor de financiering van de overgang naar een duurzame economie en van de nieuwe EU-strategie voor de aanpassing aan de klimaatverandering. Deze bijeenkomst is bedoeld om standpunten en *best practices* uit te wisselen over de verliezen als gevolg van

klimaat-gerelateerde rampen en de rol die verzekeraars, herverzekeraars, het bedrijfsleven, consumenten, overheden en andere belanghebbenden kunnen spelen bij het vergroten van de klimaatbestendigheid (bijvoorbeeld door een grotere verzekeringspenetratie van klimaatrisico's, stimuleringsmaatregelen en investeringen in goede aanpassingsoplossingen).

- **Wie?** Verzekeraars, beheerders van beleggingsinstellingen, overheden.
- **Wanneer?** De dialoog zal tot medio 2024 verscheidene malen bijeen komen om good practices vast te stellen en vrijwillige verbintenissen aan te gaan.

Fit for 55: Strengere uitstoot van broeikasgassen

- **Wat?** Op 8 november 2022 is [bekend gemaakt](#) dat een voorlopig akkoord is bereikt over een herziening van de verordening inzake de verdeling van de inspanningen (*Effort Sharing Regulation*, ESR), waarin bindende jaarlijkse broeikasgasemissiereducties voor de EU-lidstaten zijn vastgesteld. De ESR stelt nationale streefcijfers vast voor emissiereducties van wegvervoer, verwarming van gebouwen, landbouw, kleine industriële installaties en afvalbeheer. De herziening maakt deel uit van het "Fit for 55"-pakket. Als gevolg hiervan moeten alle EU-landen hun broeikasgasemissies verminderen met streefcijfers tussen 10-50% (zie [hier](#) voor de streefcijfers van de lidstaten). Om deze ambitieuzere nationale reductiedoelstellingen te bereiken, moet elke lidstaat er elk jaar voor zorgen dat hij zijn jaarlijkse broeikasgasemissieruimte niet overschrijdt. Deze worden bepaald door een lineair traject dat eindigt in 2030. Voor 2023-2025 geldt de jaarlijkse broeikasgasemissieruimte die in 2022 voor die lidstaat gold. De voorlopige overeenkomst is erop gericht een evenwicht te vinden tussen de behoefte aan flexibiliteit voor de EU-landen om hun doelstellingen te bereiken en tegelijkertijd te zorgen voor een rechtvaardige en sociaal billijke overgang voor iedereen, en mazen te dichtens zodat de EU-klimaatwet niet wordt ondermijnd. Dit is bereikt door de mogelijkheden om emissierechten over te dragen, te lenen en te sparen te beperken ten opzichte van het standpunt van de Raad. In overeenstemming met het bovenstaande heeft het Europees Parlement in zijn [nieuwsbrief](#) van 27 december 2022 aangegeven dat het Europees Parlement in 2023 zal blijven aandringen op klimaatneutraliteit door alle economische sectoren koolstofvrij te maken.
- **Wie?** Partijen die een positie hebben in Europese emissierechten of die derivatenposities hebben op dergelijke emissierechten.
- **Wanneer?** Het Europees Parlement en de Raad moeten de voorlopige overeenkomst formeel goedkeuren voordat deze in werking kan treden. Dit wordt verwacht in 2023.

Fit for 55: Verhoogde klimaatdoelstelling

- **Wat?** Op 11 november 2022 is [bekend gemaakt](#) dat een voorlopig akkoord is bereikt over de herziening van de verordening inzake landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw (*Regulation on the land use, land use change and forestry sector*, LULUCF-verordening). De herziening van de LULUCF-verordening heeft als doel de natuurlijke koolstofputten te verbeteren om zo uiterlijk in 2050 de EU het eerste klimaat-neutrale continent te laten zijn en de biodiversiteit te verbeteren overeenkomstig de Europese Green Deal. De nieuwe EU-doelstelling zal de broeikasgasreductiedoelstelling van de EU voor 2030 *de facto* verhogen van 55% naar 57%. De EU-lidstaten zullen verplicht zijn corrigerende maatregelen te nemen als hun voortgang met het behalen van deze doelstelling niet voldoende wordt gerealiseerd.
- **Wie?** Deze ontwikkeling is relevant voor partijen die een positie hebben in Europese emissierechten of die derivatenposities hebben op dergelijke emissierechten.
- **Wanneer?** Het Europees Parlement en de Raad moeten de voorlopige overeenkomst formeel goedkeuren voordat deze in werking kan treden. Dit wordt verwacht in 2023.

EU Strategie inzake groene obligaties

- **Wat?** Reeds op 6 juli 2021 heeft de Europese Commissie haar [strategie](#) inzake groene obligaties bekendgemaakt door middel van een voorstel voor een verordening inzake Europese groene obligaties. Het ingevoerde European Green Bond Framework ([EUGBS](#)) is een vrijwillige standaard die bedrijven en overheden richtsnoeren zal geven over hoe ze groene obligaties kunnen gebruiken om op de kapitaalmarkten kapitaal aan te trekken om ambitieuze investeringen te financieren, terwijl ze voldoen aan strenge duurzaamheidseisen en beleggers beschermen tegen *greenwashing*. Dit voorstel is in verschillende commissies bestudeerd en beoordeeld, wat onder meer heeft geleid tot de [studie](#) van de denktank van het Europees Parlement en het [verslag](#) van de ECON Commissie. Er werden verschillende wijzigingen in het voorstel aangebracht om de hele markt voor groene obligaties beter te reguleren in plaats van het alleen oprichten van de EUGBS en het verminderen van *greenwashing*. Voorbeelden hiervan zijn de invoering van transparantievereisten voor alle als groen aangemerkte obligaties (inclusief de afstemming op de taxonomiewetgeving ten aanzien van het gebruik van de opbrengsten van de obligatie-uitgifte) en DNSH-waarborgen.
- **Wie?** Uitgevers van groene obligaties.

- **Wanneer?** Ten tijde van het opstellen van deze Vooruitblik wordt het gewijzigde voorstel in interinstitutionele onderhandelingen gepresenteerd. Wij raden de partijen derhalve aan de [legislative train](#) over dit onderwerp in het oog te houden.

ESMA Tijdljn duurzame financiering

- **Wat?** De ESMA heeft een [implementatie-tijdljn](#) gepubliceerd met betrekking tot de data waarop de verplichtingen uit hoofde van de SFDR, TR, CSRD, MiFID II, IDD, UCITS en AIFMD in werking treden als gevolg van de doelstellingen op het gebied van duurzame financiering. Hoewel deze implementatie-tijdljn nuttig is voor het bredere overzicht van de verplichtingen die uit het duurzame kader voortvloeien, ontwikkelen de updates en de wijzigingen van de huidige wetgeving op dit gebied zich zo snel, dat het raadzaam is om in plaats daarvan kennis te nemen van de meer specifieke én actuele tijdljnen die in de meest recente (gewijzigde) wetgevingsvoorstellen zijn opgenomen.
- **Wie?** Alle partijen op de financiële markt die onder het toepassingsgebied van een van de bovengenoemde wetgevingen vallen.
- **Wanneer?** Op de datum van deze Vooruitblik is de versie van het tijdschema waarnaar hierin wordt verwezen, gedateerd op 26 september 2022.

PSF Verslag over minimumwaarborgen

- **Wat?** Het Platform on Sustainable Finance (PSF) heeft zijn [eindverslag](#) gepubliceerd over (de werking van) de minimumwaarborgen van artikel 18 TR (in samenhang met artikel 3, onder c) TR). In het kort: artikel 18 TR voorziet in de verplichting voor een financiële onderneming die een ecologisch duurzame economische activiteit verricht, om procedures vast te stellen die zijn afgestemd op - kort gezegd - de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de VN-richtsnoeren inzake bedrijfsleven en mensenrechten. Op basis hiervan worden in het verslag vier minimale kernwaarborgen vastgesteld: mensenrechten, omkoping/corruptie, belastingen en eerlijke concurrentie. In het verslag wordt gesteld dat in recent ingevoerde of voorgestelde wetgeving (zoals de CSRD en de CSDDD) soortgelijke normen worden toegepast en dat afstemming op de waarborgen van artikel 18 TR de voorkeur heeft, maar dat het, omdat (een deel van) deze richtlijnen nog niet zijn afgerond, moeilijk is te bepalen of een dergelijke volledige afstemming al bestaat. Met betrekking tot de naleving van dergelijke minimumwaarborgen geeft PSF gedetailleerde voorbeelden van omstandigheden die zij als een teken van *non-compliance* beschouwt;

- inadequate of het niet bestaan van corporate due diligence (DD)-processen inzake mensenrechten (inclusief arbeidsrechten, omkoping, belastingen en eerlijke concurrentie);
- definitieve aansprakelijkheid van vennootschappen met betrekking tot inbreuken op elke van deze vier minimale kernwaarborgen;
- het ontbreken van samenwerking met een nationaal contactpunt (*national contact point*, NCP) en een beoordeling van niet-naleving van de OESO-richtsnoeren door een OESO NCP; en
- het niet reageren op beschuldigingen van het Business and Human Rights Resource Centre. Hoewel tot op heden geen expliciete richtsnoeren of omstandigheden dit standpunt hebben bevestigd, zouden we ons kunnen voorstellen dat de laatste vier take-away's door de AFM, respectievelijk, DNB kunnen worden opgepakt bij het toezicht op de naleving van artikel 18 TR in 2023, zeker nu de CSRD inmiddels is afgerond en gepubliceerd.
- **Wie?** Financiële instellingen die onder het TR vallen. Marktpartijen die als SME kunnen worden aangemerkt, worden aangemoedigd kennis te nemen van punt 6.5 van het verslag, waarin interessante overwegingen worden weergegeven over vrijwillige rapportage over de afstemming met de taxonomie.
- **Wanneer?** Gezien de ontwikkelingen inzake de CSRD en de CSDDD (zie hieronder voor meer details) worden in 2023 aanvullende richtsnoeren over de minimumwaarborgen (en de vereisten om daaraan te voldoen) verwacht.

Europese Klimaatwet

- **Wat?** Gezien de kerndoelstelling van de [Europese Green Deal](#) heeft de Europese Commissie getracht deze doelstelling wettelijk te verankeren door middel van de invoering van een [Europese Klimaatwet](#). In de Vooruitblik 2022 is deze wet al aan de orde geweest. De doelstellingen van de Europese Klimaatwet zijn, kort gezegd, (i) het vaststellen van een Europese langetermijnvisie om het doel van klimaatneutraliteit in 2050 op een sociale en kosteneffectieve manier te bereiken, (ii) het vaststellen van een ambitieuzere EU-doelstelling voor 2030 om ervoor te zorgen dat Europa in 2050 klimaatneutraal is, (iii) het creëren van een systeem om de voortgang op dit punt te monitoren en, zo nodig, in het licht daarvan verdere actie(s) te ondernemen, (iv) het waarborgen van voorspelbaarheid voor economische actoren (waaronder bedrijven, werknemers, investeerders en consumenten), en (v) het waarborgen van een onomkeerbare overgang naar klimaatneutraliteit. De Europese klimaatwet is op 9 juli 2021 [gepubliceerd](#).

- **Wie?** Alle economische en sociale sectoren (inclusief de financiële sector).
- **Wanneer?** De Europese Klimaatwet is in werking getreden op 29 juli 2021 en blijft relevant in 2023.

ESG TRANSPARANTIE- KADER

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

Gedelegeerde Verordening SFDR

- **Wat?** Deze [Gedelegeerde Verordening](#) vult de [SFDR](#) aan en voorziet in technische reguleringsnormen voor de inhoud en presentatie van de informatie met betrekking tot het DNSH-beginsel en met betrekking tot duurzaamheidsindicatoren en ongunstige effecten op duurzaamheid (PAI). Voorts worden nadere eisen gesteld aan het soort informatie dat op de website, in precontractuele documenten en in periodieke verslagen moet worden opgenomen en in welk formaat deze informatie moet worden verstrekt (verwezen wordt naar de bijlagen bij de Gedelegeerde Verordening SFDR, waarin in dit kader templates zijn opgenomen). De AFM heeft in haar [nieuwe flash van 8 december 2022](#) aangegeven dat de templates die moeten worden gebruikt voor de openbaarmaking op grond van de Gedelegeerde Verordening SFDR niet vooraf door beheerders van abi's aan de AFM ter goedkeuring hoeven te worden voorgelegd en evenmin als een *materiële wijziging* moeten worden beschouwd. De AFM heeft verder aangegeven dat zij in 2023 een markt-breed onderzoek zal instellen naar de naleving van de SFDR-vereisten (inclusief de voorwaarden zoals opgenomen in de Gedelegeerde Verordening SFDR). Finnius ging eerder in haar [nieuwsflits](#) in op de voor vermogensbeheerders relevante specifieke onderdelen van de Gedelegeerde Verordening SFDR.
- **Wie?** Financiële marktdeelnemers en financiële adviseurs zoals gedefinieerd in de SFDR, waaronder bijvoorbeeld beheerders van alternatieve beleggingsfondsen, verzekeraars en pensioenaanbieders.
- **Wanneer?** De Gedelegeerde Verordening SFDR is van toepassing vanaf 1 januari 2023.

Aanvullende Gedelegeerde Verordening SFDR

- **Wat?** In de [Aanvullende Gedelegeerde Verordening SFDR](#) van 31 oktober 2022 is een voorstel tot wijziging en correctie van de [Gedelegeerde Verordening SFDR](#)

opgenomen. De inhoud van de (relatief kleine) Aanvullende Gedelegeerde Verordening SFDR moet ervoor zorgen dat openbaarmakingen die betrekking hebben op de mate van investeringen, die worden gedaan in targets die worden beschouwd als ecologisch duurzame economische activiteiten (d.w.z. activiteiten die aansluiten bij de taxonomie), volledige transparantie bieden over investeringen in sectoren en sub-sectoren die ook onder de [Taxonomy Complementary Climate Delegated Regulation](#) vallen (zoals aardgas- en kernenergiesectoren). Voor meer details over dit onderwerp wordt verwezen naar het onderdeel "Taxonomie Verordening" hieronder.

- **Wie?** Financiële marktdeelnemers en financiële adviseurs zoals gedefinieerd in de SFDR, waaronder bijvoorbeeld beheerders van alternatieve beleggingsfondsen, verzekeraars en pensioenaanbieders.
- **Wanneer?** Deze Aanvullende Gedelegeerde Verordening SFDR is nog niet van kracht, maar marktpartijen wordt geadviseerd de ontwikkelingen op dit gebied nauwlettend te volgen, aangezien deze in 2023 relevanter zullen worden.

ESA's SFDR-mandaat decarbonisatie-doelstellingen

- **Wat?** De ESA's hebben een [mandaat](#) ontvangen waarin de ESA's wordt verzocht op 28 april 2022 wijzigingen te maken in de Gedelegeerde Verordening SFDR en dit mandaat te gebruiken om technische reguleringsnormen te ontwikkelen. Naast de herziening van de PAI-indicatoren en de openbaarmaking van financiële producten krachtens de Gedelegeerde Verordening SFDR, richt dit mandaat zich op wijzigingen van de doelstellingen inzake broeikasgasemissies. Ook gaan de ESA's in op de vraag of de financiële producten die *taxonomy-aligned* investeringen doen, voldoende aandacht besteden aan de openbaarmaking van en informatie over ecologisch duurzame economische activiteiten. De deadline voor het inbrengen van de input van de ESA's was vastgesteld op 23 april 2023. De ESA's hebben de Europese Commissie echter per [brief](#) laten weten dat zij de deadline zoals opgenomen in het mandaat niet kunnen halen.
- **Wie?** Financiële marktdeelnemers en financiële adviseurs zoals gedefinieerd in de SFDR, waaronder bijvoorbeeld beheerders van alternatieve beleggingsfondsen, verzekeraars en pensioenaanbieders.
- **Wanneer?** De ESA's hebben aangegeven zes maanden vertraagd te zijn met hun reactie op het mandaat. Input over de voorgenomen wijzigingen van de Gedelegeerde Verordening SFDR wordt dus eind 2023 verwacht.

+ ESA's Verzoek om verduidelijking interpretatie SFDR

Op 9 september 2022 hebben de ESA's bij de Europese Commissie een [brief](#) ingediend met een lijst van verdere vragen over de interpretatie van het Unierecht met betrekking tot de SFDR. De ESA's gaan in op de interpretatie van bepaalde definities: "Hoe is de definitie van "duurzame investering" van toepassing op investeringen in financieringsinstrumenten die het gebruik van de opbrengsten niet specificeren (bijvoorbeeld algemeen eigen vermogen of schuld van een onderneming waarin wordt geïnvesteerd)", en "Hoe moet "investering in een economische activiteit die bijdraagt tot een milieudoelstelling" of "investering in een economische activiteit die bijdraagt tot een sociale doelstelling" in artikel 2 (17) van de SFDR worden geïnterpreteerd"?

Voorts vragen de ETA's zich met betrekking tot koolstofemissies en benchmarkvragen af "of een financieel product de reductie van koolstofemissies als milieukeurmerk onder artikel 8 van de SFDR openbaar kan maken, dan wel of een financieel product dat de reductie van koolstofemissies als target heeft, altijd moet worden beschouwd als een product dat "reductie van koolstofemissies" als "doelstelling" heeft (en dus de bij artikel 9, lid 3, van de SFDR vereiste informatie moet vermelden)". En "indien het financiële product wordt beschouwd als een artikel 8 SFDR-product, wat zijn dan de criteria die het onderscheiden van een artikel 9 SFDR-product"?

Ook de interpretatie van het woord "consider" met betrekking tot PAI-verklaringen of de reikwijdte van werknemers die onder de drempel van 500 werknemers vallen, worden genoemd. Tot slot vragen de ESA's om duidelijkheid over de frequentie van de periodieke verslaglegging voor portefeuillebeheer op basis van de SFDR-disclosure templates.

Financiële marktpartijen en financiële adviseurs zoals gedefinieerd in de SFDR (bijvoorbeeld beheerders van alternatieve beleggingsfondsen, verzekeraars en pensioenuitvoerders) zouden gebaat zijn bij meer duidelijkheid over de door de ESA's opgeworpen punten. Er is nog geen reactie van de Europese Commissie gepubliceerd, maar de verwachting is dat de Europese Commissie in 2023 op dergelijke vragen zal reageren.

ESMA Consultatie ESG-termen in fondsnamen

- **Wat?** Op 18 november 2022 zijn de [ontwerp-richtsnoeren](#) voor het gebruik van ESG- of

duurzaamheids-gerelateerde termen in fondsnamen door ESMA [geconsulteerd](#). Ook de AFM heeft op haar [website](#) naar de consultatie verwezen. Om beleggers niet te misleiden, meent ESMA dat ESG- en duurzaamheids-gerelateerde termen in fondsnamen materieel moeten worden ondersteund door bewijs van duurzaamheidskenmerken of -doelstellingen die op eerlijke en consistente wijze tot uiting komen in de beleggingsdoelstellingen, het -beleid en de -strategie van een dergelijk fonds.

- **Wie?** Abi- en icbe-beheerders met een ESG-claim in de naam.
- **Wanneer?** De consultatie sluit op 20 februari 2023. De richtsnoeren worden waarschijnlijk eind 2023 definitief vastgesteld. Bestaande fondsen zullen vanaf de toepassingsdatum van de richtsnoeren over een overgangperiode van zes maanden beschikken om (i) aan de richtsnoeren te voldoen of (ii) hun naam te wijzigen om aan voornoemde normen te voldoen.

Taxonomie Verordening (TR)

+ EU Taxonomie

De Taxonomie Verordening zelf bevat een classificatiesysteem voor duurzame activiteiten. Financiële instellingen moeten dit classificatiesysteem gebruiken om investeringen, producten, et cetera te classificeren. Aan de hand van deze classificatie wordt bepaald welke informatie moet worden gepubliceerd. Daartoe zijn in de huidige Taxonomie Verordening als uitgangspunt bepaalde milieudoelstellingen geformuleerd. In de toekomst zal het classificatiesysteem worden uitgebreid met andere doelstellingen dan de nu gedefinieerde; de huidige Taxonomie Verordening is "slechts een begin".

Zes milieudoelstellingen

Vanuit het oogpunt van transparantie is de rapportage over zes milieudoelstellingen één van de belangrijkste elementen geworden waarop de taxonomie-wetgeving zich momenteel richt. Met ingang van 1 januari 2023 moeten financiëlemarktdeelnemers verslag uitbrengen over taxonomie-gerelateerde informatie voor alle zes milieudoelstellingen die in artikel 9, onder a) tot en met f), TR worden genoemd (in samenhang met artikel 8 (2a) SFDR). Dit omvat openbaarmakingsvereisten in precontractuele informatie en periodieke rapportage, alsmede transparantie over alle zes milieudoelstellingen. Op dit moment zijn de marktpartijen al redelijk vertrouwd met de eerste twee milieudoelstellingen die in het TR zijn opgenomen, namelijk (i) de mitigatie van klimaatverandering en (ii) de adaptatie aan klimaatverandering. De overige vier doelstellingen hebben betrekking op (iii) het duurzaam gebruik en de

bescherming van water en mariene hulpbronnen; (iv) de transitie naar een circulaire economie; (v) de preventie en bestrijding van verontreiniging; en (vi) de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen. Hoewel deze doelstellingen al vanaf het begin in de TR waren opgenomen, zijn ze toch vrij "nieuw", aangezien er tot nu toe geen rapportage over deze onderwerpen vereist was.

Niveau 2-wetgeving

Binnen het TR-kader zijn momenteel twee gedelegeerde verordeningen met technische reguleringsnormen van kracht:

- De [Taxonomy Climate Delegated Regulation \(EU\) 2021/2139](#) voorziet in technische screeningscriteria op grond waarvan bepaalde economische activiteiten kunnen worden aangemerkt als activiteiten die een wezenlijke bijdrage leveren tot de mitigatie van of de adaptatie aan de klimaatverandering en geen significante schade toebrengen aan elk van de andere relevante milieudoelstellingen.
- De [Taxonomy Disclosures Delegated Regulation \(EU\) 2021/2178](#) specificeert de inhoud, methodologie en presentatie van de informatie die zowel niet-financiële als financiële ondernemingen moeten verstrekken over de alignment van hun activiteiten op de EU taxonomie.

De Europese Commissie heeft op 6 oktober 2022 een FAQ [gepubliceerd](#) (in aanvulling op de eerder op 20 december 2021 gepubliceerde FAQ's over het melden van voor de *taxonomy-eligible* economische activiteiten) ter verduidelijking van de inhoud van de Taxonomy Disclosures Delegated Regulation. De verduidelijking heeft betrekking op algemene vragen zoals "Op welke ondernemingen is de rapportageverplichting uit hoofde van de Taxonomy Disclosures Delegated Regulation van toepassing?" en "Wat zijn "enabling" en "transitional"-economische activiteiten in de context van de taxonomy-eligibility rapportage?" tot vragen gericht op financiële marktpartijen zoals "Hoe mogen vermogensbeheerders hun deelnemingen in een portefeuille wegen om te rapporteren over de taxonomy-eligible activa?" of "Hoe moet een kredietinstelling met een MiFID-vergunning over haar taxonomy-eligible economische activiteiten rapporteren?". De inhoud van de FAQ kan marktpartijen helpen om zich een beeld te vormen van de verwachtingen van de toezichthouders in dit kader.

Op 19 december 2022 heeft de Europese Commissie een [ontwerp-mededeling](#) gepubliceerd over de interpretatie en implementatie van een aantal wettelijke bepalingen uit de Taxonomy Disclosures Delegated Regulation onder artikel 8 van de TR met betrekking tot de rapportage van economische activiteiten en activa die *taxonomy-eligible* en *taxonomy-aligned* zijn. Deze mededeling strekt ertoe de

bepalingen te verduidelijken die reeds in de toepasselijke wetgeving over de EU taxonomie zijn opgenomen. De uit die wetgeving voortvloeiende rechten en verplichtingen worden niet uitgebreid en er worden geen extra eisen gesteld aan de betrokken marktdeelnemers en de bevoegde autoriteiten. De mededeling werd gepubliceerd samen met een andere [ontwerp-mededeling](#) van de Europese Commissie in de vorm van antwoorden op FAQ's betreffende de technische screeningscriteria voor op de taxonomy-aligned economische activiteiten die zijn opgenomen in de Taxonomy Climate Delegated Regulation. De antwoorden op FAQ's zijn uitsluitend bedoeld om niet-financiële ondernemingen te helpen bij de uitvoering van de desbetreffende wettelijke bepalingen. Deze ontwerp-mededelingen zijn op 19 december 2022 door de Europese Commissie in beginsel goedgekeurd en zullen formeel in alle officiële talen van de EU worden aangenomen zodra alle taalversies beschikbaar zijn.

Wijziging van de Taxonomy Delegated Regulations

Zoals op de website van de Europese Commissie is [gepubliceerd](#) en door de leden van het Europees Parlement is goedgekeurd, worden de twee bovengenoemde gedelegeerde verordeningen nu gewijzigd door een [Taxonomy Complementary Climate Delegated Regulation](#).

De reden voor deze wijziging is gelegen in het feit dat de bestaande gedelegeerde verordeningen nog niet alle relevante sectoren en activiteiten, zoals aardgas en kernenergie, omvatten. De technische screeningcriteria en de specifieke openbaarmakingsvereisten voor de sectoren aardgas en kernenergie worden opgenomen via de Taxonomy Complementary Climate Delegated Regulation. Deze verordening is relevant voor alle financiële marktdeelnemers die onder het toepassingsgebied van het TR vallen en is van toepassing vanaf 1 januari 2023.

In afwachting van RTS voor de vier resterende milieudoelstellingen

Op 30 maart 2022 heeft het Platform voor duurzame financiering (PSF) een [eerste verslag](#) gepubliceerd. In dit verslag worden (i) de aanbevelingen van het PSF aan de Europese Commissie met betrekking tot technische screeningscriteria voor de doelstellingen 3 - 6 van de TR uiteengezet, evenals aanbevelingen om de opzet van de taxonomie en de taxonomie-criteria te verbeteren, en (ii) technische screeningscriteria voor economische activiteiten opgenomen die bijdragen aan alle zes milieudoelstellingen van de TR, inclusief de motivering voor die criteria. Als aanvulling op het oorspronkelijke verslag heeft PSF in oktober 2022 een [aanvullend verslag](#) gepubliceerd met een update over de kwestie sinds maart 2022, een kader-methodologie om "enabling activities" te beschrijven en aanbevelingen aan de

Europese Commissie om in overweging te nemen bij haar verdere werkzaamheden aan de EU-Taxonomie, afgezien van aanvullende technische screeningscriteria die sinds maart 2022 zijn ontwikkeld. De Europese Commissie beoordeelt de inhoud van de rapporten van PSF en op de datum van deze Vooruitblik lijken er geen verdere stappen te zijn ondernomen door de Europese Commissie. De regelgevende technische normen met betrekking tot de andere vier milieudoelstellingen zijn dus helaas in behandeling en worden in de loop van 2023 verwacht. Het gebrek aan steun via Level 2-wetgeving voor deze vier milieudoelstellingen zal waarschijnlijk veel vragen oproepen over de uitvoering en implementatie van de vereisten uit de TR per 1 januari 2023.

Sociale taxonomie in de maak

Binnen de duurzame financieringsstrategie van de EU wordt steeds meer aandacht besteed aan sociale aspecten. Die aandacht blijkt ook uit de grote vraag naar sociale obligaties (met betrekking tot sociale huisvesting, gezondheidszorg, werkgelegenheid voor bepaalde doelgroepen) en de stroom van privaat kapitaal die naar maatschappelijk waardevolle activiteiten gaat. Daarom is het van cruciaal belang om duidelijk te definiëren wat een sociale investering is, zoals reeds is gebeurd met investeringen met een ecologische component. Het [Europees actieplan voor de pijler van de sociale rechten](#) heeft in dit verband 20 beginselen ontwikkeld en concentreert zich op eerlijke en goed functionerende arbeidsmarkten en socialezekerheidsstelsels.

Voorts introduceert het Platform voor duurzame financiering naar aanleiding van deze ontwikkelingen in zijn [eindverslag](#) een structuur voor een sociale taxonomie binnen de huidige EU-wetgeving inzake duurzame financiering en duurzaam bestuur (thans bestaande uit de EU-taxonomiewetgeving, de CSRD, de SFDR en initiatieven op het gebied van duurzaam ondernemingsbestuur (*Sustainable Corporate Governance*, SCG)).

De voorgestelde structuur van de sociale taxonomie maakt gebruik van de volgende structurele aspecten van de milieu-taxonomie: (i) de ontwikkeling van sociale doelstellingen; (ii) soorten substantiële bijdragen; (iii) "do no significant harm" (DNSH)-criteria; en (iv) minimumwaarborgen. De sociale taxonomie wijkt echter af van de milieu-taxonomie doordat zij subdoelstellingen bevat die verschillende aspecten van drie sociale doelstellingen nader omschrijven. Er kunnen drie doelstellingen worden onderscheiden, die elk op een andere groep belanghebbenden zijn gericht:

- fatsoenlijk werk (ook voor werknemers in de waardeketen);
- adequate levensstandaard en welzijn voor de

eindgebruikers; en

- inclusieve en duurzame gemeenschappen en samenlevingen.

De sociale taxonomie ten slotte heeft betrekking op maatschappelijk schadelijke activiteiten. Vergelijkbaar met de milieu-taxonomie is de vraag welke activiteiten onder alle omstandigheden als maatschappelijk schadelijk kunnen worden beschouwd. Hopelijk komen er Europese richtlijnen om financiële marktpartijen te ondersteunen bij het rekening houden met deze sociale doelstellingen bij het ondernemen en het willen versterken van de Europese sociale taxonomie standaarden. Waarschijnlijk zullen in 2023 verdere ontwikkelingen op dit gebied plaatsvinden.

PSF Aanbevelingen inzake gegevens en bruikbaarheid van de EU taxonomie

- **Wat?** Op 12 oktober 2022 verstrekte het Platform voor duurzame financiering (PSF) zijn [aanbevelingen](#) over gegevens en bruikbaarheid in het kader van taxonomieverslaggeving. Het PSF verstrekt nuttige opmerkingen en aanbevelingen over onder meer (i) niet-financiële rapportage van taxonomie-eligibility en taxonomy-alignment (inclusief belangrijke bruikbaarheidskwesities en *good practices* op het gebied van rapportage), (ii) taxonomierapportage door specifieke partijen op de financiële markt, zoals vermogensbeheerders, kredietinstellingen en verzekeraars, (iii) rapportage overeenkomstig artikel 5, 6 en 8 van de [Taxonomy Disclosures Delegated Regulation](#) (met inbegrip van aanbevelingen inzake actualiseringen van de Taxonomy Climate Delegated Regulation en aanbevelingen inzake het tijdschema voor de vaststelling van gedelegeerde verordeningen voor de vier milieudoelstellingen), (iv) de samenhang binnen het kader voor duurzame financiering tussen de CSRD, de SFDR en de Benchmark-Verordening, en v) de internationale werking van de taxonomie met betrekking tot het DNSH-beginsel en de minimumwaarborgen.
- **Wie?** Voor diverse financiële marktdeelnemers, zoals vermogensbeheerders, pensioenfondsen, kredietinstellingen, verzekeraars, beleggingsondernemingen en niet-financiële ondernemingen die onder de NFRD (en binnenkort de CSRD) vallen.
- **Wanneer?** De aanbevelingen kunnen leiden tot meer specifieke richtsnoeren voor bijvoorbeeld de actualisering van de Taxonomy Climate Delegated Regulation en de RTS voor de vier milieudoelstellingen overeenkomstig de TR. Verdere ontwikkelingen op dit gebied kunnen in 2023 worden verwacht.

Andere regelgeving inzake openbaarmaking

Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD)

Het voorstel voor een Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) staat ook bekend onder de naam 'sustainable corporate governance'. Op 23 februari 2022 publiceerde de Europese Commissie de definitieve versie van haar [oorspronkelijke voorstel](#). Hierin worden een corporate due diligence-plicht en plichten voor de bestuurders van de EU-ondernemingen die onder het toepassingsgebied vallen vastgesteld. De collectieve zorgplicht houdt in dat negatieve effecten op mensenrechten en milieu in de eigen activiteiten van de onderneming, haar dochterondernemingen en haar waardeketens worden opgespoord, beëindigd, voorkomen, beperkt en verantwoord. Bepaalde grote ondernemingen worden verplicht een bedrijfsstrategieplan in te voeren dat verenigbaar is met de beperking van de opwarming van de aarde tot 1,5 graad Celsius. Bestuurders worden gestimuleerd om bij te dragen tot de doelstellingen inzake duurzaamheid en beperking van de klimaatverandering, en meer specifiek om de due diligence-processen op te zetten en te bewaken en om dergelijke due diligence in de bedrijfsstrategie te integreren.

Verschiedende comités en het Comité van permanente vertegenwoordigers werd verzocht input te leveren voor het oorspronkelijke voorstel, waarbij bepaalde kwesties aan de orde werden gesteld, bijvoorbeeld betreffende het omvatten van de financiële dienstverlening door de gereglementeerde financiële ondernemingen en de verantwoordelijkheden van bestuurders. Op 30 november 2022 is een [geconsolideerd herziene voorstel](#) van de CSDDD aan de Raad toegezonden met het oog op een goedkeuring van hun onderhandelingspositie (de algemene oriëntatie).

Belangrijkste elementen herziene CSDDD-voorstel

De volgende hoofdelementen zijn opgenomen in het herziene voorstel van de CSDDD:

- Reikwijdte:
 - Bedrijven binnen het bereik:
 - ondernemingen met hetzij i) meer dan 500 werknemers en een netto-omzet van meer dan 150 miljoen euro wereldwijd in het laatste boekjaar (waarvoor jaarrekeningen zijn vastgesteld), hetzij ii) die niet voldoen aan de onder i) genoemde drempels, maar die in het laatste boekjaar (waarvoor jaarrekeningen zijn vastgesteld) 250 werknemers en een netto-omzet van meer dan 40 miljoen euro

wereldwijd hadden, mits ten minste 20 miljoen werd gegenereerd in een of meer sectoren met een grote impact die verband houden met de toepasselijke statistische classificatie van economische activiteiten, zoals vastgesteld middels Verordening (EC) nr.

- 1893/2006 (en vermeld in bijlage II bij de CSDDD), bv.bv. textiel, landbouw, winning van mineralen; en
- niet-EU-ondernemingen die a) in het boekjaar voorafgaande aan het laatste boekjaar een netto-omzet van 150+ miljoen euro hebben behaald, of b) in het laatste boekjaar (waarvoor jaarrekeningen zijn vastgesteld) wereldwijd een netto-omzet van 40+ miljoen euro hebben behaald, mits ten minste 20 miljoen euro is behaald in een of meer sectoren met een grote impact, zoals vermeld onder ii) in het bovengenoemde bullet.

De CSDDD is van toepassing op een onderneming indien de onderneming gedurende twee opeenvolgende boekjaren aan bovengenoemde voorwaarden heeft voldaan.

- De voorgestelde tekst introduceert de mogelijkheid voor de lidstaten om de CSDDD toe te passen op gereglementeerde financiële ondernemingen (*regulated financial undertakings*) en ook ten aanzien van hun zakelijke partners waaraan die gereglementeerde financiële ondernemingen diensten verlenen, elk in de zin van de CSDDD. Die definitie omvat onder meer kredietinstellingen, abi-beheerders, beheerders van icbe's, verzekeraars, betalingsinstellingen, bepaalde aanbieders van cryptodiensten en CCPs;
- Abi's en icbe's vallen buiten het toepassingsgebied van de CSDDD;
- De lidstaten kunnen besluiten de CSDDD toe te passen op pensioeninstellingen die als socialezekerheidsregelingen (*social security schemes*) worden beschouwd. In dat geval worden die pensioeninstellingen beschouwd als gereglementeerde financiële ondernemingen in de zin van de richtlijn;
- Hoewel SMEs niet onder het toepassingsgebied van de CSDDD vallen, kunnen zij als aannemers of onderaannemers (directe of indirecte zakenpartners) van de ondernemingen die wel onder het toepassingsgebied vallen, door de bepalingen ervan worden getroffen.
- DD eisen:
 - De voorgestelde tekst vereist dat ondernemingen een mensenrechten- en milieu-DD uitvoeren door middel van diverse acties zoals bepaald in artikel 4 van de CSDDD, waaronder het integreren van DD in hun beleid en risicobeheerssystemen en het monitoren van de doeltreffendheid daarvan. De CSDDD bevat ook bepalingen inzake DD op groepsniveau;
- Klachtenprocedure:
 - Er moet een specifieke klachtenprocedure worden ingevoerd zodat personen en organisaties als bedoeld in de CSDDD klachten kunnen indienen wanneer

zij zich zorgen maken over mogelijke negatieve gevolgen voor hun eigen activiteiten, die van hun dochterondernemingen of van hun zakenpartners in de activiteitenketen van de onderneming.

Plicht van bestuurders

De oorspronkelijk door de Europese Commissie voorgestelde bepaling omvatte een zorgplicht en een verplichting voor bestuurders van EU-vennootschappen om de DD-processen op te zetten en te controleren, en de bedrijfsstrategie aan te passen om rekening te houden met de vastgestelde negatieve gevolgen en de vastgestelde due diligence maatregelen. Wegens grote bezorgdheid dat de zorgplicht van bestuurders op ongepaste wijze zou interneren met de geldende zorgplicht op grond van nationale wetgeving en de plicht om in het belang van de onderneming te handelen zou kunnen ondermijnen, is de eerder voorgestelde zorgplicht in het herziene voorstel van de CSDDD geschrapt. De belangrijkste elementen van de tweede plicht (die te nauw verband hielden met het DD-proces) zijn nu opgenomen in de bepaling dat de TR in het beleid en de risicobeheersprocedures van de vennootschap moet worden geïntegreerd. Ook is de voorgestelde bepaling die de variabele beloning van bestuurders koppelt aan hun bijdrage aan de bedrijfsstrategie en het langetermijnbelang en de duurzaamheid van de onderneming, geschrapt.

Timing en volgende stappen

Het herziene voorstel bevat een *phase in*-clausule en een “*vacatio legis*”-periode van één jaar tussen het einde van de omzettingperiode en de toepassing van de regels van de voorgestelde CSDDD om de evenredigheid van de nieuw ingevoerde regels te waarborgen. Daarom zullen de regels van de voorgestelde CSDDD eerst van toepassing zijn op zeer grote ondernemingen met meer dan 1000 werknemers en een wereldwijde netto-omzet van 300 miljoen euro, of een in de Unie gegenereerde netto-omzet van 300 miljoen euro voor niet-EU-ondernemingen drie jaar na de inwerkingtreding.

Op 1 december 2022 is [bekendgemaakt](#) dat de Raad zijn onderhandelingsstandpunt (“algemene oriëntatie”) over de CSDDD heeft vastgesteld. De Raad kan nu beginnen met de onderhandelingen met het Europees Parlement over het herziene voorstel. Na goedkeuring hebben de lidstaten twee jaar de tijd om de CSDDD om te zetten in nationale wetgeving en de relevante teksten aan de Europese Commissie mee te delen. Marktpartijen wordt aanbevolen deze ontwikkelingen met betrekking tot de CSDDD op de voet te volgen, omdat deze kunnen samenhangen met (de ontwikkeling van) DD-processen die marktpartijen opzetten in het licht van het verzamelen van de PAI-gegevens op productniveau ingevolge de SFDR.

Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

- **Wat?** Op 21 april 2021 presenteerde de Europese Commissie haar voorstel voor de CSRD, dat tot doel heeft de bestaande regels van de NFRD te herzien en aan te scherpen, en duurzaamheidsverslaggeving - op termijn - op *één lijn te brengen* met financiële verslaggeving. De richtlijn beoogt een “one-stop-shop”-oplossing te zijn voor marktpartijen met betrekking tot normen voor duurzaamheidsverslaggeving. De CSRD (i) breidt het toepassingsgebied uit tot alle grote ondernemingen en alle aan gereguleerde markten genoteerde ondernemingen (met uitzondering van genoteerde micro-ondernemingen), (ii) vereist de audit (assurance) van gerapporteerde informatie, (iii) introduceert meer gedetailleerde rapportageverplichtingen en een verplichting om te rapporteren volgens verplichte EU-normen voor duurzaamheidsrapportage, en (iv) vereist dat ondernemingen de gerapporteerde informatie digitaal “labelen” in een machinaal leesbare vorm, zodat deze wordt ingevoerd in het Europese centrale toegangspunt dat in het Actieplan voor de kapitaalmarktunie wordt beoogd. In het persbericht van 28 november 2022 werd [aangekondigd](#) dat de Raad zijn definitieve goedkeuring heeft gegeven voor de CSRD. De [definitieve versie](#) van de CSRD is op 14 december 2022 aangenomen en op 16 december 2022 gepubliceerd.
- **Wie?** Alle grote ondernemingen en alle beursgenoteerde ondernemingen, inclusief bepaalde kredietinstellingen en verzekeringsondernemingen, maar exclusief beursgenoteerde micro-ondernemingen.
- **Wanneer?** De CSRD is van kracht vanaf 5 januari 2023 en moet 18 maanden later in nationale wetgeving worden omgezet. De bepalingen van de CSRD moeten gefaseerd worden toegepast:
 - rapportage in 2025 over het boekjaar 2024 voor ondernemingen die reeds aan de NFRD onderworpen zijn;
 - rapportage in 2026 over het boekjaar 2025 voor grote ondernemingen die momenteel niet aan de NFRD zijn onderworpen;
 - rapportage in 2027 over het boekjaar 2026 voor beursgenoteerde SMEs (met uitzondering van micro-ondernemingen), kleine en niet-complexe kredietinstellingen en captive verzekeringsondernemingen;
 - rapportage in 2029 over het boekjaar 2028 voor ondernemingen uit derde landen met een netto-omzet van meer dan 150 miljoen in de EU indien zij ten minste één dochteronderneming of branch in de EU hebben die bepaalde drempels overschrijdt.

Verordening betreffende het gemeenschappelijk Europees toegangspunt (ESAP)

- **Wat?** Op 25 november 2021 is een [wetgevingsvoorstel](#) over de Verordening betreffende het Europees centraal toegangspunt (ESAP) aangenomen (welk voorstel na die datum door middel van verschillende [documenten](#) is gecorrigeerd of gewijzigd). Het ESAP zal voorzien in een centraal punt voor openbare financiële en duurzaamheids-gerelateerde informatie over EU-ondernemingen en EU-beleggingsproducten. Elke natuurlijke of rechtspersoon kan vrijwillig informatie (anders dan informatie die reeds verplicht wordt verstrekt krachtens richtlijnen of verordeningen) die van belang is voor in de Unie verleende financiële diensten, aan een verzamelinstantie verstrekken. Het ESAP zal ook door ondernemingen gepubliceerde duurzaamheids-gerelateerde informatie bevatten, die de doelstellingen van de Europese Green Deal zal ondersteunen. De Raad heeft op 29 juni 2022 een [persmededeling](#) gepubliceerd waarin werd aangegeven dat overeenstemming is bereikt over het standpunt van de Raad ten aanzien van drie voorstellen tot oprichting van het ESAP.
- **Wie?** Het toepassingsgebied van de ESAP-verordening omvat elke natuurlijke of rechtspersoon die voornemens is informatie ter beschikking van het ESAP te stellen.
- **Wanneer?** In het standpunt van de Raad wordt het standpunt van de lidstaten uiteengezet in afwachting van de onderhandelingen met het Europees Parlement. De marktpartijen worden aangemoedigd de ontwikkelingen op dit gebied in 2023 nauwlettend te volgen.

CRR-uitvoeringsverordening inzake bekendmaking van ESG risico's

- **Wat?** Op 30 november 2022 heeft de Europese Commissie een [Aanvullende Uitvoeringsverordening](#) vastgesteld tot wijziging van de technische uitvoeringsnormen zoals neergelegd in de [Uitvoeringsverordening \(EU\) 2021/637](#). Deze laatste specificiert uniforme openbaarmakingstemplates en bijbehorende instructies voor de krachtens de CRR vereiste openbaarmakingen. De CRR is gewijzigd door de [Verordening \(EU\) 2019/876](#), die grote instellingen die effecten hebben uitgegeven die zijn toegelaten tot de handel op een gereguleerde markt van een lidstaat, de verplichting oplegt informatie over ESG-risico's (waaronder fysieke risico's en transitierisico's) openbaar te maken. De Aanvullende Uitvoeringsverordening regelt naast de bestaande uniforme informatiemplates en bijbehorende instructies, ook aanvullende uniforme informatieformaten en bijbehorende instructies voor de

bekendmaking van ESG-risico's.

- **Wie?** Instellingen, financiële holdings en gemengde financiële holdings die onder [CRD IV-toezicht](#) staan.
- **Wanneer?** De Aanvullende Uitvoeringsverordening is op 19 december 2022 gepubliceerd en is per 8 januari 2023 in werking getreden. De eerste bekendmakingen over bijvoorbeeld (delen van) de banking book taxonomy alignment ratio (BTAR) en de Green Asset Ratio (GAR) beginnen in 2024.

ESG RISICO-KADER

Europese bronnen

ECB Good Practices ESG risicobeheer

In november 2020 heeft de ECB de [ECB Guide on climate-related and environmental](#) (C&E) risks gepubliceerd. Hierin zet de ECB haar standpunt uiteen dat instellingen een strategische, toekomstgerichte en alomvattende aanpak moeten hanteren bij het overwegen van klimaat-gerelateerde en milieurisico's. In 2022 lanceerde de ECB de thematische evaluatie, waarbij diepgaand onderzoek werd gedaan naar de klimaat-gerelateerde en milieurisicostrategieën van instellingen en naar hun kaders en processen voor governance en risicobeheer. De resultaten werden in november 2022 [gepubliceerd](#), waaruit bleek dat banken de klimaat- en milieurisico's nog lang niet adequaat beheren.

De ECB heeft voorts een [compendium van good practices](#) gepubliceerd om te voldoen aan de in de ECB-gids uiteengezette toezichtsverwachtingen, die in het algemeen zijn onderverdeeld in drie hoofdrubrieken: (i) bedrijfsstrategie, (ii) governance en risicobereidheid en (iii) risicobeheer. De good practices zijn geformuleerd aan de hand van een breed scala van belangrijke instellingen binnen het SSM en het geobserveerde gebruik door deze instellingen van instrumenten en benaderingen om de impact van C&E-risicobepalende factoren op het krediet-, operationele en marktrisicobeheer te bewaken en te beperken.

Meer specifiek met betrekking tot het risicobeheer en de bijbehorende processen voor het bewaken en beperken van de C&E-risico's in het compendium, heeft de ECB vermeld wat zij verwacht van instellingen, en tegelijkertijd de good practices aan de orde gesteld. Kortweg verwacht de ECB voor wat betreft het beheer van C&E-risico's van instellingen dat zij:

- een behoorlijk C&E-onderzoek verrichten, zowel bij de aanvang van een cliëntenrelatie als doorlopend;
- in alle relevante stadia van het kredietverleningsproces

en de kredietverwerking rekening houden met de risico's voor de openbare en particuliere sector;

- beoordelen in hoeverre de aard van de activiteiten waarbij zij betrokken zijn, het risico vergroot van negatieve financiële gevolgen als gevolg van toekomstige reputatieschade, aansprakelijkheid en/of rechtszaken;
- de risico-indelingsprocedures aanpassen om, althans kwalitatief, de C&E -risico's in kaart te brengen en te evalueren;
- kredietrisico's in hun portefeuilles bewaken en beheren, met name door middel van sectorale/geografische/ enkelvoudige concentratieanalyse, met inbegrip van kredietrisico-concentraties die voortvloeien uit C&E-risico's, en door gebruik te maken van blootstellingslimieten of schuldafbouw-strategieën;
- het effect van de C&E-factoren op hun huidige marktrisicoposities en toekomstige investeringen voortdurend monitoren, en stresstests ontwikkelen waarin de C&E-risico's zijn verwerkt;
- nagaan hoe C&E -gebeurtenissen de bedrijfscontinuïteit nadelig zouden kunnen beïnvloeden en in hoeverre de aard van hun activiteiten de risico's voor de reputatie en/of aansprakelijkheid zou kunnen vergroten;
- ervoor zorgen dat hun prijsstellingskaders voor leningen naar verwachting hun kredietrisicobereidheid en bedrijfsstrategie met betrekking tot C&E-risico's weerspiegelen en dat hun prijsstelling voor leningen naar verwachting de verschillende kosten weerspiegelt die door C&E-risico's worden veroorzaakt;
- bij hun waardering van zekerheden rekening houden met de risico's van C&E;
- het effect van C&E-risico's op hun kapitaaltoereikendheid vanuit economisch en normatief oogpunt beoordelen; en
- om de C&E -risico's waaraan de instelling is blootgesteld naar behoren kwantificeren.

Vermeld wordt dat bij de aanpak van C&E-risico's rekening moet worden gehouden met de materialiteitsbeoordeling (zoals behandeld in hoofdstuk 2 van het compendium), omdat op basis daarvan kan worden bepaald welke instrumenten nodig zijn om C&E-risico's die materieel zijn of waarschijnlijk materieel zullen zijn, te bewaken en te beperken.

Los van de C&E-risico's is er nog een hoofdstuk gewijd aan de good practices voor andere milieurisico's dan klimaat-gerelateerde risico's, zoals verlies van biodiversiteit, verontreiniging en waterstress.

Wat de timing betreft, heeft de ECB instelling-specifieke termijnen [vastgesteld](#) voor het bereiken van volledige alignment op haar verwachtingen tegen het einde van 2024 (hetgeen werd vermeld in de [ECB-toespraak](#) van 8 juli 2022, een [ECB-artikel](#) van 7 september 2022 en

de [ECB-toespraak](#) van 22 september 2022). In 2023 verwacht de ECB dat banken (i) de C&E-risico's adequaat categoriseren en een volledige beoordeling maken van de impact ervan op de activiteiten van de banken (uiterlijk in maart 2023) en (ii) C&E-risico's hebben opgenomen in hun governance, strategie en risicobeheer (uiterlijk eind 2023).

De inhoud van de good practices van de ECB wordt relevant in 2023 en verwacht wordt dat DNB ook van Nederlandse banken zal eisen dat zij aan deze vereisten voldoen om in overeenstemming te zijn met de bovengenoemde doelstellingen voor 2024.

EIOPA Discussion Paper Prudentiële behandeling ESG-risico's

- **Wat?** Op 5 december 2022 heeft de EIOPA een [discussiestuk gepubliceerd](#) over de prudentiële behandeling van duurzaamheidsrisico's en vraagt zij belanghebbenden om input op de voorgestelde aanpak. Het verslag schetst een stapsgewijze aanpak om te beoordelen of een specifieke prudentiële behandeling van activa en activiteiten die verband houden met milieu- of sociale doelstellingen in het kader van Solvabiliteit II gerechtvaardigd is. De aandachtspunten zijn: (i) activa en blootstelling aan transitierisico's (beoordeling van manieren om te bepalen hoe risico's in verband met een minder koolstof-intensieve economie van invloed kunnen zijn op prudentiële risico's), (ii) *underwriting* risico en adaptatie aan de klimaatverandering (beoordeling van het potentiële effect van klimaat-gerelateerde adaptatiemaatregelen op *underwriting* risico's en daarmee samenhangende verliezen), en (iii) sociale risico's en doelstellingen (beoordeling van de wijze waarop sociale risico's zich zouden vertalen in prudentiële risico's en adequate behandelingsmethodes met betrekking tot governance, risicobeheer, rapportage en openbaarmaking).
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** Belanghebbenden kunnen tot 5 maart 2023 op de Discussion Paper reageren.

EIOPA Klimaatverandering assessment in ORSA

- **Wat?** Op 2 augustus 2022 heeft de EIOPA een vervolg gegeven aan [het advies van de EIOPA](#) over het toezicht op het gebruik van klimaatveranderingsrisico-scenario's in de ORSA (gepubliceerd in april 2021). Het advies bevat de toezichtverwachtingen ten aanzien van de integratie van het gebruik van klimaatveranderingsscenario's door verzekeraars in hun ORSA. Na de openbare consultatie over het advies heeft de EIOPA besloten toepassingsrichtsnoeren

uit te werken, omdat zij de voordelen ziet van het ontwikkelen en verstrekken van facultatieve richtsnoeren voor een materialiteitsbeoordeling in de context van klimaatverandering, het ontwerpen van klimaatveranderingsscenario's en specificaties aan de hand van concrete casestudies. Dit draagt ook bij tot verlaging van de uitvoeringskosten voor verzekeraars, met name kleine en middelgrote ondernemingen, en tot verbetering van de vergelijkbaarheid van de gerapporteerde informatie. De [toepassingsgids](#) voor het uitvoeren van een materialiteitsbeoordeling inzake klimaatverandering en het gebruik van klimaatveranderingsscenario's in de ORSA is op 2 augustus 2022 gepubliceerd.

- **Wie?** Verzekeraars en toezichthouders (DNB).
- **Wanneer?** Doorlopend.

FSB Stappenplan

- **Wat?** De president van De Nederlandsche Bank, Klaas Knot, besprak tijdens zijn [toespraak](#) 'Navigeren door klimaat-gerelateerde financiële risico's' op 29 september 2022 hoe door klimaat-gerelateerde risico's kan worden genavigeerd. Hij verwees daarbij naar het FSB Stappenplan (*FSB Roadmap*). Het FSB Stappenplan bevat een uitgebreid en gecoördineerd plan om (de gevolgen van) klimaat-gerelateerde financiële risico's in kaart te brengen en aan te pakken, inclusief de stappen en indicatieve tijdschema's die daarvoor nodig zijn. De FSB heeft een [FSB-Roadmap voor de aanpak van financiële risico's van klimaatverandering: voortgangsverslag 2022](#) gepubliceerd. Uit het voortgangsverslag kan worden afgeleid dat naast de voortdurende behoefte aan sterke internationale coördinatie op dit gebied, ook het inzicht in de implicaties van andere duurzaamheidsthema's, zoals biodiversiteitsverlies, toeneemt.
- **Wie?** Alle partijen op de financiële markt.
- **Wanneer?** Het FSB Stappenplan blijft relevant tot 2023.

Nationale bronnen

DNB Consultatiegids beheersing ESG risico's

- **Wat?** Op 24 oktober 2022 publiceerde DNB de [consultatie](#) van de "Leidraad voor het beheer van klimaat- en milieurisico's". DNB verwacht van financiële instellingen dat zij inzicht hebben in alle materiële risico's en deze adequaat beheersen. Deze gids bestaat uit sector-overstijgende aandachtspunten voor het integraal managen van klimaat- en milieurisico's. De opzet van de gids biedt (i) het wettelijk kader voor de beheersing van klimaat- en milieurisico's, (ii) een nadere toelichting op de verschillende risico's en

(iii) aandachtspunten voor het management van de instellingen ten aanzien van bedrijfsmodel en strategie, governance en informatievoorziening. Daarnaast worden diverse sectorspecifieke *good practices* gegeven, als voorbeelden van een mogelijke invulling van een selectie van de aandachtspunten.

- **Wie?** Beleggingsondernemingen en -instellingen, Instellingen voor elektronisch geld en betalingen, verzekeraars en pensioenfondsen.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 18 oktober 2022. Het is de bedoeling de definitieve Gids met feedbackverklaring begin 2023 op de website van DNB te publiceren.

DNB ESG risicobeheer verzekeraars en pensioenfondsen

- **Wat?** DNB heeft ter plaatse onderzoek gedaan bij verzekeraars en pensioenfondsen, specifiek gericht op de integratie van ESG in hun beleid voor beleggingsbeslissingen, hun strategie, hun verzekering-gerelateerde risico's en hun risicomanagementcyclus. De resultaten van deze on-site onderzoeken heeft DNB gepubliceerd op haar website (voor [verzekeraars](#) en voor [pensioenfondsen](#)). Voor 2023 wordt onder meer verwezen naar de Leidraad beheersing ESG-risico's die momenteel in consultatie is (zie het kopje 'DNB Consultatiegids beheersing ESG risico's' in deze Vooruitblik) en als vervolg hierop zullen bij diverse verzekeraars in Nederland self-assessments worden gestart om de beheersing van ESG-risico's door deze marktpartijen te beoordelen.
- **Wie?** Verzekeraars en pensioenfondsen.
- **Wanneer?** De onderzoeken zijn afgerond, maar de uitkomst zal waarschijnlijk leiden tot meer specifieke aandacht van DNB voor het risicomanagement van dergelijke ESG-risico's door verzekeraars en pensioenfondsen in 2023. Dit is ook in lijn met de andere guidance die DNB geeft met betrekking tot haar duurzaamheidsfocus in haar toezichtactiviteiten in 2023.

DNB Good Practices en Q&A over risicobeheer

- **Wat?** DNB heeft de [DNB Good Practices](#) gepubliceerd met betrekking tot de integratie van klimaat-gerelateerde en milieurisico's als onderdeel van het risicomanagement van beleggingsondernemingen en beheerders van icbe's en abi's (de 'beleggingsmarktpartijen' voor dit onderwerp). Het document behandelt hoe klimaat-gerelateerde en milieurisico's zich kunnen vertalen in conventionele financiële risico's, zoals markt- en operationeel risico, en welke toepasselijke wet- en

regelgeving daarbij relevant is.

- **Wie?** Beleggingsondernemingen en beheerders van icbe's en abi's.
- **Wanneer?** Ook al zijn deze Good Practices in 2022 gepubliceerd, ze blijven relevant voor marktpartijen met betrekking tot de implementatie van klimaat- en milieurisico's in hun bedrijven en interne governance.

MinFin Reactie op ESG-risicobeheer door banken

- **Wat?** Op 29 november 2022 heeft het ministerie van Financiën [antwoorden](#) gegeven op vragen van het Parlement met betrekking tot het door banken toegepaste beheer van duurzaamheidsrisico's (onder verwijzing naar de [resultaten](#) van de thematische evaluatie door de ECB van klimaat- en milieurisico's). De gestelde vragen en gegeven antwoorden hebben onder meer betrekking op (i) identificatie en beheersing van duurzaamheidsrisico's en het feit dat banken daar in het algemeen onvoldoende aan voldoen, (ii) het steviger implementeren van de integratie van duurzaamheidsrisico's binnen de toezichtkaders die van toepassing zijn op financiële instellingen (bijvoorbeeld het toezichtkader dat van toepassing is op banken), (iii) het inzicht van DNB in de mate van beheersing van duurzaamheidsrisico's door Nederlandse banken, en (iv) het vereiste van het stellen van tussentijdse doelen om de klimaatafspraken te realiseren. Ten aanzien van dit laatste heeft de minister aangegeven dat van financiële instellingen wordt verwacht dat zij in hun actieplannen voldoende inzicht geven in de wijze waarop hun maatregelen in de praktijk leiden tot het behalen van de CO2-reductiedoelstellingen. In dat kader wordt ook verwacht dat financiële instellingen kwantitatieve reductiedoelstellingen vaststellen voor 2050 en 2030 (inclusief tussentijdse doelen) om deze reductie te bereiken.
- **Wie?** Banken.
- **Wanneer?** Naar verwachting zal DNB in 2023 extra aandacht besteden aan de integratie en beheersing van duurzaamheidsrisico's. Marktpartijen worden aangemoedigd deze ontwikkelingen te volgen.

MinFin Reactie op Duurzame Financieringsagenda

- **Wat?** Op 30 november 2022 geeft het ministerie van Financiën [antwoord](#) op Kamervragen over de beleidsagenda voor duurzame financiering (*Sustainable Financing Agenda*). Naast meer algemene onderwerpen over duurzaamheid geeft de minister ten aanzien van 2023 onder meer aan dat zij zal bepalen of normerende maatregelen zullen worden

toegepast als geconcludeerd wordt dat er geen significante (of voldoende) resultaten zijn geboekt om de klimaatdoelen (waaraan Nederland zich heeft gecommitteerd) te behalen. Van marktpartijen die zich aan de klimaatdoelstellingen hebben gecommitteerd, wordt verwacht dat zij handelen in overeenstemming met die doelstellingen en dat zij voor het einde van het jaar 2022 CO2-rapportages en actieplannen (inclusief emissiereductiedoelstellingen voor 2030) opstellen ten behoeve van hun geldschieters en investeerders. Een tussentijdse voortgangsbeoordeling van die actieplannen wordt ten behoeve van het ministerie opgesteld door KPMG en zal naar verwachting begin 2023 gereed zijn. Die tussentijdse voortgangsbeoordeling zal het niveau en de kwaliteit van de instellingen die zich daaraan hebben gecommitteerd op een geaggregeerd niveau weergeven en kan de basis vormen voor de invoering van mogelijke volgende stappen.

- **Wie?** Alle financiële marktpartijen die zich hebben gecommitteerd aan de klimaatdoelstellingen van 2030.
- **Wanneer?** De resultaten van de beoordeling door het ministerie van de mate waarin de actieplannen voldoen aan de klimaatdoelstellingen (en de noodzaak van aanvullende eisen naar aanleiding van die resultaten) worden begin/medio 2023 verwacht.

TOEZICHTHOUDERS & DUURZAAMHEID

Europese toezichthouders

ECB Europese Klimaatwet en ECB toezicht

- **Wat?** In haar [toespraak](#) van 1 december 2022 heeft de ECB bevestigd dat zij momenteel de Europese Klimaatwet niet rechtstreeks toepast omdat deze niet rechtstreeks verband houdt met haar taken als bankentoezichthouder, noch met het prudentieel toezicht. Als gevolg hiervan legt de ECB de banken geen verplichting op om de nodige maatregelen te nemen om bij te dragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen van de Europese Klimaatwet, maar omdat de ECB krachtens artikel 11 VWEU milieuverplichtingen in haar beleid moet integreren en de Europese Klimaatwet prudentiële implicaties zal hebben, komen de Europese Klimaatwet en de gevolgen ervan aan bod in de toezichtbeoordelingen van de ECB, haar interacties met de banken en de maatregelen die zij neemt.
- **Wie?** Banken.
- **Wanneer?** De ratio van de Europese Klimaatwet wordt waarschijnlijk in 2023 (verder) verankerd in het toezicht op banken.

ESAs Joint Committee Work Programme 2023

- **Wat?** Op 5 september 2022 heeft het Gemengd Comité van ESA's zijn [Work Programme 2023](#) gepubliceerd. Op het gebied van de European Green Deal en de vernieuwde strategie voor duurzame financiering zullen de ESA's zich blijven concentreren op mandaten in verband met de invoering van gerichte herzieningen en uitbreidingen van de technische normen in het kader van de SFDR en op Q&A's en andere Level 3-instrumenten. De ESA's zullen ook activiteiten uitvoeren met betrekking tot stresstests voor klimaatrisico's, waaronder het uitvoeren van een eenmalige systeem-brede stresstest voor klimaatrisico's en het ontwikkelen van richtsnoeren voor toezichthouders over ESG-stresstests. Voorts zullen de ESA's blijven coördineren en uitwisselen over openbaarmakingsnormen voor niet-financiële informatie in de context van de NFRD en de opvolger daarvan, de CSRD, zodra deze van kracht is. De SFDR verleent de ESA's een facultatief mandaat om te werken aan één facultatieve technische uitvoeringsnorm (*implementing technical standard*, ITS) inzake marketingcommunicatie. De ESA's zullen toezien op de toepassing van de SFDR om te bepalen of die optionele ITS nodig is. De ESA's moeten krachtens artikel 18 van de SFDR jaarlijks een verslag indienen over de *best practices* met betrekking tot de openbaarmaking van PAI's op het niveau van de entiteit en het product, en aanbevelingen doen met betrekking tot vrijwillige rapportagenormen. De indiening van dat verslag kan worden beïnvloed door de vertraagde toepassing van de Level 2-wetgeving betreffende de SFDR.
- **Wie?** Via het Gemengd Comité coördineren de ESA's hun activiteiten met het oog op de consistentie van de EU-regels en het toezicht daarop door de lokale toezichthouders. Gezien de werkterreinen van de ESA's en de aard van de genoemde onderwerpen is het Work Programme 2023 relevant voor een groot deel van de Nederlandse financiële sector.
- **Wanneer?** Het Work Programme 2023 van de ESA's beschrijft de aandachtsgebieden van de ESA's in 2023.

ESAs Oproep tot bewijsmateriaal over greenwashing

- **Wat?** Op 16 mei 2022 heeft de Europese Commissie een [oproep voor advies gedaan](#) aan de ESA's over verschillende aspecten die verband houden met *greenwashing* en de daarmee samenhangende risico's, alsmede de uitvoering van, het toezicht op en de handhaving van beleid inzake duurzame financiering dat erop gericht is greenwashing te voorkomen. Op 12 november 2022 hebben de ESA's hun "[Call for](#)

[Evidence](#)" over greenwashing [gepubliceerd](#) (de Oproep). De Oproep werd gedaan in het kader van de [mandaten](#) die de ESA's in mei 2022 van de Europese Commissie hebben ontvangen. De Oproep werd ook vermeld op de [website](#) van DNB. De ESA's willen het volgende verzamelen: (i) de standpunten van verschillende belanghebbenden over hoe (de hoofdkenmerken van) greenwashing moet worden begrepen en wat de belangrijkste drijfveren van greenwashing zouden kunnen zijn; (ii) voorbeelden van potentiële greenwashing-praktijken in de financiële sector van de EU die relevant zijn voor verschillende segmenten van de waardeketen voor duurzaam beleggen en van de productlevenscyclus, en (iii) alle beschikbare gegevens om de ESA's te helpen een concreet beeld te krijgen van de omvang van greenwashing en gebieden met hoge risico's op greenwashing te identificeren.

- **Wie?** Financiële instellingen, investeerders, NGO's en academici kunnen deelnemen aan de Oproep.
- **Wanneer?** Reacties op de Oproep moeten uiterlijk op 10 januari 2023 worden ingediend. De bijdragen zullen worden verwerkt in de bevindingen van de ESA's voor het voortgangsverslag dat in mei 2023 wordt verwacht, en het eindverslag wordt waarschijnlijk in mei 2024 verwacht.

EBA Integratie van ESG-risico's van beleggingsondernemingen

- **Wat?** In juni 2021 heeft de EBA een [verslag](#) gepubliceerd [over het beheer van en het toezicht op ESG-risico's voor kredietinstellingen en beleggingsondernemingen](#), waarin gemeenschappelijke definities van ESG-risico's worden weergegeven en waarin wordt ingegaan op de regelingen, processen, mechanismen en strategieën die kredietinstellingen en beleggingsondernemingen moeten toepassen om ESG-risico's te identificeren, te beoordelen en te beheren. Op 24 oktober 2022 heeft de EBA een aanvullend [verslag gepubliceerd](#) over de wijze waarop ESG-risico's in het toezicht op beleggingsondernemingen kunnen worden geïntegreerd. Het verslag bevat ook een eerste beoordeling van de wijze waarop ESG-factoren en ESG-risico's in de toezichtbeoordeling van beleggingsondernemingen kunnen worden opgenomen. In het aanvullende verslag wordt benadrukt dat ESG-overwegingen op evenredige wijze moeten worden geïntegreerd wanneer de ESG-factoren en -risico's het risicoprofiel van de beleggingsonderneming kunnen beïnvloeden. Bij deze integratie moet niet alleen rekening worden gehouden met het bedrijfsmodel, de omvang, de interne organisatie en de aard, schaal en complexiteit van de diensten en activiteiten van een beleggingsonderneming, maar ook met de materialiteit van haar blootstelling aan ESG-risico's. Op korte

termijn wordt de toezichthouders opgedragen zich te concentreren op de integratie van ESG-risico's in de strategie van de beleggingsondernemingen, als onderdeel van de business model-analyse, en in hun interne governance-regelingen en, wat het risicobeheer betreft, te beoordelen hoe beleggingsondernemingen hun blootstelling aan ESG-risico's identificeren, beoordelen en beheren. Vervolgens zou de toezichthoudende beoordeling betrekking kunnen hebben op risico's voor het kapitaal- en liquiditeitsrisico. Ook al is het verslag gericht tot de toezichthouders, de inhoud ervan is nuttig voor beleggingsondernemingen om te bepalen aan welke vereisten zij moeten voldoen.

- **Wie?** Beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Het kan zijn dat DNB naar aanleiding van dit aanvullende rapport haar aandacht vergroot naar de erkenning en implementatie van ESG-risico's in de governance-structuur van beleggingsondernemingen in Nederland.

EBA Routekaart inzake duurzame financiering

- **Wat?** Op 13 december 2022 heeft de EBA haar routekaart [gepubliceerd](#) met de doelstellingen en het tijdschema voor het uitvoeren van mandaten en taken op het gebied van duurzame financiering en ESG-risico's. De routekaart licht de geordende en uitgebreide aanpak toe die de EBA de komende drie jaar zal volgen om overwegingen inzake ESG-risico's in het bankkader te integreren en de inspanningen van de EU voor de overgang naar een duurzamere economie te ondersteunen. Deze mandaten en taken bestrijken de drie pijlers van het bankenkader, namelijk marktdiscipline, toezicht en prudentiële vereisten, alsook andere gebieden die verband houden met duurzame financiering en de beoordeling en monitoring van ESG-risico's.
- **Wie?** Banken.
- **Wanneer?** Doorlopend.

ESMA Annual Work Programme 2023

- **Wat?** Op 10 oktober 2022 heeft de ESMA haar [Annual Work Programme 2023](#) op haar website [gepubliceerd](#). Onderdeel daarvan is het streven om resterende technische normen in het kader van de SFDR te ontwikkelen en te werken aan een beter begrip en bestrijding van greenwashing. Dit past binnen de [ESMA-strategie](#) voor 2023-2028.
- **Wie?** Beheerders van beleggingsfondsen en beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2023.

EIOPA Annual Work Programme 2023

- **Wat?** De EIOPA heeft haar [Single Programming Document gepubliceerd, met inbegrip van het Annual Work Programme 2023](#). De EIOPA heeft de volgende belangrijke duurzaamheids-gerelateerde onderwerpen als aandachtspunten voor 2023 aangegeven, wat aansluit bij haar [strategie voor 2023-2026](#) en haar [duurzame financieringsactiviteiten 2022-2024](#):
 - integratie van ESG-risico's in de prudentiële kaders voor verzekeraars en pensioenfondsen; en
 - Het initiëren van een eenmalige gecoördineerde stresstest inzake klimaatverandering.
- **Wie?** Verzekeraars en pensioenfondsen.
- **Wanneer?** Doorlopend.

EIOPA Beschermingskloof natuurrampenverzekering

- **Wat?** Op 5 december 2022 [heeft](#) de EIOPA haar dashboard (dat voor het eerst in 2020 door de EIOPA werd uitgebracht als proefversie, zie in dit verband de [Vooruitblik 2022](#)) uitgebracht waarin de verzekeringsbeschermingskloof voor natuurrampen in heel Europa in beeld wordt gebracht. Dit instrument is het eerste dashboard dat de oorzaken van een klimaat-gerelateerde verzekeringsbeschermingskloof weergeeft en op feiten gebaseerde besluitvorming mogelijk maakt over maatregelen om de weerbaarheid van de samenleving tegen natuurrampen te verbeteren. Het moet ook bijdragen tot een groter bewustzijn van de beschermingskloof, en een wetenschappelijk onderbouwde aanpak van het beheer van beschermingskloof en de beleidsvorming bevorderen. Deze aanpak zal helpen bij het identificeren van risicogebieden, risicobepalende factoren voor de beschermingskloof en het bepalen van proactieve preventiemaatregelen.
- **Wie?** Verzekeraars.
- **Wanneer?** Het dashboard zal regelmatig worden bijgewerkt en blijft relevant voor verzekeraars tot en met 2023.

Nationale toezichthouders

AFM Trendzicht 2023

- **Wat?** Op 3 november 2022 heeft de AFM haar [Trendzicht 2023](#) gepubliceerd. Naast de gesignaleerde trends in de financiële markt in Nederland behandelt de AFM de verbetering van het duurzaamheidsniveau als aandachtspunt. Dit betreft onder meer de toegenomen rol van fysieke en tijdelijke klimaatrisico's

die de financiële sector beïnvloeden en de mate van openbaarmaking van informatie over duurzaamheidsrisico's en -prestaties door marktpartijen en financiële producten. Ook heeft de AFM aandacht besteed aan de ontwikkelingen op de gastermijnmarkt (*gas futures market*) en besproken hoe impact kan worden gemaakt door duurzame investeringen en duurzame financiering (bijvoorbeeld door engagement of kapitaalallocatie).

- **Wie?** Alle financiële marktpartijen onder toezicht van de AFM.
- **Wanneer?** Lopend. Opgemerkt wordt dat de AFM waarschijnlijk begin 2023 haar Agenda 2023 (inclusief de concrete implicaties van de trends en risico's voor het toezicht door de AFM) zal publiceren.

AFM Focus op verbetering ESG transparantie

- **Wat?** In het licht van de Gedelegeerde Verordening SFDR heeft de AFM de uitvoering van de SFDR-vereisten die vóór 1 januari 2023 van kracht waren, beoordeeld. Op 10 november 2022 worden de uitkomsten van die beoordeling [gepubliceerd](#) in drie rapporten, die elk ingaan op een specifieke sector binnen de Nederlandse financiële markten: (a) vermogensbeheerders, (b) banken, beleggingsondernemingen en verzekeraars en (c) pensioenfondsen en premiepensioenfondsen (PPI's). De algemene conclusies van de rapporten zijn:
 - Duurzaamheidsinformatie kan over de hele linie begrijpelijker en concreter;
 - 93% deelnemers zit bij een pensioenregeling die duurzame kenmerken promoot;
 - Beheerders van beleggingsfondsen zijn voorzichtiger geworden met duurzaamheidsclassificaties;
 - Sector moet zich voorbereiden op specifiekere regelgeving over duurzaamheidsinformatie;
 - Transparantiewetgeving duurzame financiering moet 'groenwassen' voorkomen.
- **Wie?** Financiële marktdeelnemers en financiële adviseurs zoals gedefinieerd in de SFDR, meer specifiek vermogensbeheerders, banken, verzekeraars, beleggingsondernemingen en pensioenfondsen of PPI's.
- **Wanneer?** In 2023 voert de AFM opnieuw een onderzoek uit naar de naleving van de SFDR, taxonomie en andere duurzaamheidseisen. Dit is aangekondigd in de genoemde rapporten. Daarnaast heeft de AFM op haar [website](#) al op 9 september 2022 aangegeven dat zij een vervolgonderzoek zal uitvoeren naar de vermogensbeheerpraktijken in het licht van de SFDR en TR-verplichtingen.

SFP Visie, strategie en aanpak 2023

- **Wat?** Op 29 november 2022 heeft DNB de [visie, strategie en aanpak gepubliceerd van het Platform Duurzame Financiering \(SFP\)](#), een samenwerkingsverband tussen de Nederlandse financiële sector, overheid en toezichthouders om duurzame financiering in Nederland te bevorderen. De strategie van het SFP is om belangrijke partijen op het gebied van duurzame financiering uit verschillende sectoren met elkaar te verbinden, kennisverwerving in open dialoog te stimuleren, als aanjager van actie te fungeren en acties en aanbevelingen voor de financiële sector, overheid, toezichthouders en andere relevante partijen te vertegenwoordigen en te verspreiden, waarbij duidelijk wordt wat de financiële sector wel en niet kan doen om duurzame financiering te bevorderen.
- **Wie?** Alle partijen op de financiële markt.
- **Wanneer?** Doorlopend.

DNB Toezichtstrategie 2021-2024

- **Wat?** DNB heeft op 24 november 2020 in een [nieuwsbericht](#) haar [toezichtstrategie voor 2021-2024](#) gepubliceerd. Dit document geeft weer op welke wijze DNB invulling geeft aan haar toezicht. De afgelopen jaren heeft DNB onderzocht hoe klimaatverandering, de energietransitie en verlies van biodiversiteit financiële instellingen kunnen raken. Het onderzoek was specifiek gericht op de impact voor banken en verzekeraars. DNB geeft aan dat de volgende stap voor instellingen is om de mogelijke impact in kaart te brengen en deze te integreren in hun beleid en risicomanagementprocedures. DNB besteedt hier aandacht aan in haar toezicht op instellingen.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die (ook) onder toezicht staan van DNB, zoals banken, pensioenfondsen, trustkantoren en betaaldienstverleners.
- **Wanneer?** De toezichtfocuspunten blijven relevant voor het toezicht van DNB in 2023.

OVERIGE

Richtlijn gendergelijkheid: gelijkheid van mannen en vrouwen in ondernemingsbesturen

- **Wat?** Op 7 december 2022 werd de [Richtlijn inzake het evenwicht tussen mannen en vrouwen \('Gender Balance Directive'\)](#) gepubliceerd. De richtlijn beoogt de verbetering van het gender-evenwicht onder bestuurders van beursgenoteerde ondernemingen en

daarmee samenhangende maatregelen en voert eisen in die ertoe leiden dat beursgenoteerde ondernemingen uiterlijk op 30 juni 2026 één van de volgende doelstellingen moeten bereiken:

- leden van het ondervertegenwoordigde geslacht bekleden ten minste 40% van de niet-uitvoerende bestuursfuncties;
 - leden van het ondervertegenwoordigde geslacht bekleden ten minste 3% van alle bestuursfuncties, zowel uitvoerende (executive) als niet-uitvoerende (non-executive) bestuursleden.
- Beursgenoteerde ondernemingen die deze drempels niet halen, passen de procedure voor de selectie van kandidaten voor benoeming of verkiezing tot bestuurder aan. De kandidaten worden geselecteerd door middel van een vergelijkende beoordeling van de kwalificaties van elke kandidaat aan de hand van duidelijke, neutraal geformuleerde en ondubbelzinnige criteria. Deze criteria worden gedurende het gehele selectieproces op niet-discriminerende wijze toegepast.
- **Wie?** Beursgenoteerde ondernemingen. Micro-, kleine en middelgrote ondernemingen (SMEs) zijn van het toepassingsgebied van de richtlijn uitgesloten.
 - **Wanneer?** De richtlijn is op 7 december 2022 gepubliceerd en op 27 december 2022 in werking getreden. De richtlijn verstrijkt op 31 december 2038. De lidstaten dienen uiterlijk op 28 december 2024 de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen vast te stellen en bekend te maken om aan deze richtlijn te voldoen. De in de richtlijn genoemde drempels moeten uiterlijk op 30 juni 2026 door de beursgenoteerde vennootschappen worden gehaald.

EC Consultatie verslag over de werking van de ESG ratings

- **Wat?** Op 4 april 2022 lanceerde de Europese Commissie een [consultatie](#) over ESG-ratings en duurzaamheidsfactoren in ratings. De consultatieperiode eindigde op 10 juni 2022. ESG-ratings beoordelen doorgaans de impact van milieu-, sociale en governance-factoren op een onderneming en de impact van een onderneming op de buitenwereld. Ratings beoordelen de kredietwaardigheid van ondernemingen of financiële instrumenten door een oordeel te geven over het risico dat een onderneming in gebreke blijft. Op 3 augustus 2022 heeft de Europese Commissie een [samenvattend verslag](#) uitgebracht met een overzicht van de resultaten van de gerichte consultatie. Deze consultatie heeft de Europese Commissie geholpen om een beter inzicht te krijgen in de werking van de markt voor ESG-ratings, alsook om beter te begrijpen hoe ratingbureaus ESG-risico's in hun kredietwaardigheidsbeoordeling opnemen en om verder te evalueren of een mogelijk beleidsinitiatief inzake ESG-ratings en duurzaamheidsfactoren in ratings nodig

is. De voornaamste conclusies van het verslag zijn dat:

- een wetgevingsmaatregel noodzakelijk is en gericht moet zijn op het verbeteren van de transparantie van de methodologie, mogelijke belangenconflicten en de betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid van de ratings;
 - Aanbieders van ESG-ratings moeten worden onderworpen aan minimale openbaarmakingsvereisten met betrekking tot hun methodologieën, en gestandaardiseerde modellen moeten gebruiken;
 - informatie over de mate waarin de methodologieën van de ratingbureaus of het ratingproces rekening houden met duurzaamheidsfactoren onvoldoende openbaar wordt gemaakt, waarbij wordt opgemerkt dat de mate van openbaarmaking per ratingbureau verschilt; en
 - markttrends en de richtsnoeren van de ESMA niet volstaan om gebruikers van ratings in staat te stellen te bepalen hoe ESG-factoren ratings beïnvloeden.
- **Wie?** Kredietbeoordelaars.
 - **Wanneer?** De resultaten van de gerichte consultatie zijn verwerkt en zullen in aanmerking worden genomen bij de voorbereiding van eventuele verdere initiatieven van de Commissie op dit gebied. Een samenvatting van alle raadplegingsactiviteiten zal worden opgenomen in de effectbeoordeling van een eventueel nieuw initiatief van de Commissie.

EU Regeling voor de handel in emissierechten (ETS)

- **Wat?** Op 14 juli 2021 heeft de Europese Commissie verschillende wetgevingsvoorstellen aangenomen waarin zij uiteenzet hoe zij de klimaatneutraliteit in de EU tegen 2050 wil bereiken; deze voorstellen omvatten ook de herziening van de EU-regeling voor de handel in emissierechten (ETS). Het [voorstel](#) van de Europese Commissie tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG heeft betrekking op de lopende [fase 4 van de ETS \(2021-2030\)](#). De herziene EU-ETS-richtlijn voorziet in voorspelbare, robuuste en eerlijke regels om het risico van koolstoflekkage (*carbon leakage*) aan te pakken. Zij bestaat uit vijf hoofd-elementen:
 - een verlaagd plafond en een meer ambitieuze lineaire reductiefactor voor broeikasgasemissies;
 - herziene regels voor de kosteloze toewijzing van emissierechten en de marktstabiliteitsreserve;
 - uitbreiding van het ETS tot het maritiem transport;
 - een afzonderlijk nieuw ETS voor gebouwen en wegvervoer; en
 - verhoging van de Innovatie- en Moderniseringsfondsen en nieuwe regels voor het gebruik van ETS-inkomsten.Het voorstel zou de EU-ETS uitbreiden tot CO₂-emissies van het maritiem transport, met name van

grote schepen van meer dan 5000 bruto ton. De verplichting om emissierechten in te leveren zou geleidelijk worden ingevoerd in de periode 2023-2025.

- **Wie?** Deze ontwikkeling is relevant voor partijen die een positie hebben in Europese emissierechten of die derivatenposities hebben op dergelijke emissierechten.
- **Wanneer?** In de Raad hebben de ministers van milieu tijdens een informele bijeenkomst op 20 juli 2021 een eerste gedachtewisseling gehouden over het "Fit for 55"-pakket. De Raad heeft op 29 juni 2022 zijn algemene oriëntatie vastgesteld en daarbij de door de Europese Commissie voorgestelde algemene ambitie gehandhaafd. Wij verwachten verdere ontwikkelingen over dit onderwerp in 2023.

EBA Oproep voor advies over groene hypotheke

- **Wat?** De Europese Commissie heeft een oproep [gedaan](#) voor advies van de Europese Bankautoriteit (EBA) over groene retail kredietverlening. Het advies van de EBA moet (i) een overzicht geven van de huidige marktpraktijken en de prevalentie van groene leningen door de banken, (ii) voorstellen en overwegingen formuleren over een EU-definitie van groene leningen en hypotheke, en (iii) maatregelen overwegen om de opname van of de toegang tot groene financiering door particuliere en kleine en middelgrote kredietnemers aan te moedigen. Het advies van de EBA zal de Europese Commissie in staat stellen maatregelen te overwegen om de ontwikkeling van de markt voor groene leningen en hypotheke aan te moedigen.
- **Wie?** Banken, makelaars en andere financiële marktpartijen die dergelijke groene leningen en hypotheke verstrekken.
- **Wanneer?** De oproep voor advies wordt gevraagd tot 29 december 2023.

ESMA Richtsnoeren inzake de geschiktheidsvereisten van MiFID II

- **Wat?** ESMA heeft haar definitieve [richtsnoeren gepubliceerd](#) over bepaalde aspecten van de geschiktheidsvereisten van MiFID II. Het eindverslag en de richtsnoeren bouwen voort op de tekst van de ESMA-richtsnoeren van 2018, die nu zijn herzien na de goedkeuring door de Europese Commissie van de wijzigingen in de Gedelegeerde Verordening MiFID II om duurzaamheidsfactoren, -risico's en -voorkeuren te integreren in bepaalde organisatorische vereisten en operationele voorwaarden voor beleggingsondernemingen. De belangrijkste wijzigingen die in de Gedelegeerde Verordening MiFID II zijn

aangebracht en in de richtsnoeren over het onderwerp duurzaamheid zijn weergegeven, zijn:

- **Informatie aan cliënten over de duurzaamheidsvoorkeuren:** Beleggingsondernemingen zullen cliënten moeten helpen het concept duurzaamheidsvoorkeuren te begrijpen en het verschil tussen producten met en zonder duurzaamheidskenmerken op een duidelijke manier en zonder technische taal uit te leggen;
- **Verzamelen van informatie van cliënten over duurzaamheidsvoorkeuren:** Beleggingsondernemingen zullen bij cliënten informatie moeten verzamelen over hun voorkeuren met betrekking tot de verschillende soorten duurzame beleggingsproducten en over de mate waarin zij in deze producten willen beleggen;
- **Beoordeling van duurzaamheidsvoorkeuren:** Zodra de beleggingsonderneming een reeks geschikte producten voor de cliënt heeft geïdentificeerd, aan de hand van de criteria van kennis en ervaring, financiële situatie en andere beleggingsdoelstellingen, bepaalt de beleggingsonderneming welke producten aan de duurzaamheidsvoorkeuren van de cliënt voldoen; en
- **Organisatorische vereisten:** Beleggingsondernemingen moeten hun personeel een passende opleiding over duurzaamheidsthema's geven en de duurzaamheidsvoorkeuren van de klant (indien van toepassing) en eventuele actualiseringen daarvan registreren.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** De publicatie van de vertalingen zal leiden tot een periode van twee maanden waarin de nationale bevoegde autoriteiten de ESMA moeten meedelen of zij aan de richtsnoeren voldoen of voornemens zijn deze na te leven. De richtsnoeren worden zes maanden na de datum van publicatie op de website van de ESMA in alle officiële talen van de EU van toepassing.

EIOPA Richtsnoeren IDD voorkeuren van klanten voor duurzaamheid

- **Wat?** Op 20 juli 2022 heeft de EIOPA [richtsnoeren](#) gepubliceerd over de integratie van duurzaamheidsvoorkeuren van klanten in de geschiktheidsbeoordeling in het kader van de IDD. Om de uitvoering van de recente wijzigingen te vergemakkelijken, zijn begin 2022 de richtsnoeren over de integratie van duurzaamheidsvoorkeuren van klanten in het kader van de IDD geraadpleegd. De richtsnoeren bevatten instrumenten om de duurzaamheidsvoorkeuren en beleggingskeuzes van klanten beter te begrijpen en te komen tot een keuze voor een product dat voldoet aan de duurzaamheidsvoorkeuren van klanten en aan de SFDR. Daarnaast gaan de richtsnoeren in op de

opleiding en competentie die verwacht wordt van verzekeringstussenpersonen en verzekeraars die adviseren over op duurzame financiering gebaseerde beleggingsproducten.

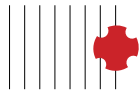
- **Wie?** Verzekeraars, voor zover zij onder het toepassingsgebied van de IDD vallen.
- **Wanneer?** De richtsnoeren zijn van toepassing vanaf 20 juli 2022. Vanaf 1 januari 2023 moet volgens de richtsnoeren worden beoordeeld of een Insurance-Based Investment Product (IBIP) in overeenstemming is met de duurzaamheidsvoorkeuren van de klant.

PSF Introductie van nieuwe sociale taxonomie-doelstellingen

- **Wat?** Het Platform on Sustainable Finance (PSF) heeft tijdens zijn eerste [werkconferentie](#) in 2022 aangegeven dat het volgend jaar nieuwe initiatieven wil starten die zich meer richten op de sociale invalshoek van ESG, zoals sociale risico's bij beleggingen, 'just transition' bij verplichtingen en 'blended finance'.
- **Wie?** Alle partijen op de financiële markt.
- **Wanneer?** Dit zal zich waarschijnlijk verder ontwikkelen tot meer concrete richtsnoeren voor marktpartijen in de loop van 2023.

BNC-fiche Aankondiging actieplan voor jongeren EU 2022-2027

- **Wat?** Op 11 november 2022 werd het [BNC-fiche](#) gepresenteerd waarin de strategie van de Europese Commissie en de Europese Dienst voor Externe Participatie (ESEP) aan de orde kwam om de betekenisvolle deelname van jongeren aan de externe participatie van de EU met duurzame ontwikkeling, gelijkheid en vrede als doelstellingen, te stimuleren. Dit houdt ook verband met het Europees genderactieplan (GAP) III.
- **Wie?** De inzet van Nederland in dit verband is relevant voor alle marktpartijen die betrokken zijn bij de Nederlandse financiële markt.
- **Wanneer?** Deze ontwikkelingen kunnen leiden tot verdere richtsnoeren en meer specifieke eisen inzake sociale en governance-systemen in 2023.

Team

Klik [hier](#) voor onze website

Rosemarijn Labeur
rosemarijn.labeur@finnius.com
020 767 01 80

Casper Riekerk
casper.riekerk@finnius.com
020 767 01 89

Bart Bierman
bart.bierman@finnius.com
020 767 01 85

Guido Roth
guido.roth@finnius.com
020 767 01 83

Tim de Wit
tim.de.wit@finnius.com
020 820 80 32

Marijke Kuilman
marijke.kuilman@finnius.com
020 767 01 87

Maurice van Oosten
maurice.van.oosten@finnius.com
020 820 80 33

Marieke Spee
marieke.spee@finnius.com
020 767 01 82

Laurens Hillen
laurens.hillen@finnius.com
020 767 01 84

Nienke van Opbergen
nienke.van.opbergen@finnius.com
020 820 80 34

Pim Smith
pim.smith@finnius.com
020 820 80 30

José de Bree-Kobesen
jose.de.bree@finnius.com
020 820 80 35

Coreine de Boer
coreine.de.boer@finnius.com
020 820 80 36

Paulien de Boer
paulien.de.boer@finnius.com
020 820 80 35

Laurens Spelten
laurens.spelten@finnius.com
020 767 01 80

Rens Budde
rens.budde@finnius.com
020 767 01 80

FINNIUS

Postadres:

Finnius
t.a.v. redactie Vooruitblik
Huys Azië
Jollemanhof 20A
1019 GW Amsterdam

Contactgegevens:

Tel. 020 767 01 80
Fax 020 767 01 81
E-mail info@finnius.com

www.finnius.com

Colofon

De Finnius Vooruitblik 2023 is een uitgave van Finnius.

Eindredactie: Rosemarijn Labeur

Redactie: Nienke van Opbergen

Redactiesecretariaat: Coreine de Boer, Paulien de Boer

Auteurs: Bart Bierman, Casper Riekerk, Guido Roth, Maurice van Oosten, Laurens Hillen, Laurens Spelten, Marijke Kuilman, Marieke Spee, Nienke van Opbergen, Pim Smith, Rens Budde, Rosemarijn Labeur, Tim de Wit.

Ontwerp: 1Bureau

Fotografie: Niels Blekemolen

De Finnius Vooruitblik verschijnt 1 x per jaar in de maand januari.

De vooruitblik wordt gedrukt op FSC Mix papier.

Copyright

Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van Finnius op welke wijze dan ook worden verveelvoudigd of anderszins toegepast worden.

- Meer weten over een ontwikkeling of nieuwe regel?
- Behoeftte aan een training voor bestuurders en/of commissarissen om deze ook aangehaakt te houden bij de belangrijkste veranderingen?
- Hulp nodig bij het vaststellen van de gevolgen van nieuwe regelgeving voor uw organisatie?
- Is een checklist handig om omvangrijke nieuwe regelgeving zoals DORA concreet te maken?
- Even sparren over de reikwijdte van nieuwe regels?

Neem uiteraard gerust contact met ons op.

DISCLAIMER

In deze Vooruitblik signaleren wij bepaalde ontwikkelingen voor 2023. Deze Vooruitblik bevat geen compleet overzicht van alle relevante toezichtregels voor de hierin genoemde financiële ondernemingen. Deze Vooruitblik is dan ook niet bedoeld als een juridisch advies. Voor informatie over het verwerken van uw persoonsgegevens verwijzen wij naar onze Privacy Policy op www.finnius.com.

Op alle rechtsbetrekkingen van Finnius advocaten B.V. zijn onze algemene voorwaarden van toepassing. Daarin is onder meer een beperking van aansprakelijkheid opgenomen. De algemene voorwaarden zijn gedeponereerd bij de griffie van de rechtbank Amsterdam en te raadplegen op www.finnius.com.